

YASUSHI INOUE

roman
istoric

Lupul albastru

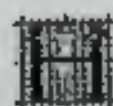
Născut în 1907, în Hokkaido, Japonia, într-o familie de medici, YASUSHI INOUE și-a început cariera literară abia pe la mijlocul vieții. După mai multe încercări (medicină, engleză) care nu au reușit să-i mențină viu interesul, studiază estetica și filozofia la Universitatea Imperială din Kyoto, pe care o absolvă în 1936. Publică o scurtă vreme poezii și nuvele în reviste, apoi se lasă de scris și devine reporter la săptămînalul *Sandē mainchi* din Osaka. Își face adevăratul debut literar în 1949, cu două mici romane, dintre care unul obține prestigiosul Premiul Akutagawa pentru literatură. În 1951 se mută la Tokyo și se dedică exclusiv literaturii, devenind un prolific romancier, nuvelist, eseist și poet. Paima și-o câștigă însă datorită romanelor sale istorice. În 1964 este ales în Academia Japoneză de Artă, iar în 1976 primește Ordinul Meritului Cultural, cea mai înaltă distincție acordată de guvernul japonez. Moare pe 29 ianuarie 1991, la Tokyo.

YASUSHI INOUE

Lupul Albastru

Povestea lui Genghis-han

În românește de
BRÎNDUȘA PRELIPCEANU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta colecției
RĂZVAN LUSCOV

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

INOUE, YASUSHI

**Lupul albastru: povestea lui Genghis-Han / Yasushi Inoue; trad.
de Brîndușa Prelipceanu. – București: Humanitas, 2003**

(Roman istoric)

ISBN 973-50-0464-X

I. Prelipceanu, Brîndușa (trad.)

821.521-311.6=135.1

YASUSHI INOUE

AOKI OKAMI

© 1960, the Estate of Yasushi Inoue

© HUMANITAS, 2003, pentru prezenta versiune românească

ISBN: 973-50-0464-X

Capitolul 1

Era în anul 1162 al erei noastre. Acolo unde cursul superior al fluviului Amur se desparte în două brațe, Onon și Kerulen, în iurta căpeteniei unui trib mongol care cultiva stepele și pădurile din împrejurimi, s-a născut un băiat. Mama copilului, o femeie nespus de frumoasă și de tânără, căci abia împlinise douăzeci de ani, se numea Höelün. Bărbații tribului lipseau, fiind cu toții plecați la război împotriva tătarilor, cu care își disputau de multă vreme acest teritoriu. În cele câteva sute de corturi ale taberei nu mai rămăseseră decît femeile și copiii.

Höelün a trimis un slujitor bătrîn la bărbatul său, Yesügei, care lupta la vreo patruzeci de kilometri depărtare, să-i vestească nașterea băiatului. După plecarea socrului, privirea femeii s-a întors spre chipul nou-născutului. Copilul, înfășurat în bucăți de pînză, ținea pumnul stîng strîns cu putere, deși femeile încercaseră să i-l desfacă încă de la venirea lui pe lume. Höelün, cu încăpățînarea mamei care dorește să se încredințeze că pruncul este tăfăr și sănătos, a încercat și ea să-i desfacă pumnul. Trebuia s-o facă ușurel, cu cea mai mare grijă. Uneori dădea drumul mîinii copilului și asculta vîntul care șuiera deasupra cortului. Îl simțea năvălind ca un rîu cu apele umflate, clătînd cu toată puterea, în goana sa de la răsărit la apus, osia pămîntului. În scurtele răgazuri de liniște, Höelün se gîndea la cerul îndepărtat și negru care se întindea dincolo de cort: și-l închipuia presărat cu stele fără

număr, scînteietoare și reci. Însă imediat, vîntul se ridica din nou, furios, scuturînd catifeaua neagră bătută cu stele, risipindu-le care încotro, lăsînd în urmă-i doar şuierul care învăluia cerul și pămîntul. Furtuna înverșunată, bolta necuprinsă și înstelată întăreau în sufletul lui Hœlün simțămîntul că trăiește într-o lume fragilă și săracă.

Toți nomazii, aflați mereu în căutare de pășuni pentru vite, care nu aveau nici casă, nici pămînt, simțeau că nu sînt decît un punct minuscul, vulnerabil în mijlocul unei lumi fără hotare. Tot ceea ce făceau și gîndeau era stăpînit de această credință, ca de o vrajă. Dar în acea noapte, și alte gînduri o făceau pe Hœlün să se simtă singură și părăsită. În acea noapte, cerul îi părea încă și mai înalt deasupra cortului, iar puterea vîntului care izbea pînza și mai sălbatică.

Înima tinerei mame era cuprinsă de îngrijorare: trupul nou-născutului era oare destul de bine alcătuit pentru a-l mulțumi pe Yesügei? Trăsăturile lui aduceau îndeajuns cu cele ale părintelui său, pentru ca acesta să-l recunoască drept fiu?

În curînd însă, prima grijă s-a risipit. Pentru că nou-născutul a deschis chiar el, ca și cum s-ar fi hotărît dintr-o dată, pumnul care se odihnea în palma mamei sale, dînd la iveală ceea ce ascunsese cu atîta strășnicie, ca pe o comoară: un cheag de sînge care aducea cu un oscior.¹

Hœlün n-a putut însă găsi, pe chipul copilului, nici o dovadă că acesta era fiul lui Yesügei. Aducea cu el, dar fără să-i semene cu adevărat. Trăsăturile feței lui puteau aminti, ori nu, de celălalt bărbat care era pricina unei asemenea tulburări. La drept vorbind, copilul nu semăna cu nimeni, în afară de mama sa.

Hœlün nu-și putea închipui cum anume avea să se poarte Yesügei la auzul veștii. Căci, ca toți vitejii tribului, rămăsese tăcut, cu fața împietrită, cînd aflase despre

¹ În tradiția turco-mongolă, prezența unui cheag de sînge în mîină, la naștere, era semnul unui viitor măreț în meseria armelor.

sarcina femeii. Fusesse oare bucuros ori supărat? Nimeni, în afară de el, n-o putea spune. Höelün, vestindu-i nașterea copilului, avea să vadă, în sfârșit, ce simțea. Și n-ar fi socotit ciudat dacă bărbatul i-ar fi poruncit să ucidă pruncul.

Bătrînul pe care îl trimisese cu vestea la Yesügei s-a întors în tabără a doua zi, spre seară. I-a spus tinerei mame că bărbatul alesese pentru băiat numele de Temüjin. La auzul veștii, pentru prima oară de cînd născuse, chipul lui Höelün s-a înseninat. Un lucru, cel puțin, era sigur: Yesügei nu ura copilul pe care îl adusese pe lume și nu-l blestema. Restul era învăluit în ceață. Într-adevăr, ascultînd vorbele bătrînului, Höelün putea tălmăci în nenumărate feluri alegerea numelui de Temüjin.

„Am ajuns la tabăra stăpînului Yesügei în clipa în care-și sărbătorea marea izbîndă asupra tătarilor. Cele două căpetenii dușmane erau legate lîngă făclii. Pe la jumătatea petrecerii, una dintre ele a fost tîrîtă la picioarele noastre și i s-a retezat capul. Stăpînul Yesügei, în amintirea acestei izbînzi, a poruncit atunci ca numele acestei căpetenii, Temüjin, să-i fie dat copilului care tocmai se născuse.”

Astfel a grăit bătrînul. Alegerea putea însemna o cinstire a victoriei și nimic mai mult. Dar dacă se gîdea că numele fusese purtat de o căpetenie dușmană căreia i se retezase capul, Höelün simțea un fel de tulburare, pe care nu și-o putea alunga. Oare Yesügei se bucura de nașterea copilului sau era cuprins cumva de ură? Era o taină pe care nu-i era dat s-o deslușească.

Oricum, copilul, deși nici mama nu știa cine-i este cu adevărat tată, a primit numele de Temüjin. Avea să crească în acest cort, ca întîiul născut al unui șef de trib mongol.

În cele cîteva zile de după naștere, Höelün, cuprinsă de o fierbințeală cumplită, s-a zbatut între viață și moarte. Apoi febra s-a potolit, iar cînd femeia și-a venit în simțiri, primul lucru pe care l-a văzut în fața ochilor obosiți a fost chipul lui Yesügei, care stătea în picioare, ținîndu-l pe Temüjin în brațe.

Höelün devenise soția lui Yesügei cam cu zece luni înainte. Născută în tribul olgunu'ut, fusese răpită de un tânăr războinic din neamul merkit². Dar pe cînd era dusă cu sila spre tabăra tribului merkit, Yesügei o răpise, la rîndul său, pe malurile fluviului Onon, și și-o făcuse soție. Cum tânărul merkit o siluise de mai multe ori, chiar dacă născuse după ce trăise mai multe luni cu Yesügei, nu avea de unde ști care dintre cei doi bărbați era tatăl copilului.

Höelün nu-și lua ochii de la chipul bărbatului ei. Yesügei, poreclit Ba'atur (Neînfricatul), era vestit pentru îndrăzneală și curaj și temut de celelalte triburi. Pe chipul energic nu se ghicea nici unul din gîndurile care-l frămîntau dar, văzîndu-și bărbatul cum îl strînge pe Temüjin în brațele-i vînjoase, Höelün s-a simțit ușurată. Iar ușurarea s-a preschimbat într-o tulburare adîncă, inexplicabilă, care i-a umplut ochii de lacrimi.

În acea vreme, ținutul unde trăiau mongolii, aflat la nord de Marele Zid chinezesc, prin urmare „dincolo de fortificații”, adăpostea și nomazi din multe alte triburi. Cuprins între masivul muntos Hinggan, la răsărit, și lanțurile munților Sayan, Tangnu, Altai și Tien-chan, la apus, se învecina la miazăzi cu China, în dreptul Marelui Zid chinezesc, și cu ținuturile din apus, în dreptul deșertului Gobi. Apoi, la miazănoapte, spre lacul Baikal, se pierdea în ținuturile neprimitoare și nepătrunse ale Siberiei. Întinsele podișuri mărginite de lanțuri muntoase, deșerturi și pămînturi pustii erau străbătute de șase fluvii. Ononul, Ingoda și Kerulenul se întîlneau și alcătuiau fluviul Amur, care se vărsa în Marea Ohoțk, în vreme ce Tula, Orhonul și Selengga se vărsau în lacul Baikal. Cele două grupuri de fluvii izvorau din inima ținutului, din marile podișuri, iar bazinele lor erau alcătuite din stepe și păduri în care trăiseră și se înmulțiseră, de-a lungul vea-

² Trib de vînători și de păstori din sudul lacului Baikal. Foarte puternici la acea vreme, ei reprezentau o mare amenințare pentru mongoli.

curilor, mai multe neamuri nomade, precum ong-nu³, jeu-jan (sau jurchen)⁴, t'u-k'ïue (sau turkut)⁵ și uigurii⁶. Așezați în această regiune, toți încercaseră să-și întindă stăpînirea spre sud, singura deschidere spre exterior, si-lindu-i astfel pe suveranii succesivi ai Chinei să ridice Marele Zid pentru a se apăra de cotorpitori nomazi din nord.

Nu se știe în ce perioadă s-au stabilit mongolii în acest ținut dar, ca și alte triburi, aceștia se aflau, la începutul secolului al VIII-lea, sub stăpînirea neamului t'u-k'ïue, pentru ca mai apoi să treacă sub cea a uigurilor, după vreo cincizeci de ani, iar mai tîrziu, în secolul al IX-lea, sub stăpînirea tătarilor. După declinul celor din urmă, aceste neamuri, care se deosebeau între ele doar prin culoarea părului și a pielii și prin obiceiuri, s-au risipit în stepele uriașe și și-au instalat fiecare tabere. Și-au petrecut viața în lupte nesfîrșite pentru vite, femei și pășuni.

La nașterea lui Temüjin, pe la mijlocul secolului al XII-lea, în ținuturile marilor podișuri, alături de mongoli trăiau kirghizi, oirați, merkiți, tătari, kereyiți, naimani și onguți. Mongolii și tătarii erau însă cei care își disputau

³ Neam de păstori și de călăreți care a stăpînit podișurile mongole vreme de aproape cinci sute de ani, începînd de la sfîrșitul secolului al IV-lea î. Cr. Organizarea judicioasă a armatei le-a permis să facă numeroase incursiuni în China de Nord.

⁴ Neam nomad care a jucat, după hiong-nu, un rol predominant în ținutul marilor podișuri, între jumătatea secolului al IV-lea și jumătatea secolului al VI-lea. O dată cu conducătorii jeu-jan apare, la mongoli, titlul de *han*. A adoptat sistemul administrativ al Chinei, ca urmare a frecventelor lor contacte.

⁵ Urmași ai unei ramuri a neamului hiong-nu din Altai, au întemeiat în întreaga zonă a stepelor asiatice, pe care le-au stăpînit timp de două secole, primul imperiu turcic. Au instaurat în Asia Centrală, în secolele al VI-lea-al VIII-lea, o mare toleranță religioasă. Au fost înlocuiți în anul 744 de către uiguri.

⁶ Neam de origine turcică, aliat cu dinastia chineză Tang. Vreme de un secol, datorită uigurilor, celelalte triburi s-au bucurat de roadele culturii Tang, iar prin adoptarea maniheismului ca religie națională, obiceiurile au fost umanizate. Au pierdut puterea în anul 840, dar au continuat să dețină, pînă în secolul al XIII-lea, o poziție privilegiată în rîndul celorlalte triburi nomade.

dominația asupra celorlalte triburi și își petreceau vremea războindu-se. Când s-a născut Temüjin, lupta dintre cele două neamuri era în toi.

În afara conflictelor dintre cele două neamuri rivale, în sînul aceleiași trib se iscau mereu lupte crîncene pentru pradă. Mongolii erau împărțiți în mai multe clanuri, fiecare adunat în jurul unui sat-tabără, iar rivalitatea dintre ele era extrem de puternică. Tribul borjigin, din care făcea parte Yesügei, alcătuia o stirpe vestită din care proveniseră mulți dintre hanii ce aveau să stăpînească mai tîrziu toate triburile mongole. Primul dintre aceștia a fost Qabul, străbunicul lui Temüjin, care a încercat să unifice clanurile mongole, pînă atunci risipite, pentru a le opune celorlalte triburi o forță organizată. Ambaqai, din clanul tayichi'ut, i-a urmat lui Qabul-han, apoi puterea a trecut din nou în mîinile clanului borjigin, o dată cu Qutula, unchiul lui Yesügei. La nașterea lui Temüjin, Yesügei era cel de-al patrulea han.

Copilul a crescut în aceste împrejurări mai mult decît tulburi. La doi ani după nașterea lui, Höelün l-a adus pe lume pe Qasar, iar după alți doi ani, pe Qachi'un. La vîrsta de patru ani, Temüjin avea doi frați mai mici, căroră li se adăugau Bekter, cu un an mai mic decît el, și Belgütei, cu doi ani mai mic, născuți din unirea lui Yesügei cu o altă femeie. Toți au crescut împreună, în aceeași iurtă. Yesügei se purta la fel cu toți cei cinci copii ai săi. Nu făcea nici o deosebire între ei, nu arăta niciodată nici cea mai mică preferință pentru vreunul dintre ei. Höelün se purta și ea la fel, nefăcînd nici o deosebire între propriii ei copii și cei ai celeilalte femei, cu care se arăta la fel de nepărtinitoare precum Yesügei față de Temüjin. Făcea astfel dovada unei mari înțelepciuni.

Cînd Temüjin a împlinit șase ani, Höelün a adus pe lume încă un copil, pe Temüge. Temüjin, care îi întrecea în înălțime și putere pe băieții de vîrsta lui, era o fire închisă și tăcută. Se bătea foarte rar, dar cînd o făcea, depășea ori-

ce măsură. Asculta întotdeauna în tăcere, cu o sclipire întunecată în ochi, răutățile pe care i le arunca adversarul, iar îndată ce vedea că acesta nu mai are nimic de spus, se năpustea brusc asupra lui, fără un cuvînt. Îl trîntea la pămînt, se așeza călare pe el și se lăsa în voia pornirilor sălbatice, lovindu-l cu piatra ori înfundîndu-i capul în nisip, înainte de a-l călca în picioare. Era ceva nespus de crud în purtarea lui, iar cei care veneau să-i despartă îl socoteau pe Temujin un copil urîcios și cu reacții imprevizibile. Ca atare, cei mari se purtau cu el ca și cum ar fi fost de vîrsta lor și greșeau, certîndu-l numai pe el, cu o asprime fără margini.

În afara acestor momente de violență, Temujin era un copil tăcut și singuratic. Fiind cel mai mare, trebuia să le lase fraților mai mici locul pe genunchii ori în brațele mamei, dar nu se deosebea cu nimic de ceilalți copii în dorința de a rămîne cît mai mult în preajma ei.

Temujin avea șapte ani cînd a auzit pentru prima oară vorbindu-se despre genealogia tribului său. Printre rudele îndepărtate se afla un bătrîn pe nume Bultechu-ba'atur. Numele de *ba'atur* („cel viteaz”) arăta că fusese, în tinerețea lui, un războinic de seamă. Acum nu mai era însă decît un moșneag liniștit, cu barba lungă și albă, care iubea grozav copii. Era înzestrat cu o ținere de minte uluitoare, iar cînd cei din familie se adunau în cortul lui Yesugei, le istorisea povestea strămoșilor lor, generație după generație. Ca și cum i-ar fi cunoscut cu adevărat, dădea nenumărate amănunte legate de înfățișare, înălțime, fire, fermecîndu-i pe cei ce-l ascultau.

Era de-ajuns să se strîngă în cort cîteva persoane ca Bultechu-ba'atur să-și facă datoria, depănînd, ca pe un ghem, firul poveștilor adunate în minte. Mulți știau pe de rost unele povești, dar nici unul nu era în stare să le istorisească atît de bine și nîmănui nu i-ar fi trecut prin cap să încerce să țină minte atîtea întîmplări fără sfîrșit.

Cînd bătrînul se pregătea să vorbească, fiecare, pe rînd, încerca să povestească înaintea lui ceea ce își amintea:

„...A fost mai întâi Batachi-qan, apoi fiul său Tamachia, pe urmă Qorichar-mergen, fiul lui Tamachia, și A'ujam-boro'ul, fiul lui Qorichar-mergen, Sali-qacha'u, fiul lui A'ujam-boro'ul, Yeke-nidun, fiul lui Sali-qacha-u, Sem-sochu, fiul lui Yeke-nidun. ”

Iar când unul dintre povestitori pierdea șirul nesfârșitei genealogii de căpetenii, un altul îl prelua

„... Și Qarchu, fiul lui Sem-sochu, Borıgıder-mergen, fiul lui Qarchu, care i-a avut soție pe frumoasa Mongoljin-qo'a și drept fiu pe Toroqoljin-bayan, care s-a însurat cu frumoasa Boroqchin-qo'a și care îl avea ca slugă pe tânărul Borol-dai-suyal-bi și-i mai avea și pe cei doi armăsari, Dayır și Boro.”

Până și cei care aveau mare tinere de minte pierdeau șirul în acel moment al povestirii. Pentru că, după cea de-a zecea căpetenie, Toroqoljin-bayan (Toroqoljin Norocosul), urmașii se înmulțeau, iar personajele erau numeroase precum frunzele unui copac și nu le mai rămânea decât să se lase în voia minunatei minți a lui Bultechu. Un zîmbet de încântare lumina atunci chipul zbîrcit al bătrînului, care începea să grăiască rar și, bineînțeles, povestea lui nu se oprea la înșiruirea numelor marilor căpetenii mongole.

„Toroqoljin-bayan și soția lui Boroqchin'qo alcătuiau o pereche tare unită. Cum se înțelegeau grozav de bine, li s-a născut un prunc care nu avea decât un ochi. A primit așadar numele de Duwa-soqor (Duwa cel Chior). Ochiul, care era așezat în mijlocul frunții, era nespus de pătrunzător și, cu toate că este greu de crezut, îi îngăduia să vadă la o sută de leghe de jur-împrejur. După Duwa-soqor s-a născut Dobun-mergen (Dobun Marele Arcaș) Amîndoi au crescut repede și au ajuns niște flăcăi în toată puterea. Într-o bună zi, au plecat la vînătoare, iar Duwa-soqor, uitîndu-se de jur-împrejur, pe cîmpie, a zis așa: «Văd departe, în zare, o fată care parcă s-ar duce la nunta ei. Mîine ar trebui să treacă pe aici. Când ajunge aici, răpește-o, Dobun-mergen, ca să ți-o faci soție!» Mezinul nu l-a crezut, dar a doua zi, cum se întorsese în același loc, a văzut venind o fată care mergea să se mărite și care era însoțită de mai mulți oameni. Tânărul s-a re-

pezit asupra lor, cu săgețile și cu sabia. Astfel, Alan-qo'a (Alan cea Frumoasă) i-a devenit soție. Nu mult după aceea li s-au născut doi copii, cel mare cu numele de Bugunutei, iar mezinul cu numele de Belgunutei, care sînt strămoșii clanurilor bugunut și belgunut. Din nefericire, Dobun-mergen a murit tînr, lăsînd în urma lui o soție și doi fiu. În vreme ce îi creștea, Alan-qo'a a născut, rînd pe rînd, trei copii. Chiar și fără bărbat, o femeie poate face cîți copii dorește. Dar Alan-qo'a era o femeie cuminte, care nu și-ar fi luat vreodată un iubit. Cum putea atunci să aibă copii? Ei bine, de fiecare dată, o rază luminoasă, coborîtă din cer, pătrundea prin deschizătura de fum a cortului și atingea pielea albă a lui Alan-qo'a. Astfel s-au născut Buqu-qadagi, Buqatu-salji și Bodonchar-mungqaq, strămoșii clanurilor qatagin, salji'ut și borjigin. Și iată de ce în noi, cei din clanul borjigin, urmași ai lui Bodonchar-mungqaq, se amestecă singele frumoasei Alan și lumina cerului."

Așa grăia Bultechu. Și pe măsură ce istorisea faptele de vitejie ale urmașilor lui Bodonchar, le împodobeau cu toate amănuntele, cu o vioiciune din ce în ce mai mare. Iar pentru că între Bodonchar și Yesugei fuseseră zece căpetenii, erau o mulțime de întîmplări de povestit, așa încît nu puteau fi istorisite toate într-o singură seară.

Cînd Temujin avea șapte ani, singura poveste care îi plăcea era cea a lui Duwa-soqor, cel cu un singur ochi. Celelalte nu-l interesau deloc, și de altfel nici nu le pricepea. Dar la marile adunări, la care se strîngeau toți membrii tribului, se întîmpla ca unu bătrîni, printre care și Bultechu, să povestească în fața corturilor legenda originii mongolilor, care îl încînta de-a dreptul pe Temujin.

*"...Mai întîi a fost Lupul Albastru, născut din porunca Cerului. Iar soția lui era Căprioara cea Albă. Au venit de dincolo de lacul cel mare. Și-au făcut tabăra la izvorul fluviului Onon, în muntele Burqan, și li s-a născut atunci Batachi-qan."*⁷

⁷ Este citată aici, ca atare, prima frază din *Istoria secretă a mongolilor*. Muntele Burqan (*Burqan qaldun* sau Muntele Sfînt) corespunde, cu aproximație, muntelui Khentei din zilele noastre, aflat la izvoarele fluviului Onon.

Astfel începea legenda, ale cărei fraze scurte se pierdeau curînd în riturile complicate ale ceremoniei. Însă, de fiecare dată cînd era povestită, tradiția care arată că primul lor strămoș Batachi-qan se născuse din dragostea dintre un lup și o căprioară trezea în sufletele mongolilor, fie că erau din clanul borjigin, fie din tayichi'ut, o tulburare adîncă. Toată lumea credea în legendă. Lacul cel mare, pe care lupul cel puternic îl trecuse din porunca Cerului, însoțit de blînda și frumoasa căprioară care-i era soție, se găsea într-adevăr undeva departe, spre apus. Cît despre muntele Burqan, tot tribul îl știa, pentru că se ridica în zare și toți mongolii, oriunde și-ar fi pus cortul, îl aveau mereu sub ochi.

Temujin a fost adînc mușcat de povestea Lupului Albastriu. Era încîntat și mîndru că se trage dintr-un lup și dintr-o căprioară, iar cînd se gîndea la neamurile care nu avuseseră un asemenea noroc, simțea față de ele milă și dispreț.

Straniile incantații rostite de bătrîni au fost, așadar, elementul care i-a marcat cel mai puternic copilăria. Firește, deoarece nu avea decît șapte ani, nu le putea pătrunde înțelesul fără lămuririle date de mama sa, Hoelun. Dar în vreme ce bătrîni cîntau, glasurile lor joase și solemne îl ajutau să vadă, în minte, lupul cel puternic alături de blînda și frumoasa căprioară. Lupul avea o privire pătrunzătoare. O privire care putea să ajungă mult mai departe decît ochiul lui Duwa-soqor. O privire care cuprindea toate cele și nu se pleca, pentru că nu cunoștea teama. În scîlpirea ei rece era un curaj fără seamăn și o voință neînduplecată de a pune stăpînire pe tot ce dorea. Trupul îi era făcut pentru luptă. Nici un sunet, nici măcar cel mai îndepărtat, nu putea scăpa urechilor ciulite, și toate oasele, toți mușchii erau alcătuiți pentru a sfîrteca dușmanul. Cele patru labe puternice și subțiri erau anume făcute ca să străbată întîinderile înzăpezite, să despice furtuna, să se cațere pe stînci și să sară sus, în văzduh.

Lupul era însoțit de o căprioară plîpîndă, cu blana minunată, roșcată cu pete albe, cu botul alb și pufos. Căpri-

oara avea o privire nespus de blîndă, dar mereu trează, și încerca să-l apere de dușmani pe cel pe care-l iubea cu tot trupul ei încordat de pîndă. Pînă și frumusețea îi era închinată lupului, ca și prudența nicicînd slăbită. La cel mai mic foșnet al frunzișului mișcat de vînt, își întorcea cu grijă capul delicat spre locul de unde venea zgomo-tul. Nu avea nici o pornire agresivă, dar era mereu gata de apărare.

Cele două fapte cu totul deosebite, de o mare frumusețe, îl vrăjeau pe mîcul Temujin. Ei dăduseră naștere primului strămoș, Batachi-qan, iar sîngele lor, care curgea de veacuri prin vinele numeroșilor lui strămoși, clocotea acum în trupul lui.

După ce Temujin a auzit legenda, n-a mai găsit nici un farmec în celelalte povești ale lui Buitechü, pe care începea totuși, încetul cu încetul, să le priceapă. Auzise de multe ori povestea despre Alan cea Frumoasă, al cărei sînge se amesteca, în vinele neamului borjigin, cu lumina cerului. Dar față de cea cu lupul și căprioara, povestea, pe care bătrînul o depăna totuși ca numeni altul, îi părea ștearsă și fără rost. Se înțelege, ideea superiorității clanului borjigin asupra celorlalte neamuri mongole, datorită luminii cerești, îi plăcea. Dar faptul că toți mongolii se puteau mîndri cu sîngele lupului și al căprioarei i se părea de-a dreptul minunat. Pentru că îi unea, ca și ținutul unde se adunaseră laolaltă, ca și întinderea nesfîrșită a marilor podișuri.

În primăvara cînd Temujin a împlinit opt ani, Höelun a adus pe lume încă un copil, o fetiță, care a primit numele de Temülün. Pentru prima dată, Temujin a fost cuprins de o mare tulburare, amestecată cu oarecare îndoială: și în vinele lui Temulin curgea oare sîngele lupului și al căprioarei albe? Gîndul că frați săi, buni ori vitregi, moșteneau cu toții același sînge nu i se părea cîtuși de puțin ciudat, dar în ceea ce o privea pe surjoara lui, avea îndoieli.

Uluirea care pusese stăpînire pe Temujin la nașterea lui Temülün l-a făcut să vadă cu alți ochi toate femeile,

fie că erau copile ori adulte. Că în vinele lor curgea sîngele unei căprioare, treacă-meargă, dar sînge de lup .. Nu putea crede așa ceva. Într-o zi, i-a mărturisit aceste îndoieli mamei sale, care i-a răspuns: „Bărbat, femeie, unde este deosebirea? Sîntem cu toții mongoli și am moștenit sîngele strămoșilor noștri.”

Răspunsul nu l-a mulțumit deloc pe Temujin. Nu se putea împăca cu gîndul că fetele, care se sperie de îndată ce le împingi puțin, cad și se pun pe plîns din te muri ce, erau din același neam cu bărbații. Nu-i plăcea că lucrurile stau astfel. Cum să spui că ființele acelea slabe, care nici măcar nu erau în stare să se bată, se trăgeau din lupul venit în ținuturile lor din porunca Cerului, trecînd peste lacul de la apus?

Temujin nu se juca niciodată cu fetele. Mai mult: nici nu stătea de vorbă cu ele, decît dacă n-avea încotro. N-o făcea neapărat din dispreț față de cei slabi, ci mai degrabă din silă, din mînia pe care i-o trezea gîndul că, în ciuda acestei slăbiciuni, și ele îndrăzneau să se mîndrească cu același sînge mongol. Simțămîntul acesta era adînc înrădăcinat în inima lui de copil de opt ani.

De atunci, Temujin a început să vadă altfel lumea. Băiatul tăcut și aspru, care creștea mai repede decît ceilalți copii, dovedea și o mare istețime pentru vîrsta lui.

Dornic să învețe cît mai mult, Temujin a ajuns să știe tot soiul de lucruri. Deși ceea ce spuneau tatăl său Yesügei și mama sa Hoelun nu se deosebea cu nimic de ceea ce vorbeau ei mai demult, lucrurile căpătau acum pentru el o altă însemnătate. Cu ajutorul lor, a aflat obîrșia și povestea clanului borjigin, din care făcea parte, poziția acestuia în sînul poporului mongol și, de asemenea, locul acestui popor printre toate celelalte care trăiau pe marile podișuri. Muntea băiatului sorbea precum un burete tot ceea ce putea afla din vorbele locuitorilor satului ori din ceea ce se rostea la adunări, mai mari ori mai mici. Astfel, trupul și muntea lui se îndreptau, pe nesimțite, spre maturitatea vîrstei adulte.

Temujin a aflat mai întâi că, de când tatăl său se afla în fruntea neamului borjigin, relațiile acestuia cu clanul tayichu'ut se înrăutățiseră iar ciocnirile se iscau din te miri ce. La început, și neamul tayichu'ut făcea parte din clanul borjigin, dar în vremea celui de-al doilea han, Ambaqai, acesta își dobîndise neatîrnarea și alcătuisese o altă comunitate, iar cele două neamuri ajunseseră ca niște frați dușmani. Cu puțin înainte ca Yesugei să preia puterea, fiii lui Ambaqai, care încercau să sporească influența clanului tayichu'ut, au cîștigat de partea lor un mare număr de alte clanuri, iar ridicările lor frecvente împotriva poruncilor lui Yesugei se aflau la originea tuturor conflictelor care sfîșiau poporul mongol.

În pofida înțelegerii aparente care îi unea pe toți mongolii în jurul lui Yesugei-han, puterea era, în realitate, împărțită între două clanuri.

Yesugei nu avea nici un răgaz, pentru că la conflictele interne se adăugau războaiele neîncetate cu alte triburi. Dintre acestea, cel mai puternic era cel al tătarilor, dușmanii neîmpăcați ai mongolilor, din vremuri străvechi. Realizarea unei alianțe a tuturor triburilor de pe marile podișuri fusese, de secole, una din grijile de căpetenie. Alianța era, de altfel, imperios necesară pentru toate aceste semini nomade, pentru a le ajuta să trăiască în bună înțelegere și să facă față problemelor puse de țările vecine: imperiile Kin⁸ și Si-Hia⁹, precum și regatul uigur. Cel mai reticent la ideea unei astfel de alianțe era imperiul Kin, al cărui hotar cu marile podișuri era Marele Zid. Cum

⁸ Întemeiat în anul 1115 de neamul jurchen, în sud-estul Harbinului (Manciuria), acest „imperiu barbar al Chinei de Nord” s-a extins treptat pînă la cucerirea sa de către fiii lui Genghis-han, în 1233. În momentul întemeierii acestuia, dinastia Kin dobîndise o asemenea putere încît rivaliza cu dinastia Song din sud. Tribul jurchen era cunoscut pentru actele sale de cruzime sistematică asupra mongolilor.

⁹ Întemeiat în anul 1038 de tribul tangut, de origine tibetană, acest imperiu, aflat la vest de ținutul Kin, deținea o poziție strategică în relațiile comerciale dintre Orient și Occident. A existat pînă la ofensiva declanșată împotriva lui de Genghis-han în 1225-1227.

apăreau semnele premergătoare alianței, imperiul găsea o stratagemă ca să le anihileze din fașă și căuta, prin toate mijloacele, să semene vrajba între triburile nomade.

Toți harui, de la Qabul la Ambaqai, de la Qutula și pînă la Yesugei, doriseră unificarea, însă tătarii, manipulați de imperiul Kın, se împotriviseră întotdeauna. Qabul era să moară otrăvit de un trimis al imperiului Kın. Ambaqai, prins de tătarii și predat imperiului Kın, fusese executat. Qutula și cei mai mulți dintre cei șase frați ai săi pieriseră în luptele cu tătarii. Pe scurt, străburucul lui Temujin și frații bunicului său își pierduseră viața în luptele cu triburile rivale.

În bătaia care se desfășura în clipa nașterii lui Temujin, Yesugei a reușit, pentru prima oară, să le pricinuiască mari pierderi tătarilor, după care între cele două triburi a domnit, pentru o vreme, pacea. Însă presiunea exercitată din umbră de către imperiul Kın putea duce, în orice moment, la reizbucnirea conflictului.

Încă din copilărie, Temujin a înțeles că dușmanii poporului mongol erau tătarii și uriașul imperiu Kın, care se întindea dincolo de Marele Zid. Cele două nume i s-au întipărit în inimă, ca și cum ar fi fost vorba de niște dușmani rele.

Într-o zi, Yesugei, pe cînd ședea în cort și bea, a rostit: „Pînă nu-ı voi zdrobi pe tayichi'ut și pe tătarii, nu-mi pot îngădui să mor.”

Auzind aceste vorbe, Temujin s-a întrebat cu mirare de ce anume tatăl său nu pomenise, pe lîngă cele două nume, și pe cel al imperiului Kın. I-a pus așadar întrebarea, la care Yesugei a răspuns rîzînd: „Zdrobirea imperiului Kın nu e treabă lesnicioasă! Chiar dacă am putea aduna toate triburile de pe podișurile mongole, abia dacă am ajunge la două sute de mii de oameni. Pe cînd Kın are o armată puternică, de zece ori mai numeroasă, și fiecare soldat este înzestrat cu niște arme fără seamăn, pe care nici nu ți le poți închipui.”

Apoi, lăsînd la o parte poveștile despre bătăliile purtate cu dușmanii dintotdeauna, i-a vorbit despre țara Kın

și despre țara Song, aflată mai la sud. Acolo, în niște ținuturi înconjurată de ziduri uriașe, oamenii se adună în cetăți alcătuite din case de pământ și de lemn, care nu pot fi mișcate din loc. Fiecare are munca lui: negustorii își vând marfa în prăvăli, țărarii seamănă ogorul, slujbașii își văd de treburile administrative, luptătorii își petrec zilele pregătindu-se de război. Iar între ziduri se ridică temple înalte și palate de piatră, care se înalță pînă la cer.

Lui Temujin nu-i venea să creadă că există țărîmuri de vis ca acelea. Și a dorit să afle mai multe amănunte.

L-a copleșit pe tatăl său cu întrebări. Dar cum Yesugei nu văzuse niciodată țările acelea cu ochii lui, n-a fost în stare să-i spună mai mult.

Prin urmare, Temujin s-a gîndit într-o zi să l descoasă pe Bültechü despre imperiile Song și Kın. Atunci bătrînul cu ținere de mîntre i-a zis, mai întîr: „Să știi că sînt niște locuri înspăimîntătoare!” Nu s-a apucat să-i vorbească lui Temujin despre ceea ce-i ceruse ci, ca să-și întărească spusele, i-a istorisit povestea lui Ambaqai-han, ucis de chinezi.

„Ambaqai-han, prins de tătari, a fost predat împăratului Kın, și gîndește-te că a fost ținut pe un soi de măgar de lemn și sîrtecat, de viu, iar apoi tăiat bucățele. Ambaqai-han era un om viteaz, așa că i-a spus slujitorului său, Bulqechi, care se afla lîngă el cînd își dădea sufletul: «Dacă te întorci acasă viu și nevătămat, spune-le tuturor să mă răzbune! Chiar dac-ar fi să rămînă fără unghii și fără degete!» Bulqechi a fugit și le-a spus tuturor, la întoarcere, aceste vorbe. Și toată lumea a plîns. Chiar și tatăl tău. Chiar și eu.”

Bulqechi nu mai era în viață, dar Temujin își aducea aminte de bătrînul pîrpiriu pe care îl zărise cînd mai stătea încă pe genunchii mamei. Astfel, drama lui Ambaqai-han i s-a părut cu atît mai adevărată, pentru că își amintea de unul din cei ce luaseră parte la ea. Copilul a fost cuprins de o tristete fără margini. Suferea la gîndul că nici măcar tatăl său, Yesugei, nu mai voia să porneas-

că la luptă împotriva imperiului Kin, într-atît era de mare şi de neînvins. Kin era, în mintea lui, un tărîm nemărginit şi necunoscut, plin de ciudăţenii, un tărîm de vis, dar şi ţara duşmanilor de moarte ai mongolilor, care îi omorîseră cu atîta sălbăticie pe cel de-al doilea han. Ţara pe care trebuia să se răzbune cu orice preţ, chiar dacă va rămîne fără unghii şi fără degete!

În vara care a urmat după ce Temujin a împlinit nouă ani, Yesugei, la rugămintea soţiei sale, a pornit spre tabăra clanului Olqunu'ut, unde se născuse Hoelun. L-a luat cu el şi pe Temujin, cu gîndul s-o găsească pe aceea care avea să-i fie într-o zi soţie.

Pentru copil era prima călătorie. Dinaintea ochilor lui se înşiruiau privelişti cu totul deosebite de cele pe care le cunoştea. Bineînţeles, în funcţie de anotimp, mongolii îşi mutau corturile dintr-un loc în altul. Dar nu treceau niciodată dincolo de un anumit hotar, stabilit de condiţiile naturale: împrejurimile muntelui Burqan, malurile fluviilor Onon şi Kerulen. Temujin nu cunoştea, aşadar, decît pîlcurile dese alcătuite din aceiaşi copaci şi cîmпи-ile a căror culoare era mereu aceeaşi. Călătoria a fost, prin urmare, o adevărată descoperire.

Expediţia era alcătuită din zece călăreţi şi cîteva cămile încărcate cu merinde. După ce mersese în jos prin cheile împădurite ale fluviului Kerulen, alaiul a lăsat în urmă apa şi a străbătut stepa, a urcat apoi pe dealuri stîlcoase şi a ajuns la întinderi acoperite cu nisip şi pietriş. Lacurile schipeau pretutindeni. Pentru Temujin, totul era o incîntare. Cum nu era nici o grabă, se opreau în drum ca să pescuiască ori să vîneze păsări şi iepuri.

Înainte de a ajunge în satul lui Hoelun, o întîmplare neaşteptată a tulburat călătoria. pe cînd se pregătea să treacă printre munţi Chiurqu şi Chekcher, alaiul s-a întîlnit cu căpetenia tribului onggirat, Dei-sechen, însoţit de oamenii săi. Dei-sechen şi Yesugei se vedeau pentru prima dată, dar s-au înţeles pe loc. Cînd Dei-sechen a aflat care era scopul călătoriei lui Yesugei, i-a propus să facă un ocol şi să vină cu el pînă la tabără.

„Îmi place fiul tău Temujin. Soarta m-a binecuvîntat cu o fiică, Borte. Ar fi o pereche potrivită”, a grăit liniștit Dei-sechen, îndreptîndu-și ușor trupul vînjos.

Yesugei s-a simțit cuprins de simpatie față de bărbatul care vorbea fără ocolișuri. Și cum auzise multe despre bogăția neamului onggirat, a primit îndată propunerea. Pentru mongoli, o asemenea alianță nu era deloc de lepădat

În urma înțelegerii, cele două grupuri s-au alăturat și s-au îndreptat spre zona de cîmpie aflată la poalele versantului de sud al muntelui Hinggan. Dintre toate triburile de pe marile podișuri mongole, neamul onggirat ocupa ținutul cel mai apropiat de Marele Zid. Era în contact cu cultura Kın și ducea, așadar, o viață mai aleasă decît alte popoare din acele locuri.

Pășunile erau mult mai bogate decît ale mongolilor. Pe cîmpurile ce se întindeau cît vedeai cu ochii pășteau oi și cai. Cortul lui Dei-sechen, cu mult mai încăpător și mai arătos decît al lui Yesugei, era orînduit cu grijă. Se aflau acolo o mulțime de piei și blănuri de animale. Dar ceea ce i-a minunat peste măsură pe Temujin și pe părințele lui au fost lucrurile prețioase adunate, fără îndoială, prin troc: vase lăcuite, armuri și arme nemaivăzute, bibelouri fine, fildeș și pietre scumpe. Temujin nu putea să nu-și dea seama în ce sărăcie, ba chiar în ce mizerie trăia poporul mongol, față de neamul onggirat.

Borte avea zece ani, fiind așadar cu un an mai mare decît Temujin. Yesugei a plăcut-o de cum a văzut-o. Și Temujin a socotit-o frumoasă pe fetița înaltă pentru vîrsta ei, care plesnea de sănătate. Avea pielea albă și părul castaniu, lucios. De cînd era mic, Temujin auzise vorbindu-se despre neamul „tătarilor albi”, deosebit de cel al „tătarilor negri”.¹⁰ Acum vedea că nu era doar o poveste.

¹⁰ Istoricii chinezi ai vremii făceau deosebirea între „tătari negri”, care stăpîniseră marile podișuri înaintea întemeierii imperiului mongol, și „tătari albi”, adică neamul ongut, de origine turcică, stabilit în nord-estul imperiului Kın.

După ce i-a găzduit și i-a omenit timp de trei zile pe Yesügei și pe oamenii săi, Dei-sechen s-a arătat domnic să-l țină o vreme pe Temüjin alături de el, ca băiatul să-i poată cunoaște tribul. Și de această dată Yesügei s-a învoit, fără a se lăsa rugat. Gîndul că va sta cu alt trib nu-l încînta deloc pe Temüjin. Însă, înțelegînd că avea să descopere astfel o altă lume, s-a supus de bunăvoie dorinței tatălui său și a primit să rămînă în tabăra lui Dei-sechen.

În vreme ce Yesügei se îndrepta spre muntele Burqan, Temüjin pășea într-o viață nouă, alături de un popor cu altă limbă și alte obiceiuri.

Copilul a trăit astfel în satul lui Dei-sechen din toamna cînd avea nouă ani și pînă în primăvara cînd a împlinit treisprezece. Nu-i păsa deloc de Borte, fetița care îi fusese făgăduită drept soție. Dar arăta o uimitoare curiozitate, pentru vîrsta lui, față de ce privea organizarea tribului. Astfel, și-a dat seama că un număr mic de tineri erau special pregătiți pentru a putea face față agresiunilor din partea altor triburi. Tinerii erau călăreți și arcași neîntrecuți. În fiecare zi, răspîndiți în cele patru colțuri ale cîmpiei, învățau să apere turmele în caz de atac și să tragă cu arcul de pe cal. Dei-sechen i-a îngăduit și lui Temüjin să ia parte la pregătiri.

Șederea în tabără a fost pentru băiat, înainte de toate, un prilej minunat de a dobîndi cunoștințe despre necuprinsa țară Kin. Uneori, negustorii chinezi, veniți de dincolo de Marele Zid, ajungeau în sat cu caravane de cămile. Temüjin a aflat din gura lor lucruri pe care nu le-ar fi știut niciodată dacă ar fi rămas în susul fluviului Onon. A fost mai cu seamă mirat auzind că țara Kin, precum și țara Song, aflată mai la miazăzi, se aflau sub stăpînirea unui singur om și erau înzestrate cu o armată care îi asculta orbește poruncile.

Temüjin avea treisprezece ani cînd, într-o zi de primăvară, una dintre rudele sale, un bărbat de vreo treizeci de ani, pe nume Monglik, a venit din tabăra borjigin ca să-l

ia acasă. Vorbele lui nu erau prea limpezi, dar se înțelegea că Yesugei, după atîta vreme, dorea să și revadă fiul. Dei-sechen nu s-a arătat prea încîntat de această cerere neașteptată, dar i-a îngăduit lui Temujin să se întoarcă acasă, nu înainte de a-i smulge făgăduiala că va veni înapoi fără întîrziere.

Temujin și Monglik au străbătut călare, zi și noapte, marile podișuri. Între timp, Monglik îi dăduse adolescentului vestea morții părintelui său. În timpul unei călătorii, Yesugei fusese nevoit, după obiceiurile nomade¹¹, să petreacă alături de un grup de tătari, care se folosiseră de prilej pentru a-l otrăvi. Chinuit de suferință, gonise călare timp de trei zile pentru a ajunge în satul lui, unde își dăduse sufletul. Yesugei își închinase viața luptei împotriva dușmanilor de veacuri, tătarii, și le dăduse asemenea lovituri încît vreme de doisprezece-treisprezece ani fusese pace, dar soarta îl împinsese pînă la urmă în capcana răzbnării.

Cînd Temujin a aflat aceste amănunte de la Mōnglik, moartea tatălui său, în loc să-l întristeze, i-a pricinuit o mînie fără margini. Yesugei îi zdrobise pe tătari, în urmă cu treisprezece ani, și ar fi trebuit să ia măsuri aspre pentru a zădărnici orice dorință de răzbnare. Ar fi trebuit să-i măcelărească pe toți bărbații, pînă la unul, și să păstreze femeile și copiii ca robi. Pentru că nu ținuse seama de acest lucru, tatăl său Yesugei primise pedeapsa dreptă a zeilor.

Băiatul de treisprezece ani a ajuns în satul boŋigin care, după ce că era sărman, i s-a părut și mai întunecat, mai sărac și mai trist, după dispariția lui Yesugei.

Alături de Monglik, Temujin a trecut încet, ducîndu-și calul la pas, printre iurte. Toate păreau pustii, cufundate în liniște. Temujin a descălecat în fața cortului și a pășit spre intrare. I-a zărit atunci, în picioare, pe frații săi vi-

¹¹ După obiceiul mongol, călărețul care trecea pe lîngă ruște oameni care stăteau la masă trebuia să descalece și să li se alăture, chiar dacă nu era poftit.

trei Belgutei și Bekter, care crescuseră atât de mari încât abia i-a recunoscut. Înăuntru, atmosfera era tristă și grea, mai ales că prin deschizătura de fum nu pătrundea nici un strop de lumină. Temujin a așteptat ca ochii să i se obișnuiască cu întunericul. Îndată ce a zărit-o pe mama lui, Hoelun, așezată în fundul cortului, alături de cei trei frați și de sora lui, s-a îndreptat spre ea.

„Tatăl tău, Yesugei, a murit. De acum, ai să rămâi cu noi; ai să fi, în locul lui, capul familiei.” Așa a rostit Hoelun către Temujin.

Băiatul n-a scos o vorbă. Atunci Hoelun a spus: „Duceți-vă după Monghik”, ca și cum abia atunci îi băgase de seamă lipsa. Dorea, fără îndoială, să-i mulțumească pentru că făcuse o călătorie atât de lungă și anevoioasă. Însă Belgutei, care rămăsese în picioare lângă intrare, a răspuns: „Monghik a și plecat, călare.” Hoelun a părut cumva descumpănită și, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze că Belgutei spune adevărul, s-a ridicat și a ieșit din cort.

S-a întors repede și, strângându-și cei șapte copii lângă ea, le-a spus: „De azi înainte, nu ne mai putem bizui decât pe noi înșine. Trebuie să ne unim puterile ca să supraviețuim.”

Trecuseră câteva zile de la înmormântarea lui Yesugei, iar Hoelun nu mai plîngea. După spusele fratelui mai mic al lui Temujin, Qasar, izvorul lacrimilor secase.

Temujin a aflat îndată, de la mama și de la frații săi, o mulțime de lucruri uimitoare: o dată cu moartea lui Yesugei, puterea avea să treacă, probabil, în mâinile clanului tayichu-ut, ceea ce stîrnea o oarecare tulburare printre borjiginii. Cei mai mulți erau ispițiți să se alăture acestui clan, din rîndurile căruia avea să fie ales, fără îndoială, urmașul lui Yesugei. Unele din concubinele acestuia, pline de gelozie și de ciudă împotriva lui Hoelun, prima nevestă, o îndepărtaseră, organizînd fără s-o cheme o ceremonie pentru odihna sufletului stăpînului lor. Chiar și membrii apropiați ai familiei se răcisera treptat de Hoelun, iar după două-trei zile nu se mai arătaseră deloc. În sfîrșit,

oamenii din sat se adunau în fiecare zi, dar nu-i chemau și pe cei din familia lui Höelun, devenită dintr-o dată neînsemnată.

Temujin asculta toate acestea fără să rostească un cuvânt. Acum își dădea seama de ce, atunci când ajunsese în sat, peste toate corturile ce păreau pusti domnea liniștea: toți se strinseseră pentru a lua niște hotărâri. A încercat deci să înțeleagă de ce anume familia sa ajunsese într-o asemenea situație.

O dată cu dispariția lui Yesugei, nimeni din clanul borjigin nu-i putea lua locul. Nimeni, pentru că el nu-și alesese nici un urmaș. Lucrul nu privea doar neamul borjigin, ci și pe cei din tayichi'ut și din alte clanuri. Clanurile se alăturau unei căpetenii care se pricepea să le adune laolaltă. La moartea acesteia, din diferite interese, se alăturau altele. Ca în toate grupurile neorganizate, era o practică obișnuită la mongoli, de mai multe generații.

Era deci firesc ca, după dispariția unui șef, familia acestuia să aibă parte de o soartă amară. Și asta pentru că purtarea aspră a șefului în timpul vieții iscase o ură care fusese multă vreme înăbușită și se dezlănțuia acum împotriva familiei sale. „N-ai parte toată viața de cea mai gustoasă fiertură”, spun mongolii, iar zicala este pentru ei mai mult decât adevărată. Cerul își arăta voința de a-i aduce pe toți pe aceeași treaptă.

Temujin s-a gândit atunci la Dei-sechen, alături de care petrecuse trei ani și jumătate. La ongghirați, lucrurile se petreceau altfel. Chiar dacă nici acest clan nu era organizat cum se cuvenea, pentru a ajunge la rangul de căpetenie trebuia, cel puțin, să faci parte din familia lui Dei-sechen. Bunurile pe care le avea îi dovedeau cu prisosință puterea. Dei-sechen era, într-adevăr, mai bogat decât ceilalți membri ai clanului său. Iar dacă ținea atât de mult la Temujin și dorea să și-l facă ginere, era pentru că nu avea un fiu care să-i urmeze.

Temujin a măturat cu privirea cortul în care trăise atîta vreme tatăl său, ca șef al borjiginilor. Era ceva mai în-

căpător, dar ceea ce cuprindea nu-l deosebea cu nimic de celelalte. Prada smulsă clanurilor rivale era îndată împărțită în mod egal, fără ca șeful să aibă drept la ceva mai mult. Noțiunea de „clasă” nu exista, așa că nu erau nici săraci, nici bogați sau, mai bine zis, toți erau la fel de săraci.

Temüjin a rostit către Hoelun, cu un glas rece străbătut de o undă de minie: „Era de așteptat să se întâmple astfel.” Nu mai era glasul unui adolescent, ci al unui bărbat care își lua asupra-i răspunderea de cap de familie, după moartea părintelui său. A mai spus: „Blestemați de tayichi’ut nu se vor opri aici. Pînă ce nu vom smulge răul din rădăcină, nu se vor potoli.”

Auzind aceste vorbe, Hoelun nu și-a putut stăpîni lacrimile. A plîns îndelung, pînă ce Bekter și Belgutei și-au luat arcurile și au pornit la vînătoare, Qachi’un și Temuge s-au dus să se joace, iar Temulun, care nu avea decît cinci ani, a adormit.

Numai Qasar a rămas în picioare, lângă Temüjin, tăcînd, cu ochii ațintiți, ca și el, asupra mamei. Adolescentul i-a spus atunci, cu glas măsurat: „De azi ești vasalul meu credincios. Te vei supune tuturor poruncilor mele. În schimb, îți recunosc în familie o putere aproape la fel de mare ca a mea. În caz de ceartă cu Bekter și Belgutei, îi vom înfrunta împreună. Dacă voi fi învins, tu ai să-mi iei locul în capul familiei.”

La auzul acestor cuvinte, Hoelun s-a oprit din plîns și a ridicat ușurel capul, ca să-l plece la loc. Temüjin l-a stîlit pe Qasar să-i dea un răspuns. Acesta, care avea un chip prea frumos pentru un băiat, cu trăsături mai regulate decît ale fratelui său, se înflăcărase: „Așa să fie, mă învoiesc”, a răspuns el.

Temüjin se înflăcărase și el. Jurămîntul era pentru el ceva sfînt. Nu trăise niciodată pînă atunci o asemenea clipă. Și a hotărît, ca să-și ajute mama și să aibă grijă de ai săi, să aducă în familia părăsită de toți o ordine, o structură, o ierarhie. Hotărîrea era determinată atît de sentimentul datoriei sale de fiu mai mare al lui Yesugei, cît și

de neîncrederea pe care i-o trezeau acum cei doi frați vitregi, Bekter și Belgutei, care erau aproape mai înalți decît el și mai voinici. În clipa în care intrase în cort, după ce lipsise atîta vreme, ceea ce văzuse în ochii lor nu semăna tocmai a dragoste de frate. I se păruse că zărește mai degrabă un soi de ură.

Curînd după aceea, lucrurile s-au înrăutățit mult mai tare decît prevăzuse Temujin. Cam la două luni de la întoarcerea lui, într-o dimineață, adolescentul, trezit de gălăgia de afară, a ieșit din cort și a văzut, în lumina palidă a zorilor, cum bărbații și femeile din clan desfăceau în mare grabă corturile și își încărcau avutul pe cai și pe cămile. Toată tabăra se pregătea să plece. Temujin a simțit dintr-o dată prezența mamei alături. Hoelun stătea în picioare, năucită, fără grai. Temujin s-a îndreptat spre rudele lui, să le întrebe unde anume aveau de gînd să plece. Unul dintre bărbați i-a răspuns „La porunca șefului tayichi'ut, mergem să căutăm alte pășuni.”

Nu era nimic ciudat în plecarea taberei la apropierea verii; ceea ce era însă ciudat era faptul că ordinul venea de la căpetenia tayichi'ut și că nu fusese adus la cunoștința familiei lui Temujin. Adolescentul a priceput pe dată că se încerca îndepărtarea lor din clan și că aveau să fie părăsiți. Yesügei murise și atîta vreme cît nu fusese ales un alt han, Temujin, fiul său cel mai mare, trebuia consultat asupra tuturor schimbărilor intervenite în tabără. Or, nu numai că nu fusese înștiințat, dar doreau să-l lase acolo, împreună cu toți ai săi.

Temujin i-a copleșit pe toți cu vorbe aspre pentru felul în care se purtau cu ei, dar nimeni n-a plecat urechea la protestele lui. Pe cînd se îndrepta spre cort, tremurînd de mînie, a văzut-o pe mama lui pe cal, ținînd în mînă un *tuq*¹² înfășurat într-o coadă de cal alb. Ridicînd acest simbol al puterii hanilor, Hoelun încerca să împiedice ple-

¹² În limba mongolă în text, steag, stîndard.

care a hotărîtă fără știrea lor. Temujin știa prea bine că totul era zadarnic. Însă nu a făcut nici o mișcare, nici pentru a-și sprijini mama, nici pentru a o opri.

S-a întors în fața cortului, a rămas o vreme în picioare, privind acel du-te-vino grăbit al oamenilor din sat. Hoelun își oprise calul în colțul dinspre sud-est al taberei. Din cînd în cînd, coada de cal alb, bătută de vînt, flutura sus, pe cer, pîrînd mucă și neînsemnată, pierdută undeva, departe.

Curînd, grupuri mici, alcătuite dintr-una ori mai multe familii, s-au risipit în neorînduială, cu cămule și cu cai cu tot. Părăsind pămîntul pe care sălășluiseră vreme de cîteva anotimpuri, s-au făcut nevăzute dincolo de deal, pe coasta care se făcea dintr-o dată mai abruptă, la cîțiva pași de locul unde Hoelun încă mai flutura coada de cal. Părea că le arată drumul celor ce se îndepărtau. Încetul cu încetul tabăra s-a golit și a mai rămas, părăsit pe locul pushu, doar cortul lui Hoelun și al copilor săi.

Cînd ultimul grup a dispărut după buza dealului, Temujin a văzut-o pe Hoelun îndreptîndu-se spre centrul locului unde fusese tabăra, care i s-a părut dintr-o dată nemăsurat de gol. Femeia se apropia, călare, fluturînd steagul, iar Temujin a fost izbit de chipul ei palid și încordat, aproape sălbatic. Niciodată mama lui nu fusese mai curajoasă și mai frumoasă.

„Monglik a plecat. Yamulde și Sorqan-shira au plecat și ei.”

Hoelun s-a dat jos de pe cal și a înșirat numele tovarășilor celor mai apropiați ai lui Yesugei. Printre ei se număra și bătrînul Bultechu-ba'tur, cel cu ținerea de minte.

În aceeași seară, Charaqa, tatăl lui Monglik și bărbatul cel mai vîrstnic din clanul bonigin, s-a întors înapoi, călare. De cum a coborît de pe cal, s-a prăbușit la pămînt. Avea o lance înfiptă în spinare, care îi făcuse o rană adîncă. Neștiind ce se petrecuse, Hoelun și fiii săi l-au dus în cort, să-l îngrijească.

După două-trei zile, bătrînul a putut îngăima cîteva vorbe. A spus că fusese singurul care se împotrivise pînă la capăt ca Hoelun și ai săi să fie lăsați de izbeliște și că protestase împotriva hotărîrii pe lîngă mai-maru clanului tayichi'ut chiar și după plecarea taberei. Atunci, una din căpetenii, Todo'en-girte, îi zisese „Apa cea adîncă a secat. Piatra cea strălucitoare s-a sfărîmat. Yesugei s-a dus. Nu mai trîncăni!” și-i înfipsese lancea în spinare.

Bătrînul a mai trăit trei zile, în care a băut numai apă, apoi și-a dat sufletul. Temujin, care nu vărsase niciodată vreo lacrimă, nici măcar la moartea tatălui său, a plîns după singurul bărbat viteaz din clanul borjigin. Suspina cu atîta deznădejde încît Hoelun s-a speriat. Adolescentul suferea la gîndul că n-avea să-l poată răsplăti niciodată pe Charaqa, ce se dovedise atît de credincios față de familia lui năpăstuită.

Din clipa aceea, viața lui Hoelun și a copiilor săi a fost tot mai grea. Familia nu avea decît un cort, cîteva oi și cîțiva cai. Și cum locuința era izolată, nu aveau cu cine să facă schimb cu mîncare și cu veșminte.

După ce i-au părăsit pe Hoelun și pe copii, borjiginii s-au alăturat clanului tayichi'ut, cu care au ridicat împreună o tabără în stepă, în josul fluviului Onon, la cîteva zile de mers. Tarqutai, căpetenia tayichi'ut, dobîndise rangul de han al mongolilor, dar știrea nu ajunsese încă la urechile lui Temujin și ale familiei sale.

Ca să nu moară de foame, adolescentul nu le lăsa alor săi nici o clipă de răgaz. În fiecare zi, Hoelun și mica Temulun mergeau pe malul fluviului Onon să culeagă ierburile ori se afundau mult în pădure în căutare de pere sălbătice. Pe locul dinaintea cortului a semănat usturoi și ceapă. Cei șase băieți mergeau pe rînd cu oile la păscut, iar cînd aveau o clipă liberă, se duceau la pescuit ori la vînătoare.

Cea mai mare grijă era pentru Temujin purtarea fraților săi vitregi, Bekter și Belgütei; aceștia erau nedespăr-

țiși și nu voiau să-l asculte. Semănau între ei ca două picături de apă, erau la fel de puternici și la fel de aspri.

La un an de la moartea lui Yesugei, în primăvară, vrajba ascunsă dintre cei doi și Temujin a ieșit la iveală. Qasar, credincios jurământului făcut fratelui său mai mare, îl asculta, dar pentru că nu era destul de voinic și avea o fire blândă, nu-i era de mare ajutor la nevoie. Pe ceilalți doi frați mai mici, Temuge și Qachi'un, nu se putea bizui, pentru că unul avea doar opt ani, iar celălalt zece. Adesea, frații vitregi îi furau lui Temujin prada. Iar când se arătau neînduplecați, el nu avea încotro, trebuia să li se supună.

Într-o zi, pe când Temujin plecase la pescuit cu Qasar, acesta a prins un pește, un *soqosun*¹³, acoperit cu solzi aurii. Bekter și Belgutei au încercat să i-l smulgă. A urmat o ceartă cumplită între cei doi frați și Qasar, care nu voia să dea drumul prăzii, sprijinit de Temujin. În cele din urmă, Bekter și Belgutei au izbutit să ia peștele.

Temujin i s-a plîns mamei. Hoelun, cu chipul umbrat de amărăciune, le-a grăit fiilor săi astfel: „Cum ați putut ajunge aici? Dacă frații se sfîșie între ei, cum putem nădădui să ne răzbunăm pe tayichi'ut? Acum singurul nostru prieten este umbra, iar singurul bici, coada cailor...”

Vorbele ei l-au mușcat adînc pe Temujin. În timp ce îi ațîșau ura față de tayichi'ut, îi întăreau și hotărîrea de a nu-i mai lăsa pe frații lui vitregi să se poarte astfel.

A doua zi dimineată, Temujin l-a chemat pe Bekter afară, l-a muștrat și i-a poruncit să se îndrepte. Cearta a izbucnit pe dată.

„Nu ești fiul mamei noastre Hoelun. Cum îți îngădui s-o necăjești, cînd ea este atît de bună?”

La care Bekter i-a întors vorba:

„Dar nici tu nu ești fiul tatălui nostru Yesugei! Belgutei, Qasar, Qachi'un, Temulun și cu mine sîntem copiii lui, dar tu nu. O știi prea bine. O știau și toți oamenii din sat. Numai tu nu știi. În vinele tale curge sînge merkit. Te-ai

¹³ În limba mongolă în text; varietate de pește de apă sărată.

născut în această familie doar pentru că ai împrumutat trupul lui Höelun!

„Ce tot îndrugi acolo?”

„Dacă nu mă crezi, întreab-o pe mama! La urma-urmei, ea te-a făcut, ea știe cel mai bine. Iar dacă nu îndrăznești s-o întrebi, întreabă-ți inima. Tatăl nostru Yesugei nu te-a iubit niciodată. Sunt încredințat că știi despre ce vorbesc!”

Temujin n-a înțeles de prima dată vorbele lui Bekter, care i-au lovit ca un trăsnet.

„Vorbești aiurea!” a răspuns el, nevrînd să creadă o iotă din tot ce înșirase Bekter. Numai că glasul lui își pierduse asprimea. Chiar dacă nu credea nimic, vorbele îl zguduiseră. Bekter i-a dat și ultima lovitură, adăugînd „De azi înainte, nu mai ascult de tine. Nu te mai recunosc drept frate mai mare. În vinele mele curge sîngele lui Yesugei, așa că eu am să fiu capul familiei!”

După care i-a întors spatele lui Temujin și a plecat. Adolescentul s-a uitat o vreme după fratele său vitreg, care-i întorsese spatele după ce-și arătase deschis dușmănia. Și deodată a simțit că nu trebuia să-l mai lase în viață. Trebuia să scape de toți cei care tulburau liniștea familiei, de toți cei care-l înfruntau, oricine ar fi fost ei.

Temujin l-a chemat pe Qasar și i-a poruncit să meargă să vadă unde este Bekter. Copilul a venit îndată și i-a spus că Bekter este pe deal, în apropiere, și că păzește cei nouă cai rotați.

Temujin a luat un arc și i-a poruncit lui Qasar să facă același lucru. Au ieșit amîndoi din cort. Ajunși la poalele dealului, adolescentul i-a spus fratelui său că vrea să-l ucidă pe Bekter. Chipul lui Qasar și-a schimbat culoarea, iar în ochi i s-a ivit o licărire de teamă, dar pricepînd că este o poruncă a lui Temujin, a jurat să-l ajute.

Pentru ca Bekter să nu le scape, cei doi frați au urcat fiecare pe cîte o parte a dealului; ajunși pe creastă, și-au scos săgețile și s-au pregătit să tragă asupra fratelui lor vitreg. Acesta i-a simțit și le-a aruncat, cu nepăsare: „Ați

venit să mă uideți. Cum aş putea să vă opresc? Hai, dați-i drumul!”

Apoi a adăugat: „Qasar, trage tu primul! Vreau să mor de mîna ta! Nu vreau să mor de mîna unui merkit!” Nici nu şi a rostit bine vorbele că Temujin şi Qasar, dintr-o singură mişcare, şi-au potrivit săgeţile. Amîndouă s-au înfipt deodată în pieptul şi în spatele lui Bekter, vibrînd. Au urmat altele şi altele. Qasar trăgea din faţă, Temujin din spate. Bekter şi-a dat sufletul, cu trupul străpuns de săgeţi

Cînd cei doi fraţi s-au întors în cort, Hoelun, cu un glas neobişnuit de aspru, i-a întrebat: „Unde aţi fost? De ce sînteţi atît de palizi?” Temujin i-a spus atunci că Bekter este pe deal şi că nu se va mai întoarce niciodată. Pe dată, chipul lui Hoelun s-a schimonosit şi, după ce a scos un geamăt, a strigat, privindu-şi cu asprime fiul: „L-ai ucis pe unul dintre puţinii noştri aliaţi! Asemenea cîinelui care-şi sfîşie placenta, asemenea panterei care sare pe malul celălalt, asemenea leului care nu-şi poate stăpîni mînia, asemenea pîtonului care înghute o făptură vie, asemenea şoimului care se năpusteşte asupra umbrei sale, asemenea ştiucu care-şi înghite prada în tăcere, asemenea cămilei care-şi muşcă puul de genunchi!” Apoi a tăcut. Sau mai bine zis, a amuţit de supărare. Nu după multă vreme, a luat-o de la capăt, cu mai multă asprime: „Aţi ucis! L-aţi ucis pe unul dintre aliaţii noştri de neînlocuit! Precum şacalul care sare la beregata duşmanilor, precum raţa care-şi mănîncă puii pentru că nu-i poate face să meargă mai repede, precum hiena care se repede asupra celui care-i descoperă vizuina, precum tigrul care se năpusteşte fără milă asupra prăzii, precum cîinele sălbatic care se repede la tot ce muşcă!”

După ce a rostit toate acestea, Hoelun a leşinat. Temujin nu-şi închipuise niciodată că o fiinţă omenească poate fi cuprinsă de o asemenea mînie. Ca un uragan care se dezlănţuie şi mătură totul în jur, supărarea mamei se întetise mereu şi mereu, sleind-o de puteri.

Temujin se gîndise să-l omoare şi pe Belgutei, care era aidoma lui Bekter, dar văzînd supărarea lui Hoelun, a re-

nunțat la gândurile ucigăse și i-a șoptit lui Qasar la ureche: „Să-i cruțăm viața ” Acum, că Belgütei își pierduse tovarășul, le putea fi de ajutor. Vorbele lui Temüjin l-au scos pe Qasar din buimăceala pricinuită de izbucnirea de mînie a mamei și a încuviințat, ca un vasal credincios ce se afla: „Belgütei are un lucru bun, și anume că se ține întotdeauna de cuvînt.”

La porunca mamei, Temüjin și Qasar au îngropat trupul lui Bekter la poalele dealului. Vreme de trei luni, Höelün s-a dus în fiecare zi la mormînt. Totuși, Temüjin era încredințat că făcuse bine ce făcuse. Pentru că, de la moartea lui Bekter, în cort domnea liniștea și armonia. Nici o cearță nu se isca între frați. Cît despre Belgütei, părea schimbat, se îmblînzise și, cum spusese Qasar, își ținea întotdeauna făgăduiala, orice s-ar fi întîmplat.

Au trecut așa mai multe zile și Temüjin și-a adus aminte de vorbele lui Bekter. Urmărit de ura fratelui său vitreg, le auzea mereu răsunîndu-i în urechi: *Qasar, trage tu primul! Vreau să mor de mîna ta! Nu vreau să mor de săgeata unui merkit!*

Temüjin a tot sucit și răsucit în mînte vorbele fratelui său vitreg. Prea erau bine cîntărite ca să fi fost rostite doar din răutate, în clipa în care Bekter se simțise pierdut.

O dată cu aceste vorbe, își aducea aminte și de cele pe care Bekter i le aruncase dimineața. Că era fiul unui merkit. Că Höelün era într-adevăr mama lui, dar că Yesügei nu-i era tată. Și că Yesügei nu-l iubea. Ce însemnau oare toate astea?

Din toate aceste vorbe, cele din urmă făcuseră în inima lui Temüjin o rană adîncă.

Uneori, adolescentul își amintea în cele mai mici amănunte tot ceea ce făcuse și spusese tatăl său. Se străduia să scoată, din cele mai mărunte vorbe, din cele mai neînsemnate gesturi, precum o mișcare de pleoape, un înțeles anume. Încercările lui erau însoțite de un simțămînt de singurătate și de eforturi fizice uriașe. În pragul epuizării, Temüjin ajungea să-și spună că Yesügei se purtase poa-

te cu el altfel decît cu frații și cu sora sa. Cînd acest gînd punea stăpînire pe el, îi apărea în minte chipul lui Yesugei, amenințător și întunecat, care nu aducea deloc cu cel al tatălui pe care îl cunoscuse.

Pe măsură ce-și depăna gîndurile, faptul că fusese încredințat, la vîrsta de nouă ani, tribului onggirat căpăta cu totul alt înțeles. Poate că tatăl său dorise încă de la început să-l lase în mijlocul aceluia trib? Moartea lui îl sili-se să se întoarcă acasă, dar cine știe, dacă Yesugei ar fi trăit, poate că l-ar fi lăsat să trăiască toată viața în satul din preajma muntelui Hinggan

Au trecut așa mai multe luni. Temujin și frații săi, hrăniți cu usturoiul și ceapa semănate de Höelun, căpătau trupuri vînjoase. Dar adolescentul, pe la cincisprezece ani, a devenit și mai închis, și mai tăcut și și-a luat obiceiul, în clipele libere, de a se retrage, singur, într-un colț al cortului.

Lui Temujin îi părea rău că nu are pe nimeni apropiat ca să-l ajute să-și risipească îndoielele. Dacă ar fi vorbit cu Höelun, lucrurile s-ar fi lămurit, fără îndoială, dar nu-i venea să-i ceară mamei amănunte despre nașterea sa. Simțea că furia turbată care o cuprinsese cînd îl omorîse pe Bekter ar putea izbucni din nou. Simțea că vorbele pe care le putea rosti dinaintea ei ar avea darul de a o scoate din sărute și de a o supăra peste măsură.

Gîndul că în vinele lui curgea sînge de merkit și nu de mongol: nimic nu putea fi mai crud pentru Temujin. Trebuia neapărat să fie fiul lui Yesugei. Dacă lucrurile nu stăteau așa, nu mai exista nici o legătură cu bunicul Bartan-ba'atur, cu străbunicul Qabul, cu strămoșii Tumbi-nei-sechen (Tumbinei Clăvăzătorul) și Bei-shingqor-dog-shin, și mai departe, cu viteazul Qabichi, cu Bodonchar-mung-qaq, fiul frumoasei Alan și al luminii cerului, și nici cu Duwa-soqor cel Chior, cu Toroqoljin cel Norocos, și urcînd așa, generație după generație, cu Yeke-nudun, cu Sali-qacha'u și cu primul mongol, marele strămoș Batachi-qan, și în sfîrșit

cu tatăl acestuia, Lupul Albastru care venise peste lacul cel necuprins din Apus, și cu Căprioara Albă

La gândul că orice legătură cu lupul și căprioara ar putea fi ruptă, Temujin era cuprins de un simțămînt de deznadejde, care întuneca totul în jur. De cînd începuse, copil fiind, să deschidă ochii asupra lumii, se hrănise cu poveștile despre originea mongolilor, pe care i se clădise trecutul și pe care trebuia să i se clădească și viitorul.

Dacă i se lua sîngele mongol care-i curgea în vine, i se ștergea nu doar trecutul, ci și viitorul. Iar Temujin n-ar mai fi știut nici de ce trăise pînă acum, nici ce urma să facă de-acum încolo. Se putea oare să nu aibă nici o picătură din sîngele lupului și al căprioarei? Să nu aibă nici o legătură cu cele două fapte minunate, din care se trăsese războinici viteji, arcași iscusiți și bărbați înțelepți? Dacă Qasar, Qachu'un, Temuge și chiar Temulun, care nu era decît o fată, pînă și fratele său vitreg, Belgutei, aveau în ei sînge mongol, se putea oare ca numai el să fi rămas departe? După ce s-a frămîntat zile în șir, Temujin a încercat să-și alunge îndoielile din minte, ca și cum ar fi fost fără temeii. Fie că era adevărat, fie că nu, trebuia să fie mongol.

După ce a împlinit cincisprezece ani, în vară, a avut parte de o întîmplare hotărîtoare. Pe atunci, cortul familiei era așezat pe pajiște, undeva pe malul drept al fluviului Onon, iar într-o zi, întorcîndu-se de la pășune, Temujin a zărit un om sărman, mergînd departe, pe podșuri. De la plecarea clanului nu vedea, în afară de ai lui, decît două-trei persoane pe an; împins de dorința de a vorbi cu cineva, și-a mînat încet calul spre omul acela. Bărbatul — lucru cu totul neașteptat — era un borjigin cu copii căruiă Temujin se jucase, își amintea, cînd era mic.

După ce l-a măsurat pe adolescent din creștet pînă-n tălpi, omul a strigat, ca și cum ar fi căutat să se încredințeze că vede bine: „Tu trebuie să fi Temujin, fiul lui Yesügei!” Băiatul crescuse atît de repede încît ajunsese aproape bărbat. Deși călătorul făcea parte din tribul ca-

re-i părăsise, pe el și pe ai săi, Temüjin, departe de a nutri ură față de omulețul slab și pricăjit, a simțit bucurie și tristețe la vederea cuiva din clan.

„Unde poți găsi de mâncare?“, l-a întrebat omul. Nu pricepea cum de Temüjin era atât de voinic, fiind de neînchipuit că cineva putea trăi departe de vreo tabără. Temüjin a aflat de la om că borjiginii nu erau tocmai mulțumiți alături de Tarqutai-han, care se trăgea din clanul tayichi'ut.

Cînd omul și-a isprăvit povestea și s-a pregătit de plecare, Temüjin, pradă unei porniri neînfrîmate, a strigat: „Stai!“ Poate că s-ar putea lămuri în legătură cu nașterea sa, care îl rodea de atîta vreme...

„Sînt ori nu fiul lui Yesügei? Răspunde!“, l-a întrebat Temüjin pe omul care se întorsese spre el. Bărbatul, luat pe neașteptate de întrebare, a bîguit: „Păi...“ Apoi a adăugat, văzînd chipul răvășit al băiatului: „Cine poate ști, în afară de maică-ta? Și de altfel, ce rost mai au toate lucrurile astea? Mama mea a fost răpită de tătari în două rînduri. Se știe cine este tatăl fratelui meu, dar al meu? Nimeni nu știe... Borjiginii, tayichi'ut și-au luat unii altora femeile cel puțin o dată sau de două ori, așa că...“

Temüjin însă nu se lăsa: „Pentru borjiginii, cine este tatăl meu?“ „Păi... Oricum, fiindcă Yesügei a furat-o pe mama ta de la merkiți, tatăl tău este fie Yesugei, fie un merkit. Alege ce vrei. Dacă vrei neapărat să știi, așteaptă pînă la cincizeci de ani. Cînd vei împlini această vîrstă, totul se va lămuri, nu se poate altfel. Merkiții îmbătrînesc dintr-o dată și se apucă de șterpelit, iar kereyiții chelesc și se fac zgîrciți.“ „Dar mongolii?“, a întrebat Temüjin, cu chipul răvășit de neliniștea așteptării

„Mongolii se fac lupi.“

Temüjin n-a înțeles ce anume voia să spună omul, dar n-a încercat să afle mai multe. Să se facă lup! Era cu totul altceva decît să îmbătrînească dintr-o dată și să se apuce de șterpelit, ori să chelească și să ajungă zgîrcit. Vor-

bele omului păreau să cuprindă ceva ce Temujin ghicise încă de cînd era mic de tot, ceva nelămurit, în care se afla poate taina sîngelui mongol. Prin urmare, avea de ce să se încreadă în răspunsul sărmanului borjigin flămînd. Ce altceva putea înfățișa mai bine soarta deosebită a mongolilor?

Temujin nu izbutise însă să capete nici o lămurire în legătură cu ceea ce îl rodea, și anume nașterea sa, dar s-a lăsat păgubaș și l-a lăsat pe om să plece. S-a gîndit doar că i-ar plăcea să se facă lup, la cincizeci de ani.

Adolescentul și-a zis că întîlnirea cu acest om îi făcuse mai mult bine decît rău. După ce s-a despărțit de el și s-a îndreptat spre cort, a jurat să n-o întrebe niciodată pe Hoelün cine era de fapt tatăl său. Dacă o va hărțui cu întrebări, o va pune în încurcătură și-i va umple sufletul de amărăciune, ceea ce nu putea duce la nimic bun. Dacă Hoelün îi va spune că tatăl său este un merkit, ce se va întîmpla cu el? Tot ceea ce îl ajutase pînă atunci avea să se prăbușească. Iar dacă îi va spune că este de neam mongol, n-o va face oare numai ca să-i risipească îndoielile? Hoelün știa prea bine ce se cuvine spus și ce nu. Așa cum îi dăduse să înțeleagă omul cel flămînd, lucrul cel mai însemnat pentru el era să creadă că este fiul lui Yesügei, și deci că va duce mai departe neamul mongolilor.

În seara aceea, întorcîndu-se în cort, Temujin le-a povestit alor săi că se întîlnise cu un om din clanul lor, care îi spusese că borjiginii n-o duc tocmai bine.

„Încă puțină răbdare. O să fiți în curînd vrednici de acest nume, iar ei se vor bate pentru cinstea de a ru se alătura”, a rostit Hoelün.

Temujin n-a spus nimic. Dar s-a gîndit că, pentru a-i ataca pe dușmanii lor de moarte, tayichi'ut, pentru a și-i alătura pe borjigini și a-i strînge sub comanda sa, precum făcuse odinioară Yesügei, nu va aștepta să ajungă bărbat. Nu va avea răbdare. Trebuia să fie lup, și încă repede. Pentru clanul borjigin, pentru mama, frații și sora lui, dar și

pentru el însuși. Nu putea ajunge hoț ori zgârcit. Nu era drept să încărunească și nici să chelească. Nu putea semăna cu cei din alte triburi. Nu, nicidecum: trebuia să fie lup. Ca să-și dovedească sieși că este fiul lui Yesügei și că duce mai departe neamul mongolilor.

Părăsiți de clan și lăsați în voia soartei, Hoelun și copiii au petrecut doi ani în tabăra lor cea mică, la poalele versantului de nord al muntelui Burqan. Temujin avea acum șaisprezece ani. Era mai înalt și mai voinic decât fusese tatăl său, Yesugei, când era în plină putere, și era atât de tăcut încît nu deschidea niciodată gura dacă nu era vorba de ceva ce merita spus. Familia era strîns unită în jurul lui, iar viața mergea lin înainte. Temujin avea putere deplină asupra muncii și a treburilor casnice și toți îl ascultau. Cînd îi era greu să ia o hotărîre, se sfătua cu fratele său Qasar, care avea paisprezece ani și căruia îi dăduse drepturi aproape egale cu ale sale.

Qasar, care rămăsese la fel de cumpătat ca în copilărie și care dovedea, în toate împrejurările, o mare prudență, era un ajutor prețios pentru Temujin. Cînd acesta venea să-i ceară părerea iar el nu știa ce să răspundă, stătea de vorbă cu fratele său vitreg Belgütei, care avea aceeași vîrstă, apoi se ducea la Temujin să-i spună la ce se gîndiseră amîndoi. Belgütei era mai voinic decât Temujin și părea mai aspru, dar prin firea lui bună și înțeleghătoare se apropiase mult de Qachi'un, Temüge și Temulun, pe atunci în vîrstă de doisprezece, zece și opt ani, care-l iubeau ca pe un frate adevărat. Cu toate că Hoelun și ai săi stătuseră departe de lume și duseseră o viață tare amărită, erau cu toții strîns uniți în jurul lui Temujin și trăiau în pace.

Höelun ocupa, în familie, o poziție aparte. Temüjin obișnuia să facă totul fără să-i spună mamei nimic. Uneori, aceasta încerca să-și spună câte o părere, dar cu toate că Temüjin o asculta fără să o contrazică, nu-și schimba hotărârile, ca și cum nu i-ar fi dat atenție decât de ochii lumii. Și totuși, era departe de a o socoti pe Höelun o entitate neglijabilă. Pe ea o cruța cel mai mult, ei îi păstra cele mai bune bucăți de vînat, ei îi dăruia mai întîi tot ce găsea mai de preț, haine ori țesături. Dar la rînduiala treburilor și a casei nu-i dădea voie să se amestece. În orice împrejurări, Höelun se mulțumea să-l copleșească pe Temüjin cu sfaturi ori cu critici, dar era în zadar. Nu putea face nimic, nici măcar să mute un pat din loc, fără aprobarea fiului său.

Purtîndu-se astfel, Temüjin se dovedea, pînă la urmă, înțelept. Pentru că, dacă i-ar fi îngăduit lui Höelun să se amestece în toate și să schimbe lucrurile, cît de puțin, bunul mers al casei ar fi fost tulburat. Degeaba îl iubea Höelun pe Belgutei ca pe ceilalți copii, nimic nu putea șterge faptul că nu ea îi dăduse naștere, ceea ce crea între cei doi o situație deosebită. De unde se putea ști dacă, într-o bună zi, dragostea lui Höelun pentru Belgutei nu va păli, ori dacă adolescentul, cu inima roasă de demonul îndoielii, nu se va crede mai puțin iubit?

Complexitatea relațiilor din familie nu se oprea aici. Temüjin însuși se găsea într-o situație asemănătoare cu cea a lui Belgutei, pentru că incertitudinea legată de identitatea tatălui său nu se risipise. Iar îndoiala pe care fratele său Bekter i-o semănase în suflet chiar înainte să moară avea să-l urmărească toată viața, pînă în mormînt. Firește, Höelun îl adusese pe lume, ca și pe frații săi Qasar, Qachu'un și Temüge și pe sora lui, Temulun, dar cum să spună că aveau același tată? Cît despre mama sa, poate că nu-i iubea pe toți copiii la fel. Era o problemă delicată, care depășea înțelegerea, dar Temüjin nu voia să se lase copleșit de astfel de lucruri. Ca totul să meargă cum

trebuie, cel mai bine era să o lipsească pe mama lui de drepturile ce i se cuveneau.¹

Situația nu o nemulțumea deloc pe Höelun, care se știa iubită și respectată de copii și chiar se bucura văzînd că fiul cel mai mare conduce familia. Cei șase copii îi păreau vrednici de încredere.

Ca și Temujin altădată, care se retrăgea uneori într-un colț al cortului și cădea pe gânduri, Höelun, în clipele de singurătate, își cerceta străfundurile inimii, unde nimeni nu pătrunsese vreodată. Erau clipe scurte, cînd aluneca în genunea tainei. Cu cine semăna oare Temujin? Cu Yesugei? Cu Chiledü, merkitul?

Höelun nu știa care dintre cei doi bărbați era de fapt tatăl lui Temujin. Se gîndise că fiul ei, crescînd, va începe să semene cu unul sau cu altul, dar chiar și acum, ca și în copilărie, lucrurile nu se puteau lămuri. Dacă îl cerceta îndeaproape, cînd Temujin intra în cort, aplecîndu-se ușor, pentru că era înalt, se putea ghici în mersul lui ceva care părea moștenit direct de la Yesugei. Apoi fusese noaptea aceea de furtună cumplită, în care Temujin, șfichiuit de ploaie, se înversuna să țină cortul, ca să nu-l ia vîntul; auzind glasul adolescentului care dădea porunci fraților săi mai mici, Höelun avusese impresia că se întorsese Yesugei. Uneori, cînd glasul tunător îi răsuna în urechi, ieșea și scormonea cu privirea, din prag, întunericul răvășit de vînt și de furtună.

La fire însă, Temujin nu semăna deloc cu Yesugei. În dîrzenia acestuia — care nu se temea de moarte — exista o pornire, născută poate din bunătate ori din înțelegere, de a se da la o parte în fața altora, de a le ceda locul. Datorită acestei înțelegeri, oamenii se apropiaseră de el, ceea ce-i îngăduise să păstreze echilibrul clanului, care număra atîtea familii, fără vreun conflict major. Or, nici

¹ Pînă cînd fii ajungeau la vîrsta adultă și se însurau, bunurile familiei și pămînturile rămîneau în păstrarea văduvei. Tot ea avea în grijă trupele a căror căpetenie fusese bărbatul.

o urmă a acestei trăsături nu se regăsea în firea lui Temujin. Spre deosebire de tatăl său, acesta era de neclintit și nu înțelegea să cedeze nici un pic, o dată ce își făcuse cunoscută părerea.

Totuși, Temujin nu semăna nici cu merkitul. Spre deosebire de acesta, care era scund, cu trăsături vii și cu mișcări iuți, adolescentul era mai înalt și mai mîndru. Iar nimic din trăsăturile lui, din statură ori din fire nu amintea de acel bărbat.

Și totuși — dar asta nu se întîmplase decît o singură dată —, în ziua în care Temujin îl ucisese pe fratele său vitreg și, nevrînd să dea nici o lămurire, se închisese într-un zid de tăcere pentru a înfrunta supărarea mamei, Höelun își adusese aminte de tînărul merkit. Numai Chiledü ședea așa dinaintea ei. Numai el, bărbatul care se ivise într-o noapte precum furtuna, o răpise din satul olqunu'ut, o siluise îndată fără nici un cuvînt și se repezise apoi asupra ei în fiecare zi s-o lovească. Tot ce făcea era străbătut de dorința neînfrînată de a pune mîna pe tot ce dorea, și pentru asta nu se dădea în lături de la nimic.

Uciderea lui Bekter de către Temujin trezise mînia lui Höelun, dar muștrările aspre cu care își copleșise fiul, pînă ce căzuse la pămînt, fără simțire, se adresau, de fapt, crudului merkit. Pentru că, în acea clipă, nu Temujin se afla dinaintea ei, ci Chiledü.

Cînd Höelun își venise în fire, o fulgerase un gînd înspăimîntător: cum se putea ca Temujin să aibă sînge merkit? A alungat gîndul, nevrednic de o mamă. Numai că el l-a rămas adînc întipărit în suflet.

Cînd Temujin avea șaisprezece ani, în timpul verii, s-a petrecut ceva care a tulburat adînc viața lui și alor săi: căpetenia clanului tayichu'ut, Tarqutai, în fruntea a trei sute de oameni, a atacat pe neașteptate tabăra.

Adolescentul prevăzuse posibilitatea atacului. Cu o lună înainte, un bărbat din clanul borjigin, care o ducea foarte greu sub stăpînirea clanului tayichu'ut, trecuse pe

la el. Plecat la vânătoare undeva în apropiere, făcuse un ocol pentru a le da binețe lui Hoelun și alor săi, împins fără îndoială de dorința de a-i revedea și de a ști ce mai fac. Și pentru că își dăduse osteneala ca să afle cum o mai duc, resentimentul lor față de omul care îi părăsise împreună cu ceilalți și se alăturase dușmanului, s-a risipit. Bărbatul a plecat îndată, lăsându-le o treime din vînat, dar apucase să le spună că Tarqutai avea de gînd să-i facă rău lui Temujin. Într-adevăr, la începutul anului, la o adunare a clanului, Tarqutai, amețit de băutură, rostise: „Cocoșeilor le-au ieșit penele și mieluşenii au crescut. A venit vremea să le sucim gîtul odraslelor lui Yesugei. Să nu aşteptăm să-și ia zborul și să cutureiere deșertul cu picioarele lor voinice!”

Temujin, avertizat, a pregătit în pădurea din apropiere niște adăposturi din crengi și a adunat oile și caii în jurul taberei pe timpul nopții, ca să fie înștunțat în caz de atac.

La începutul verii, într-o noapte cu lună, Hoelun și ai săi, treziți de glasul animalelor, s-au sculat în grabă. Au ieșit din cort și au văzut cîteva săgeți în mijlocul vitelor. Temujin și-a luat familia și a străbătut paștea, alergînd spre pădure pentru a se ascunde. Au văzut atunci, în josul coastei pe care se aflau, niște călăreți tayichi'ut care veneau în galop spre ei pregătindu-și săgețile.

Temujin nu se gîndise la un astfel de atac. Familia lui era atît de mică, încît se aştepta cel mult la un atac cu sabia a cincizeci-șaizeci de oameni, așa că s-a simțit descumpanit. Și-a ascuns sub o buză de deal, în pădure, mama, sora și frații care nu puteau lupta și s-a retras împreună cu Qasar și Belgutei în spatele palisadelor, răspunzînd săgeților dușmane.

Bătălia însă era pierdută dinainte. Cînd săgețile erau pe sfîrșite, Temujin le-a poruncit celor doi frați ai săi să fugă în pădure, alături de mama și de ceilalți copii, ca să scape cu viață.

„Dacă au venit în număr atît de mare, înseamnă că vor să pună mîna pe partea asta a stepei. Dacă scăpați, duce-

ți-vă la nord de muntele Burqan și nu vă mai apropiați de locul acesta", le-a spus Temujin. Iar pentru a le acoperi fuga, a rămas singur în spatele palisadelor, scoțînd săgeată după săgeată. După ce a tras-o pe ultima, a sărit pe cal și s-a pierdut printre pîlcurile de copaci de la poalele muntelui Tergune.

Trei nopți a petrecut Temujin în pădure. Tayichi'ut îl căutau, pentru că a auzit de mai multe ori cai nechezînd. În cea de-a patra zi, și-a mînat calul ca să iasă din pădure cînd deodată, deși era bine strînsă, șaua a alunecat și a căzut. Temujin și-a spus că e un semn rău și a mai rămas în munți încă trei zile. Apoi a mai încercat o dată să iasă, dar o stîncă albă, de mărimea unui cort, care căzuse în mijlocul drumului l-a făcut să se răzgîndească și să se ascundă din nou în munți, vreme de alte trei zile. În sfîrșit, chinuit de foame, s-a hotărît, pentru a treia oară, să iasă din pădure. Cum uriașa stîncă albă era tot acolo, în mijlocul drumului, Temujin a încercat s-o ocolească, dar pămîntul din jur era pe jumătate surpat.

Din nou, adolescentul a văzut în aceste semne niște prevestiri rele. Se gîndea totuși că, dacă rămîne în pădure, va muri de foame, așa că s-a încumetat să iasă trecînd peste o coastă înaltă și abruptă. Nici n-a ajuns bine jos că a fost prins de tayichi'ut, care stăteau de pază.

Temujin, legat fedeleș, a fost dus nu departe de acel loc, spre noua tabără a clanului tayichi'ut, aflată pe malurile Ononului.

A fost plimbat printre sutele de corturi ale satului, purtînd pe umeri un buștean mare și greu, de care îi erau legate încheieturile mîinilor. Temujin a recunoscut multe chipuri ale celor din clanul borjigin. Cu toți, bărbați și femei, priveau uluiți la trupul pe jumătate gol al fiului lui Yesugei, fostul lor han, vînjos și tare ca o stîncă. Nimeni nu i-a spus nici un cuvînt. Temujin auzise, de la oameni întîlniți din întîmplare, că tribul său nu o ducea prea bine, iar ceea ce a văzut l-a lămurit: corturile păreau sărace, iar pe chipuri se citea o adîncă tristețe.

Temüjin a ghicit că șeful tayichi'ut nu avea de gând să-l omoare. Dacă ar fi dorit s-o facă, nu l-ar fi purtat astfel dinaintea boșiginilor, pentru că nu avea de ce Temüjin și-a spus că, după ce va fi astfel umilit și batjocorit, avea să fie dezlegat, tirat dinaintea lui Tarqutai și silit să i se supună.

În noaptea aceea, Temüjin a trebuit să stea în picioare, la marginea satului. Era păzit de un singur om. Toți oamenii din sat petreceau în fața cortului șefului. Temüjin l-a pocnit în cap pe cel care-l păzea cu un capăt al bușteanului pe care-l purta pe umeri, iar după ce s-a încredințat că omul nu avea să se trezească prea curînd, a luat-o la fugă. Era o noapte cu lună. Temüjin, cu privirea așintită asupra umbrei sale ciudate întinse pe pămînt, gonea cît putea de iute de-a lungul fluviului Onon. În cele din urmă, cu răsufarea tăiată, s-a pîit, cu bușteanul pe umeri, în tufele de pe mal.

Nu după multă vreme a auzit gălăgie și și-a dat seama că tayichi'ut porniseră în căutarea sa. Strigătele veneau dinspre malurile rîului și din toate părțile stepei pe care o străbătea. În mai multe rînduri, zgomotele de glasuri și de pași s-au apropiat de locul unde se ascunsese adolescentul, apoi s-au îndepărtat. După o vreme, Temüjin, de teamă să nu fie descoperit, s-a strecurat într-o tufă chiar lîngă apă.

Deodată, un glas i-a răsunit deasupra capului: „Ai scînteii în ochi și luminează pe chip. Este în tine ceva care supără, de asta căpetenia tayichi'ut te pizmuiește și se teme de tine. Rămîi acolo, n-am să spun nimănui.”

Temüjin a recunoscut pe dată glasul tremurat. Cu trupul pe jumătate cufundat în apă, și-a ținut răsufarea, zicîndu-și că nu putea fi altul decît Sorqan-shura. Pe cînd trăia Yesügei, omul venea adesea la ei, dar cum era morocănos și tăcut, copiii nu-l plăceau.

Temüjin a mai stat multă vreme ascuns în locul acela. Apoi, cînd a simțit că urmăritorii se îndepărtaseră, a

ieșit anevoie din apă, cu povara pe umeri. Brațele, legate de atâtea ceasuri și ținute în lături, îi erau cu totul amorțite. A priceput că nu putea scăpa, cîtă vreme avea bușteanul pe umeri. Nu avea cum să coboare înot în josul apei, și chiar dacă mergea toată noaptea, zorii aveau să se ivească înainte ca el să fi scăpat de urmăritori.

S-a întrebat dacă n-ar fi mai bine să se adăpostească în cortul lui Sorqan-shira, care se prefăcuse a nu-l vedea. Încercarea nu era lipsită de primejdii, dar o dată hotărîrea luată, Temujin a pornit spre tabăra tayichi'ut, căutînd să se strecoare fără să fie văzut.

Pe cînd Yesugei era la putere, Sorqan-shira și familia sa trăiau din vînzarea laptelui fermentat de iapă (cumîs), iar Temujin își amintea cum turnau, noaptea, laptele crud în oale mari ca să-l bată. Încredințat că făceau și acum același lucru, adolescentul a pătruns, pe furiș, în tabăra adormită, călăuzindu-se după zgomotul laptelui bătut în putinție. Așa a găsit, în cele din urmă, cortul lui Sorqan-shira.

Acesta, pe jumătate dezbrăcat, ajutat de cei doi fii, Chimbei, de vîrsta lui Temujin, și Chila'un, cu doi ani mai mic, bătea laptele cu lopățica. Cînd Temujin a pătruns în cort, Sorqan-shira, uluit la culme, a strigat: „De ce te-ai întors? Doar ți-am spus să te duci repede la mama și la frații tăi!” Era în mare încurcătură, i se vedea pe chip. Cel mai vîrstnic dintre frați, Chimbei, care avea un cap destul de mare față de cît era de scund, a spus cu un glas așezat, ca și cum ar fi vrut să-și liniștească tatăl: „Acum, dacă tot e aici, nu mai putem face nimic. Nu putem decît să-i dăm o mîină de ajutor!”

Atunci fratele său, Chila'un, a făcut ochii mari și s-a apropiat de Temujin, zicînd: „Cînd eram mic, nu-a dăruit o copită de cerb”, dar cum era sașiu, nu se știa despre cine vorbește. Era cu numai doi ani mai mic decît Temujin, dar abia dacă-i ajungea la umăr, pentru că era mic de statură, ca și fratele său.

Temujin n-a înțeles dintr-o dată de ce se apropiase Chila'un de el. Dar a simțit în curînd că unul dintre brațe îi

fusesse slobozit din chingi. În vreme ce băiatul îi dezlega încheieturile, Sorqan-shira stătea, cu chipul nemișcat, lîngă putineie.

Chimbei a aruncat în foc bușteanul de care fusese legat Temüjin. Atunci s-a arătat o fetiță de vreo zece ani, pe nume Qada'an. Ca și frații ei, era foarte scundă.

„Ești o copilă isteată. Să nu care cumva să suflî o vorbă nimănui! Îți dau sarcina să veghezi asupra fiului vestitei căpetenii Yesügei!”, i-a spus fetiței cu chip nevino-vat Sorqan-shira, cu aerul resemnat al celui care nu are încotro. Qada'an i-a adus îndată de mîncare lui Temüjin și l-a poftit, fără un cuvînt, s-o urmeze. Cînd au ajuns afară, l-a dus în spatele cortului, spre o căruță plină ochi cu lînă de oaie, și i-a arătat-o cu degetul. Cum spusese tatăl său, părea foarte isteată.

Temüjin s-a strecurat într-o clipă în grămada de lînă, lăsîndu-și doar chipul și brațele să se bucure de aerul nopții. Apoi, cînd a isprăvit de mîncat, s-a ascuns cu totul în lînă, să nu fie zărit. A fost cuprins de o căldură nemaipomenită și, fiind rupt de oboseală, a căzut într-un somn fără vise.

A doua zi, Temüjin a stat pitit în grămada de lînă. Cînd s-a lăsat noaptea, la un semn al lui Chimbei, s-a strecurat afară din căruță. O iapă murgă cu coama neagră era pregătită pentru el. Nu era înșeuată, dar îi atîneau pe spinare desagi mari pline cu carne de oaie friptă.

„Iapa este stearpă, nu trebuie să ne-o dai înapoi”, a spus Chimbei, și i-a dat lui Temüjin un arc cu două săgeți. În clipa în care flăcăul se pregătea să plece, Sorqan-shira a ieșit din cort, zicînd: „Ne-ai pus în primejdie, pe mine și pe ai mei. Copil fără minte ce ești, orice s-ar întîmpla, să nu spui nimic despre noi! Hai, du-te!”

Cît a străbătut satul, Temüjin și-a mînat cu grijă calul la pas, dar cînd a ieșit, i-a lăsat dîrlogii liberi. Scăpase de moarte ca prin urechile acului, dar nu se gîndea ce noroc avusese, ci își tot zicea, în goana calului, că n-ar fi prea

greu să și-i alăture pe borjigini, așa cum făcuse odinioară tatăl său.

În zilele următoare, Temujin a străbătut tot ținutul care se întindea, la miazănoapte, la poalele muntelui Burqan, în căutarea mamei, a fraților și a surorilor sale. Ștind că aceștia nu erau ținuți prizonieri în tabăra tayichi'ut, era încredințat că se ascund pe undeva, pe aproape.

Într-o zi, mergînd de-a lungul Ononului, în sus, Temujin a trecut dincolo de confluența fluviului cu râul Kimurqa și a început să urce dealul Qorchuqi, care vine după muntele Beder. A zărit deodată, la poalele versantului de sud al dealului, un cort mutitel. S-a apropiat și, uitîndu-se înăuntru, i-a găsit pe Hoelun, Temuge și Temulun. Qasar, Belgutei și Qachu'un plecaseră de dimineață spre munte, în căutare de hrană. Cei opt cai care alcătuiau singura avere a familiei erau prizonieri nu departe de cort.

A doua zi, au strîns cortul și au pornit să se așeze într-un loc aflat la trei zile de mers, la poalele muntelui Qara-jirugen, pe malul unui lac cu apă limpede. Locul, aflat într-un colț mai ferit al podișurilor, în preajma râului Senggur, era tocmai nimerit pentru niște oameni sărmani, precum Hoelun și copiii săi: iepuri și popîndăi erau din belșug, iar lacul și râul gemeau de pește.

Temujin a fost nevoit să rînduiască din nou viața tuturor. În fiecare zi, însoțit de Qasar și de Belgutei, mergea la vînătoare de marmote; carnea o mîncău, iar blana o păstrau pentru veșminte. Cînd adunau un mare număr de blănuri, le schimbau pe oi.

Trecuseră trei luni de cînd începuseră această nouă viață. Într-o seară, pe cînd Temujin și frații săi se întorceau la cort, însoțiți de roibul cu coada tăiată pe spinarea căruia pusese ră marmotele vîinate în acea zi, au văzut că li se furaseră cei opt cai. Hoelun și copiii mai mici, plecați pe munte în căutare de hrană, nu băgaseră de seamă nimic.

„Mă duc după hoți”, a zis Belgutei. Nu putea merge decît unul dintre ei, pentru că nu le mai rămăsese decît roibul.

„Nu ești în stare Mă duc eu!”, a spus Qasar. La muncile grele, Belgutei îl întrecea, dar el se pricepea mai bine la cai

„Nici tu nu ești în stare. Mă duc eu!”, a spus de această dată Temujin, luându-i fratelui său vorba din gură. Apoi a încărcat calul cu merinde, și-a luat arcul și săgețile, a săltat în șa și s-a făcut nevăzut.

Temujin a gonit călare toată noaptea, iar a doua zi a străbătut podișurile în căutarea vreunui cort. Trebuia să găsească cei opt cai, cu orice preț. Pentru că erau singura avere a familiei. Temujin a bătut astfel ținutul vreme de trei zile. În dimineața celei de-a patra, a întâlnit pe un câmp un băiat care mulgea o iapă. L-a întrebat dacă nu cumva zărise opt cai roțați. Băiatul i-a răspuns: „Azi de dimineață, înainte de răsăritul soarelui, am văzut opt cai trecând în galop pe drumul ăsta. Dacă au fost furați, trebuie să-i aducem înapoi! Merg și eu cu tine!”

Băiatul a adus atunci un cal negru pe care i l-a dat lui Temujin, în locul roibului, iar el a încălecat pe un cal bălan, care părea foarte iute. Avea mușcări sigure, ca de om mare, și a plecat cu Temujin fără să le spună nimic altor săi.

Flăcăul nu întâlnise niciodată un băiat atât de descurcăreț. Fusesse gata într-o clipită, și nu-și uitase nici arcul, nici săgețile, nici cremenea, ba mai și încărcase pe spina-reă calului doi desagi de piele plini cu merinde. Cum desagu nu se închideau, a găsit în drum ruște ierburii pe care le-a împletit și i-a legat la gură. Era o adevărată plăcere să vezi cât era de îndemînatic. Băiatul, fiul șefului unei tabere mici, Naqu'bayan (Naqu cel Bătrîn), purta numele de Bo'orchu.

Băiatul și Temujin au gonit, călare, vreme de trei zile. În seara celei de-a patra, au ajuns la o tabără tayich'ut. Într-un ȋarc erau legați cei opt cai pe care-i căutau. Au așteptat lăsarea nopții, i-au scos și au pornit pe drumul de întoarcere.

În zori, au văzut apropiindu-se vreo zece călăreți. Bo'orchu a zis: „Prietene, ia caii și fugi! Eu rămîn aici să lupt!”

La care Temüjin a răspuns: „Cum să te las să înfrunți o asemenea primejdie? Cel care rămîne aici să lupte sînt eu!”

Nici nu rostise bine aceste vorbe că se și întorsese spre urmăritori, scoțînd o săgeată. Săgeata s-a înfipt pe dată în pieptul primului dintre ei, care călărea un cal alb și se pregătea să arunce spre el o funie cu un laț la capăt, ca să-l prindă. Lăsîndu-î în urmă pe ceilalți, care alergaseră spre cel căzut la pămînt, Temüjin și Bo'orchu s-au grăbit să se facă nevăzuți. Călăreții s-au lăsat păgubași.

Ajuns la tabăra lui Naqu-bayan, Temüjin a rămas să înnopteze, apoi a pornit din nou la drum, mulțumindu-î lui Bo'orchu pentru osteneală. Era grozav de bucuros că găsise cei opt cai, dar mai ales pentru că dăduse peste cineva gata să-l ajute, fără să aștepte nimic în schimb. Și pe deasupra, era un băiat de vîrsta lui. Nu-și închipuise că pot exista pe lume astfel de ființe.

După ce s-a întors la ai lui, Temüjin s-a tot gîndit la băiat. Bo'orchu! Bineînțeles, nu era nici borjigin, nici tayichu'ut, dar era mongol. Iar dacă era cineva în vinele căruia sîngele Lupului Albastru venit din apus curgea din belșug, apoi acesta nu putea fi altul decît Bo'orchu! De altfel, avea în el ceva de lup. Nu era nici înalt și nici prea voinic, ci mai curînd subțire, avea însă un trup numai mușchi, fără urmă de grăsime, un trup care părea gata să se arunce în luptă în orice clipă.

În anul acela, Naqu-bayan i-a trimis lui Temüjin zece oi, ca și cum ar fi dorit să-i arate cît era de bucuros că singurul său fiu, Bo'orchu, se împrietenise cu dînsul. Temüjin și frații săi au petrecut toamna ridicînd un țarc lîngă tabără.

În anul următor, Temüjin a împlinit șaptesprezece ani. Mama l-a sfătuit să meargă la tabăra ongguat după tînăra Borte, care îi fusese făgăduită drept nevastă. Nu era prima oară că Hoelun spunea așa ceva, dar pînă atunci flăcăul se împotrivise. Pentru el, Borte însemna încă o gură de hrănit, iar ei o duceau destul de greu, singuri și fără nici un sprijin.

Acum însă, începuse să vadă lucrurile puțin altfel și se întreba dacă nu cumva ar fi mai înțelept să aducă în familie chiar și o singură persoană. O tabără mai mare i ar fi dat ceva putere, ceea ce i-ar fi pus pe gânduri, fără îndoială, pe borjigini. De altfel, poate că-și aminteau de vremurile în care erau cu toți uniți în jurul lui Yesü-gei-han, poate că-și doreau ca vremurile acelea să se întoarcă. Lui Temujin nu-i părea rău că fusese atacat de tayichi'ut și dus prizonier în tabăra lor, pentru că-și dăduse astfel seama de acest lucru. Sorqan-shira și cei trei copii ai lui nu-i arătasera oare înțelegere? Poate că toți borjiginii nutreau față de el aceleași simțăminte.

Urmind sfaturile mamei, Temujin s-a hotărît să o aducă pe Borte în familie și să-i primească în tabără pe cei câțiva onggirați de care fata avea să fie însoțită, fie că erau bătrâni sau robi.

O dată hotărîrea luată, Temujin, însoțit de fratele său Belgutei, a pornit la drum spre tabăra onggirat. Timp de câteva zile au mers în jos pe firul fluviului Kerulen. Priveliștea nu era nouă pentru Temujin. Însă Belgutei, dînd cu ochii de podișuri, de păduri, de chei și de pajiști, descoperea numai lucruri noi. Într-o seară, pe cînd se pregăteau de înnoptat, cuprins de o însuflețire neobișnuită — pentru că era, altminteri, o fire tăcută — a vorbit fără conținere: se minuna cît de mare este pămîntul și găsea ciudat faptul că ținuturile prin care trecea păreau nelocuite, se întreba ce anume împiedica populațiile nomade să umple toate aceste ținuturi cu tabere fără număr...

Temujin tăcea și asculta, ca pe o muzică plăcută, șuvoiul de vorbe, atît de neobișnuit la fratele său vitreg. Belgutei avea dreptate. Temujin s-a gîndit la întinderea necuprinsă a marilor podișuri mongole, pe care le străbăteau, călare, de atîtea zile. Erau pline de pășuni bogate, nefolosite. Și de pajiști tocmai bune pentru tabere, de lacuri și de rîuri pe malurile cărora s-ar fi putut trăi de minune. De ce nu-și ridicase nimeni cortul în aceste locuri? Pentru Temujin, motivul era unul singur din pricina luptelor din-

tre triburile nomade, distanța dintre tabere trebuia să fie de numai câteva zile de mers călare. Perimetrul în care se mișca fiecare dintre ele era stabilit în mod tacit, ca și cum ar fi fost hotărît de zei dintotdeauna. Tribul nu se gîndea să treacă dincolo de aceste hotare, iar dacă o făcea, trecînd în ținutul neutru dintre două tabere, se putea aștepta imediat la atacul populației rivale, care se simțea amenințată de această încălcare.

Dacă triburile și clanurile răspîndite pe marile podișuri nu s-ar mai fi dușmănit și s-ar fi apucat să folosească noi pășuni, viața neamurilor nomade s-ar fi schimbat cu totul. Oriunde s-ar fi dus, pe întinderea necuprinsă, ar fi văzut pretutindeni corturi și turme uriașe de oi și de cai. Taberele ar fi acoperit podișurile pînă în zare, iar turmele, precum norii care aleargă pe cer, ar fi păscut liniștite pe coasta dealurilor ori în văile înverzite. Era un vis mununat, care-l umplea de însuflețire. Poate că așa va fi într-o zi, nu era chiar peste putință, doar să-1 învingă pe tayichi'ut și să-1 supună pe tătari.

Cînd au ajuns la tabăra onggirat, Dei-sechen, în culmea bucuriei, i-a poftit în cort. Ștînd din auzite că Temujin fusese atacat de tayichi'ut, se întrebasese dacă mai este în viață, așa că, văzîndu-l dinaintea lui pe flăcăul înalt și voinic, aproape de nerecunoscut, nu-și credea ochilor.

În seara aceea s-a dat o petrecere pe cinste în cortul lui Dei-sechen.

„Fiul răposatului han al mongolilor s-a ridicat deasupra loviturilor crude ale soartei și iată că a venit din nou printre noi, în puterea vîrstei, ca să-i dau fata de nevastă, după făgăduiala de odinioară. Am să-mi țin făgăduiala. Am să-i dau fata acestui tînăr viteaz. Și am să trîmit cu el în apus, în satul borjigin, o mină de bărbați și femei. Acolo vor ridica câteva corturi. Altfel Borte a mea s-ar simți prea singură.”

Dei-sechen le-a vorbit oamenilor din sat cu o mare însuflețire, care a sunat ciudat în urechile lui Temujin și ale fratelui său. Petrecerea a ținut pînă tîrziu. De cînd sosi-

se, Temujin n-o văzuse pe Borte, care nu s-a arătat în timpul petrecerii.

După ce petrecerea s-a sfârșit, Temujin a fost dus în alt cort. Când a intrat, a zărit-o, la lumina făclilor, pe Borte, îmbrăcată în veșminte minunate, șezînd pe un scaun chinezesc. Și ea se schimbase în cei patru ani. Spre deosebire de femeile din neamul borjigin, era înaltă, cu forme pline, iar lui Temujin i s-a părut că tot trupul îi scînteia. De altfel, părul cu reflexe brune strălucea, la fel și pielea albă a obrazului și a gîtului. Iar această strălucire nu se datora numai luminii făclilor îmbibate în seu de oaie.

Pînă atunci, Temujin nu le socotise niciodată pe femei ca fiind deopotrivă cu bărbații, din pricina lipsei de putere și a însușirilor mai slabe în toate cele. Acum însă, văzînd-o pe Borte, era cuprins de un simțămînt straniu, care-i tulbura gîndurile. Descoperea ceea ce înseamnă femeia. Încremenise în prag și se uita la Borte, cu inima copleșită de o tulburare ciudată, necunoscută. Fata era frumoasă și voinică, iar trupul ei, deși zvelt și mlădios, nu era cu nimic mai prejos decît trupul unui bărbat.

Într-un târziu, Borte s-a ridicat de pe scaun. Măgelele albastre de la gît au sunat ușurel. Apoi a rămas așa, tăcută și liniștită, sub privirile celui ce avea să-i fie soț. Își purta cu mîndrie trupul împlinit.

Temujin a vrut să se apropie de ea, dar ceva l-a oprit. Pentru prima oară, se simțea stingher. Ce putea fi oare? Doar nu cunoscuse teama și nuci nu șovăise vreodată. Cine era ființa nespuse de frumoasă care se afla în fața lui?

Borte, cu o mușcare aproape nebăgată în seamă, a făcut un pas spre Temujin și a rostit cîteva cuvinte. Flăcăul nu era însă în stare să le înțeleagă. Pe măsură ce fata se apropia, Temujin a început să meargă de-a-ndăratelea, distanța dintre ei rămînînd la fel ca atunci cînd intrase în cort. Temujin a văzut buzele lui Borte mișcîndu-se. De această dată, și-a auzit limpede numele.

„Temujin! Tata mi-a spus că ești puternic ca un lup. Îți dau așadar binețe, tinere lup!”

Flăcăul tăcea. Nu știa ce să spună și nu-și găsea cuvintele. Apoi, ca și cum s-ar fi aflat în fața unui dușman de temut, a rostit cu asprime: „Sînt mongol. Precum ți-a spus tatăl tău, am sînge de lup. Ca toți mongolii!”

Atunci Borte a răspuns. „Eu sînt din neamul onggirat. În vinele mele nu curge sînge de lup. Dar îl pot dărui copilor mei, pentru că pot avea mulți urmași. Tatăl meu mî-a spus să aduc pe lume o mulțime de copii-lupi. Ca să-i sfișie pe tayichi'ut, pe tătari și chiar pe noi, onggirații, pînă la unul!”

Vorbele lui Borte răsunau în urechile lui Temujin ca un oracol ceresc. Nu erau din cele la care se putea aștepta din partea unei funțe omenești, și cu atît mai puțin din partea unei fete atît de tinere.

Temujin s-a simțit cuprins de un curaj care i-a aprins sîngele. A făcut un pas spre preafrumoasa fată, pe care Dei-sechen, căpetenia onggiraților, i-o dăruise cu atîta mărîmire.

„Borte!”, a strigat el, îmboldit de flacăra dragostei. „Temujin!”, a rostit și Borte, ca un ecou, cu glas neasemuit de dulce. Flăcăul a mai făcut cîțiva pași, iar de data aceasta fata a fost aceea care s-a dat înapoi. Dar Temujin nu mai șovăia. S-a apropiat de ea și a cuprins-o în brațe.

Temujin a rămas în satul onggirat trei zile, în care petrecerile s-au ținut lanț. Belgutei, văzînd că viața li se schimbă dintr-o dată, s-a închis în sine, și dacă nu era silit, nici nu deschidea gura. Fără a mai vorbi de bogăția oșpețelor, totul, de la veșmintele clanului pînă la cea mai mică unealtă casnică, era pentru el un prilej de uimire.

În cea de-a patra zi, Temujin și Belgutei, însoțiți de Borte și de un alai de treizeci de persoane, au părăsit satul onggirat. Tatăl lui Borte, Dei-sechen, și mama ei, Chotan, li s-au alăturat, pentru a-i însoți o bucată de drum. Alcătuiau cu toții un alai vesel, călătoria fiind astfel mai ușoară.

Onggirații, care ocupau poziția geografică cea mai favorabilă, beneficiînd de aporturile culturii Kin, se deo-

sebeau de toate celelalte triburi răspândite pe marile podişuri mongole prin frumuseţea veşmintelor de călătorie, care atrăgeau întotdeauna privirile curioşilor.

Dei-sechen l-a sfătuit pe Temüjin să treacă pe lângă taberele celorlalte triburi, chiar dacă era nevoit să facă un ocol. Se gândea că tânărului singuratic şi lipsit de sprijin i-ar prinde bine să folosească orice prilej pentru a se face cunoscut. Temüjin a ascultat cuminte sfatul lui Dei-sechen.

Cînd au ajuns la malurile râului Kerulen, Dei-sechen s-a despărţit de alai, pentru a se întoarce acasă. Chotan ar fi trebuit să-l însoţească, dar îi venea greu să se despărtaşă de singura ei fiică, aşa că a mers mai departe, pînă la tabăra lui Temüjin, aflată pe malul lacului albastru, în preajma muntelui Gurelgü. A rămas acolo zece zile, apoi s-a întors în ţinutul onggirat

Singurul cort al familiei nu-i putea adăposti pe toţi, aşa că Temüjin s-a aşezat, împreună cu Börte, în alt cort, în jurul căruia au mai fost ridicate încă cinci, pentru onggiraţii care o însoţeau pe tînăra femeie. Erau prea puţini ca să alcătuiască o adevărată comunitate, dar cînd se lăsa noaptea, luminiţele care se zăreau în fiecare cort mai îndulceau întinericul. Iar cînd se făcea ziuă, bărbaţi şi femei, gata de muncă, se iveau în fiecare prag.

După ce s-a obişnuit cu noua sa viaţă, Temüjin i-a chemat pe Qasar şi pe Belgutei şi le-a mărturisit că doreşte să-l aducă lângă el pe Bo'orchu, cel care-l ajutase să-şi găsească cei opt cai furaţi. Se gândea că flăcăul va primi. Qasar şi Belgutei n-au avut nimic de zis, iar Belgutei a plecat în solie la Bo'orchu.

La cinci zile după plecarea acestuia, dis-de-dimineaţă, Temüjin l-a zărit la capătul cîmpului pe Bo'orchu, alături de Belgutei, venind călare pe un cal bălan cunoscut, de care era atîrnat un veşmînt albastru de lînă. Temüjin, după ce l-a întîmpinat cum se cuvine, l-a poftit pe flăcăul cel destoinic în cortul sărăcăcios. Bo'orchu nu apucase să-i spună tatălui său nimic despre hotărîrea de a i se ală-

tura lui Temüjin, așa că nu peste multă vreme a sosit în goană un trimis al lui Naqu-bayan, cu următorul mesaj: „Cred că tineretul trebuie să trăiască în felul său. Dacă doriți să fiți alături, ca să vă sfătuiți și să vă ajutați multă vreme unul pe altul, Bo'orchu, fă cum crezi de cuviință!” În urma omului veneau cîteva zeci de oi, dăruite de bătrîn.

Temüjin, în înțelegere cu Qasar, Belgutei și Bo'orchu, și-a mutat tabăra mai sus, pe coasta muntelui Burqan, pe o pajiște lină. Locul unde se așezaseră, înconjurat de fi-nețe bogate, era numai bun de pășune și mai ocrotit de vînturi și de vuturile care îi amenințau în fiecare an.

În centrul taberei, Temüjin a așezat alături cortul lui Bo'orchu și cel al lui Hoelun, iar în jurul lor, în cerc, pe toate celelalte.

Apoi s-a gîndit să-i cheme pe cei doi fii ai lui Sorqan-shira, Chumbei și Chila'un, din tabăra taychi'ut. Dorea ca băieții care îl scăpaseră dezlegîndu-i bușteanul de pe umeri și ascunzîndu-l să-i fie tovarăși credincioși. Ca să le dea de veste, trebuia să trimită pe cineva la tayichi'ut, treabă grea și primejdioasă. Qasar a dorit să facă acest lucru. Și s-a descurcat de minune, aducînd cu el, călare pe doi cai voinici, doi băieți vînjoși, mici de statură, unul cu capul cam mare, altul sașiu.

Temüjin i-a întîmpinat pe cei doi băieți cu aceste vorbe: „Ați luat o hotărîre însemnată! Tatăl vostru trebuie să se fi împotrivit...”

„Tatăl nostru a dat din cap de nu știu cîte ori, bătînd cumîsul în putinele. Numai că eu i-am zis așa: «Acum că trimisul este aici, nu putem decît să mergem cu el.» Apoi am plecat împreună cu Qasar, și iată-mă!”, a răspuns Chumbei, fără prea multe lămuriri asupra a ceea ce făcuse. Se purta ca un tînăr gata să-și dea viața în orice împrejurare pentru cel care avea nevoie de el, socotindu-l bărbat. Iată de ce îl scăpase odinioară de la moarte pe Temüjin și de ce înfruntase acum totul ca să fie alături de el.

„Dar tu, Chila'un?”

Auzindu-l pe Temüjin, fratele mai mic a întors spre el ochii sași și i-a răspuns cu inocență: „Cînd eram mic, mi-ai dăruit o copită de cerb.” Astfel, în amintirea celui dar neînsemnat, Chila'un îl dezlegase odinioară din chingi, iar acum își părăsise pentru el familia. Nu era nici cea mai mică îndoială că în viitor, orice i-ar fi cerut Temüjin, avea să-l asculte fără crîcnire. Văzînd atîta devotament la cei doi băieți, Temüjin s-a jurat în adîncul inimii să facă tot ce-i va sta în putință pentru a-i răsplăti.

Cu vremea, negustorii veruți din alte ținuturi au prins obiceiul să treacă prin tabăra lui Temüjin. Nu erau prea mulți, dar datorită lor, viața celor din clan a fost mai ușoară și, mai cu seamă, Temüjin primea astfel știri despre alte triburi mongole.

A aflat, bunăoară, că șeful cel mai puternic al marilor podișuri era căpetenia kereyit, To'oril-han, care își punea supușii să se antreneze mereu pentru luptă. Demult, Temüjin văzuse la ongghirați, în ținutul unde se născuse Börte, o mîină de tineri pregătindu-se tot timpul de război. Se spunea însă că To'oril-han avea treizeci de mii de oameni gata de luptă în timp de pace vedeau de oi și de cai, dar la cel mai mic semn schimbau pe dată veșmintele de păstori cu cele de război, își luau armele și se adunau în grupuri bine organizate. Temüjin fusese impresionat de felul în care erau organizați ongghirații pentru a-și ocroti corțurile și pășunile, dar sistemul kereyit părea cu mult mai bun. Auzea din toate părțile vorbe de laudă despre vestitul To'oril-han. A mai aflat că acesta avea de gînd să supună toate triburile mongole, ca să pună stăpînire pe marile podișuri.

S-a hotărît, prin urmare, să meargă la el. Stabilirea unor legături cu hanul kereyit nu-i putea fi decît de folos. La urma urmei, Temüjin avea acum o tabără a lui, chiar dacă nu era prea mare. Dacă îi cerea ajutorul lui To'oril-han, după cele convenite, acesta n-avea cum să-l disprețuiască. De altfel, odinioară, To'oril-han și tatăl său, Yesugei, fuse-

seră prieteni. Și chiar dacă, spre sfârșitul vieții, Yesügei, copleșit de treburile clanului, nu mai avusese vreme să întărească această prietenie, jurământul cu care se legase de To'oril-han în tinerețe rămăsese neștirbit.

Temujin s-a sfătuit cu ai lui, mărturisindu-le că are de gând să meargă să-l salute pe șeful kereyit. A stat de vorbă, bineînțeles, cu Qasar și cu Belgutei, dar și cu Bo'orchu, Chumbei și Chila'un, și chiar cu mama și cu soția lui. Nici unul n-a avut nimic împotrivă

Hoelun a zis că s-ar cuveni să-i ducă în dar lui To'oril-han ce aveau ei mai de preț. Dar în afară de oi și de cai, nimic din tabăra lui Temujin nu era cu adevărat prețios. Borte, care tăcuse pînă atunci, a rostit: „I-am putea da blana de zibelină neagră pe care ne-a dăruit-o mama la nuntă.” Temujin a încuviințat. Blana singură făcea cît toată averea lor.

Temujin a luat așadar blana și a pornit, însoțit de Qasar și de Belgutei, să-l salute pe To'oril-han, în tabăra kereyit, aflată în inima pădurii, pe malurile fluviului Tula. În satul kereyit, mult mai modest decît cel ongghirat, domnea o atmosferă austeră, semn al unei mari sărăcii. E drept că oile și caii erau în număr destul de mare și umpleau pășunile, dar și numărul gurilor de hrănit era pe potrivă. Temujin a înțeles de ce, în ciuda populației mari și a forțelor pregătite de care dispunea, To'oril-han se ferea să intre în conflict cu alte triburi.

Temujin și frațul său au ajuns în cele din urmă la To'oril-han, care ședea într-un cort mare. Era un om de vreo cincizeci de ani, înalt și subțire, cu o privire de oțel

„Tatăl meu Yesugei spunea că ați făcut jurământ de *anda*². Prin urmare, ne ești ca un tată. Îngăduie-mi să-ți dăruiesc blana de zibelină pe care mama soției mele o pregătise pentru tatăl meu”, a rostit Temujin, punînd darul

² În limba mongolă, în text, „frate juruit”. Jurământul de *anda*, prin care se legau doi șefi de clanuri de origini diferite, permitea încheierea de alianțe politice. Această relație obișnuită la nomazi avea o însemnătate egală, dacă nu chiar mai mare, cu cea a ruderiei de singe

de nuntă dinaintea lui To'oril-han, care s-a bucurat grozav. Nu primuse niciodată de la nimeni un dar atât de scump. I-a vorbit însă cu o asprime care nu se potrivea cu acea bucurie:

„Tinerei fără tată, cu inima prea largă!”, a zis To'oril-han, care nu părea să-i socotească pe Temujin și pe frații săi oameni pe de-a-ntregul. „În schimbul acestei blăni de zibelină neagră, într-o zi, când va sosi clipa, am să aduc înapoi lingă voi poporul care v-a părăsit. Cum am spus, așa va fi. Numai să mai aveți răbdare, cocoșeilor! Trebuie să mai creșteți, prichindeilor!”

Temujin și frații săi au plecat din tabăra kereyit fără să fi fost recunoscuți ca bărbați. Totuși, personalitatea lui To'oril-han nu-i displăcuse tinărului. Nu era de mirare că, pentru un bărbat ca el, în stare să adune într-o clipită o armată de trezeci de mii de oameni, Temujin, la cei optsprezece ani ai săi, precum și frații săi nu erau decît niște tinerei, niște cocoșei și niște prichindei!

Cei trei frați au străbătut călare „Pădurea Neagră”, unde se afla tabăra lui To'oril-han, s-au întîlnit cu un grup de tineri kereyit cu fețe impietrite, care doborau copaci într-o atmosferă aspră, înghețată. Ca și căpetenia lor, To'oril-han, aveau trăsături severe și privirea rece. Temujin s-a gîndit că oamenii din acest trib se născuseră cu acel chip aspru.

Cînd s-a întors acasă, Temujin s-a gîndit că ar fi bine ca oamenii clanului său să dobîndească asprimea pe care o văzuse la tinerii kereyit. După ce lucrase din zori și pînă seara la cîmp, a fost primul care a început să se antreneze, la căderea serii, călărind, trăgînd cu arcul, mînuind sabia și lancea. Pilda lui a fost urmată de Qasar și Belgutei, apoi de Qachi'un și Temüge, care erau acum aproape bărbați. Bo'orchu, Chumbei, Chula'un și chiar tinerii onggirat, vreo doisprezece la număr, li s-au alăturat și ei.

Qasar nu avea pereche la călărit, Bo'orchu la trasul cu arcul de pe cal. Belgutei mînuia sabia ca nimeni altul, Chi-

la'un cel Saşiu era un arcaş neîntrecut. Cît despre Chimbei, acesta nu era iscusit în ştiinţa armelor, dar avea, în schimb, darul de a-i urmări pe fugari şi de a ghici mişcările altor triburi.

Hoelun, care se afla zilnic în preajma lui Temujin şi a tinerilor săi tovarăşi, se plîngea că nici unul dintre ei nu se arăta dornic să rînduiască, în cele mai mici amănunte, treburile gospodăriei. La această nemulţumire se mai adăuga una: Borte încă nu avea copii. Pentru Hoelun, o femeie fără copii nu era femeie. Cînd o auzea, Borte dorea să se facă mîcă, mîcă de tot. După cum îi spusese tatăl său, Dei-sechen, trebuia, ceea ce dorea şi ea, de altfel, să aducă pe lume o mulţime de copii-lupi care să i sfîrtece pe tayichi'ut, pe tătari şi chiar pe onggirat, pînă la unul.

Prima dintre cele două probleme a fost curînd rezolvată. Într-o zi, un bătrîn pe nume Jarchi'udei, ducîndu-şi în spate foalele de fierar, a pătruns în tabără, însoţit de un tînăr. Hoelun îl cunoştea pe bătrîn, de care îşi aducea aminte şi Temujin: cînd avea cinci-şase ani, omul — nu se ştia de ce — părăsise satul şi se aşezase în mijlocul pădurii de pe muntele Burqan, unde-şi ridicase o colibă şi trăise pînă atunci ca un pustnic.

Bătrînul l a minat pe tînăr dinaintea lui Temujin şi a grăit astfel: „Cînd te-ai născut, ți-am dăruit scutece de blană. Şi ți l-am dăruit pe acest băiat, Jelme. De atunci îţi este sortit să te slujească. Numai că atunci avea doar trei ani, aşa că l-am ținut lîngă mine şi l-am crescut. Acum, Jelme este bărbat. Foloseşte-l cum crezi de cuvîntă, să-ţi pună şaua pe cal ori să-ţi deschidă uşa!”

Din acea zi, Jelme a făcut parte din tabăra lui Temujin. Flăcăul, cu trei ani mai mare decît el, avea pielea smea-dă, un chip obişnuit, dar era cinstit şi credincios ca nimeni altul şi făcea toate treburile fără să clipească. Şi cum ascundea în piept o inimă bună şi se îngrijea chiar şi de robi, a ajuns în curînd omul de neînlocuit pe care îl aşteptase Hoelun.

Treptat, viaţa se rînduia în tabăra lui Temujin. Dar tînărul şef mai avea multe lucruri de făcut pentru a-şi în-

zestra clanul cu bogății precum cele ale tribului onggi-rat, de unde își adusese soția, și o oaste asemănătoare celei comandate de căpetenia kereyit cu privirea de oțel.

Până la vîrsta de douăzeci și patru de ani, Temüjin a făcut totul pentru a sori în fiecare an numărul corturilor din tabără. Soția sa Borte nu-i dăruise încă nici un prunc; încolo, era destul de mulțumit de viață. Încă nu-și împlinise dorința, împărtășită de mama și de frații săi, de a-i zdrobi pe tayichi'ut și pe tătar. Însă știa că n-o poate face peste noapte, mai ales că avea puțin peste douăzeci de ani. Temujin era tînăr, tovarășu săi la fel.

Viața lui Temujin nu mai era în primejdie, ca în vremea căsătoriei lui cu Borte, cînd putea fi atacat prin surprindere de dușman. Acum, fiii lui Yesugei erau mari, iar tayichi'ut nu se mai gîndeau să-l ucidă, sau cel puțin, dacă se gîndeau, nu-și închipuiau nicidecum că va fi o treabă ușoară.

Temujin a fost însă lovit de soartă, pe neașteptate. Într-o dimineață, cu puțin înainte de venirea iernii, atît de aspră pe podișuri, s-au auzit niște strigăte în cortul lui Hoelun. „Sculați-vă degrabă! Aud zgomot de copite și strigăte de luptă! Sînt tayichi'ut, fără nici o îndoială!” Era Qo-aqchin, bătrîna slujnică a lui Hoelun. Femeia a sărit iute din așternut.

Vestea a trecut din cort în cort, trezindu-l pe toți locuitorii taberei. Cînd s-a arătat Temujin, toți erau afară. Încă nu se crăpase de ziuă, iar în întunericul dinaintea zorilor se auzeau, prin aerul înghețat, zgomote amenințătoare de copite, urlete și țipete.

Temujin le-a poruncit tuturor să încalece și să fugă spre muntele Burqan. Nu știa cîți oameni are dușmanul, iar înfruntarea lor în tabără nu i-ar fi fost de nici un folos. Trăgîndu-și calul de dîrlogi, a așteptat să plece toți. Hoelun a încălecat, la fel și Qasar și Temuge. Belgutei, Bo'orchu și Jelme au dat pîteni cailor. Hoelun a luat-o pe Temulun în șa. Borte s-a urcat pe un cal pe care l-a apucat

de frîu Qo'aqchun. Cu toții, bărbați și femei, au încălecat. Cei care nu aveau cal s-au prins de șeile celorlalți.

Jelme s-a așezat în fruntea tuturor, în vreme ce Temüjin, ca și cum ar fi mînat o turmă de oi, a rămas la urmă. Bo'orchu, Qasar și Belgutei au plecat în galop spre atacatori, să vadă cine și cîți sînt.

Paruca a început în clipa în care fugarii urmau să treacă dincolo de îngrăditura taberei. Pentru că pe coastă, în dreapta, se iviseră umbrele negre ale cîtorva călăreți. Temüjin, încredinșindu-i pe ceilalți lui Jelme, a făcut cale-ntoarsă, încercînd să-i ajungă din urmă pe Bo'orchu, Qasar și Belgutei. Aceștia goneau călare dincolo de îngrăditura taberei, în întîmpinarea dușmanului. Temüjin a sărit peste gard și a pornit în galop după ei.

Îndată ce li s-a alăturat, s-au ascuns cu toții în spatele unui pîlc de copaci de pe coastă, gata să-și înfrunte dușmanul. Grupul atacatorilor, deși nu foarte mare, număra treizeci-patruzeci de călăreți, care rămăseseră însă la poalele dealului, gonind în neorînduială cînd spre răsărit, cînd spre apus, oarecum la întîmplare, fără să încerce să atace din față. Din cînd în cînd, ca și cum ar fi vrut să aibă conștiința împăcată, aruncau cîteva săgeți spre Temüjin. Toate siluetele acelea șovăielnice și nehotărîte aduceau cu un teatru de umbre.

Cînd săgețile dușmane s-au înmulțit, din partea cealaltă, dinspre nord, pe unde fugeau femeile și copiii, s-a auzit o gălăgie mare. Temüjin și cei trei tovarăși ai săi s-au întors la corturi. În clipa cînd au pătruns în tabără, grupul fugarilor se împrăștiase în spatele îngrăditurii. Tropăitul copitelor se amesteca cu țipete și vaiete, iar Jelme striga cît îl ținea gura.

Temüjin i-a poruncit să ducă tot grupul la ieșirea din spate, iar el s-a îndreptat în direcția opusă, spre gardul de la miezãnoapte. Săgețile curgeau din toate părțile. Temüjin, Belgutei, Qasar și Bo'orchu, pîșiți în spatele corturilor, au început să tragă și ei. Dincolo de îngrăditură, pămîntul era abrupt și dușmanii nu puteau fi urmăriți. În

curînd însă, au putut fi zărite, din cînd în cînd, siluetele cîtorva călăreți, care nu păreau însă hotărîți să pătrundă în tabără. Temujin și tovarășii săi și-au apărut poziția trimițînd cîteva săgeți spre dușman care, deși atacase tabăra, nu părea hotărît să pornească într-adevăr la asalt. Au luptat astfel destulă vreme pentru a-i îngădui lui Jelme să ducă femeile și copiii la o oarecare depărtare

Bo'orchu s-a întors în goana calului, strigînd „Sînt merkițu!” Abia atunci a înțeles Temujin că nu erau tayichi'ut, așa cum crezuse.

Văzînd îndată că săgețile dușmane nu veneau doar din nord și din est, ci din toate părțile, Temujin le-a poruncit celor trei tovarăși să părăsească tabăra și să se adăpostească pe munte. Era zadarnic și primejdios să încerce să mai țină piept atacatorilor. Bo'orchu s-a așezat în frunte și s-a îndreptat spre ieșirea din spate, urmat de Temujin, Qasar și Belgutei. Ajunși afară, n-au mai văzut nici urmă de fugari; poate că Jelme îi dusesese undeva, la adăpost.

„Să ne împrăștiem!”, a strigat atunci Qasar, și fiecare și-a mînat calul în altă direcție. Temujin a gonit drept înainte, spre apus, prin stepă, apoi și-a schimbat direcția și a pornit să urce pajiștea în pantă lină de la poalele muntelui Burqan. Nu-l mai ajungea nici o săgeată. Îi zărea pe Qasar și pe Belgutei, mici ca ruște furnuci, care goneau călare pe coastă, spre culmea dealului. Doar Bo'orchu se făcuse nevăzut, ceea ce l-a îngrijorat pe Temujin, dar numai pentru o clipă. Pentru că silueta călărețului s-a ivit acolo unde nu se aștepta nimeni.

Temujin, Qasar, Belgutei și chiar Bo'orchu s-au întîlnit în după-amiaza aceleiași zile. Iar seara au ajuns din urmă grupul de femei și copii condus de Jelme.

Acesta i-a întrebat: „Ați văzut-o pe Borte?” Le-a povestit apoi că nici nu ieșiseră bine din tabără, prin spate, că Borte fusese nevoită să coboare de pe cal, care fusese rănit. Urcase apoi într-o căruță neagră care se afla lîngă iesle și la care bătrîna slujnică Qo'aqchun înhămasse un bou

cu spinarea bălțată. Grupul o luase înainte, așa că ea plecase din tabără străbătînd cîmpul, pentru a scăpa de urmăritori.

După ce a ales locul pentru înnoptat, Temujin a petrecut cîteva zile bătînd călare pădurile, cîmpurile, coastele stîncose ale muntelui Burqan, în căutarea lui Borte. Dar toate încercările au fost zadarnice.

În cea de-a patra zi, i-a trimis pe Bo'orchu, Belgutei și Jelme să cerceteze la poalele muntelui. Cînd a aflat că nu mai era nici urmă de merkit, a coborît de pe muntele Burqan împreună cu tot tribul. A aflat mai tîrziu că atacatorii erau conduși de trei căpetenii merkite din familii diferite. Dar nu știa ce se întîmplase cu Borte și cu bătrîna slujnică. Abia după o lună a aflat că femeile fuseseră prinse de merkiți și duse în tabăra lor, unde rămăseseră.

Cînd se gîndea la soarta lui Borte, Temujin credea că-și pierde munțile. Pe de altă parte, cum să nu se bucure că, în afară de ea și de Qo'aqchin, toți ceilalți ajunseseră înapoi în tabără, teferi și nevătămați? Gîndindu-se că norocul îi vine de la muntele Burqan, unde se adăpostiseră și care îi ocrotise, a hotărît să-i mulțumească printr-o ceremonie.

I-a adunat pe oamenii din tabără în fața cortului său, din care orice urmă de căldură dispăruse după răpirea lui Borte, și a ridicat un altar. Apoi le-a vorbit tuturor astfel: „Prin bunăvoința atotputernicului munte Burqan, am scăpat de merkiți. Datorită lui, viețile noastre neînsemnate de furnici și de păduchi au fost cruțate. Să-l cinștim în fiecare dimineață pe Burqan! Să-l pomenim în fiecare zi! Așa să rămînă pentru noi, borjiginii, de-acum și pururea!”

Apoi Temujin s-a întors spre munte, și-a pus cingătoarea în jurul gîtului, și a luat într-o mînă tichia³, iar pe cealaltă a pus-o în dreptul inimii, a ingenuncheat și a turnat cumis pe pămînt. A făcut așa de nouă ori și s-a rugat.

³ Mongolii credeau că voința omului stă în tichie și cingătoare. Desfacerea cingătorii și scoaterea tichiei de pe cap erau socotite semne de respect ori de supunere.

Au urmat zile de frământare pentru Temüjin. De la răpirea lui Borte, i se părea că tot ce l înconjură își pierduse farmecul. Trebuia neapărat s-o aducă înapoi de la merkiți. Temüjin avea tovarăși credincioși, gata să-și dea viața pentru el fără părere de rău, dar numărul acestora era mic — abia o duzină —, atacarea unei tabere merkit fiind, prin urmare, o treabă destul de primejdioasă.

Chimbei Căpăfinosul s-a arătat dornic, în mai multe rânduri, să meargă în recunoaștere pînă la tabăra merkit, dar de fiecare dată, la întoarcere, spunea același lucru: „Au pus cincizeci de paznici în jurul satului. Nici un șoarece nu s-ar putea strecura în tabără fără să fie zărit.”

Temîndu-se de răzbunarea lui Temüjin, erau mereu la pîndă.

Chimbei, dorind să-și ducă treaba la bun sfîrșit, se ducea o dată la două-trei zile să cerceteze tabăra. Venea cu toate amănunțurile pe care le putea afla. Temüjin era astfel înștunțat cu privire la cele mai mărunte lucruri, precum numărul de cai, de pildă.

A aflat însă, nu după multă vreme, un lucru de mare însemnătate: atacul neașteptat al merkiților fusese plănuit cu grijă. Odinioară, Yesugei o răpise pe Höelün de la un tînăr merkit, iar oamenii tribului nu uitaseră nici acum, după mai bine de douăzeci de ani. Și le trecuse prin cap, drept răzbunare, să o răpească pe tînăra soție a lui Temüjin. Urziseră totul cînd aflaseră despre venirea lui Borte în tabăra lui Temüjin, și de atunci așteptaseră fără încetare prilejul de a-și duce planul la îndeplinire.

Trecuseră mai multe luni de la răpirea lui Borte. În primăvara anului următor, Temüjin a împlinit douăzeci și cinci de ani. Ca și merkiții, se gîndea tot timpul cum să facă să se răzbune. Spre deosebire de ei însă, nu avea să aștepte douăzeci de ani. Avea să se folosească de orice, de cea mai mică scăpare a dușmanilor, ca să se răzbune fără întîrziere.

Temüjin încerca să-și alunge din minte părul strălucitor al lui Borte și ceafa ei albă. Pentru că astfel de gînduri trezeau în el o mînie cumplită, chinuitoare.

Cînd Chimbei se întorcea în tabără după expedițiile la merkiți, Temujin se mulțumea să-l asculte, fără să-l întrebe niciodată nimic. El, care era atît de tăcut, se închisese acum cu totul în sine, iar chipul său de piatră nu îngăduia nimănui să-i pătrundă tainele inimii.

Și totuși, o dată, o singură dată, și-a călcat pe inimă. După ce l-a ascultat pînă la capăt pe Chimbei, a mișcat ușurel buzele Chimbei, care nu-l auzise, l-a rugat să mai spună o dată. Atunci Temujin a întrebat, în șoaptă: „Ce s-a întîmplat cu Borte?”

Chimbei, neputînd ocoli răspunsul, a rostit doar atît: „Un tînăr merkit, pe nume Chilger, și-a făcut-o soție.” La care Temujin s-a schimbat la față, i-a întors spatele lui Chimbei și a plecat.

A fost singura dată cînd soarta lui Borte a fost pomenită de Temujin și Chimbei. După aceea, Temujin a fost și mai tăcut, iar chipul său întunecat n-a mai fost luminat niciodată de vreun zîmbet.

De la răpirea lui Borte, numele tinerei femei era învăluit într-o tăcere de nepătruns și nimeni din sat, nici Hoelun, nici Qasar, nici sora lui mai mică, Temulun, și cu atît mai puțin slujnicele nu mai cutezau să-l rostească.

Cam la o lună de cînd îl silise pe Chimbei să-i spună ce se întîmplase cu Borte, Temujin și-a deschis sufletul în fața lui Qasar, a lui Belgutei și a lui Bo'orchu și le-a împărtășit planul pe care îl gîndise zile și nopți în șir: aveau să atace tabăra merkit ca s-o aducă înapoi pe Borte. Toți bărbații, fără excepție, aveau să ia parte la atac, iar satul avea să rămînă în grija femeilor. Niciodată pînă atunci, în nici un trib, tabăra nu fusese lăsată în grija unor femei singure și fără apărare. De această dată, Temujin avea de gînd să le dea și arme, ca să poată apăra satul în lipsa bărbaților, dorindu-i pe toți alături în atacul împotriva merkiților.

Qasar, Belgutei și Bo'orchu au fost de acord cu planul. Știau prea bine că hotărîrea lui Temujin era luată și că, îndrăzneală sau nu, nu le rămînea decît s-o ducă la bun

sfîrșit. Satul număra doar treizeci de bărbați, cu bătrîni cu tot.

Temujin a stabilit atacul peste douăzeci de zile, alegînd noaptea cea mai întunecată, cînd luna se afla în ultimul păttrar. Tabăra merkit era așezată la miazăzi de lacul Baikal, nu departe de confluența fluvior Orhon și Selengga. Ca să ajungă acolo fără să mîne cai prea tare, aveau nevoie de cîteva zile de mers pe un drum pe care Chimbei îl știa cu ochii închiși, pentru că-l făcuse de nenumărate ori.

În zilele dinaintea atacului, cele zece femei din sat, începînd cu Hoelun și cu Temulun, care avea șaptesprezece ani, au învățat în fiecare zi, cu arma în mînă, să apere tabăra. Cît despre Temujin, acesta a lăsat în seama lui Bo'orchu pregătirile și a hotărît să meargă împreună cu Qasar și cu Belgutei în tabăra kereyit, la To'oril-han, luînd și cîtiva cai neînșeuai. Se gîndea să împrumute de la căpetenia kereyit arme mai bune, ca să compenseze astfel numărul mic al oamenilor. Deși avea cai mununați, în stare să se avînte în orice bătălie, nu putea spune același lucru despre arme, care erau puține, mai ales că trebuia să lase o parte din ele femeilor din tabără. Și apoi, dorea să-și înzestreze tovarășii, gata să-și dea viața pentru el, cu arme pe măsura vitejiei lor.

Temujin și frații săi au mers cîteva zile de-a lungul fluviului Orhon, în sus, și au ajuns la tabăra kereyit, în urma Pădurii Negre, pe malurile Tulei.

Aflat dinaintea lui To'oril-han, care avea aceeași privire de oțel, aceeași frunte severă, Temujin i a povestit fără ocolișuri totul, în amănunt. Șeful kereyit și-a privit mai întîi oaspeții în tăcere. După cîteva clipe de gîndire, și-a schimbat expresia și a rostit: „Fiu al răposatului Yesügei! Ai uitat cumva făgăduiala pe care ți-am făcut-o mai demult? Nu ți-am spus oare că în schimbul blănii de zibelină neagră am să ți adun poporul risipit? Se pare că a venit vremea! Pentru tine, fiu al răposatului Yesugei, am să-mi

adun oastea. Am s-o trimit să-i ucidă pînă la unul pe blestemații de merkiți care rătăcesc la miazăzi de Baikal și ca s-o aducă înapoi pe Borte, soția ta!”

To'oril-han s-a oprit. Apoi, cu ochii plini de o lumină și mai rece decît de obicei, a adăugat, răspicat: „Cocoșelor, ați început să creșteți! Iată că a sosit clipa să vă ajut! Am să pornesc la drum în fruntea unei armate de douăzeci de mii de oameni, care va alcătui aripa dreaptă. Voi mergeți la Jamuqa, șeful jadarat, care se află așezat în ținutul Qorqonaq, și spuneți-i din partea mea următoarele. «Pentru urmașii lui Yesugei, To'oril-han este gata să adune o armată de douăzeci de mii de oameni, ca să-i ucidă pe blestemații de merkiți. Tu, Jamuqa, strînge-ți călăreții ca să alcătuiesti aripa stîngă. Și să hotărăști clipa și locul în care ne vom întîlni!»”

Temujin, năucit, nu-și desprindea privirea de la chipul lui To'oril-han. Nu văzuse pînă atunci pe cineva luînd o hotărîre atît de însemnată într-un timp atît de scurt. În trăsăturile acelea aspre și reci era ceva care se potrivea într-un tot cu ușurința cu care luase acea hotărîre.

Ieșind din cortul lui To'oril-han, Temujin a rezolvat și problema armelor, care-l adusesese pînă acolo, apoi a plecat în grabă spre tabăra lui. Cei trei frați au mers călare aproape fără să se oprească.

Îndată după sosire, Qasar și Belgütei, lăsîndu-l pe Temujin în tabără, și-au pus desagiile cu merinde pe cai și au plecat în grabă la Jamuqa.

Acesta, urmaș al unui frate de-al lui Qabul, primul han mongol, făcea parte din clanul borjigin. Era cam cu cinci ani mai mare decît Temujin, care-l cunoștea, pentru că-l văzuse o singură dată, cînd avea șase-șapte ani se jucase cu Jamuqa într-o zi cînd adolescentul venise cu tatăl său în tabăra lui Yesugei. Avea încă în minte chipul băiatului bucălat, săritor și blajin. Foarte precoce pentru vîrsta lui, îi urmărise chiar și pe cei mari prin înțelepciunea vorbelor sale.

Qasar și Belgütei, plecați în solie la Jamuqa, s-au întors rupți de oboseală în dimineața celei de-a cincea zi,

s-au înfățișat lui Temüjin și i-au vorbit despre întâlnirea lor cu șeful jadarașilor.

„A spus că îi pare rău că ne-au atacat merkiții. Și că se bucură să ne poată da o mână de ajutor, adunându-și trupele precum îi cere To'oril-han. A mai zis că a venit vremea să pornim spre fluviul Kilqo, să facem plute din trestie, ca să putem apoi ajunge la locul unde se află tabăra merkit, să pătrundem prin deschizătura de fum în corturile lor și să le doborîm. Și că trebuie să luăm femeile și copiii și să ucidem toți bărbații, pînă la unul, ca să nu rămînă în urma noastră decît pushul.”

Qasar rostise toate acestea dintr-o răsuflare. Belgutei a continuat: „Jamuqa a spus: «Ca să vestim începutul ostilităților, am să torn cumis pe pămînt! Am să bat în toba mea din piele de taur negru! Am să-mi pun platoșa și am să încalec pe armăsarul cel negru! Am să iau lancea de oțel și am să-mi pun săgețile în tolba de scoarță de migdal! To'oril-han, am să-ți aștept oastea peste zece zile, la căderea nopții, la Botoqan-bo'orji. Voi fi însoțit de douăzeci de mii de oameni. Chiar dacă bate vîntul, să fii acolo la ceasul hotărît! Chiar dacă se cutremură pămîntul, să fii acolo, *andal!*»”

Bo'orchu a fost trimis la To'oril han, în inima Pădurii Negre, ca să-i transmită vorbele lui Jamuqa.

Lui Temüjin nici prin cap nu-i trecuse că lucrurile se vor desfășura astfel. Gîndul că se vor strînge pentru el patruzeci de mii de oameni i se părea un vis. Cele două armate aveau să se alătore oamenilor lui și să se năpustească fără milă asupra taberei merkit, la confluența fluviilor Orhon și Selengga.

În ziua hotărîtă, Temüjin s-a dus la locul întîlnirii cu cei treizeci de oameni, număr cu totul neînsemnat față de forțele lui Jamuqa și ale lui To'oril-han. Cei douăzeci de mii de oameni ai lui Jamuqa erau acolo, dar To'oril-han, în pofida a ceea ce făgăduise, n-a ajuns decît după trei zile.

Temüjin nu-l mai văzuse pe Jamuqa de mai bine de zece ani, dar acesta păstrase ceva din adolescentul de altăda-

tă. Spre deosebire de To'oril-han, avea fața luminată tot timpul de un zîmbet blînd, iar trupul său, deși destul de rotofei, clocotea de energia bărbatului ajuns în floarea vîrstei. Temüjin s-a întrebat cum oare chemarea hotărîtă la arme care ajunsese la el prin Qasar și Belgutei a putut ieși din gura unei ființe atît de blajine.

Atacul asupra taberelor merkit a pornit a doua zi, în zori. Cei patruzeci de mii de războinici au trecut fluviul Orhon pe plute de trestie, apoi, rînduiți ca pentru luptă, s-au re-pezit ca valul mării asupra cîmpiei aflate în stăpînire neamului merkit, înghițind, unul după altul, cătunele.

Merkiții adunaseră o armată de zece mii de oameni, pe care o desfășuraseră în jurul taberei. În mai puțin de o zi, lucrurile s-au lămurit. Temüjin, în fruntea cîtorva sute de războinici încredințați de To'oril-han, s-a aruncat pe urmele merkiților care părăsiseră cîmpul de bătălie spre a se adăposti în sat. Nemaivoidînd să lupte, se ascunseseră care pe unde. Temüjin a răscolit toate corturile, la rînd.

N-a trecut multă vreme și le-a găsit pe Börte și pe bătrîna Qo'aqchin. Neștiind că atacul fusese gîndit de Temüjin pentru a le elibera, cele două femei se ascunseseră în fundul unui cort, de teama primejdiei. Cînd l-a văzut pe Temüjin, Börte a scos un strigăt slab de uimire.

Temüjin n-a rostit nici un cuvînt și i-a dat-o în grijă fratelui său Qasar, după care s-a întors pe cîmpul unde se aflau To'oril-han și Jamuqa. Le-a arătat celor doi o adîncă recunoștință, fiindcă făcuseră totul ca să-l ajute.

To'oril-han și Jamuqa și-au ridicat fiecare tabăra, la o leghe mai încolo. Nici unul dintre ei nu se hotăra să plece. Purtarea lor se deosebea cu totul de cea dinaintea bătăliei: lui Temüjin i se păruse că bărbații se pîndeau unul pe altul.

Între timp, merkiții erau uciși pe capete. Nici un bărbat n-a scăpat cu viață; în fiecare zi treceau pe cîmp convoaie de merkiți tîriți spre locul de execuție. Femeile au fost adunate într-un loc neted, la jumătatea drumului dintre taberele lui To'oril han și Jamuqa, cu toate bunurile

casnice, îngrămădite unele peste altele. Ceva mai încolo se aflau oile și caii.

Temüjin și tovarășii săi s-au instalat în trei corturi, ridicate la marginea taberei merkit, rămasă pustie. Mirosul de hoiț, care plutea în aer zi și noapte, ajungea pînă la ei.

Într-o zi, To'oril-han l-a înștiințat pe Temüjin că îl așteaptă la împărțirea prăzii și a femeilor. Numai că acesta socotea că nu are dreptul la împărțeală; de altfel, nici nu dorea. Ajuns la To'oril-han, i-a mărturisit ce sunte, dar bătrînul șef kereyit nu înțelegea lucrurile astfel, iar Jamuqa era și el de aceeași părere firește, armatele le adunaseră ei, dar Temüjin luase parte la luptă, ceea ce-i dădea dreptul la partea lui. Temüjin, pe care argumentele celor doi nu izbuteau să-l cîntească, s-a încăpățînat să refuze.

Mule de femei și prada au fost împărțite cu dreptate în fața mulțimii de războinici și duse în taberele lui To'oril-han și Jamuqa. Turmele de oi și de cai care acopereau pășunile la o jumătate de leghe mai încolo au fost împărțite în două. Unele lucruri însă, ca de pildă paștile și cîmpurile, munții, văile, nu se puteau împărți. Locul era departe de ținutul kereyit, ca și de cel al lui Jamuqa. În schimb, mica tabără a lui Temüjin era mult mai aproape.

Temüjin s-a gîndit că n-ar strica să pună stăpînire pe acest teritoriu, după plecarea celor două căpetenii. Bineînțeles, deocamdată nu avea cu ce să-l lucreze, dar dacă familiile din clan se înmulțeau, avea să le răspîndească în cele patru colțuri ale podișului.

Temüjin trimisese în tabăra păzită de femei jumătate din cei treizeci de oameni, cu Bo'orchu în frunte. Mai putea așadar rămîne în preajma taberei pustite a merkitilor atît cît dorea. Qasar și Belgutei începuseră să se plătisească, dar Temüjin nu se îndura să plece. Nu se cuvenea s-o facă înainte ca To'oril-han și Jamuqa să ridice tabăra. Dar mai era și altceva.

Ce să facă cu Borte? N-o văzuse decît o dată, în clipa cînd o găsisese. De atunci se gîndise mereu la ea. Numai că imaginea care îl urmărea era altfel decît cea pe care o avea

în minte în satul lui, de la poalele muntelui Burqan. Borte era înfășurată într-un veșmînt albastru, pletele cu reflexe roșcate și pielea albă îi străluceau tot cum știa el, dar trupul nu mai arăta la fel. Haina era neobișnuit de largă. Cu toată nebunia acelei nopți de măcel, Temujin știa că nu visase: Borte era însărcinată

De cînd o dăduse în grija lui Qasar, Temujin nu-l întrebuse pe fratele său nimic despre starea lui Borte. Iar acesta, deși avea grijă de cumnata sa, nu pomenea niciodată nimic. Tăcerea nu făcea decît să-l încredințeze că nu se înșelase.

Într-o zi, Temujin s-a gîndit să-l descoasă pe Chimbei, care intrase în cort. Dar în clipa în care s-a uitat la el, a luat o hotărîre. De ce să-i ceară părerea, de vreme ce, cum i-ar fi spus fără îndoială și tovarășul său, nu se mai putea schimba nimic. Se întîmplase un lucru pe care Borte nu-l dorise și nici nu-l căutase.

„Spune-i lui Qasar s-o aducă pe Borte!”, i-a poruncit Temujin lui Chimbei. Acesta s-a făcut nevăzut. Îndată a intrat Qasar, care părea încordat și care i-a spus numai atît: „Pe Borte o găsești cu două corturi mai încolo!”

Temujin, simțind ceva ciudat în vorbele lui Qasar, a ieșit și s-a îndreptat spre cortul în care se afla Borte. Femeia, întinsă pe pat, era scăldată în razele care pătrundeau prin deschizătura de fum. Temujin a zărit alături de ea un prunc abia născut. A văzut-o și pe bătrîna Qo'aqchin, aplecată cu grijă asupra copilului.

Temujin s-a apropiat de pat. Borte, slăbită, a ridicat privirile spre el. Cum tăcea, i-a arătat copilul cu privirea și a murmurat cîteva cuvinte, cu o urmă de zîmbet.

„Dă-i un nume”: acestea au fost vorbele pe care le-a auzit Temujin.

„Eu trebuie să-i dau un nume?”

La această întrebare, Borte a răspuns cu glas limpede și răspicat: „Doar este copilul tău!”

Temujin s-a înfuriat: „Cum dovedești că este al meu?” „Dar cum dovedești că nu este al tău?”, a strigat Borte,

cu puterea deznădejdi. Temujin, fără să și dea seama, începuse să se plimbe prin cort. Nu putea sta pe loc, în starea în care era. Prea multe gânduri îl copleșeau deodată.

„Cum să dovedesc că nu este al tău? Nu știu, și nici tu nu ști!”

Glasul lui Borte încă mai răsuna în urechile lui Temujin. Dar nu era în stare să-l asculte. Nu era încă pregătit.

Neputîndu-și rîndui gândurile care-i cutreierau mintea, Temujin s-a oprit și a rostit, cu glas uscat: „Jöchi!”

„Jöchi?” a rostit și Borte, ca un ecou. În limba lor, cuvîntul însemna „oaspetele”. Numele, țîșnit din inima lui tulburată, fusese ales de Temujin pentru copilul pe care Borte îl adusese pe lume, dar mai ales pentru ființa care, asemenea lui, nu avea să știe cine îi este tată.

Numîndu-l astfel pe copil, își arăta dorința de a o ierta pe Borte și hotărîrea de a primi pruncul pentru totdeauna printre ai săi, ca pe un oaspete, cu toată îndoiala ce plutea asupra părintelui.

Temujin a stat multă vreme aplecat asupra copilului care dormea lîngă Borte. Soarta copilului avea să fie umbrîtă de gîndul care îl chinuse și pe el ani de zile. avea oare sînge mongol? Ca și lui Temujin, soarta îi cerea să se facă lup, ca să-și dovedească obîrșia mongolă sau, cel puțin, să-și închine puterile acestui vis.

„Orice s-ar întîmpla, am să fiu lup! Și tu ai să fii, într-o zi!”: au fost primele vorbe pe care Temujin i le-a spus, din inimă, lui Jöchi. Erau pline de dragoste adîncă, dragostea oricărui părinte pentru fiul său.

Borte tăcea, nelăsînd să se ghicească nimic din ce simțea față de alegerea numelui. Era mulțumită? Supărată? Nu i se putea citi pe chip ce avea în inimă. Într-un tîrziu, și-a întors încetîșor capul spre Temujin. Fața, încă trasă, era umor de senină. Ochiu îi erau plini de lacrimi, care-i curgeau șiroaie pe obraji strălucitori.

Temujin și-a întors fața de la copil, și-a îndreptat privirile spre cea pe care o căutase atîta vreme și i-a spus cîteva cuvinte pline de duioșie: „Să trimitem un sol la onggirați! Cum au să se mai bucure tatăl și mama ta!”

Totuși, în acea zi, a simțit față de toate femeile ceva care avea să rămână adânc înrădăcinat în sufletul lui, ca un soi de idee fixă. Putea recunoaște frumusețea, dragostea, sinceritatea unei femei, dar nu mai credea că este ceva veșnic. Înșușirile unei femei erau, oricum, trecătoare. Nici Borte, nici Hoelun nu erau altfel. Era în liniștea lor o putere ascunsă, care le îngăduia să dea viață, în orice clipă, unui „oaspete”. Borte și Hoelun puteau aduce pe lume lupi de neam mongol, dar și merkit, tătar ori kereyit. Erau ca o matcă primitoare pentru sămînța tuturor triburilor. Cum să te împaci cu gîndul că o femeie pe care o iubești și care te iubește poate da naștere copilului unui dușman?

Temujin avea încredere în credința, curajul, spiritul de sacrificiu al oamenilor săi, dar nu putea simți același lucru față de femei: nu se putea bizui pe ele. Nu aveai parte de frumusețea, dragostea, credința femeilor decît cînd îți aparțineau, și numai atunci. Bărbații din alte triburi îi puteai face robi pentru totdeauna, îi puteai supune prin forță, îi puteai lega de tine. Cu femeile era însă altceva: în afara îmbrățișărilor, cînd le aveai pe de-a-ntregul, nu le puteai stăpîni.

Temujin a hotărît că Borte va fi de-acum înainte numai a lui, pentru totdeauna. Dar trebuia să ajungă destul de puternic, ca nimeni să nu i-o mai poată răpi.

„De acum înainte, nu te mai las singură nici o clipă. Ca nimic să nu-ți mai știrbească frumusețea și credința.”

Temujin nu i-a mărturisit lui Borte că o iubește, nici că dragostea lui pentru ea rămăsese neschimbată: asemenea vorbe îi păreau fără putere și fără însemnătate. S-a mulțumit să spună că o dorește numai pentru el: era felul lui de a-și arăta iubirea.

To'oril-han și Jamuqa și-au mai lăsat trupele în regiune timp de aproape o lună. Acum, că femeile și bunurile fuseseră împărțite, nimic nu-i mai ținea în loc. Cu toate acestea, nici unul nu se îndura să plece primul. La început, Temujin găsisse stranie această nehotărîre, dar dacă se gîndea bine, era o regulă legată de practica războiului: să pleci înaintea celuilalt însemna, dacă acesta avea gînduri necurate, să te expui primejdiei de a fi atacat pe la spate. Era limpede că amîndoi doreau să evite acest lucru.

Temujin a învățat ceva din purtarea celor doi bărbați: To'oril-han și Jamuqa, fiind *anda*, își juraseră credință pe viață și pe moarte, dar trăgăănarea dovedea că nu aveau încredere unul în celălalt. Temujin a priceput atunci că dacă To'oril-han își mobilizase armata, n-o făcuse din dorința părintească de a-l scoate pe fiul lui Yesugei din încurcătură. Hotărîse pe loc să-și adune luptătorii cînd Temujin îi ceruse arme ca să-i atace pe merkiți pentru că descoperise prilejul mult visat de a trece el însuși la acțiune. Fără îndoială, pîndise de mult clipa cînd avea să poată șterge acest clan de pe fața pămîntului. Nu-i trebuia decît un pretext ca să-și justifice intervenția. Or, merkiții, atacînd tabăra lipsită de apărare a lui Temujin și răpind o pe Borte, făcuseră un lucru josnic, față de care o încercare sortită să-i aducă înapoi soția lui Temujin nu avea nimic condamnabil. Pe de altă parte, dacă To'oril-han

căutase sprijinul lui Jamuqa, o făcuse spre a-și întări armata, dar mai ales pentru că, alăturându-se tânărului șef care făcea parte, ca și Temujin, din clanul borjigin, putea da o aparență și mai legitimă actului său. În toată această operațiune, Temujin o recuperase pe Borte, în vreme ce To'oril-han și Jamuqa, împărțind pe din două uriașa avere a unui alt trib, ajunseseră stăpîni aceștia.

Temujin s-a gîndit că avea tot interesul să se alieze cu unul ori cu altul dintre cei doi bărbați. I se părea singura cale de a-și mări tabăra. A hotărît să-l aleagă pe Jamuqa: pentru a se sustrage amenințărilor venite din partea clanului tayichi'ut, era mai bine să se pună sub protecția acestuia, care făcea parte din clanul borjigin. De altfel, numeroși supuși ai lui Yesugei, care se apropiaseră de tayichi'ut după moartea căpeteniei lor, se alăturaseră mai tîrziu taberei lui Jamuqa. Prin urmare, Temujin se afla pe un teren oarecum cunoscut.

Temujin le-a sugerat lui To'oril-han și lui Jamuqa să-și ridice tabăra în aceeași zi și să plece în direcții opuse.

Cît despre el, s-a alăturat lui Jamuqa și oamenilor acestuia, care se întorceau la Qorqonaq, pe malurile fluviului Onon, în vreme ce To'oril-han, ocolind muntele Burqan, s-a îndreptat în fruntea luptătorilor spre tabăra din Pădurea Neagră, lîngă riul Tula, oprindu-se din cînd în cînd ca să vîneze.

Însoțit de Borte, Temujin s-a întors în satul aflat pe coasta muntelui Burqan, din care izvorăsc fluvule Onon și Kerulen. Aduseseră cu ei două făpturi fragede, care nu se aflaseră acolo mai înainte: Jochi și un copil drăgălaș de cinci ani, pe nume Küchu, care purta pe cap o căciuliță de zibelină și era încălțat cu cizmulite din piele de capră. Temujin l-a dus pe Küchu în cortul mamei sale, spre a i-l dăruia Hoelün, ai cărei copii erau de-acum mari — pînă și mezina Temulun avea șaptesprezece ani — a fost de-a dreptul încîntată. Küchu era singurul care mai avea sînge curat de merkit, pentru că toți bărbații din tribul lui fuseseră măcelăriți. Așa că putea fi socotit o adevărată comoară.

După cîva timp, Temujin a părăsit coasta muntelui Burqan și s-a îndreptat spre Qorqonaq, așezîndu-se nu departe de tabăra lui Jamuqa. A doua zi, cei doi au făcut jurămîntul de *anda*.

Ceremonia a avut loc la Qorqonac, pe un pînten de stîncă mărginit într-o parte de copaci umbroși. Temujin a petrecut în jurul mijlocului lui Jamuqa o cingătoare de aur luată în timpul luptei de la o căpetenie merkit și i-a spus să încalece pe un cal cu coama neagră, luat și el de la dușman. La rîndul său, Jamuqa i-a dăruit lui Temujin o cingătoare de aur luată tot de la o căpetenie merkit și un cal alb care semăna cu un căprior cu coarne. Amîndoi au strigat cu glas tare *anda*! Strigătul a dat semnalul unei petreceri la care a luat parte toată suflarea și care a ținut pînă tîrziu, cu cîntece, muzică și dansuri ce au adus în fața învingătorilor tînere merkit care își pierduseră în măcel un părinte, un soț, un frate.

La ospăț, Temujin a șezut alături de Jamuqa, știind prea bine că jurămîntul pe care-l făcuseră amîndoi nu însemna mare lucru. Atîta vreme cît va dori, Jamuqa se va sluji de el, apoi, dacă lucrurile se vor înrăutăți, nu va șovăi să-l părăsească, așa cum faci cu o unealtă stricată.

Sub razele lunii care îl luminau pe jumătate, chipul blînd al lui Jamuqa, mereu zîmbitor, a căpătat deodată o expresie pe care nu o avusese în timpul zilei. arăta o asemenea cruzime încît Temujin a simțit că-i îngheață sîngele în vine.

Cu toate acestea, Temujin găsea o mulțime de foloase în faptul că devenise *anda* lui Jamuqa și că se apropiase de tabăra lui. Avea să schimbe cu ușurință lîna și putea spori după dorință numărul cailor și al oilor. Temujin se bucura de un lucru pe care nu-l prevăzuse: întoarcerea în număr mare a celor din neamul lui, care părăseau clanul tayichi'ut și veneau să i se alăture. În fiecare zi, tabăra se mărea cu cîteva corturi, iar uneori soseau deodată chiar zece familii. Mișcarea de populație îi umplea de cîudă pe cei din clanul tayichi'ut. Însă, la nevoie, *anda* Jamuqa avea, prin simpla lui prezență, un rol moderator, împiedicîndu-l pe șeful tayichi'ut, Tarqutai, să treacă la acțiune.

Chiar în sinul clanului lui Jamuqa, balanța începea să se incline în favoarea lui Temujin. Felul în care cele două căpetenii își conduceau taberele era complet diferit: dacă Jamuqa împărțea foloasele în chip egal, Temujin stabilise un sistem de repartitie proporțional cu eforturile fiecăruia, care îi avantaja pe cei ce lucrau mai mult.

În tabăra lui Jamuqa, cei leneși erau favorizați, în detrimentul tinerilor harnici. Prin urmare, numărul celor care doreau să i se alăture lui Temujin creștea.

Această evoluție a lucrurilor nu-i putea scăpa lui Jamuqa. La un an și jumătate după jurământul schimbat cu Temujin, l-a poftit pe acesta la o partidă de vânătoare. O asemenea invitație, făcută în afara sezonului, era cel puțin ciudată. Pe deasupra, Temujin simțise de câteva zile, în tabăra lui *anda*, o anumită agitație, care ascundea fără îndoială ceva.

Le-a împărtășit pe dată aceste gânduri apropiaților lui, Qasar, Belgütei, Bo'orchu și Jelme. Toți au fost de părere că invitația nu trebuia acceptată. Asupra măsurilor care trebuiau luate, părerile erau însă împărțite: să aștepte reacția lui Jamuqa la acest refuz ori să meargă înainte și să risipească o eventuală neînțelegere?

Temujin le-a chemat pe Hoelun și pe Borte, ca să le ceară și lor părerea. Nici n-a terminat bine de povestit că Borte, luând-o înaintea lui Hoelun, a rostit cu glas hotărât: „Trebuie să plecăm de aici la noapte! Mîine dimineată va fi prea târziu!”

Au tăcut cu toții. Nu era o hotărîre ușoară, pentru că aveau să desfacă o tabără în plin avînt, să părăsească pășunile întinse pe care se străduiseră să le folosească cît mai bine. Atunci Borte, privindu-l pe Temujin drept în ochi, i-a dat o veste neașteptată: „Sînt însărcinată. Cred că nu dorești să-i dai și celui de-al doilea copil numele de Jochi!” Auzind-o, Temujin s-a hotărît.

Qasar, Belgütei, Bo'orchu și Jelme au ieșit în mare grabă din cortul lui Temujin. Într-o clipă, toată tabăra, care număra o sută de corturi, a fost cu fundul în sus. Oame-

ni clanului și-au strîns corturile și s-au îndepărtat de Qorqonaq în grupuri mici, de-a lungul rîului. Între căruțe se înghesuiau turmele de oi și de cai. Mulțimea buimăcită s-a rînduit pînă la urmă în alai, ca un ghem care se deșiră. După ce s-a deșirat pînă la capăt, o escortă de o sută de călăreți s-a așezat în coada convoiului.

Au mers așa multă vreme, fără să se oprească. De cîte ori treceau pe lîngă un sat, Chimbei și Chila'un pătrundeau călare printre corturi vestind că Temujin își mută tabăra și îndemnîndu-i astfel pe doritori să li se alătore.

Abia cînd au ajuns în ținutul besut, unul din clanurile tayichi'ut, Temujin a oprit convoiul pentru un scurt răgaz de odihnă. Cînd a pătruns în tabără, n-a găsit pe nimeni: toți locuitorii fugiseră. Temujin a zărit în fața unui cort un copilăș șezînd jos, pe pămînt.

„Cum te cheamă?“, l-a întrebat el. A fost nevoit să repete întrebarea de mai multe ori, ca să înțeleagă că se numește Kokochu.

„Și ce faci aici, singur singurel?“

„Păzesc tabăra“, a răspuns Kokochu.

Temujin l a luat în brațe pe copilășul părăsit care păzea, cu atîta rîvnă, cele cîteva zeci de corturi, și i l a încredințat lui Qasar. Dorea să i-l dăruiască lui Hœelun.

Convoiul a părăsit satul cînd se ivea lumina alburie a zorilor. Cînd s-a crăpat de ziuă, trei frați din clanul jalayir li se alăturaseră la coada șirului de care. Acestea s-au oprit pentru mai multă vreme la marginea marilor podișuri. Nu după mult timp au început să apară oameni din micile tabere răspîndite în ținut. Unii veneau cu corturile încărcate în căruțe, alții călare, în galop, în pîlcuri mici. Erau și femei, copii, bătrîni, în cea mai mare parte foști supuși ai lui Yesugei, care se alăturaseră după moartea sa clanului tayichi'ut.

Convoiul a pornit din nou la drum și a înnoptat în seara aceea pe malul unui lac. Aici i s-au mai adăugat încă vreo trei sute de persoane. După părerea lui Bo'orchu, noul grup cuprindea oameni din mai multe triburi din ținut,

Începînd cu jalayir, tarqut, mongut-kıyan, barula, mang-qut, arulat, besüt, suldus, qongqotan, negtei, olqunu'ut, ikires, noyakin, oronar, ba'arin. Erau acolo oameni din toate clanurile.

Temüjin, în fruntea convoiului la care se adăugaseră nou-veniții, s-a îndreptat a doua zi spre râul Kimurqa. Pe măsură ce înainta, caravana era tot mai numeroasă. Ca să i se alătore, fratele mai mic al lui Bo'orchu, Ögölen-cherbi, părăsise clanul arulat, iar cei doi frați ai lui Jelme, Cha'ur-qan și Subötei, clanul uriangqan.

După-amiază, ajuns aproape de malul râului Kimurqa, Temujin a ales pentru tabără un loc cu dealuri mici, ca niște valuri, unde se puteau apăra în caz de atac al lup-tătorilor lui Jamuqa și aveau și locuri de păscut pentru animale.

După instalarea caravanei, cei ce fugiseră din tabăra lui Jamuqa soseau întruna: se iveau pe coasta dealurilor, în fundul văilor, apropiindu-se de tabără.

Printre ei se afla un bătrîn în jur de șaiszeci de ani, care nu-și arăta vîrsta, un anume Qorchi, din clanul ba'arin, însoțit de vreo douăzeci de familii.

Ajuns dinaintea lui Temujin, a început să turuie ca și cum ar fi dat un raport, spre a-l lămuri de ce anume venise: „Pînă acum nu m-am despărțit niciodată de Jamuqa. S-a purtat cu mine cu cea mai mare grijă. Dar a venit din Cer un semn care a arătat așa: «Temujin are să fie împăratul tuturor mongolilor. Du-te la el.» Asta am și făcut.”

Qorchi, care era cam pipiriu, nu era deloc omul pe care să-l primești cu brațele deschise, dar Temüjin l-a ascultat cu un soi de emoție: bătrînul, și numai el, i se alăturase pentru că vedea în el pe viitorul stăpîn al podișurilor mongole. Ceilalți o făcuseră în nădejdea unui trai mai ușor și ceva mai bun. Nu însă și Qorchi. El ascultase de un semn ceresc.

Temujin a cercetat îndelung obrazul zbîrcit al bătrînului, luminat de scînteierile apusului, și i-a grăit astfel:

„Dacă voi ajunge într-o zi împăratul tuturor mongolilor, am să te pun în fruntea a zece mii de oameni.” Temujin a simțit atunci că strălucirea singerie a apusului îi va ră-mîne pentru totdeauna în amintire, ca și chupul scăldat în lumină al bătrînului trimis de Cer.

Qorchi i-a răspuns, nemulțumit: „Ce mare scofală să fii căpetenia a zece mii de oameni? N-ai decît să mă numești șef, dacă vrei, dar lasă-mă să-mi aleg după voie, dintre femeile și fetele cele mai frumoase din ținut, pe cele care-mi plac. Treizeci îmi vor fi de-ajuns. Doresc să am treizeci de fete frumoase, numai pentru mine.”

„Așa să fie”, a rostit Temujin către trimisul Cerului, căruia îi plăceau atît de mult femeile

În zilele următoare, Temujin n-a avut nici o clipă de răgaz. Populația taberei depășea acum trei mii de persoane, iar lucrurile nu mai erau atît de ușor de rînduit ca înainte. Temujin i-a numit pe Bo'orchu și pe Jelme în fruntea taberei și le-a încredințat conducerea. Amîndoi și-au făcut treaba cum se cuvine. Mai întîi, Bo'orchu organiza totul cu mare grijă, după care Jelme îndrepta greșelile și lipsurile.

În cele cîteva luni petrecute în acel loc, grupuri de oameni din clanurile geniges, jadaran, saqayit, jurkin s-au alăturat caravanei, ceea ce a sporit puterea lui Temujin. S-a înconjurat de cîteva rude, care se aflau în fruntea unor bande risipite: unchiul său, Daritai-otchigin, vărul său primar Quchar, doi alți veri, frații Seche-beki și Taichu, apoi Altan, fiul lui Qutula-han, și Eke-cheren, vărul lui Altan.

Cînd a fost încredințat că Jamuqa nu-și va trimite oamenii pe urmele lui, Temujin și-a mutat tabăra de pe malurile rîului Kimurqa pe țărmul de nord al unui lac în formă de stea de mare, în preajma rîului Senggur, care străbate muntele Gürelgü. Era un loc îndeajuns de larg pentru a adăposti o tabără uriașă, iar pășunile neatînse se întindeau pînă dincolo de zare.

Îndată după alegerea locului de tabără, Temujin, la îndemnul tribului, s-a proclamat han al mongolilor. Era în

1189 Împlinise douăzeci și șapte de ani. O vreme, titlul fusese purtat de Tarqutai, din clanul tayichi'ut. Acesta fusese însă nevoit să renunțe, după plecarea unui mare număr de oameni. Clanul tayichi'ut, precum și clanul jadarat al lui Jamuqa, acum dușmanul lui Temujin, precum și alte câteva clanuri, n-aveau să-l recunoască, firește, pe tânărul Temujin ca han. Și totuși, așa se petrecuseră lucrurile odinioară: nicidec, nici pe timpul primului han, Qabul, nici în vremea lui Ambaqai sau a lui Qutula, și nici pe timpul tatălui lui Temujin, Yesugei, clanurile mongole nu fuseseră urute. Devenit han, Temujin trebuia să lupte împotriva oamenilor din propriul său trib. Titlul reprezenta pentru el un pas unaș înainte, chiar dacă implica perspectiva unor lupte îndelungate și înverșunate împotriva lui Tarqutai și a lui Jamuqa.

În ziua în care Temujin s-a proclamat han, Qorchi a venit la el și i-a spus: „Vezi bine că prevestirea Cerului pe care ți-am împărtășit-o n-a fost o minciună! Iată-te han! De acum înainte, nu-ți mai rămîne decît să unești clanurile mongole și să supui nenumărate alte triburi care trăiesc în ținutul nostru. Va sosi și ziua în care vei domni, atotputernic, peste marile podișuri. Iar atunci, ai grijă să nu uiți ce mi-ai făgăduit!”

Temujin, ca și cum i-ar fi dat o parte din ceea ce-i datora, i-a răspuns: „Trimis al Cerului! De azi înainte, te cruț de treburile casnice, de paza turmelor și de participarea la război, și te numesc sfetnic al lui Hoelun pentru creșterea fiilor săi adoptivi, Kúchú și Kóköchü.” Astfel bătrînul era scutit de toate sarcinile, primind o treabă doar de formă. A fost prima poruncă dată de hanul Temujin.

Temujin a început să-și organizeze tabăra cu totul altfel decît ceilalți hani. Populația de nomazi, păstori în timp de pace, trebuia, la nevoie, să se poată aduna repede în cete puternice și eficiente.

Temujin a alcătuit unități de arcași și de săbieri, un sistem de ștafete călare și i-a însărcinat pe cei mai vrednici

bărbați cu îngrijirea cailor de luptă, organizarea convoaielor, procurarea hranei și alegerea pășunilor. Pe primii săi vasali, Bo'orchu și Jelme, i-a numit în cel mai înalt rang după el în ierarhia taberei, iar fraților lor le-a încredințat funcții importante.

Tabăra avea dimensiuni mult mai mari decât pe timpul lui Yesugei, tatăl lui Temujin. Acesta avea acum destule mijloace pentru a porni împotriva clanului tayichi'ut și a tătarilor. Frații săi, Qasar, Belgütei, Qachi'un și Temuge își luaseră neveste și trăiau fiecare în cortul său. Sora sa, Temulun, se măritase și ea și avea căminul ei. Toți, ca membri ai familiei lui Temujin, se bucurau de privilegii deosebite. Hoelun, care se apropia de cincizeci de ani, se ocupa cu toată dragostea unei femei de vîrsta ei de creșterea celor doi copii găsiți, Kuchu și Kokóchu. Qorchi, numit mai întîi sfetnic pentru creșterea copiilor, și-a văzut rolul oarecum schimbat de Hoelun.

„Vreau să adun copii de toate neamurile. Nu te grăbi, dar ajută-mă să găsesc copii isteți, părăsiți de alte triburi.”

Qorchi, nemulțumit că Hoelun nu-l folosea la creșterea lui Kuchu și a lui Kokochu, s-a simțit totuși puternic atras de sarcina pe care aceasta i-o încredințase. În fiecare zi, singurul bărbat care rămînea în tabără, alături de femei, aștepta, privind norii, să izbucnească un război cu vreun trib și să aibă prilejul de a găsi copii părăsiți.

Temujin, înconjurat de cîțiva slujitori, trăia alături de Borte, de fiul său cel mai mare, Jochi, și de mezin, Jagatai, născut după ce devenise el han. Asemenea tatălui său, Yesugei, nu făcea nici o deosebire între cei doi fii, încercînd să nu-și arate preferința pentru nici unul dintre ei. Totuși, se trezea uneori privindu-l pe Jochi cu răceală și simțea că nu-l socotește la fel ca pe Jagatai.

Purtarea lui Temujin nu-i scăpa lui Borte. De fiecare dată cînd zărea privirea aceea rece, îi spunea lui Jochi cîteva vorbe care erau, de fapt, pentru urechile-lui Temujin.

„Jochi! Cînd ai să fu mare și ai să lupți în război, să te avînți în locurile cele mai primejdioase! Să faci ceea ce

nimeni altul nu poate face, ceea ce nici bunicul și nici tatăl tău n-au fost în stare să facă! De asta ai venit pe lume! Pentru mongoli, Cerul a hărăzit să te naști în acest trib!”

Cînd Borte rostea aceste vorbe, sîngele îi fugea din obraz și doar mîrunta ei ochi mai străluceau. Vorbele ei aveau același înțeles ca și primele șoptite de Temujin la urechea fiului său, în tabăra merkit: *Fii lup! Și eu am să fiu lup!*

Sub privirile încărcate de reproș ale lui Borte, Temujin dădea înapoi: *Fii lup! Și eu am să fiu lup!* În străfundul inimii sale, își spunea mereu aceste cuvinte. Știa prea bine că îl așteptau sarcini grele, care treceau înaintea bătailor de cap pricinuite de Jochi. Trebuia să ajungă lup, mai întîi el. Un lup nesăbos. Un lup care să-i sfîrtece pe tayichi'ut dintr-o singură mișcare și să facă încă multe altele.

Pînă la nașterea lui Jagatai, Temujin împărțise așternutul cu Borte și cu Jochi, dar după aceea, l-a luat pe fiul cel mai mare să doarmă cu el. Tatăl și fiul, asemeni unui lup cu puiul alături, adormeau obraz lîngă obraz, fără să schimbe nici măcar un singur cuvînt. Jochi era un copil neobișnuit de tăcut, așa cum fusese și Temujin la vîrsta lui.

Cînd Temujin a devenit hanul mongolilor, l-a trimis cu vestea pe Belgütei la kereyiți, la To'oril-han. Acesta i-a trimis și el, prin Belgütei, un mesaj lui Temujin: „O, *anda*, o, viteazul meu fiu, ridicarea ta la rangul de han este o binefacere pentru toți mongolii. Pentru că aveau nevoie de un conducător fără pereche. Să nu-ți uiți însă jurămîntul făcut față de mine! Să nu te dezlegi de el niciodată, cît vei trăi! Altfel vei aduce moartea tatălui și a fiului, deopotrivă!”

Temujin a trimis un om și la Jamuqa. Sarcina i-a fost încredințată lui Qasar Jamuqa, adresîndu-se lui Altan și lui Quchar, care îl părăsiseră pentru a se alătura lui Temujin, a rostit atunci aceste vorbe, vrednice de dînsul prin ironia lor subtilă: „Altan și Quchar! De ce oare ne-ați despărțit, semănînd vrajba între mune și *anda* Temujin, uniți de blîndețea unei dimineți de primăvară? O, trădători cu inimi de fiare, l-ați lovit pe Temujin pe la spate și i-ați stră-

puns coastele! Dar nu veți mai fi urmăriți pentru relele pe care le-ați făcut. Nu pot decît să mă rog zeilor să facă din voi tovarăși credincioși ai lui *anda* Temüjin!”

De la ridicarea lui Temüjin la rangul de han al mongolilor trecuseră patru ani, repede ca o clipă. Temüjin ajunsese la o autoritate absolută în tabără. Toți bărbații, după ce vedeau de turme, erau obligați să facă un antrenament militar. În acești patru ani, situația se schimbase. Toate triburile fuseseră înghițite de una din cele patru forțe care domneau peste marile podișuri și care erau conduse de To’oril-han, Jamuqa, Temüjin și de tătari.

Deodată, în anul acela, într-o dimineață de la începutul toamnei, Temüjin a aflat că Jamuqa, în fruntea a treisprezece triburi care alcătuiau trei unități, fiecare de cîte zece mii de oameni, trecuse munții Ala’ut și Turqa’ut și se pregătea să-l atace tabăra. Vestea i-a fost adusă de doi tineri din clanul ikires, Mulke-totaq și Boroldai.

Temüjin le-a transmis tuturor susținătorilor săi ordinul de a se mobiliza, iar în seara aceleiași zile a părăsit tabăra în fruntea a peste zece mii de oameni, îndreptîndu-se spre cîmpia Dalan-baljut. Pe măsură ce înainta, armata devenea tot mai mare, iar în seara celei de-a doua zile, cînd a ajuns la cîmpie, număra treizeci de mii de oameni, care s-au răspîndit pe cîmpul de luptă. Prin urmare, forțele erau egale.

Înfruntarea a început a doua zi, în zori. De la început, Temüjin a știut că va fi învins. Într-adevăr, se găsea pe o poziție defensivă în această bătălie pornită de dușman.

Or, cum atîtea campanii aveau s-o dovedească mai tîrziu, Temüjin era foarte priceput la atac, nu însă și în apărare. Toate căpeteniile pe care le conducea, Bo’orchu, Jelme, Qasar ori Belgutei, desfășurau o putere de temut în ofensivă, dar nu aveau aproape nici o eficiență dacă erau siliți să aștepte atacul dușmanului.

Prima mare bătălie a fost deci pentru Temüjin o experiență nefericită. Chiar înainte să înceapă, a simțit că oa-

menu nu au nuci un strop de elan. Dacă ar fi fost să atace, armata de treizeci de mii de lupi ar fi trecut dintr-un salt peste toți munții și toate văile. Dar așteptarea fără sfârșit îi obosea și-i făcea să semene cu ruște fiare în cușcă. Temüjin se simțea și el cu totul neputincios.

Bătălia a început într-un soi de lincezeală. Toate liniile au fost străpunse de călăreții lui Jamuqa. Temüjin a dat imediat ordin armatei să se repleze; solu au plecat în goana calului să transmită ordinul în cele patru colțuri ale câmpiei.

În fruntea celor zece mii de oameni, Temüjin s-a retras într-un defileu îngust, de-a lungul fluviului Onon. Acum, când băteau în retragere, toți își recăpătaseră elanul și se mușcau cu repeziciune. În chip ciudat, Temüjin nu părea să și dea seama de înfrângere. La fel și Bo'orchu, Jelme, Qasar și Belgutei.

Întors în tabără, Temüjin a aflat că Jamuqa îi pusese la fiert în șaptezeci de cazane pe toți locuitorii unei tabere chinos, că îi retezase capul conducătorului lor și se întorsese tirându-l în țărină, legat de coada calului.

În bătălie pieriseră câteva sute de oameni, dar, dată fiind amploarea ei, pierderile erau neînsemnate. La scurtă vreme după înfrângere, Temüjin a primit în tabără oameni care-l părăsiseră pe Jamuqa și trecuseră de partea lui. I s-au alăturat astfel clanuri întregi, care blestemau cruzimea fostei lor căpetenii.

Printre cei nou sosiți se număra și Mônglik, cu șapte copii ai săi. Era cel care, odinioară, la moartea lui Yesugei, se grăbise să treacă de partea tribului tayichi'ut, după ce plecase după Temüjin în tabăra onggirat și-l adusese înapoi la Höelün. Dacă stăteai să scormonești trecutul, cei ce se întorceau la Temüjin erau cu toți niște trădători, pentru că îi părăsiseră, pe el și pe ai săi. Însă Temüjin nu-l puneă pe Mônglik în același rînd cu ceilalți: trădarea acestui om în care-și pusese toată încrederea îl întristase peste măsură.

Totuși, aflat față-n față cu Mônglik, s-a străduit să-și ascundă amărăciunea. Mônglik s-a uitat la chipul lui, aș-

teptîndu-se la vorbele cele mai aspre. Nici o mustrare n a ieșit însă din gura lui Temujin.

Dimpotrivă, s-a arătat încîntat să-l vadă sănătos și i-a întîmpinat cu bunăvoință pe cei șapte copii. Nu pentru Monglik se întrecea însă Temujin în bunătate, ci în amintirea tatălui său, bătrînul Charaqa: demult, cînd toți oamenii din clan părăsiseră tabăra, bătrînul fusese singurul care apăraseră pînă la capăt familia năpăstuită a lui Temujin, iar căpetenia tayichi'ut îl trimisese la moarte.

Pentru a-și arăta recunoștința față de bătrînul Charaqa, Temujin și-a jurat să se poarte bine cu Monglik și cu copiii săi. I-a chemat pe Qasar și pe Belgutei și le-a poruncit: „Să-i primiți cum se cuvine pe fiul și pe nepoții lui Charaqa!”

Dacă Temujin nu se simțea înfrînt, nici Jamuqa nu părea că gustă izbînda. Se mulțumise să pună pe fugă oastea dușmanului său, fără a merge mai departe. Pe marile podișuri mongole, puterea a continuat să fie împărțită între cei patru, To'oril-han, Jamuqa, Temujin și tătari. În aparență, viața își urma liniștită cursul și nimic nu prevestea o tulburare a acestui echilibru.

În cei trei ani care au urmat confruntării cu Jamuqa, Temujin și-a folosit toată energia pentru unificarea tribului. Cum acesta cuprîdea oameni din toate clanurile mongole, se iveau mereu tot soiul de probleme. Temujin era îngrijorat mai ales de purtarea dușmănoasă a fraților Seche-beki și Taichu, verii săi, care alcătuiseră, sub numele de „clanul jurkin”, o tabără independentă și, chiar dacă îl recunoșteau ca han pe Temujin, visau să-i ia locul de îndată ce împrejurările le-ar fi fost prielnice.

Seche-beki și Taichu nu erau singuri care tulburau apele: vărul lui Temujin, Quchar, unchiul său Daritai-otchi-gin și fiul lui Qutula-han, Altan, pîneau orice prilej pentru a-și spori puterea.

Temujin nu avea nici un pic de încredere în acești oameni, care-i erau rude apropiate. Lor le datora faptul că

ajunsese la rangul de han, așa că se cuvenea să le fie recunoscător. Dar știa prea bine că va veni clipa când va fi nevoit să scape de ei. Clipa aceasta era însă departe. Până atunci, Temujin trebuia să se ferească de orice tulburare, pentru a menține liniștea în trib. Deocamdată, oamenii aceștia alcătuiau o rezervă prețioasă de efective pe care le putea arunca la nevoie împotriva altor triburi. Pentru că putea fi silit să lupte în orice moment cu Jamuqa ori să încalce jurământul care-l lega de To'oril-han.

La patru ani după înfruntarea cu Jamuqa, în ianuarie, Temujin a împlinit treizeci și cinci de ani. Tinerii care fuseseră alături de el în toate încercările erau acum și ei bărbați în toată firea. Frații săi, Qasar și Belgutei, aveau treizeci și trei de ani, iar cei doi mai mici, Qachi'un și Temuge, aveau treizeci, fiind și ei în floarea vârstei. Bo'orchu, tovarășul său de nădejde, pe care se putea bizui în toate cele, avea, ca și el, treizeci și cinci de ani, iar Jelme, celălalt tovarăș credincios, împlinise treizeci și opt.

La petrecerea de Anul Nou, Temujin, plimbându-și privirea asupra credincioșilor săi vasali înșiruiți dinaintea cortului, a fost cuprins, pentru prima dată, de o adâncă mulțumire: toți erau sănătoși și voinici. Se uita la fiecare și vedea numai mongoli vînjoși, așa cum îi văzase din copilărie. Nu doar moștenitori ai singelui strămoșului-lup, ci adevărați lupi albaștri. Bo'orchu, Jelme, Qasar, Belgutei, Qachi'un și Temuge, precum și cei doi frați, Chimbei Căpăținosul și Chula'un cel Sașiu, toți cei ce erau acolo, fără excepție, erau lupi albaștri. I-a văzut deodată ca pe o haită de lupi gata de vânătoare: ochii lor, destul de pătrunzători ca să vadă pînă hăt, departe, aveau o sclipire sălbatică, în care se citea pofta nestrămutată de a pune stăpînire pe tot ce doreau. Trupurile lor, făcute anume pentru luptă, erau minunat clădite. Aveau coapsele tari și lucioase, brațele și picioarele numai bune pentru a străbate cîmpiile înzăpezite și a înfrunta furtunile, iar coamele de păr aspru și des erau ca niște tăişuri de sabie, gata să despice văzduhul.

Temujin și-a îndreptat apoi privirile asupra femeilor. Hoelun, care avea cincizeci și cinci de ani, îi avea alături pe cei doi băieți de cincisprezece ani, Kuchù, singurul vlăstar merkit, și Kokochu, sortit să crească în acest trib, deși se născuse în clanul tayichi'ut. Niciodată nu văzuse Temujin atîta mîndrie pe chipul mamei sale. Hoelun obișnuia să spună tuturor: „Cine alta, în afară de mine, ar putea fi pentru cei orfani ochiul care veghează ziua, urechea care ascultă noaptea?“, ceea ce era cu totul adevărat: îi creștea cu dragoste, dar și cu asprime, pe copiii veniți din alte triburi.

Alături de mama sa, Hoelun, ședea Borte, soția lui, cu fiul lor Jochi, care împlinise zece ani și care era mereu lîngă ea. Numai că toți socoteau că ea era mai degrabă în slujba copilului. De cînd micul „oaspete“ sosise în tabără, Borte îl crescuse din scurt, cu o dragoste fără margini, pe care Temujin o găsea uneori ciudată. După Jochi, mai adusese pe lume trei băieți: Jagatai, Ögodei și Tolui, dar la ceremoniile oficiale îi încredința slujnicelor, iar ea stătea mereu alături de Jochi. Nu se știa dacă va ajunge într-o zi lup, așa cum doreau părinții săi, dar un lucru era sigur: nu era un copil ca toți ceilalți. Era atît de tăcut încît putea fi luat drept mut și nu zîmbea niciodată. Auzea ca nimeni altul murmurul vîntului printre corturi și pașii oamenilor ori ai animalelor.

Dacă bărbații înșirați în fața lui aveau chip de lup, Hoelun și Borte semănau cu niște căprioare albe. Și nu numai ele: toate femeile care ședeau în spatele lor erau ca niște căprioare care așteaptă plecarea lupilor la vînătoare.

„Anul ăsta va fi poate o bătălie“, a rostit bătrînul Qorchi.

„Și eu cred la fel“, a răspuns Monglik, care era însoțit de cei șapte copii, acum niște tineri în putere.

Qorchi trecuse de șaiszeci de ani, iar Monglik de cincizeci. Amîndoi stăteau la loc de cinste la sărbători. Bătălia, dacă avea să fie, avea să-i pună ori împotriva lui Jamuqa, ori a lui To'oril-han. Nu trebuia căutat nici un pretext pentru începerea ostilităților: îndată ce un conducător de

clan avea chef să se lupte, orice adversar devenea pe dată un dușman. De această dată, dacă avea să fie vreo bătălie, era mai mult ca sigur că va fi împotriva lui Jamuqa, au spus cei doi bătrâni.

Ca și ei, Temüjin presimțea că haita de lupi care se afla în fața lui avea să pornească la luptă în anul acela. Doar că nu știa împotriva cui. Nu se întrevedea ca Jamuqa să-i caute pricină și nici ca To'oril-han să pornească împotriva lui. În aceste împrejurări, totul depindea de Temüjin, care nu era însă în stare să prevadă de care parte se va înclina balanța.

Presimțirea lui Temüjin s-a împlinit cu șase luni mai târziu, spre sfârșitul lui iunie. Aflând, din gura unui negustor onggirat care venea din ținutul lui Borte, că uriașa oaste a imperiului Kın trecuse dincoace de Marele Zid pentru a-i ataca pe tătari, Temüjin a hotărât să pornească și el împotriva lor. Ca și neamul Kın, tătarii erau dușmanii de veacuri ai mongolilor; Temüjin nu uitase vorbele pe care tatăl său, Yesugei, le repeta ca pe un refren: „Clanul tayichi'ut și neamul tătar trebuie zdrobite!” Până la urmă, avea să procedeze în ordine inversă, dar trebuia să prindă clipa potrivită pentru ofensivă. Dacă nu, prilejul de a-i înfringe pe tătari, care stăpîneau de multă vreme partea de nord-est a marilor podișuri, putea să nu se mai ivească niciodată. Pentru el era, așadar, o șansă nemaipomenită.

Temüjin s-a purtat întocmai precum To'oril-han, cu zece ani în urmă, când îi zdrobise fără milă pe merkiți: de această dată, a luat-o el înainte și l-a tîrît pe To'oril-han în luptă, tot așa cum bătrînul conducător îi tîrîse odinioară pe Jamuqa. Putea astfel să și sporească forța ofensivă și să se ferească de dușmănia altor triburi.

Belgutei s-a dus cu unul dintre tovarășii săi la To'oril-han, în Pădurea Neagră. Până la întoarcerea lui, Temüjin și-a pregătit luptătorii de război. De cum a venit, Belgutei i-a dat de știre că To'oril-han, în fruntea armatei

kereyit, pornise la drum. Temüjin și-a amintit, cu plăcere, de iuțeala bătrînului conducător, care semăna cu vulturul repezindu se asupra prăzii.

Oastea de treizeci de mii de oameni condusă de Temüjin s-a îndreptat spre nord-est, mergînd zi și noapte prin cîmpurile și stepele de pe marile podișuri mongole. În cea de-a zecea zi, în apropiere de confluența fluviului Kerulen cu riul Ulja, s-a alăturat armatei aliate.

După zece ani, Temüjin îl revedea pe To'oril han, care trecuse de șaizeci de ani.

„O, fiule!”, a rostit bătrînul războinic, care avea aceeași privire de oțel și același chip aspru. „După ce-i vom învinge pe tătari, îi vom ucide pe toți bărbații, pînă la unul, și vom împărți femeile, bogățiile, oile. Nădăjduiesc că n-ai nimic împotriva! Cunosc ura nestînsă pe care voi, mongolii, o nutriți față de dușmanul tătar!”

„Ai încuviințarea mea!”, a răspuns Temüjin. Tătarii trebuiau să plătească pentru tot ce făcuseră. Din pricina lor cursese de atîtea ori sîngele strămoșilor mongoli. Qutula-han și cei șase frați ai săi își pierduseră viața luptînd împotriva lor. Ambaqai-han fusese prins de ei și predat celor din neamul Kın. Apoi fusese jîntuit pe un măgar de lemn, sfîrtecat de viu și tăiat în bucățele mici. „Să mă răzbunați, chiar dacă veți rămîne fără unghii și fără degete!” Glasul bătrînului Bultechü, care îi istorisise povestea în copilărie, răsuna încă în urechile lui Temüjin.

„O, *anda*! a urmat To'oril-han, la trei zile după ce vom fi împărțit prada, în clipa în care va răsări soarele, voi pleca, împreună cu armata. La fel vei face și tu!”

„Ai încuviințarea mea”, a răspuns din nou Temüjin, și abia atunci To'oril-han i-a zîmbit lui *anda*, care putea să se preschimbe oricînd în dușman de moarte.

După ce s-au învoit cu privire la împărțirea prăzii și la condițiile de plecare, a început atacul. Lupta dintre tătari și armata mult mai bine înzestrată a neamului Kın era în toi. To'oril-han i-a atacat din nord-vest, iar Temüjin dinspre sud-vest.

Atacați astfel din trei părți, tătarul au fost pînă la urmă învinși, după o luptă înverșunată care a ținut șapte zile. Temüjin le poruncise oamenilor săi să nu cruțe nici un soldat dușman. Cînd conducătorul tătar Megujin-se'ültü a fost prins și tîrît la picioarele lui, l-a ucis chiar el, despîcîndu-l țeasta. Toți prizonierii au fost trecuți prin sabie. Femeile, legate, au fost adunate laolaltă și împărțite în două grupuri, unul fiind dus în tabăra lui To'oril-han, iar celălalt în tabăra lui Temüjin. Taberele tătarilor au fost prădate, apoi li s-a dat foc.

Spre a le mulțumi pentru ajutor, șeful armatei Kin i-a dat lui To'oril-han titlul de „rege”, iar lui Temüjin pe cel de „sutaș”. Temüjin a primit titlul fără să se împotrivească, deși nu avea pentru el nici o însemnătate. To'oril-han nu părea nemulțumit, dar tînărul său *anda* părea răvășit, pradă unor simțăminte amestecate. Imperiul Kin, aflat dincolo de Marele Zid, rămînea pentru el un dușman de moarte. Și-a spus că într-o bună zi, cînd lucrurile se vor schimba, va trebui să se arate vrednic de titlul primit. Gîndul i-a trecut doar prin minte, fără să ia forma unei hotărîri. Pentru că încă nu sosise timpul să se îngrijească de ceea ce se petrecea dincolo de Marele Zid.

Trupele au plecat în condițiile stabilite prin acordul cu To'oril-han. Armata acestuia și cea a lui Temüjin erau urmate de cîteva sute de căruțe care gemeau sub greutatea prăzii luate de la dușman. Prada lui Temüjin se deosebea intrucîtva de cea a bătrînului conducător: dacă se puteau vedea și leagăne de argint ori paturi încrustate cu pietre scumpe ori cu scoici, grosul era alcătuit din care de luptă, arme și platoșe, adică tot ceea ce foloseau nu doar tătarul, ci și neamul Kin. Unele lucruri fuseseră luate de pe cîmpul de luptă, altele cumpărate de la luptătorii Kin.

Prada mai cuprindea și ceva mai puțin obișnuit: un orfan pe care Qorchı, care se alăturase armatei lui Temüjin spre a-și îndeplini datoria, îl găsise într-o tabără de tătari. Copilul purta un pieptar de satin în trei culori, căp-

tușit cu blană de zibelină și împodobit cu un inel de aur. Era încă la o vîrstă fragedă și nu știa să vorbească, dar chipul lui avea o distincție care arăta că este de viță aleasă. Qorchi putea în sfîrșit răspunde, după cîțiva ani, dorinței arătate de Höelun.

Copilul a căpătat numele de Shi'i-gutuqu și a fost primit în cortul lui Hoelun, care avea să facă din micul ulu tătar un șoim mongol.

Temujin, întors victorios în tabără, a aflat că Seche-beki și fratele său, Taichu, din clanul jurkin, atacaseră un sat care îi era supus, furînd veșminte de la o mulțime de oameni și omorînd vreo zece. Înainte de atacul împotriva tătarilor, Temujin le poruncise celor din clanul jurkin să se mobilizeze. Or, aceștia nu numai că nu-i ascultaseră, ci îndrăzniseră să profite de lipsa lui pentru a se deda la aceste fapte violente.

Temujin a pornit fără întîrziere să-i pedepsească pe cei din clanul jurkin. Era prilejul mult visat de a se descotorosi de Seche-beki, de Taichu și de ceilalți. Ticăloșia lor nu mai putea fi pusă la îndoială. Fără a le lăsa oamenilor săi răgazul de a interveni, Temujin a atacat prin surprindere clanul jurkin, aflat pe malurile fluviului Kerulen, i-a prins pe Seche-beki și pe Taichu și le-a tăiat capul. Apoi a mutat toate corturile clanului în propria lui tabără.

În timpul acestei expediții, Qorchi a mai găsit un orfan, pe nume Boro'ul, pe care l-a luat cu sine pentru a i-l dăruia lui Höelun.

„Bărbații din clanul jurkin erau cei mai viteji dintre toți mongolii. Fără îndoială că așa se va întîmpla și cu Boro'ul”, a spus Qorchi, adăugînd: „Pînă în ziua în care Temujin va domni ca stăpîn atotputernic peste marile podisuri, cu mulțimea asta de copii, tabăra nu va rămîne goală!”

Qorchi se străduia din răspuțeri să-și facă treaba. Vorbele sale n-au descurajat-o deloc pe Höelun, care se străduia să facă din micii orfani niște adevărați mongoli. Iar Kuchi, Kököchu, Shi'i-gutuqu și Boro'ul creșteau laolaltă, ca frații, în același cort.

După zdrobirea tătarilor, puterea asupra marilor podişuri, unde trăiau două sute de mii de nomazi, se împărţea între trei triburi: mongolii lui Temujin, kereyişii lui To'oril-han şi jadaraii lui Jamuqa. Conflictul dintre acesta din urmă şi armatele unite ale lui To'oril-han şi Temujin a izbucnit la patru ani de la lupta cu tătarii, când Temujin împlinise treizeci şi nouă de ani.

Şi pentru el, şi pentru To'oril-han, bătălia era hotărîtoare. Jamuqa chemase alături de el clanurile qatagin, salji'ut, ikires, qorulas, naişman, tayichi'ut şi oirat şi domnea peste neamurile supuse odinioară tătarilor şi merkişilor. De asemenea, din motive geografice, ţinutul onggi-raşilor, clanul unde se născuse Börte, făcea şi el parte din teritoriul lui.

Ostilităţile au fost declanşate de Jamuqa. La aflarea ştirii, To'oril-han, fără să se ostenească să cerceteze dacă era sau nu adevărată, şi-a strîns armata şi a sosit în tabăra lui Temujin.

Acesta l-a primit pe bătrînul războinic în cort, unde au stabilit împreună strategia care avea să le îngăduie să înfrunte forţele numeroase ale lui Jamuqa.

„O, anda! Ca să nu ne certăm, cred că ar trebui să ne trimitem fiecare în prima linie cele mai puternice trupe, în număr egal”, a spus To'oril-han.

„Aşa să fie”, a răspuns Temujin, şi a trimis înainte trei detaşamente conduse de Altan, Quchar şi Daritai-otchigin. La rîndul său, To'oril-han a ales trei uruţi conduse de Senggum, Jaqa-gambu şi Bilge-beki.

Era o strategie bine gîndită, dar, după ce a început bătălia, To'-ril-han şi Temujin, fără a mai ţine seama de pierderile suferite, au fost nevoiţi să şi trimită în prima linie, pe rînd, pe măsură ce era nevoie, detaşamentele cele mai bine pregătite. Astfel, Temujin nu i-a păstrat alături decît pe oamenii lui Jelme, aruncînd în focul luptei trupele lui Bo'orchu, Qasar şi Belgutei.

Războiul s-a desfăşurat pe o întindere uriaşă, pe cursul inferior şi superior al mai multor ape: Selengga, Orhon,

Onon, Kerulen. De dimineată pînă seara, ștafetele aduceau știri din toate părțile frontului, vestind care o izbîndă, care o înfrîngere. În cea de-a cincea zi de la începerea războiului, a apărut necesitatea unei bătălii hotărîtoare între cele două tabere. Jamuqa își muta grosul trupelor spre cursul inferior al fluviului Kerulen.

Cînd a aflat, Temujin i-a zis lui To'oril-han: „O, bătrînul meu părinte! Rămîi pe loc! Mă duc eu!” Într-adevăr, simțea că nu se poate bizui pe To'oril-han pentru această expediție. Deși era stăpînul ținutului Gobi și avea o îndelungată experiență, el trecuse bine de șaiszeci de ani. Totuși, nici Temujin nu era încredințat că va izbîndi. Atîta vreme cît bătălia nu începuse, nu se știa cum se va sfîrși. Și oricare ar fi fost sfîrșitul, pierderile aveau să fie însemnate. Temujin simțea însă că, dacă nu se afla el însuși în fruntea luptătorilor, nu se putea liniști.

„Cocoșelule! De ce te repezi așa la măcel? Jamuqa nu este un adversar pe măsura ta! Mă duc eu!”, a răspuns To'oril-han la propunerea lui Temujin. Acesta se pregătea să stăruie, dar bătrînul războinic, al cărui chip osos și palid căpătase o culoare stacojie, a început să răcnească: „Bătălia asta nu trebuie pierdută! Gîndești că mă pot încrede într-un mucos ca tine? Ai să-l ataci pe flancul stîng, ca să-i zdrobești pe tayichî'ut!”

Temujin n-a avut încotro și i-a lăsat conducerea lui To'oril-han în bătălia care avea să le hotărască soarta.

În fruntea unei armate de zece mii de oameni, bătrînul a pornit spre cursul inferior al fluviului Kerulen, în vreme ce Temujin, ca să-l atace pe tayichî'ut care-l acopereau pe Jamuqa, a pornit-o, cu alți zece mii de războiuci, spre cursul mijlociu al Ononului.

Era primul prilej însemnat de a-și înfrunta dușmanii dintotdeauna. Temujin și-a împărțit armata în mai multe corpuri care, încercuind pozițiile tayichî'ut, s-au apropiat din ce în ce mai mult. Lupta a ținut o zi și o noapte.

La apusul soarelui, Temujin a fost grav rănit la gît de o săgeată dușmană. Sîngele șiroia din rană, dar pentru că

lupta era în toi și se lăsa seara, n-a putut fi îngrijit. Noaptea târziu, după ce lucrurile s-au liniștit, Jelme și-a lipit buzele de rana lui Temujin și a supt cu putere. Sugea și scuipa, sugea și scuipa, ca nici o picătură de otravă să nu rămână în trupul căpeteniei. În zori, pământul din jur era înnegrit de sîngele acela întunecat.

A doua zi au sosit în tabăra lui Temujin doi bărbați din tabăra tayichi'ut, care trecuseră prin încercuire. Unul era tatăl lui Chumbei și al lui Chula'un, Sorqan-shira, iar celălalt, un tînăr oacheș, de douăzeci și cinci-douăzeci și șase de ani. Cum Temujin fusese odinioară scăpat de la moarte de Sorqan-shira, a hotărît, în semn de recunoștință, să-l ocrotească. Apoi l-a întrebat pe tînăr:

„La ce te pricepi?”

„Sînt arcaș.”

„De ce te-ai lăsat prins?”

„Nu mai aveam săgeți.”

„Știu cumva cine este arcașul cel iscusit care i-a sfărîmat botul roibului meu și m-a rănit la gît?”

După o clipă de gîndire, tînărul a răspuns: „Cred că eu am fost acela. Am tras săgețile de pe creasta aceea.”

„Acum că am aflat acest lucru, nu-ți pot cruța viața.”

„Ce-a fost, a fost! Ucide-mă, dacă vrei!” a spus tînărul.

Numai că Temujin nu dorea să-l ucidă. În ochii viteazului ostaș, care nu punea nici un preț pe viața lui și dăduse un răspuns atît de deschis, a văzut o sclipire care i-a plăcut. Tînărul, fără să ocolească privirea iscoditoare a lui Temujin, a strigat:

—Taie-mi degrabă capul!

„Nu te grăbi să mori! Ai să lupți alături de mine. Iar dacă îți poruncesc, ai să sfărîmi stîncă albastră și ai să faci bucățele stîncă neagră!”

La aceste cuvinte, tînărul a tăcut, privindu-l drept în ochi pe Temujin.

„Îți dau numele de Jebe (Săgeata)”, a mai spus Temujin. Tînărul l-a ascultat tot în tăcere, fără să clipească. Numele de Jebe i se potrivea de minune iscusitului arcaș, cu țeasta ascuțită ca vîrfurile de săgeată.

În seara aceleiași zile a ajuns la Temujin un om cu vestea că To'oril-han, după ce zdrobise armata dușmană, pornise pe urmele lui Jamuqa, pus pe fugă

Temujin i-a măcelărit fără milă pe tayichi'ut. Singura lui părere de rău era că nu pusese încă mîna pe șeful lor, Tarqutai. Nimicise însă tot clanul, ca numele de tayichi'ut să nu mai fie niciodată pomenit pe marile podișuri mongole. Clanul tayichi'ut era oarecum înrudit cu al său, pentru că aveau aceiași strămoși, dar Temujin s-a arătat necruțător. Printre prizonieri se aflau numeroși boiigini care, pe cînd era el copil, trăiau în aceeași tabără ca și el. Unii erau rude de singe. S-a purtat însă cu ei ca și cum i-ar fi fost cei mai mari dușmani, fără să plece urechea la rugăminți și alte vorbe.

„Să le luăm viața tuturor din clanul tayichi'ut, pînă la urmașii urmașilor lor, și să le risipim oasele în vînt ca pe cenușă!”

Conform ordinului, tuturor bărbaților din tabăra tayichi'ut li s-a retezat capul. Cît despre femei și copii, adunați în același loc, li s-a poruncit să curete, în fiecare zi, locul execuției. Singurii cărora Temujin le-a cruțat viața și pe care i a primit în tabăra sa au fost Sorqan-shira și tînărul căruia îi dăduse numele de Jebe.

Pe cînd Temujin tocmai isprăvea cu clanul tayichi'ut, trupele au început să se întoarcă de pe front. Printre ele se aflau cele conduse de Bo'orchu și Qasar, precum și unele unități ale lui To'oril-han. Toate dovediseră o vitejie fără margini. În sfîrșit, la urmă de tot, au sosit bătrînul războinic și oamenii săi, care pusese ră pe fugă oastea lui Jamuqa.

În scurtă vreme, locul unde avusese loc măcelul și unde mai plutea încă murosul singelui a fost năpădit de regimentele lui To'oril-han și Temujin. De pe dealurile din jur, trupele fără număr, desfășurate pînă în zare, păreau un covor uriaș.

La trei zile după izbînda lui To'oril-han, bătrînul și Temujin s-au retras într-un cort ridicat la poalele unui deal

ca să poată sta de vorbă liniștiți. Erau amîndoi însoțiți de o gardă numeroasă, dar în cort au intrat singuri.

„Ce ciudat! Să fim nevoiți să ne sărbătorim astfel izbînda asupra lui Jamuqa!”, a rostit To’oril-han, zîmbind amar. Același zîmbet amar se zugrăvise și pe chipul lui Temujin. Bătrînul avea întru totul dreptate. Dar amîndoi știau că nu se poate altfel.

Marile podișuri mongole aveau să se afle de-acum înaintea sub stăpînirea celor doi. Trebuia așadar împărțit în două ceea ce stăpîniseră odinioară împreună cu Jamuqa. Acesta fugise, dar cea mai mare parte a neamurilor peste care domnea așteptau, neputincioase, să li se hotărască soarta.

După cum se învoiseră înainte de începutul luptei, To’oril-han și Temujin aveau să împartă în mod egal tot avutul feluritelor clanuri aliate cu Jamuqa: bărbați, femei, oi, cai, lucruri de preț, arme.. Prada era atît de bogată încît nu putea fi asemuită cu ceea ce dobîndiseră după nimicirea merkiților și a tătarilor, deoarece cuprindea bunurile marilor clanuri: salji’ut, ikres, qorulas, tayichi’ut, oirat, onggirat și naiman, fără a le mai socoti pe cele ale clanurilor mărunte, risipite în cele patru colțuri ale marilor podișuri. Prin urmare, nu se putea face o împărțire cu adevărat dreaptă.

„Fiule! Să numim, unul cîte unul, clanurile pe care le dorim. Începe tu!”, a rostit To’oril-han. „Părinte, tu ai înfrînt oastea lui Jamuqa. Așa că spune-ți dorința mai întîi!”, a răspuns Temujin, cedîndu-i locul lui To’oril-han.

„Onggirat”, a spus acesta dintr-o suflare. Era tribul cel mai bogat de pe marile podișuri, cel din care se trăgea Borte. Temujin îl dorea și el mai presus de orice, dar n-avea ce face. De altfel, Dei-sechen, tatăl lui Borte, nu mai era în viață.

„Tayichi’ut”, a rostit Temujin.

„Oirat”, a continuat To’oril-han.

„Salji’ut”, a zis și Temujin. Și astfel, cei doi cuceritori și-au împărțit, unul cîte unul, clanurile răspîndite pe ma-

rile podișuri. N-a mai rămas, la sfârșit, decât cel al naimanilor, a căror stăpînire nu era însă de nici un folos. Acest popor aparte, de origine turcică, nu încercase niciodată să se alăture lui Jamuqa, lui To'oril-han ori lui Temujin. Deși trăia pe marile podișuri, era așezat dincolo de munții Altai, ceea ce îl izola de toate triburile mongole. Pe deasupra, avea toate cele trebuincioase pentru a se descurca singur. Dar, lucru curios, răspunsese chemării lui Jamuqa și îi trimisese în ajutor cîteva trupe.

„Vom fi nevoiți să pornim împotriva naimanilor, fără întîrziere”, a spus To'oril han.

„Cînd anume?”, a întrebato Temüjin.

„Peste un an, negreșit. Pînă atunci, amîndoi avem o mulțime de lucruri de făcut.” To'oril-han avea din nou dreptate: supunerea tuturor clanurilor pe care și le împărțiseră n-avea să fie o treabă ușoară, și oricum nu era singura.

După ce au împărțit prada, Temujin și To'oril-han, după obicei, au băut în cinstea izbînzii. S-ar fi convenit să-i cheme pe toți generali la un ospaț, dar simțiseră amîndoi că era mai prudent să renunțe.

Temujin dorea să pomească, peste un an, împotriva naimanilor, alături de To'oril-han, dar știa că, mai devreme sau mai tîrziu, se va lupta cu bătrînul conducător. Pentru că nu putea exista decât un singur stăpîn peste marile podișuri. Puterea nu putea fi împărțită.

Cele două căpetenii s-au despărțit cu făgăduiala de a-și desface taberele a doua zi de dimineață, chiar la răsăritul soarelui. Fiecare s-a întors în tabără precum venise, însoțit de o gardă numeroasă, înarmată pînă-n dinți.

A doua zi, în zori, cele două armate, părăsind locul luptei, s-au îndreptat în direcții opuse. După vreun ceas de mers, Temujin a fost cuprins de dorința arzătoare de a porni împotriva trupelor lui To'oril-han. S-a gîndit că, dacă se mișcă repede, nu va fi foarte greu să risipească armata care înainta în coloană: era de-ajuns să despartă în trei arma-

ta de zece mii de oameni, pentru a porni un atac pe flanc din trei puncte diferite. Și-a alungat însă repede gândul, dându-și seama că și lui To'orl-han îi putea trece prin minte același lucru, așa că le-a ordonat oamenilor să se așeze în ordine de luptă, ca să fie pregătiți pentru un eventual atac din partea lui To'orl-han. Trupele au mers astfel toată ziua, fără oprire. Abia spre seară, oprindu-se pentru înnoptat, Temujin s-a simțit mai liniștit.

După mai multe zile de marș, armata învingătoare a ajuns în tabără. O parte din războinici au fost însă nevoiți să pornească din nou la drum, după o singură noapte de odihnă, pentru a se îngriji de îndeplinirea tuturor măsurilor legate de clanurile ce urmau să i se supună lui Temujin.

Temujin le-a încredințat această sarcină unor tineri comandanți: Subotei, fratele mai mic al lui Jelme, și Muqali. Amândoi i se alăturaseră împreună cu mulți alți tineri, după ce părăsiseră tabăra lui Jamuqa. Pe atunci erau încă adolescenți, dar Subotei avea acum douăzeci și opt de ani, iar Muqali treizeci și unu.

În timpul luptelor care avuseseră loc, cei doi se întrecuseră în fapte de vitejie, care înlesniseră izbînda. Pentru a-i răsplăti, Temujin le-a încredințat această sarcină însemnată, care le dădea, pentru prima oară, o mare putere. Amândoi, fără să se odihnească, au pornit la drum a doua zi, în fruntea a două mii de oameni, pentru a ocupa ținuturile citorva clanuri nou cucerite.

După o săptămînă, au trimis la Temujin un grup de femei și de copii din clanul tayichi'ut și un mare număr de oi și de cai. Temujin a dat femeile și copiii oamenilor săi, să le fie robi, a folosit caii pentru armată, iar oile le-a trimis la pășune.

Din celelalte clanuri cucerite au venit doar tinerii buni de armată. Bătrînii, femeile și copiii, turmele și celelalte bunuri au fost lăsate la locul lor. Temujin a fost mulțumit de tot ceea ce făcuseră tinerii săi generali. Subotei și Muqali îndeplineau acum rolul jucat, la vremea lor, de Bo'orchu și de Jelme.

Temujin nu pregeta să aleagă anumiți tineri pentru a le încredința sarcini de mare însemnătate, ceea ce le îngăduia vechilor și credincioșilor săi sfetnici, Bo'orchu, Jelme, Qasar și Belgutei, să se ocupe de treburile mai grele și mai importante. Conducerea unei mulțimi de aproape două sute de mii de oameni le dădea lui Temujin și apropiaților săi vasali destulă bătaie de cap.

În anul următor, 1202, Temujin a împlinit patruzeci de ani. Pe cînd petrecerea de anul nou era în toi, a primit vestea că tătarii, pe care aproape că îi nimicise cu cîțiva ani în urmă, atacaseră unul dintre clanurile aflate sub protecția sa. Temujin a oprit petrecerea și a hotărît să pornească cu armata împotriva tătarilor.

Încă din toamnă, aflate cîte ceva despre un început de pregătire a tătarilor rămași în viață, dar nu se hotărîse să intervină, de teamă să nu-l supere pe To'oril-han. El și bătrînul trebuiau să cadă la înțelegere în cazul unor mișcări însemnate de trupe pe marile podișuri. Fără să fi făcut vreun legămînt în această privință, se simțeau datori să procedeze astfel, printr-un soi de contract tacit, ceea ce se dovedea cu atît mai necesar în cazul tătarilor, despre care nu știau de partea cui vor trece.

Totuși, de această dată, Temujin și-a gîndit planul de bătaie fără să țină seama de To'oril-han. Ar fi pierdut prea multă vreme dacă i-ar fi dat de știre, putînd să-i supună pe tătari și să le cotopească ținutul printr-o acțiune fulger, fără a-i da bătrînului căpeteniei răgazul de a interveni.

Înainte de toate, Temujin le-a dat oamenilor săi două ordine stricte: le-a interzis orice prădăciune și le-a poruncit ca, în cazul în care vor fi obligați să dea înapoi, să-și reia cu orice preț pozițiile, pentru a înfrunta dușmanul, fără să se gîndească să fugă.

În fruntea unei armate de zece mii de oameni, alcătuită numai din călăreți, Temujin a pornit să străbată marile podișuri înghețate. Războinicii și caii înfruntau crivățul care îi sfichiuia ca biciul. Lupta s-a dat în ținutul cuprins

între Dalan-nemürges și malurile fluviului Ürünggü. Soarta bătăliei s-a hotărît în numai trei zile. Jebe și-a dovedit din plin vitejia, prin fapte strălucite. Tînărul care sfărîmase botul armăsarului lui Temujin și-l rănise pe acesta la gît era un arcaș neîntrecut, dar s-a dovedit încă și mai iscusit la atacurile de cavalerie. Făcînd una cu calul, cu picioarele bine înfipite în scări, se năpustea ca trăsnetul, fără să se țină de frîu, atacînd cu lancea avea o îndemînare aproape neomenească. El era cel care străpungea întotdeauna liniile dușmane. Era iute și necruțător ca o săgeată de oțel.

S-a hotărît ca toți bărbații tătari căzuți prizonieri să fie duși într-un loc anume și executați. Cînd era vorba de tătari și de tayichi'ut, Temujin nu cunoștea mila. Or, fratele său vitreg, Belgutei, nu și-a ținut gura și le-a spus prizonierilor ce soartă îi aștepta, ceea ce a dus la o răscoală a tătarilor. Aceștia au pus mîna pe arme și s-au ascuns în spatele gardului taberei. În timpul ciocnirilor care au urmat, cîteva zeci de oameni din trupele lui Temujin și-au pierdut viața, iar acesta, pentru prima oară, și-a muștrat cu asprime fratele vitreg, care fusese multă vreme mîna lui dreaptă, și i-a îndepărtat de la sfaturile pe care le ținea cu vasalii săi credincioși.

În timpul acestei expediții s-a mai întîmplat ceva, nu lipsit de însemnătate: cei trei generali, Altan, Quchar și Daritai, care făceau parte dintre rudele sale, încălcîndu-i poruncile, s-au dedat la jafuri, pentru interesul lor personal. Cînd a aflat, Temujin i-a trimis pe Jebe și pe Kubilai¹ cu porunca de a lua de la cei trei tot ce prădaseră.

Temujin, aflat în tabăra pustie a tătarilor, a împărțit toată prada oamenilor săi și i-a lăsat să hotărască și soarta femeilor, dînd cîte una la cîțiva războinici. Pentru el le-a păstrat pe cele două fice ale șefului tătar, Yesui și Yesu-

¹ Personajul nu are nici o legătură cu vestitul împărat Kubilai-han (1259-1294), nepotul lui Genghis-han. Este vorba de unul dintre războinicii cei mai iscușiți ai căpeteniei mongole, care se număra, alături de Jebe, Jelme și Subotei, printre așa-numiții „cîini sălbatici”.

gen. Dorea să le silească pe toate femeile clanului dușman să aducă pe lume copii mongoli. Iar pentru a-și amesteca sîngele cu sîngele tătar cel mai curat, le-a siluit în aceeași noapte pe cele două surori. Era pentru prima dată cînd își însușea astfel niște femei dintr-un clan învins. Posedînd trupul neprihănit al celor două străine, atît de deosebit de cel al lui Bôrte, a simțit un soi de beție care nu izvora doar din dorința de răzbunare.

În scurtă vreme, Temujin a pornit înapoi spre casă. Convoul nesfîrșit al călăreților era urmat de o mulțime de femei, copii, oi, cai. De această dată, în locul șuierului vîntului sălbatic care îi însoțise pe războinici cînd se îndreptau spre cîmpul de luptă, răsuna fără încetare valetul femeilor, care nu voiau să se împace cu noua lor soartă.

La puțin timp după întoarcerea sa triumfală, Temujin a aflat că To'oril-han pornise și el împotriva merkiților rămași în viață, care începuseră să dea semne de neliniște, și-l învinsese. Simțea că bătrînul conducător voia să-i plătească cu aceeași monedă

Nici unul, nici celălalt nu și-au reproșat însă ceea ce făcuseră. Cînd s-a ivit lumina primăverii, pe marile podișuri mongole s-a așternut liniștea. To'oril-han și Temujin încercau să-și întărească armatele, în așteptarea zilei cînd aveau să-și măsoare puterile.

Temujin se străduia din răspuț să-i pregătească de luptă pe toți bărbații din triburile pe care le stăpînea: aceștia lucrau mai întîi la pășune, apoi făceau o pregătire militară intensivă, constînd mai ales în manevre de cavalerie. Cu toții, vasalii credincioși ai lui Temujin — Qasar, Belgutei, Bo'orchu, Jelme —, precum și cei mai buni ofițeri — Qachi'un, Temuge, Subotei, Muqali, Kubilai, Jebe — și chiar fiul lui, Jochi, goneau călare peste cîmpii, în nori de praf. Acum erau cu toți rușe lupi gata să se năpustească asupra lui To'oril-han, dușmanul lor cel mai puternic. Într-o zi, Qasar, căruia îi revenea comanda, și-a îndemnat trupele astfel: „Tot înainte, mereu înainte, des-

fășurați-vă precum câmpia cea nesfârșită! Înaintați ca marea cea fără de odihnă! Luptați cu înverșunarea unui mistreț!" Iar trupele mongole se pregăteau fără contenire, la chemarea căpeteniilor lor.

În toamna acelui an, o știre cu totul neașteptată a ajuns la urechile lui Temüjin: Jamuqa se apropiase de To'oril-han. După ce fusese învins de armatele lui Temüjin și ale bătrânei căpetenii, fugise undeva departe, în nord. Dar apăruse din nou, de puțină vreme, împreună cu tribul, și ceruse adăpost de la To'oril-han. Iar acesta, departe de a-i lua viața, îl primise, pe el și pe tovarășii lui, alăturându-i luptătorilor săi.

La auzul acestei vești, Altan și Quchar au fugit amândoi, împreună cu oamenii lor, trecînd de partea lui To'oril-han. Îi împinsese ura față de Temüjin: în timpul expediției împotriva tătarilor, acesta îi pedepsise pentru nesupunere. Temüjin n-a fost însă afectat de plecarea celor doi. Chiar dacă Altan și Quchar nu l-ar fi trădat, ar fi fost nevoit, mai devreme sau mai târziu, să smulgă răul din rădăcină. În toate aceste întâmplări, Temüjin a văzut semnele prevestitoare ale unui conflict deschis cu To'oril-han.

În primăvara următoare, a anului 1203, Temüjin a primit un sol al bătrânei căpetenii.

„*Anda*, fiul meu prearubit! A sosit timpul să pornim cu oștile împotriva naimanilor! Armata mea este gata să treacă munții Altai.”

La rîndul său, Temüjin a trimis de îndată un sol la To'oril-han: „*Anda*, părinte! Și trupele mongole sînt gata să pornească la atac și nu așteaptă decît porunca ta: «O, *anda*, să ne avîntăm cu răgete de tigru! Să trecem munții Altai împreună!»”

Ofensiva împotriva naimanilor avea să fie începutul unei lupte hotărîtoare între kereyîți și mongoli, pentru stăpînirea marilor podișuri. Îndată ce-i vor fi nimicit, cele două clanuri aveau să se înfrunte. Temüjin o presimțea, iar To'oril-han o știa limpede, mai bine decît el. Înțele-

gerea privitoare la atacul împotriva naimanilor era, de fapt, o declarație de război.

După o lună, cele două armate, înțelese, s-au îndreptat spre ținutul locuit de neamurile turcice, din partea de apus a marilor podișuri. Temujin se afla în fruntea a treizeci de mii de oameni.

Se gândea că trupele lui To'oril-han nu vor putea trece cu ușurință peste munții Altai, încă acoperiți de zăpadă. To'oril-han credea același lucru despre trupele lui Temujin. Cele două armate, trecând munții aproape în același timp, s-au năpustit ca o avalanșă asupra așezării clanului guchu'ut, care avea forțele cele mai puternice dintre toți naimanii, și au pornit să jefuiască și să ucidă.

După atacarea taberei, cele două armate n-au stat pe loc, ci au plecat amîndouă deodată, ca și în campania dinainte. În timpul ofensivei, To'oril-han și Temujin, deși n-o arătaseră, pîndiseră mereu clipa în care aveau să se înfrunte.

La puțină vreme după întoarcerea din expediție, Temujin a aflat că și naimanii, la rîndul lor, invadaseră Pădurea Neagră, punînd în încurcătură trupele lui To'oril-han. Qasar a stăruit să nu scape prilejul de a-l ataca pe bătrînul războinic Jelme și Bo'orchu erau de aceeași părere. Însă Temujin șovăia. Firește, era un prilej cît se poate de nimerit pentru a se descotorosi de To'oril-han, dar preșimțea că izbînda îi va lăsa un gust amar.

„Ați uitat oare că acum șaisprezece ani, cînd urma să ne aruncăm într-o luptă dinainte pierdută ca s-o aducem înapoi pe Borte, răpită de merkiți, To'oril-han ne-a ajutat? Dacă sîntem astăzi ce sîntem, este datorită lui. Să-i mai venim o dată în ajutor, drept recunoștință. Dacă facem așa, nu întîmpinăm nici o primejdie. am văzut, în timpul campaniei împotriva naimanilor, că trupele lui nu sînt cine știe ce.”

Temujin se gândea că armata lui To'oril-han, deși nu era mai prejos de cea a mongolilor, nu avea nimic deo-

sebit. Bineînțeles, comandanții erau cu toții strategii minunați, în stare să și ducă trupele la victorie cu puține pierderi, dar acest lucru nu făcea decît să le arate slăbiciunea în luptele corp la corp. În schimb, războinicii mongoli învingeau datorită capacității lor de a-și doborî adversarul, chiar în încăierări neînsemnate. După părerea lui Temujin, războinicii kereyit erau buni, în vreme ce mongolii erau ca niște lupi cu ochi fieroși, cu botul numai spume, cu răsuflarea amenințătoare, care rătăceau în căutare de sînge proaspăt.

După ce și-a lămurit generalii, Temujin a plecat în grabă spre fluviul Baidariq, să-l ajute pe To'oril-han. A venit în sprijinul trupelor lui Senggum, fiul acestuia, care se aflau la ananghie, și i-a eliberat soția și copiii, care fuseseră luați prizonieri.

Nici n-a ajuns bine înapoi în tabără că l-a zărit sosind pe To'oril-han, însoțit doar de o mică escortă. Era o dovadă de curaj. Venit să-i mulțumească lui Temujin pentru ajutor, To'oril-han i-a propus să încheie oficial un pact de prietenie, ceea ce nu făcuseră pînă atunci, deși obișnuiau să-și spună „*anda, părinte*” și „*anda, fiule*”.

Era totuși greu pentru Temujin să ghicească gîndul ascuns care-l făcea pe To'oril-han să-î ceară așa ceva, tocmai acum. Pentru că nimic nu era mai absurd și mai ridicol decît un pact de prietenie între cei doi, dată fiind întorsătura pe care o luase relația lor. Temujin a primit totuși propunerea lui To'oril-han. Pregătind o petrecere, a făcut un legămînt cu bătrîna căpetenie, în timpul unei ceremonii la care au luat parte mulți de oameni din tabără.

Aflat în fața lui To'oril-han, Temujin a ridicat cupa în semn de frăție. Bătrînul general avea aceeași privire de oțel, aceeași frunte aspră ca altădată, iar pe chipul lui nu se ivise nici un semn de oboseală. Capul cu părul strîns, în care străluceau fire argintii, avea ceva nobil și îndărătnic.

„Aș vrea să ți-o dau pe fiica mea, Cha'ur-beki, de nevastă moștenitorului tău, Jochi. Vom strînge astfel și mai mult legăturile dintre familiile noastre și vom fi mai uniți

în lupta împotriva șerpilor venunoși care seamănă vrajă între noi", a rostit To'oril-han.

Temujin a primit. Nu credea o iotă din vorbele lui To'oril-han, dar nici nu putea respinge mîna lui întinsă.

Îndată ce s-a întors în tabăra din Pădurea Neagră, To'oril-han i-a trimis lui Temujin un sol, ca să-l poștească la ospățul prilejuit de logodna celor doi tineri. Temujin s-a minunat de iscusința adversarului său: To'oril-han făcuse primul pas și venise la el fără arme, cu gîndul de a-l atrage în tabăra sa! Se purtase, într-adevăr, după cum i-o cerea rangul.

Nici nu putea fi vorba să meargă în Pădurea Neagră: și-ar fi semnat osînda la moarte. S-a sfătuit cu Qasar și Bo'orchu asupra răspunsului pe care urma să i-l dea lui To'oril-han. Trebuia găsit un pretext ca să refuze invitația.

Pe cînd erau adunați la sfat, au sosit doi robi care veneau din tabăra lui To'oril-han, pe nume Badai și Kishlig, cu vestea că Pădurea Neagră era înțesată de ostași înarmați. La auzul știrii, privirea lui Temujin a scăpărat de nerăbdare. Sosise clipa să se măsoare, în sfîrșit, cu To'oril-han. L-a însărcinat așadar pe sol să-i spună că primește cu bucurie să ia parte la petrecere.

Nici nu plecase bine solul că Temujin a ordonat mobilizarea generală, avînd grijă ca trupele să primească cele mai bune arme. Cîteva zeci de mii de călăreți au părăsit tabăra în noaptea următoare, îndreptîndu-se spre Pădurea Neagră, unde aveau să ajungă în ziua ospățului. Zeci de detașamente, desfășurate în evantai, au străbătut cîmpia și s-au pierdut în zare.

În zorii zilei alese pentru petrecere, To'oril-han și Temujin, în fruntea luptătorilor, s-au întîlnit într-un loc pustiu numit „Nisipurile Negre". Cele două armate uriașe se aflau în poziție de luptă.

După ce s-a sfătuit cu Bo'orchu, Jelme și Qasar, Temujin a hotărît să-i așeze în prima linie pe luptătorii clanurilor uru'ut și mangqut, cunoscuți drept cei mai vitezi dintre mongoli. Auzise încă din copilărie numai cuvinte de

laudă despre acești războinici. Își amintea și acum că bătrînul Bultechu, cel cu memoria uimitoare, cînd ajungea pe la a douăzecea generație a urmașilor Lupului Albastriu și ai Căprioarei Albe, pomenea numele războinicilor din cele două clanuri.

„Fiul lui Qabichi cel Viteaz era Tudun, cel cu multe odrasle Tudun a avut șapte fii. Cel mai mare, Qachi-kuluk, era iute ca un armăsar de soi. A luat-o de soție pe Nomulun. L-au zămislit pe vestitul strămoș Qaidu. Cît despre cei șase frați ai lui Qachi-kuluk, aceștia se numeau Qachin, Qachi'u, Qachula, Qachi'un, Qaraldai, iar mezinul, Nachun cel Viteaz, a avut și el doi fii. Aceștia erau adevărați zei ai războiului, dorind mai degrabă să lupte decît să aibă ce mîncea. Ei sînt strămoșii clanurilor uru'ut și mangqut, întotdeauna gata să-și pună viața în primejdie.”

Singele zeilor războiului, care doreau mai degrabă să lupte decît să aibă ce mîncea, clocotea încă în vinele războinicilor din cele două clanuri. În confruntările de pînă atunci, împliniseră fapte de vitejie neîntrecute. Fiecare soldat era obișnuit din copilărie să minuiască sabia și lancea, dar atunci cînd se așezau altfel pentru luptă ori atacau dușmanul pe neașteptate, se mișcau cu toții cu o repeziune uluitoare, steagurile negre ale clanului uru'ut amestecîndu-se cu cele roșii ale clanului mangqut.

Temujin l-a chemat pe conducătorul uru'ut, Jurchedei. Cînd i-a poruncit să se așeze în frunte, bătrînelul pirpiriu, cu obraji rumeni și cu ochi scăpărători, a rostit cu glas răgușit: „Dacă este o poruncă, mă voi supune. O să-l zdrobim pe kereyiți dintr-o lovitură!”

Temujin l-a chemat apoi pe mai-marele mangquților, Quyildar, și i-a dat același ordin. Acesta, care era bîlbîit, a răspuns cu glas timid: „Și noi, ca și cei din clanul uru'ut, o să-l zdrobim pe ke... ke... kereyiți dintr-o lo... lo ... lovitură!”

De la începutul bătăliei, nenumărate steaguri roșu și negre au împînzit linia frontului. Cavaleria și infanteria porneau împreună la asalt. To'oni-han desfășurase, în pri-

ma linie, călăreții clanului jirgin. Stindardele înaintau fulgerător, într-un zgomot asurzitor, străpungeau rîndurile cavaleriei dușmane, încercuind-o, lovind-o și zdrobind-o fără milă.

În urma călăreților jirgin veneau războinicii clanului tumen-tubegen, mîndria lui To'oril-han. Uru'uți au încercat să-i încercuiască, dar n-au izbutit și au fost nevoiți să dea înapoi. Mangquți au atacat însă pe flanc și au străpuns rîndurile armatei dușmane, după o luptă înversunată, au smuls stindardul de la tumen-tubegen.

O unitate purtînd steagul clanului olon-dongqayit s-a aruncat îndată asupra lor. De această dată, mangquții și-au pierdut jumătate din efective, dar uru'uți au atacat din spate și i-au zdrobit pe dongqayiti. Venind în ajutorul acestora, o mie de războinici de frunte ai lui To'oril-han au țîșnit ca din pămînt, într-un nor uriaș de praf. Au fost însă înfrînți de mangquți. Quyildar, străpuns de o lance dușmană, a fost scos din luptă.

Cei zece mii de oameni din batalionul lui To'oril-han s-au năpustit din toate părțile, zguduind pămîntul. Grosul trupelor lui Temujin s-a desfășurat în prima linie, pentru a le ține piept. Steagurile roșii și negre ale uru'uților și mangquților au fost înghițite de mulțimea multor războinici.

Pînă seara, din valul de praf care acoperea cîmpia, s-au auzit fără încetare strigătele de durere ale răuților și nechezatul cailor. Lupta, care țnuse toată ziua, nu s-a sfîrșit decît în clipa cînd cerul s-a aprins sub lumina purpurie a apusului.

Temujin, înconjurat de o mie de luptători, privea de pe culmea unui deal cîmpul de bătaie, presărat cu trupurile războinicilor din cele două armate și cu stindardele trupelor decimate, înfipite pe cîmpia vălurită, ca o mare. Vedea stindardul lui Bo'orchu și pe cel al lui Jelme. Mai departe, spre nord, stindardele lui Qasar și Belgütei erau înfipite alături. Le zărea și pe cele ale lui Qachu'un, Temüge, Jochi, Jebe. Din fiecare detașament, strîns în jurul stea-

gului, rămăsese doar o mînă de oameni. Se lăsase o liniște de mormînt.

Temujin îl învinsese pe To'oril-han, dar nu și-a trimis războinicii în urmărirea armatei înfrînte. Deși toți ostașii din gardă erau adunați în jurul lui, mulți dintre ei erau răniți. Mônglik, cu fața însîngerată, primea vești de la ștafetele venite din toate colțurile cîmpului de bătălie. Nu se știa nimic de Bo'orchu, de cel de-al treilea fiu al lui Temujin, Ögodei, și nici de Boro'ul, pe care Borte îl crescuse cu atîta grijă.

Cu toate veștile rele, Temujin părea de neclintit; doar obrazul drept îi zvîcnea ușor. Mônglik l-a înștunțat astfel despre moartea a numeroși războinici mongoli, dintre cei mai viteji.

Temujin și-a chemat toți oamenii. A văzut toate trupele sosind, una după alta. Unele dintre ele pierduseră jumătate din oameni, altele chiar două treimi. Din clanurile uru'ut și mangkut nu mai rămăsese nici un singur soldat. Dușmanul îi măcelărise, fără îndoială, pe toți.

Temujin a dat ordin armatei să înnopteze în locul acela. A doua zi, în zori, la primele raze de soare, Bo'orchu s-a întors singur, fără cal. Avea trupul plin de răni. Temujin l-a privit adînc în ochi și i-a spus, cu lacrimile curgîndu-i pe obraji, lovindu-și pieptul: „Cerule, fii martor, tovarășul nostru de nădejde s-a întors!”

Bo'orchu a povestit cum pornise pe urmele unui detașament dușman care fugea și căzuse de pe cal. După ce-și venise în fire, mersese și iar mersese, toată noaptea, ca să ajungă înapoi pe cîmpul de bătălie.

Spre prînz a sosit și tînărul Boro'ul, aducîndu-l pe Ögodei, grav rănit. După ce l-a dat jos de pe cal, adolescentul cel viteaz, din neamul jürkin, a dat de știre: „Dușmanul a trecut pe lîngă muntele Mau-undur și s-a dus să se adăpostească în ținutul Hula'an-boruqat.”

Temujin și-a numărat oamenii. Fără a-i mai pune la socoteală pe răniți, mai avea două mii șase sute de războinici gata de luptă. A lăsat jumătate din ei pe loc, iar cu cealaltă jumătate a plecat să supună taberele aflate pînă

atunci în stăpînirea lui To'oril-han. Pe drum i s-au alăturat o mie trei sute de luptători din clanurile uru'ut și mangqut, care scăpaseră cu viață. Căpetenia mangqut, viteazul Quyildar, care avea o rană adîncă, și-a dat sufletul în scurtă vreme. Temujin a poruncit să fie înmormîntat pe muntele Ornu'u, lîngă culme, în preajma rîului Qalqa. Locul acesta unde vînturile se izbesc fără încetare de stînci era cel mai potrivit ca să primească rămășițele pămîntului ale lui Quyildar.

Temujin a aflat că pe undeva, prin preajmă, se află cîțiva oameni dintr-un clan ongqirat, așa că i-a trimis pe cei doi frați, Chimbei și Chila'un, să-i supună. Apoi, după ce a mai înaintat, și-a așezat tabăra la răsărit de rîul Tönggelik, într-un loc aflat la o jumătate de zi de mers de la Pădurea Neagră, viziuna lui To'oril-han.

De aici i-a trimis un mesaj bătrînei căpetenii: „*Anda*, părinte! N-am uitat binele pe care mi l-ai făcut! Iată de ce l-am ajutat pe fiul tău, Senggum, la nevoie! Dar tu te-ai folosit de un șiretlic pentru a mă ucide. Părinte, *anda*, nu voi pregeta să pătrund în Pădurea Neagră! Va fi lupta cea din urmă!”

Fără să mai aștepte, Temujin a trecut la fapte. În aceeași seară, a ordonat armatei să atace Pădurea Neagră. Lupii erau răniți, dar nu-și pierduseră nici puterea, nici voința de a lupta.

Bătălia a durat trei zile și trei nopți. A fost o luptă înversunată, pe viață și pe moarte, sub un cer brăzdat de steaguri roșii și negre.

În cea de-a treia noapte, ultimul bastion al rezistenței kereyților a fost doborît. Sute de așezări au căzut pradă lupilor mongoli. Bărbații au fost uciși, iar femeile capturate. Trupul lui To'oril-han a fost găsit după patru zile, la marginea de miazănoapte a Pădurii Negre. Fusese ucis de un războinic din alt trib. A fost apoi găsit trupul fiului său, Senggum. De soarta lui Jamuqa nu se știa însă nimic.

Ca un ultim omagiu față de To'oril-han, Temujin a poruncit ca toți bărbații din clanul kereyit să fie uciși, pînă la unul, în amintirea marelui războinic.

Apoi și a lăsat o parte din trupe în Pădurea Neagră și a pornit înapoi la drum, cu femeile, copiii și bunurile în-sușite. Nu mai avea acum nici un rival pe marile podișuri: îi nimicise pe tătari, tribul tayichu'ut, zdrobise armata lui Jamuqa și clanul kereyit, care se fălise atîta vreme cu puterea sa mai presus decît a tuturor celorlalte triburi mongole. Nu simțea însă bucuria izbînzii, ci era doar ușurat, știind că a curmat, în sfîrșit, conflictele care îi sfîșiaseră atîta vreme.

După două zile de mers, trupele mongole și-au așezat tabăra pe o coastă de deal. Noaptea tîrziu, Temujin a trecut printre sutele de corturi, tăcute ca niște morminte. Pretutîndeni, războinicii, comandanți și luptători de rînd, dormeau adînc. Bo'orchu, Jelme, Muqali erau răpuși de oboseală. Păreau cu toții niște cerșetori, cu veșmintele lor în zdrențe.

Cînd Temujin s-a întors în cort, Qasar se trezise și ședea în capul oaselor. Și el era în zdrențe. Temujin i-a spus: „Anul acesta îi lăsăm pe oameni să se odihnească, dar anul viitor trecem munții Altai.” „Ca să-i atacăm pe naimani?”, a întrebat Qasar. „Ca să-i nimicim! A venit vremea ca vitejii războinici mongoli să poarte veșmintele cele mai alese, să locuiască așa cum se cuvine, să aibă chiupuri mari și paturi bogate. Și mai ales să aibă cele mai bune arme, cele mai bune care de luptă!”

Trecînd munții Altai împreună cu To'oriġ-han, Temujin atacase un trib naiman, dar totul se petrecuse prea repede ca să poată vorbi într-adevăr de izbîndă. Avusese totuși răgazul să descopere un mod de viață cu totul deosebit de cel atît de rudimentar al mongolilor: văzuse instrumente muzicale ciudate, altare bogate, bucătăru mari și curate, semne cu care se putea păstra rînduiala în toate², tem-

² În vremea lui Temujin, mongola era o limbă fără scriere (care nu va apărea decît la începutul secolului al XIV-lea). Naimanii adoptaseră scrierea uigură. În campania sa împotriva naimanilor, în 1204, Temujin a luat prizonier un tînăr uigur, Tatatonga, în jurul căruia s-a constituit un embrion de cancelarie mongolă care a folosit secretari uiguri.

ple în care se aduna o mulțime de lume și locuințe care rămîneau mereu în același loc

„Anul viitor, vom trece munți Altai. Îi vom supune pe naimani și vom învăța să le minuem armele”, a adăugat Temujin. Pentru prima dată, s-a gîndit la imperiul Kin ca la o țară împotriva căreia avea să pornească, într-o zi. Îi nămicise pe tătari și tribul tayichi'ut. Dintre toți dușmanii neîmpăcați ai tatălui și ai strămoșilor săi, numai imperiul Kin rămăsese neatins. Dar nu i-a suflat nici o vorbă lui Qasar. Cotropirea imperiului Kin rămînea, pentru toți lupii mongoli, în afară de el, un vis îndepărtat. A mai rostit, pentru a treia oară: „Trebuie să trecem munții Altai!”

Pînă în anul următor, Temujin s-a îngrijit de pacificarea și reorganizarea triburilor de pe marile podișuri, pe care le supusese. A interzis cu desăvîrșire, în orice împrejurări, violențele și omorurile. Cei care-i încălcau porunca erau osîndiți la moarte, prin tăierea capului. Și jaful era pedepsit cu asprume: furtul cailor ori al oilor ducea și el la moartea făptașului.

Pe de altă parte, bărbații din toate triburile de pe marile podișuri au fost supuși pregătirii militare. Armata a fost organizată în detașamente de cîte o mie de oameni, conduse fiecare de un comandant și împărțite în grupuri de cîte o sută, apoi de cîte zece oameni. Temujin avea acum trupe în toate colțurile marilor podișuri și putea mobiliza războinici în orice ținut.

Fiecărui trib i-a dat libertatea de a se muta cu turmele în căutare de noi pășuni, ceea ce a ușurat viața oamenilor și a dus la răspîndirea taberelor în toate punctele strategice ale ținutului.

La un an de la zdrobirea lui To'oril-han, la începutul verii lui 1204, Temujin a invocat protecția zeilor și a pornit împotriva naimanilor Odiruoară, alături de To'oril-han, învinsese un singur clan, guchi'ut, dar acum avea să pornească împotriva căpeteniei tuturor naimanilor, Ta-

yang-han, pentru a-i supune mai apoi pe toți. Trupele mongole au mers de-a lungul fluviului Kerulen, apoi au trecut dincolo de unul din lanțurile munților Altai și au pătruns în forță în ținutul naimanilor. Tayang han și a adunat întreaga armată și le-a venit în întâmpinare pe cursul inferior al râului Tamiryn. Temujin și-a dat seama că bătălia nu avea să semene cu ruci una din cele pe care le dusesese pînă atunci: dușmanul avea mai multe care de luptă, printre care se aflau cete nenumărate de arcași cu platoșe.

Pînă la începutul bătăliei, comandantii mongoli n-au putut prevedea cum anume se vor desfășura lucrurile. Armata dușmană cuprindea și trupe din alte triburi, înzestrate și ele cu arme noi, dar altfel decît cele ale naimanilor.

Din tabăra dușmană se auzea un zgomot straniu de tobe și de clopote, care străbătea cîmpia și ajungea pînă la armata lui Temujin. Dar lupta nu începea. La căderea nopții, în linile dușmane s-au aprins o mulțime de făclii.

Vreme de două zile, armatele au stat așa, față-n față, așteptînd clipa atacului. În dimineața celei de-a treia zile, Temujin și-a chemat comandantii și le-a ordonat să pornească ofensiva în clipa cînd soarele va ajunge la zenit. Qasar, care comanda avangarda, a întrebat: „Ce strategie să urmărim?” „Haide, Qasar! Nu spunea tu mereu, desfășurați-vă precum cîmpia nesfîrșită, înaintați ca marea cea fără de odihnă, luptați cu înverșunarea mistrețului? N-ai decît să faci precum spuneai. Oricum, n-avem de ales!”, a răspuns Temujin, rîzînd.

Așa a și făcut Qasar. Cu strigăte de luptă, trupele mongole, desfășurîndu-se cu repeziciune, s-au revărsat precum valurile mării. A început o luptă crîncenă, care a ținut pînă seara. „Iată-î! Cei patru lupi mongoli s-au dezlănțuit!”, a strigat deodată Temujin, care urmărea încheștarea războinicilor din vîrfurile dealului. Jebe, Jelme, Kubilai și Subotei, care-și roseseră multă vreme zăbala, goneau acum în fruntea detașamentelor, risipindu-se pe cîmpia povîrnită. Semănau cu ruște lupi scăpați din cușcă. Aveau trupul și sufletul de oțel. La nevoie, botul li se prefăcea în

daltă, iar limba în sfredel. În loc de bice purtau săbii încovoiate. Năvăleau, scuturînd roua, secerînd iarba, călare pe vînt.

În clipa în care cei patru războinici au ajuns în prima linie, trupele dușmane, ca la un semn, au început să dea înapoi.

„Iată-i cum se reped! Ca niște pui de lup treziți de dimineață, care au supt și se hîrjonesc în preajma mamei!”, a strigat Temujin. Pornind pe urmele dușmanului care dădea înapoi, vitejii ostași uru’ut și mangqut, iviți ca din pămînt, încercuiau carele, se aruncau asupra călăreților, împresurau pedestrașii. Dacă pierduseră atîția oameni în bătălia cealaltă, acum păreau cuprinși de turbare.

Buimăcită de atac, oastea dușmană a dat și mai mult înapoi.

„Iată șerpii cum colcăie! Cum colcăie și cum şuieră!”, a strigat iar Temujin. Qasar, care comanda avangarda, se ivise într-un colț al cîmpiei, în fruntea luptătorilor săi. Abia se zărea, dar lui Temujin i s-a părut că vede un șarpe uriaș. Și, precum șarpele care deschide botul ca să înghită un tăuraș de trei ani, străbătea cîmpia ca să înghită toată armata naiman.

Aceștia s-au văzut nevoiți să dea iar înapoi, și mai mult. Toate detașamentele, pe rînd, băteau acum în retragere.

Temujin a ordonat ariergărzii, pe care o comanda chiar el, să pornească la atac. A coborît încet pe coasta dealului, a așteptat trupele și s-a așezat în fruntea lor. Aplecat pe grumazul calului, cu care făcea una, a atacat ca o furtună, cu cîteva zeci de pîlcuri de războinici, desfășurate pe tot frontul. Oastea naiman, fărîmițată, năucită, s-a adăpostit pe muntele Naqu. Lupii mongoli au pornit pe urmele ei, urcînd din toate părțile pe munte.

Seara, Temujin și-a așezat tabăra la poalele muntelui Naqu, pe care războinicii săi l-au împresurat din toate părțile. Bătălia a continuat și în timpul nopții, alți și alți luptători îndreptîndu-se spre înălțimi. În zori, naimanii, înconjurați, au contraatacat de mai multe ori, cu puterea

disperării. Dar numai o treime dintre ei au scăpat cu viață, fugind pe un drum lăturalnic. O treime au fost împinși în prăpastie, iar restul au căzut în mâinile mongolilor.

A doua zi după ce Temüjin a zdrobit grosul forțelor naimanilor pe creasta muntelui Naqu, armata mongolă l-a prins pe Tayang-han și a năvălit în satele răspândite pe versantul de sud al munților Altai.

De la un prizonier, Temüjin a aflat că Jamuqa venise să ceară adăpost la naimani. La auzul acestui nume, a fost cuprins de o adâncă emoție. Eroul, cunoscut altădată ca unul dintre cei doi stăpîni ai ținutului Gobi, se alăturase mai întîi lui To'oril-han, după ce-și pierduse puterea, apoi, după ce bătrînul fusese învins, căutase adăpost la naimani. Fără îndoială, cei trei ani fuseseră destul de grei pentru Jamuqa.

Amintindu-și chipul mereu zîmbitor, Temüjin s-a gîndit că Jamuqa, în dorința de a-l înfrunta, găsise pînă la urmă că trebuie să și scape pielea. Înainte de sfîrșitul zilei, oamenii din triburile stăpînite de Jamuqa — jadaran, qatagin, cherji'ut, dörben, tayichi'ut, onggirat — au venit cu toții să i se predea lui Temüjin. Nici unul nu știa însă ce se întîmplase cu conducătorul lor.

Aflînd că mama lui Tayang-han, care se găsea printre prizonieri, nu-și pierduse încă prospețimea, Temüjin a adăugat-o femeilor sale. De la o vreme, simțea o plăcere fără margini în a-și însuși femeile din triburile supuse. Începuse cu Yesugen și Yesui, fiicele dușmanului său tătar, iar de atunci își sporise mereu numărul concubinelor. Nu se atinsese niciodată de vreo femeie din clanul său. În schimb, îndată ce se simțea atras de o femeie din alt trib, cu sau fără voia ei, și-o supunea.

După fiecare bătălie, cînd erau aduse în fața lui mulțimile de femei legate în lanțuri, simțea o poftă nestăvilită de răzbunare. Odinioară, mama sa, Höelün, și soția sa, Borte, fuseseră și ele în lanțuri. Temüjin o alegea întotdeauna pe cea care-i plăcea și o țira în cort. Nici una nu în-

cerca să se împotrivească pentru a-și apăra fecioria. Toate se lăsau în voia lui Temujin, fără să arate nici durere, nici tristețe.

Temujin nu înțelegea femeile. În vreme ce bărbatu nu pregetau să-și dea viața într-o luptă, toate femeile, fără deosebire, se supuneau în tăcere dorinței dușmanului, după pierderea bătăliei. Nu putea avea încredere în ele, nici măcar în Hoelun sau în Borte. Așa simțise în copilărie, așa simțea și acum, după atîta vreme.

Într-o zi, fratele său Qasar i-a spus că împărțirea femeilor între luptători după fiecare bătălie putea tulbura disciplina militară. La care Temujin i-a răspuns, cu un rîs gros: „După izbîndă, toate femeile dușmanilor ar trebui culcate una lingă alta, ca să avem un culcuș unde să ne odihnim! Trebuie să le lăsăm însărcinate, să aducă pe lume copii mongoli! La ce altceva sînt bune femeile?”

Erau niște vorbe cam grosolane. În vreme ce le rostea, chipul lui Temujin era atît de aspru și de întunecat, încît Qasar s-a mirat. De douăzeci de ani, Temujin se tot întreba dacă are ori nu sînge mongol, fără ca îndoiala să i se fi risipit. Nu era în stare nici măcar să se lămurească asupra fiului său mai mare, Jochi, care îi semăna și nu prea.

Acum, cînd Temujin stăpînea singur marile podișuri, faptul că avea sînge mongol ori merkit n-ar fi trebuit să mai aibă vreo însemnătate. Și totuși, simțea în străfundul sufletului, ca atunci cînd era tînăr, dorința de a fi urmașul Lupului Albastru.

La întoarcerea din expediția împotriva naimanilor, Temujin, aflînd despre o oarecare tulburare în rîndurile cianului merkit, a hotărît s-o curme fără întîrziere. Odinioară, cînd îi învinsese pe merkit, îi măcelărise pe toți bărbatu, mînat de dorința sălbatică de a-i nimici pînă la unul. Se iviseră însă din nou, ca buruienile, nu se știe de unde, niște supraviețuitori, care se adunaseră și încercau să alcătuiască alt clan.

Temujin s-a arătat la fel de necruțător cu merkitii precum fusese odinioară cu clanul tayichi'ut și cu tătarii. Nu

putea îngădui de la oamenii aceștia, care aveau poate același sînge ca și el, ceea ce le îngăduna altor triburi.

La începutul toamnei, Temujin l-a atacat pe conducătorul merkit, Toqto'a, și i-a prădat ținutul. Un bărbat numit Dayır-usun a venit atunci și i-a spus că fuca lui era cunoscută drept cea mai frumoasă din clan și că, dacă vrea, va fi a lui. Temujin a poruncit să-i fie adusă fata. Aceasta, cînd a înțeles ce o așteaptă, a fugit, ca tatăl său să n-o găsească. Temujin a trimis pe dată luptători s-o caute și să i-o aducă.

Fata a fost găsită după vreo zece zile. Avea veșmintele, părul și obrazul murdare de noroi. Temujin a poruncit să fie tirită la picioarele lui.

„Cum te numești?”

„Qulan, a spus ea cu glas limpede, cu privirea scăpărînd de ură.”

„Unde te-ai ascuns vreme de zece zile?”

Fata a înșirat atunci vreo zece nume de triburi.

„De ce n-ai stat în același loc?”

La această întrebare, Qulan a răspuns, mînioasă

„Peste tot unde am fost, bărbații au încercat să mă siluiască. Toți sînt niște fiare sălbatice!”

Qulan spunea, fără îndoială, adevărul: luptele se sfîrșiseră, dar măcelurile nu, iar lucrurile erau încă departe de a se fi liniștit. Nu era greu de închipuit soarta unei femei lipsite de apărare, în astfel de împrejurări.

Temujin a fost cuprins de turbare în fața fetei care, pentru că nu voise să i se dea, căzuse în mîinile unor ticăloși din alte triburi. Era pentru prima oară că o femeie dintr-un clan învins i se împotriva, de ajuns ca să-l umple de furie. Faptul că alți bărbați încercaseră s-o siluiască i se părea însă un soi de provocare.

„Am să te omor, și am să-i omor și pe toți porcii care te-au siluit!”, a spus Temujin, ca și cum ar fi rostit un verdict. O scînteie de mînie s-a aprins în ochii lui Qulan.

„Nu m-am lăsat siluită! N-am pregetat să-mi pun viața în primejdie, ca să mă apăr. Dacă mi s-ar fi întîmplat așa ceva, m-aș fi omorît!”

„Ce tot îndrugi acolo, femeiușcă merkită?”

Temujin nu credea o iotă din ceea ce spunea Qulan. Nu-și închipuia că se poate așa ceva. Dar fata, cu liniștea celor care primesc moartea, dacă le este sortită, a zis: „Vorbesc acum cu zeu. Poate că ei mă vor crede!”. Apoi, uitându-se țintă la Temujin, cu o privire rece care strălucea pe chipul murdar de noroi, a început să rîdă. Temujin nu auzise niciodată pe nimeni rîzînd astfel. Obrazul lui Qulan strălucea, iar vocea îi tremura de mîndrie.

„Legăți-o!”

Temujin a poruncit unuia dintre oamenii săi s-o închiadă pe Qulan într-un cort.

După zece zile, a intrat în cortul unde zăcea prizoniera. Qulan era așezată pe pat, dar cînd l-a văzut pe Temujin în prag, s-a ridicat iute și l-a înfruntat, roștînd cu glas hotărît: „Nu intra! Dacă mai faci un pas, mă omor!”

Temujin a întrebat-o ce anume va face ca să moară, iar fata a răspuns: „Dacă-mi retez limba cu dințu, moartea nu va întîrzia.” În vorbele ei se ghicea hotărîrea celor care nu se dau în lături de la nimic. Temujin, de teama căruia tremurau toate triburile de pe marile podișuri, nu avea nici un strop de putere în fața fetei. Nu îndrăznea să mai facă nici un pas.

Qulan i se părea schimbată de la prima lor întîlnire. Nu mai era murdară de noroi, iar chipul îi era atît de minunat încît nu degeaba se spunea că este cea mai frumoasă femeie din clanul merkit. Era chiar cea mai frumoasă dintre toate femeile pe care le văzuse Temujin pînă atunci. Odinioară, fusese vrăjit de strălucirea lui Börte, dar fata aceasta i se părea mai grațioasă, mai fină. Pe fața cu trăsături alese, dăltuite cu măiestrie, plutea o umbră de tristețe, pe care nu o zărise la Börte. Părul era aproape blond, iar ochii aveau reflexe albastre.

În acea zi, Temujin n-a zăbovit prea mult în preajma ei. A doua și a treia zi însă, a intrat din nou în cortul unde se afla fata. Cuvintele pe care le rostea Qulan erau mereu aceleași, iar Temujin se mulțumea să se uite îndelung la chipul ei.

Ca să aducă liniștea în tribul merkit, Temujin a rămas în tabără vreme de două luni, ducându-se destul de des s-o vadă pe Qulan. I se părea ciudat ca o prizonieră dușmană să se poarte astfel cu el. N-ar fi suferit așa ceva din partea altei femei, ba mai mult, ar fi osîndit-o la moarte pe dată. Nu era însă în stare să ia o astfel de hotărîre în ce-o privea pe Qulan.

În seara dinaintea plecării trupelor, Temujin s-a dus la Qulan și i-a spus „Pentru mine ești deosebită de celelalte femei.” A fost el însuși uimit auzind aceste cuvinte din gura lui. Dar dacă tot le spusese, nu mai putea face nimic.

„Aș dori să te țin lângă mine”, a adăugat Temujin. Atunci Qulan, privindu-l drept în ochi, l-a întrebat: „Să fie adevărat ce spui?”

„Firește! Vorbele mele vin din inimă. Nu ești în stare să înțelegi?”

„Fără îndoială, spui adevărul. Altfel m-ai fi ucis. Ceea ce simți pentru mine este iubire?”, a întrebat Qulan, cu un glas ceva mai blînd, cu totul neobișnuit. „Negreșit!”, a răspuns Temujin.

„Spui că este iubire, dar iubirea asta este mai mare, mai adîncă decît ceea ce simți pentru oricare altă femeie?”

„Mult mai mare!”

„Mai mare decît pentru soția ta?”, a întrebat Qulan. Temujin, încurcat, n-a putut răspunde pe loc.

„Dacă simți într-adevăr pentru mine o dragoste mai puternică, mai mare decît pentru soția ta, am să mă dăruiesc ție. Dacă nu, n-am să fiu a ta niciodată, orice-ai face! Moartea este mereu aici, alături de mine!”

În loc să răspundă, Temujin a făcut un pas înăuntrul cortului, spre Qulan. Fata s-a dat înapoi, dar n-a mai rostit nici o vorbă și nici nu s-a împotrivit. Temujin a cuprins-o în brațe și a simțit că nu iubise niciodată astfel vreo femeie.

Spre marea mirare a lui Temujin, Qulan era fecioară. Cînd fusese tirîță pentru prima oară în fața lui, rostise

cu mândrie că-și apăraseră trupul cu prețul vieții, dar Temujin n-o crezuse. Nu-și putea închipui că o femeie ca ea, care fusese, vreme de zece zile, pradă sălbăticiiei care urma îndeobște după fiecare bătălie, ar fi putut rămîne neatinsă. Și totuși, așa stăteau lucrurile. Mărturie a cumpnitelor încercări prin care trecuse, trupul său alb era, în dreptul umerilor rotunzi, între sînii minunați, în scobitura șoldurilor voluptuoase, plin de zgîrieturi și de vinătăi.

A doua zi dimineață, ieșind din cortul lui Qulan, Temujin s-a gîndit din nou că nu iubise niciodată astfel o femeie și că o va iubi toată viața. Și s-a jurat că nu-și va călca niciodată făgăduiala.

După ce i-a supus pe merkiți, Temujin a pornit spre casă. Într-o seară, pe cînd se pregătea să înnopteze, la o zi de mers de tabăra aflată la poalele muntelui Burqan, a hotărît să-i povestească lui Börte despre Qulan. Despre cele două surori, Yesugen și Yesüi, și despre toate celelalte femei care urmaseră nu simțise niciodată nevoia să-și spună nimic. Chiar și așa, Börte tot afla pînă la urmă, dar amîndoi tăceau, iar lucrurile se așezau încet la locul lor. De altfel, Börte își dădea seama că un bărbat în putere ca Temujin nu se putea lipsi de femei în timpul lungilor campanii militare.

De această dată însă, simțea nevoia s-o facă pe Börte să se împace cu existența lui Qulan. În viitor, aceasta avea să aibă în viața lui un loc cu totul deosebit de cel al celorlalte concubine, și trebuia să împiedice orice neînțelegeri care s-ar fi putut ivi între el și Börte.

Temujin l-a trimis pe Muqali la Börte. Generalul, care era cu opt ani mai tînăr decît el și care era cunoscut pentru credința pe care i-o dovedise în toate împrejurările, s-a întors a doua zi și i-a adus lui Temujin răspunsul soției sale.

„Temüjin, preaiubitul meu! Stăpîn atotputernic al marilor podișuri mongole! Cînd te vei întoarce învingător în tabără, vei găsi, alături de cortul soției tale Börte, un cort

nou, plin cu lucruri noi. Mă rog ca tînăra Qulan, trăind aici, să poată face ce nu mai sînt eu în stare să fac și să fie pentru tine izvor de nesecată putere!"

Răspunsul lui Borte a fost pe placul lui Temujin. Nimic nu l-ar fi putut mulțumi mai mult. Borte, fără ca demnitatea ei de soție dîntî să fie știrbită, răspunsese cu mărînimie la cinstea pe care i-o arătase Temujin.

Temujin se gîdea că adusese la ascultare tot ce mai rămăsese din clanul merkit. Îndată ce s-a întors din campanie, a aflat că un grup de răsculați, adăpostit pe muntele Taiqal, nu voia să-i recunoască autoritatea, așa că a trimis o armată să-i supună, punîndu-l în fruntea ei pe Chimbei Căpățînosul, fiul lui Sorqan-shira. Chimbei se dovedea, în toate împrejurările, un comandant viteaz și dîrz, dar era pentru prima oară că i se încredințase o asemenea răspundere. Era atît de scund încît nu se putea urca singur în șa, ceea ce nu era prea bine pentru un războinic. Dar și-a îndeplinit cu cinste sarcina, alungîndu-l departe, spre muazazi, pe conducătorul dușman Toqto'a și pe fiul său, Qudo.

După un scurt răgaz, Temujin s-a grăbit să plece, înainte de sfîrșitul anului, în fruntea întregii armate, spre munții Altai, ca să-i atace din nou pe naimani. Din pricina nînsorilor deosebit de abundente din iarna aceea, n-a putut trece munții și a rămas cu trupele la poalele versantului de nord al munților Altai, pînă la începutul anului următor. Qulan a fost singura femeie pe care a luat-o cu el în expediție.

Spre sfîrșitul iernu, Temujin a trecut munții Altai pentru a treia oară și a cîștigat ținutul naiman. Într-o bătălie dată pe fluviul Buqdorma, a învins o armată alcătuită din ceea ce mai rămăsese din clanurile merkit și naiman. Conducătorii clanurilor, însoțiți de cîțiva oameni, au fugit fiecare pe alt drum.

Temujin i-a încredințat fratelui lui Jelme, Subotei, care dovedise o mare vitejie în campania precedentă împotri-

va naimanilor, conducerea unui detașament de care de luptă, care a pornit pe urmele fugarilor. Înainte de plecarea expediției, l-a chemat pe tânărul general, care abia trecuse de treizeci de ani, și i-a vorbit astfel: „Dacă dușmanul își desface aripile și zboară spre cer, Subotei, prefă-te în șoim și prinde-l! Dacă se ascunde în măruntaiele pământului, prefă-te în tîrnăcop, sapă și înfinge-te în pămînt! Dacă se face pește și se cufundă în mare ori în lacuri, tu fă-te năvod și scoate-l! Ai trecut de-acum peste creste înalte și peste rîuri late. Dar ceea ce te așteaptă va fi fără îndoială mult mai greu. Nu uita că trebuie să ajungi departe și ai grijă de cai! Bagă de seamă să nu lipsească niciodată merindele! Oricît de bogat ar fi vînatul întîlnit în cale, nu obosi caii ca să-l urmărești! Acum du-te și nu cruța nici un soldat dușman, cerul să te aibă în pază, pentru că ai o sarcină grea, viteazule războinic mongol!”

Subotei a plecat și și-a îndeplinit întocmai sarcina. A cercetat toată partea de miazăzi a munților Altai și i-a găsit pe toți fugarii, i-a prins și i-a ucis.

În vreme ce Subotei mătura astfel rămășițele trupelor dușmane, Temujin s-a trezit în tabără cu cinci oameni de-ai săi care-l țirau pe Jamuqa, legat fedeleș.

În ziua aceea, sub un cer întunecat, întregul univers părea cenușiu. Întîlnirea cu Jamuqa a avut loc dinaintea cortului lui Temujin. Trecuseră doisprezece ani de la înfruntarea dintre cele două armate și înfrîngerea usturătoare a lui Temujin și patru de cînd acesta îl învinsese pe Jamuqa, cu ajutorul lui To'oril-han. Dar era pentru prima oară, în șaptesprezece ani, cînd cei doi bărbați se găseau din nou față-n față.

Temujin s-a uitat lung la chipul lui Jamuqa: chipul îi era atît de schimbat încît nu putea crede că este cel pe care-l cunoscuse. Obrazul odinioară rotund era acum slăbit, cu pomeții ieșiți în afară. Dar ca și altădată, zîmbea.

Înainte de a-i vorbi, Temujin l-a copleșit cu întrebări pe cei care-l aduseseră legat, dorind să afle ce se întîmplase. Detașamentul lui Subotei îl urmărise pe Jamuqa, care

nu mai avea decît cinci însoțitori, iar aceștia, ironie a soartei, s-au întors împotriva lui. Temujin, neputînd suferi gîndul de a-1 lăsa în viață pe oamenii care ridicaseră mina asupra stăpînului lor, a poruncit să li se taie capul, sub ochii lui Jamuqa. Apoi, ridicîndu-l pe acesta de jos, i-a arătat un scaun și i a spus „Jamuqa, *anda*, să fim prieteni! Odi-noară am stat în aceeași tabără. Dar tu te-ai îndepărtat de mine. Apoi ne-am dușmănit ani de zile. Acum însă sîntem iar împreună. N-am uitat ziua în care ne-am legat cu jurămint în pădurea Qorqonaq. Zgomotele petrecerii din noaptea aceea îmi răsună încă în urechi, flacăra torțelor strălucește încă în fața ochilor mei. Am jurat atunci să fim prieteni...”

Temujin n-avea de gînd să-l ucidă pe Jamuqa. În amintirea binelui făcut altădată, era gata să-i crute viața celui care pierduse totul.

Dar Jamuqa i-a răspuns: „Temujin, *anda*, la ce ți-ar fi bun acum un prieten ca mine? Nu mă socotesc învins de tine. Ceea ce m-a învins a fost voința Cerului! Cît voi trăi, mă voi ruga să vină ziua să te dobor, și am să cred cu toată puterea că ziua aceea va veni! Trebuie să-mi iei viața fără întîrziere. Dacă ți-e mulă de *anda* al tău, ucide-mă fără vărsare de sînge³ și îngroapă-mă pe un deal înalt!”

„Fie precum ți-e voia, Jamuqa! Am dorit să te cruț, dar fiindcă îmi disprețuiești mîrînimia, să fie cum vrei tu!”, a rostit scurt Temujin. Apoi s-a întors spre unul din oamenii săi: „Să fie ucis fără să curgă sînge și să nu-1 văd trupul! Îngropați-l cu cinste, cum se cuvine!”

Apoi a plecat și a rămas toată ziua în cort.

După șase luni, Subotei, care-și îndeplinsese în chip desăvîrșit misiunea, a venit la Temujin cu obrazul tăbăcit de soare. Ucisese toți urmașii căpetenilor dușmane, chiar și pe nou-născuți. Tot ceea ce prădase de la naimani era,

³După credințele șamaniste, sufletul își avea sălașul în sînge. Cînd era executat un prinț vrednic de cinste, obiceiul cerea ca lucrurile să se petreacă fără să curgă nici un strop de sînge.

pentru mongoli, de mare preț. Grămezi de podoabe, de covoare, de veșminte și de arme au fost adunate în mai multe locuri din tabăra lui Temujin

Acesta i-a spus lui Qulan să-și aleagă ceea ce dorește. Dar ea l-a privit pe Temujin drept în ochi și i-a spus: „Toate aceste lucruri atât de frumoase și de scumpe să i le trimiți lui Borte, care păzește tabăra dincolo de munți Altai. Eu nu vreau nici podoabe, nici veșminte. Nu doresc decât un singur lucru: de acum înainte, să nu te desparți de mine în nici o campanie!”

Temujin a ascultat-o pe Qulan. Iar țesăturile, covoarele, podoabele, mobilele, încărcate pe spinarea cailor și puse sub pază strașnică, au plecat spre Altai, spre tabăra unde aștepta Borte, la poalele muntelui Burqan

Abia în primăvara următoare, în anul 1206, Temüjin s-a întors, victorios, din campania împotriva naimanilor. Era ultimul pas spre unificarea tuturor triburilor care trăiau pe marile podişuri mongole. Temüjin era acum singurul suveran, stăpînul absolut.

La puţină vreme după ce s-a întors, a poruncit să se pună în preajma taberei, aproape de cursul superior al Ononului, steaguri mari, împodobite cu cîte nouă cozi de cai alb¹. Trebuia să fie recunoscut drept han al tuturor mongolilor de către feluritele triburi risipite pe marile podişuri, şi nu oricum, ci printr-o ceremonie solemnă şi măreaţă.

Cu o lună înainte, toată tabăra a fost cuprinsă de o mare agitaţie şi de un du-te-vino de nedescris. În fiecare zi soseau, de la alte triburi, cai încărcăţi cu de-ale gurii şi alte lucruri pentru petrecere, în vreme ce bărbaţii din feluritele clanuri încercau să amenajeze, între corturile şi păşunile din jur, locul pentru ceremonie. Femeile s-au apucat din vreme să pregătească mîncarea pentru ospăţ. Au fost înşirate pe pămînt zeci de cazane, lîngă care s-au pus mai multe rînduri de proşapuri, pentru friptul oilor. Nenumă-

¹ În aceste stindarde, numite *tuq*, se afla sufletul lui *sulde*, duhul protector al clanului. Albul era socotit aducător de noroc. Cîră nouă era socotită sacră, fiind legată de cele nouă stele mînce care, în cosmogonia orientală, îi reprezentau pe cei nouă războinici divini. Temüjin îi cinstea astfel pe cei nouă generali din „Hoarda de Azur”: Bo’orchu, Boro’ul, Kubilai, Jebe, Jurchedei, Sübötei, Jelme, Chila’un şi Muqali.

rate oale cu cumis, aduse din toate părțile, au fost așezate unele lângă altele, sub un cort mare. Cu câteva zile înainte de ceremonie, mirosul de alcool și cel de seu de oale se simțeau în tot satul. A fost ridicat pentru Temujin un cort nou, care se înălța atât de sus spre cer, încît din vîrf, de lângă deschizătura de fum, pămîntul părea mic de tot și nespus de departe.

A sosit și ziua cea mare. Mii de oameni din toate triburile, poftiți la petrecere, se revărsau spre tabără, curînd, băncile așezate în jurul locului pentru ceremonie, în fața cortului lui Temujin, au fost năpădite de o mulțime uriașă.

În vederea ceremoniei fuseseră înfipite în acel loc nouă steaguri mari, pe care cozile de cal alb fluturau în bătaia vîntului blînd de mai.

La ceasul hotărît Temujin a ajuns la locul stabilit. La dreapta ședeau mama sa Höelün, soția sa Börte, cei patru copii, Jochi, Jagatai, Ögodei și Tolui, iar în spate, numeroasele concubine, printre care Yesugen și Yesui. Doar Qulan ședea ceva mai în față. Tot în spate se aflau Shi'i-qutuqu, Boro'ul, Kuchü, Kokochü și toți orfanii din triburile dușmane pe care îi crescuse Höelün și care erau acum niște flăcăi voinici.

În stînga, Temujin îi așezase pe frații săi Qasar, Belgutai, Qachi'un, Temuge și pe sora sa Temülün, iar alături de ei pe credincioșii Bo'orchu și Jelme, pe generali Chimbai, Chila'un, Jebe, Muqali, Subötei, Kubilai și pe bătrînii Mönglik și Sorqan'shira.

Un *quriltai*² din care făceau parte căpeteniile tuturor triburilor a fost deschis cu mare pompă. În timpul sfatului, cei vîrstnici au hotărît să-l numească pe Temujin stăpîn al marilor podişuri mongole. Apoi toți, într-un singur glas, au rostit un nume care suna destul de straniu: „Genghis-han! Genghis-han!” Sub acest nume urma să domnească Temujin, ca han al tuturor mongolilor. De

² Adunare a triburilor din care făceau parte reprezentanții tuturor clanurilor și în cadrul căreia se luau hotărîrile importante (hural).

acum înainte, toate triburile din ținutul marilor podișuri, în sfârșit unite, aveau să alcătuiască „poporul mongol”.

Genghis-han s-a ridicat în picioare. Din toate părțile fîșneau strigăte care se uneau într-un bubuit de tunet: „Genghis-han, Genghis-han!”

Drept răspuns, acesta a fluturat mîna. Barba și mustața îi erau încă negre, dar părul era de-acum cărunț. Trupul era mai greoi, iar mișcările mai încete decît în tinerețe. Avea patruzeci și patru de ani.

Și totuși, era însuflețit de o voință mai puternică decît orice. Triburile mongole erau în sfârșit adunate într-un imperiu și alcătuiau un sistem pentru care dorința lui de a porni împotriva chinezilor, dușmanii dintotdeauna, nu mai era un vis nebunesc.

În mijlocul uralelor mulțimii, Genghis-han se gîndea la puterea pe care o dobîndise. Întinderea ținutului mîrginit la apus de munți Altai, iar la răsărit de Marele Hinggan, era departe de a fi neînsemnată. Ținutul era cuprins între lacul Baikal, la miezînoapte, și Marele Zîd, la miezăzi, unde se afla deșertul Gobi. Pe marile podișuri erau răspîndite aproape două milioane de nomazi. Iar conducătorii tuturor triburilor se aflau acolo, cu toții, și îi cinsteau cu numele de „han atotputernic!” Dacă dorea, putea strînge toate popoarele nomade ca să treacă dincolo de Marele Zîd. Avea s-o facă, fără îndoială. Trebuia s-o facă, dacă era într-adevăr urmașul Lupului Albastru.

Cerul era senin și luminos, iar din clipa în care Genghis-han se ridicase ca să răspundă uralelor mulțimii, razele soarelui erau mai fierbinți. Genghis-han se pregătea să rostească primele sale cuvinte de conducător atotputernic. A ridicat brațele și le-a mișcat cu putere, ca să potolească vîietul mulțimii, dar acesta se întetea.

„Dintr-o poruncă a Cerului s-a născut mai întîi Lupul Albastru. Era însoțit de o căprioară albă, care trecuse lacul cel mare de la apus. Din unirea lor s-a născut Bat-tachi-han, strămoșul mongolilor. Mongolii se trag din Lupul Albastru. În jurul acestui lup s-au adunat astăzi cele

douăzeci și unu de triburi de pe marile podișuri, ca să alcătuiască o singură putere. Am fost ridicat la rangul de han. Noi, fiu lupului, trebuie să trecem acum dincolo de Hinggan, dincolo de Altai, dincolo de munții Tianshan și Qilian. Trebuie să ne bucurăm de un trai mai îndestulat, de plăceri mai alese, iar munca noastră să fie mai rodnică decât am fi visat. Numai să vrem, și vom avea locuințe care rămân mereu în același loc, și vom paște turmele fără să fim nevoiți să plecăm cu ele în altă parte. Noul vostru han are dreptul să vă spună tot ceea ce trebuie să faceți ca să ne atingem ținta. Aveți încredere în mine! Ascultați-mă, voi, lupi puternici și sălbatici ai noului imperiu mongol!"

Atunci, la semnul lui Genghis-han, a început petrecerea. Mîncarea și băutura au fost împărțite nu numai căpetenilor, ci tuturor celor care se înghesuiau pe bănci. Ospățul a ținut zile în șir, fără întrerupere. În timpul zilei, dansurile și cîntecele pe toate melodile și în toate limbile erau urmate de demonstrații de obiceiuri de război specifice fiecăruia din numeroasele clanuri care alcătuiseră cele douăzeci și unu de triburi. La căderea nopții, cînd răsărea luna, mereu roșie, locul de dinaintea cortului lui Genghis han era luminat de torțe, iar petrecerea se dezlanțuia, cu băutură, cîntece și dansuri.

În cea de-a treia noapte, Genghis-han a văzut niște femei în vîrstă, îmbrăcate sărăcăcios, care dansau cu mișcări ciudate de brațe: cîntînd un cîntec păstoresc, închipuiau mișcările păstorilor mînîndu-și turmele și dansau mereu același dans. La vederea lor, a simțit o emoție puternică: femeile acelea sărmene și urîte nu aduceau deloc cu Căprioara Albă. Se cuvenea să poarte cele mai frumoase veșminte și să învețe cîntece și dansuri noi.

Legănat de zgomotul petrecerii, care ajungea pînă la cortul lui, Genghis-han a simțit deodată nevoia de a-și su-pune pe toți mongolii unei pregătiri mai temeinice, pentru a le da puterea lupilor, și de a le îmbrăca pe femei în haine minunate, ca să semene cu niște căprioare.

În ultima zi a petrecerii, care părea să nu se mai sfîrșească, Genghis-han, urmărit de acest gînd, a hotărît să

le dea celor ce-l slujiseră cu credință o răsplată pe măsură. Mai întâi i-a numit în fruntea unităților de o mie de războinici pe cei nouăzeci și cinci de bărbați care fuseseră alături de el vreme de ani și ani, rostind numele lui Bo'orchu, Monglik, Muqali, Jelme, Sorqan-shura. Conducătoru unităților mai mari, numite *tümen*³, trebuiau aleși dintre acești nouăzeci și cinci de tovarăși credincioși.

Pentru a-i cinsti în chip deosebit pe toți acești războinici, a trimis după ei în cele patru colțuri ale taberei, apoi i-a chemat lângă el, pe rînd.

Primii chemați au fost Bo'orchu și Muqali. Genghis-han i-a strîns mîna lui Bo'orchu și i-a spus: „Pînă acum, nu ți-am dat nici un fel de răsplată. Și totuși ești prietenul meu cel mai vechi și ai jertfit totul pentru mine!”

Amintirea zilei de demult, cînd găsise cei opt cai furați cu ajutorul lui Bo'orchu, a revenit în mintea lui Genghis-han și l-a umplut de duioșie.

„Prietene! Tatăl tău Naqu-bayan a fost un om înstărit. Iar tu ai lăsat fără părere de rău toate foloasele cucerite unui moștenitor bogat ca să mă urmezi, să mergi alături de mine, pînă azi, pe atîtea căi pline de primejdii Bo'orchu, de azi înainte, ai să guvernezi peste tot ținutul Altai!”

Bo'orchu a fost el însuși uimit de atîta mărinimie.

Pe urmă, Genghis-han a rostit: „Muqali! Te numesc guvernator al ținutului Marelui Hinggan!” Tînărul general a primit răsplata fără un cuvînt. Cînd Genghis-han pornise împotriva verilor săi Seche-beki și Taichu, un bărbat pe nume Gu'un-u'a se adăpostise în tabăra sa, împreună cu doi băieți, dintre care unul era Muqali. În timpul campaniei împotriva naumanilor, acesta dovedise o vitejie fără seamăn, dar mai ales o iscusință rară pentru cineva atît de tînăr, cîștigînd încrederea tuturor. Genghis-han îl răsplătea astfel pe tînărul general, nu atît pentru me-

³Unitate de zece mii de ostași.

ritele sale de pînă atunci, cît pentru nădejdea pe care și-o punea în el, gîndindu-se să-i încredințeze comanda armatei în timpul campaniei împotriva imperiului Kın

„În curînd ai să treci dincolo de Marele Zid, în fruntea unei hoarde de un milion de lupi!”, s-a mărginit să spună Genghis-han. Muqali, la fel de impasibil și de tăcut, a înclinat din cap.

A fost apoi chemat bătrînul Qorchi, care prezisese odinioară înălțarea lui Temujin la rangul suprem. Petrecuse zece ani trîndăvind, scutit de campaniile militare și de treburile zilnice. Nu era poftit oficial la ceremonie, dar urmărea zi de zi, așezat în fața cortului, petrecerea plină de veselie.

Qorchi a ajuns dinaintea lui Genghis han, abia ținîndu-se pe picioarele slăbite, pentru că, de la o vreme, se mișca tot mai anevoie.

„Te salut, Qorchi, ghicitorule!”, a spus Genghis-han, cu glas plin de dragoste. Își amintea, ca și cum ar fi fost ieri, de ziua în care fugise din tabăra lui Jamuqa, în vremea cea mai grea din viața lui, și-l văzuse pe bătrîn dinaintea lui, cu fața scaldată în lumina sîngerie a apusului de soare. Prezicerea se împlinise. Iar Genghis-han știa prea bine cît de însemnate fuseseră vorbele lui Qorchi pentru soarta lui.

„«Dacă vei ajunge într-o zi hanul tuturor mongolilor, să-mi dăruiești treizeci de fete frumoase», mi-ai spus atunci. A venit vremea să-mi ții făgăduiala. Ghicitorule muieratic, binevoiește și alege-ți treizeci de soți!”

Qorchi, cu un zîmbet ușor care-i îndulcea chipul tot mai zbîrcit, a răspuns: „Sînt tare bătrîn. Dar preafrumoasele făpturi îmi vor aduce înapoi un strop de tinerețe!”

„În afară de cele treizeci de femei, ai să guvernezi tribul adargin chinos, togoles, telengut. Ai să veghezi asupra popoarelor din pădure care trăiesc pe malurile fluviului Irțiș!”, a adăugat Genghis-han.

Qorchi a îngenuncheat încet, ca și cum ar fi fost zdrobit de povara acestei sarcini aruncate pe umerii săi firavi. Apoi s-a ridicat, ajutat de doi robi, și s-a îndreptat spre cortul său, clătîrîndu-se.

După ce Qorchi s-a îndepărtat, Genghis-han a întărit puterea pe care i-o încredințase: „Popoarele din pădure nu se vor putea mișca spre răsărit fără îngăduința lui Qorchi. Vor trebui să-î ceară sfatul în toate cele și-l vor asculta.”

Fiecare vorbă a lui Genghis-han era însoțită de uralele mulțimii, care se înghesuia din toate părțile. Pe măsură ce spusele îi erau purtate de pristavi, din gură-n gură, valuri de urale se ridicau de peste tot. A venit apoi rîndul lui Kubilai, alt războinic vestit, să se înfățișeze la Genghis-han. Ca și Jelme, Jebe și Subötei, Kubilai se număra printre generalii socotiți de neînvins. Nu cunoscuse nuci-odată înfrîngerea.

„Kubilai, te numesc înalt dregător al treburilor militare”, a spus Genghis-han. Kubilai nu era nemulțumit de răsplată, dar ar fi preferat o funcție legată mai strîns de război, chiar și mai puțin însemnată. Încă nu înțelegea că dobîndise puteri uriașe și că putea trimite, după plac, împotriva unui ținut străin, o armată de un milion de oameni.

„Vreau să lupt! Să lupt!”, a mormăit, îndepărtîndu-se, lupul mongol, care abia trecuse de treizeci de ani.

A venit apoi rîndul lui Jelme. Adolescentul de odinioară, coborît de pe muntele Burqan împreună cu tatăl său, care-și ducea foalele în spinare, avea acum aproape cincizeci de ani. Era cel mai credincios tovarăș al lui Genghis-han, după Bo'orchu.

„Prietene! Mi-ar trebui zile întregi ca să-ți laud vrednicia. Cînd m-am născut, tatăl tău mi-a dăruit scutece de zibelină. Aș dori să te răsplătesc și eu pentru acest bine. Numai tu, dintre toți mongolii, vei putea face nouă greșeli fără să fi pedepsit”, a rostit Genghis-han, care nu se hotărîse încă la ce rang să-și înalțe prietenul. Chiar dacă i-ar fi dat ținuturile cele mai întinse și puterile cele mai mari, nu l-ar fi răsplătit îndeajuns.

„Jelme, despre rangul și despre puterile pe care le vei avea, vom vorbi amîndoi în tîhnă”, a adăugat Genghis-han. Dar Jelme nu avea ce face cu toate acestea. Voia să fie lă-

sat în pace. Dacă era înzestrat în ale războiului, era încă și mai priceput la rînduiala amănuntelor vieții de zi cu zi, pe care nimeni nu le băga în seamă. Or, de la primele ceasuri ale dimineții, își bătea capul întrebîndu-se cum să înapoieze fiecărui clan lucrurile împrumutate pentru ceremonie. Mai trebuia să vadă și cum să mulțumească fiecăruia pentru darul făcut cu acest prilej; era supărat văzînd că nimeni, în afară de el, nu părea să aibă această grijă.

„Jelme!”, a spus din nou Genghis-han, dar acesta a sărit în sus, strigînd: „Foc! Foc!” Tocmai își adusese aminte că nu se îngrijise să vadă dacă toate focurile din vetre fuseseră stinse.

A venit apoi rîndul bătrînului Sorqan-shira, care avea acum șaptezeci de ani. Altădată, cînd fusese prins de Targutai, căpetenia tayichi'ut, și încercase să fugă, Temujin petrecuse o noapte la bătrîn. Sorqan-shira, pe jumătate dezbrăcat, bătea cumîsul, al cărui miros nu semăna deloc cu cel care plutea acum prin tabără, după petrecere. Amintindu-și de mirosul acela, Genghis-han, cu nările fremătînd, l-a întreat: „Sorqan-shira, părinte al lui Chumbei și al lui Chila'un! Ce dorești să-ți dau?”

„Dacă-mi îngădui să vorbesc deschis, aș dori să mă așez în ținutul merkit, pe Selengga, și să folosesc pășunile fără să plătesc dările. Dacă vrei să-mi dai mai mult, tu vei hotărî, mărite han. Am să primesc cu bucurie tot ceea ce vei binevoi să-mi dăruiești.”

„Fie cum vrei tu, bătrînul meu tovarăș! Ai să te așezi în ținutul merkit, pe Selengga, și ai să folosești în voie pășunile. Te scutesc de plata dărilor. Și chiar dacă ai să faci nouă greșeli, n-ai să fii pedepsit, întocmai ca Jelme!”, a rostit Genghis-han. Simțea însă că nu-l răsplătise îndeajuns pe Sorqan-shira. nu uitase că atunci cînd se pitise în tufele de pe malul apei, bătrînul nu-l vînduse.

„Îți îngădui ca, în vreme de război, să păstrezi tot ce vei prăda de la dușman.”

„Mărite han, a spus Sorqan-shira, doar să mai trăiesc și să apuc următoarea campanie.”

„Vreau să-ți mai fac un dar: ai să păstrezi tot vînatul pe care îl vei ucide în vîntătorile de noapte.”

Genghis-han găsea însă că tot nu era de ajuns

„Sorqan-shira, fie ca să-ți petreci tot restul zilelor ca oamenii liberi care poartă tolba cu săgeți și se îmbată în fiecare seară. Și, prietene...”

Dar bătrînul i-a tăiat vorba, zicînd: „Mărite han, îmi ajunge. Ce mi-aș putea dori mai mult? Singurul lucru pe care mi-l mai doresc este ca oastea ta să treacă dincolo de Marele Zid, ca să cotopească imperiul Kin!”

Arătînd cu mîinile că nu mai voia nimic, s-a îndepărtat repede. „Imperiul Kin”: la aceste cuvinte, gîndul lui Genghis-han a zburat către Muqali, căruia voia să-i încredințeze conducerea armatei în ofensiva împotriva chinezilor. Îi dăruise guvernarea unui ținut, dar era oare destul? L-a chemat din nou pe tînărul general și i-a spus: „Te fac rege. De acum înainte, vei fi pentru toți «regele Muqali».”

La această dovadă de mare cinste, Muqali s-a schimbat la față și a spus că trebuie să cugete, înainte de a primi, dacă este într-adevăr vrednic.

Apoi Genghis-han i-a răsplătit cum se cuvine pe Chumbei, Chula'un, Jebe și pe toți ceilalți generali care își dovediseră pe deplin înaltele însușiri. Jebe și Subótei, cei doi neînficați lupi mongoli, au fost puși în fruntea unor unități de cîte zece mii de oameni. Ceremonia, care părea fără sfîrșit, a continuat pînă noaptea tîrziu. Genghis-han nu și-a răsplătit nici un membru al familiei: dorea să mai amîne clipa în care avea să le dăruiască fraților și copiilor săi, precum și femeilor, ranguri și puteri

Petrecerea s-a încheiat în aceeași seară. A doua zi și în zilele următoare, Genghis-han a făcut cunoscute hotărîrile pe care le luase pentru a reorganiza întreaga armată. A proclamat solemn, în prezența tuturor generalilor,

numirile în grad, explicînd în cele mai mici amănunte ce înseamnă fiecare funcție.

A arătat mai întîi cum își va organiza garda personală. ostașii urmau să fie aleși din familiile șefilor de *tumen*, ai unităților de o mie și de o sută de oameni. Cei din familii obișnuite, dacă se dovedeau pricepuți și viteji, puteau și ei ajunge la această cinste.

„Fiii șefilor de unități de o mie de războinici vor fi însoțiți de cîte zece oameni și de un frate mai mic. Fiii sutășilor vor avea cîte cinci tovarăși și un frate mai mic. Fiii celor care conduc unități de cîte zece oameni vor avea trei oameni pe lîngă ei și un frate mai mic. Fiecare dintre acești tovarăși va fi ales din familiile de vază ”

Genghis-han și-a organizat astfel, cu cea mai mare grijă, garda personală alcătuită din două corpuri deosebite: santinelele și arcașii. Conducerea a încredințat-o unor tineri necunoscuți, despre care nu se știa încă nimic. Dar Genghis-han nu pierdea niciodată prilejul de a-i încuraja pe tinerii luptători care se purtau cum se cuvine, atît în timp de pace, cît și în război. I a împărțit pe cei zece mii de oameni din gardă în zece unități, conduse, în cea mai mare parte, de fiii vasalilor săi de încredere.

Genghis-han a arătat apoi care sînt sarcinile santinelelor și ale arcașilor pe timp de noapte:

„După apusul soarelui, dacă se ivește cineva prin preajma cortului meu, să fie prins și cercetat a doua zi. Santinelele de noapte, la schimbarea gărzii, vor verifica identitatea celor pe care îi înlocuiesc.

Santinelele vor dormi în jurul cortului meu și pe loc îi vor despica țeasta aceluia care va încerca să pătrundă înăuntru în toată noaptea.

Nimeni nu va sta într-un loc mai înalt decît santinelele de noapte. Nimeni nu va avea dreptul să afle care este numărul lor. Cine va încerca să treacă printre ele va fi prins și legat.

Santinelele de noapte nu se vor îndepărta de cortul meu.

Dacă se vor isca neînțelegeri, vor fi supuse judecății lui Shi'i-qutuqu.⁴⁴

Soarta făcuse din Shi'i-qutuqu, orfanul tătar crescut de mama lui Genghis-han, un tânăr aspru și neînfricat. Nici că se putea găsi o îndatorire mai potrivită pentru firea flăcăului singuratic, cu chipul veșnic palid.

Genghis-han a vorbit mai multe ceasuri despre organizarea gărzii și despre treburile pe care le avea de îndeplinit. Pentru ofițerii care îl ascultau, era cu totul altul decât conducătorul care, în timpul petrecerii, se arătase atât de mărinimos. Expresia feței, timbrul vocii, strălucirea ochilor erau ale altcuiva. În afară de câțiva generali, nimeni nu bănuia cum de se gândise la aceste lucruri. Vreme de câteva zile, Genghis-han și-a înfățișat planurile de organizare civilă și militară a noului imperiu mongol. Fiind nevoiți să stea în picioare ore întregi, el și ofițerii aveau acum fața arsă de soarele nemilos al verii.

Într-o zi, Qulan i-a spus lui Genghis-han, care intra se în cort: „Mărite han, n-a sosit oare timpul să le dăruiești ceva și celor din familie? Pînă și o pietricică, fie ea cît de mică, n-o recunoști ca fiind a ta decît cînd o strîngi în palmă!”

⁴⁴ După cît se pare, hanu s-au inspirat, în organizarea unităților, din administrația chineză, după cum și meșteșugarii s-au folosit de știința fierarilor chinezi în prelucrarea oțelului. Genghis-han s-a sprijinit pe vasali (*noyon*), cărora le-a dăruit după fiecare cucerire domeni cuprinzînd un anumit număr de iurte („vetre”). Pentru a evita răzmerițele, hanu păstra armele în arsenale și avea o gardă personală alcătuită din oameni de mare încredere. Conform unei organizări piramidale simple, bazată pe sistemul zecimal, familia era urmată de clan, clanul de trib, iar tribul de uniunea de triburi. Iurta (cortul familial) trebuia să dea pentru serviciul militar unul sau doi bărbați. *Arbanul* cuprindea zece călăreți. La nivelul clanului, zece *arban* alcătuiau un *djaghan*. Mai departe, zece *djaghan* formau un fel de regiment numit *minggan*, comandat de un viteaz al tribului, *bagadir*. Zece *minggan* formau un corp de oaste numit *tuman* sau *tümen*, iar o armată cuprindea două-trei asemenea urutăți. Armatele și *tumen* se stabileau la nivel de uniune de triburi și erau comandate de cîte un *noyon* (n.t.)

„Fii liniștită: am să îți răsplătesc pe toți cît de curînd! Am să le îngădui și femeilor mele să-și aleagă ce doresc. Dar tu, Qulan, ce vrei?”, a răspuns rîzînd Genghis-han.

„Dorința mea este să nu am nimic! Ținutul uigur, ținutul Kın și atîtea altele nu trăiesc oare în inima ta? Pe tine te doresc, pe tine, cu visele tale nemăsurate! Cînd ai să treci munții Altai pentru a patra oară?”

Genghis-han, fără o vorbă, o mîngîia pe Qulan din priviri. Era acolo, lîngă el, căprioara cea albă.

La puțină vreme după întemeierea imperiului mongol, Genghis-han a avut de rezolvat problema destul de complicată a lui Mônglik și a celor șapte copii ai săi. Mônglik, mai mare decît el cu cincisprezece-șaisprezece ani, era de-acum un bătrîn de șaizeci de ani.

Genghis-han îl ridicase pe Monglik la un rang care-i îngăduia să facă parte din sfatul suprem al înțelepților, iar pe copiii săi îi pusese în posturi însemnate. Le acordase aceste privilegii în semn de recunoștință față de tatăl lui Mônglik, Charaqa: cu treizeci de ani mai devreme, îndată după moartea lui Yesügei, cînd familia lui Genghis-han fusese părăsită de tot clanul și lăsată în voia loviturilor crude ale soartei, bătrînul Charaqa fusese singurul care-și dăduse viața pentru ei, ceea ce Genghis-han nu uitase. Tulburarea care-l cuprinsese atunci, văzînd credința fără margini a bătrînului, încă îl mai mușca. Iată de ce, pentru că nu-l putuse răsplăti pe Charaqa, îi răsplătea fiul și nepoți.

Cu toate acestea, Genghis-han nu avea deplină încredere în Monglik: spre deosebire de Charaqa, acesta fugise, ca toți ceilalți, ceea ce nu-l împiedicase să se întoarcă mai tîrziu, fără să se rușineze, împreună cu cei șapte copii. Genghis-han nu-și arăta însă amărăciunea și se gîndea tot timpul la ei ca la urmașii credinciosului Charaqa.

Cel mai împovărător era însă pentru Genghis-han gîndul la legătura dintre Mônglik și propria sa mamă, Hœlun. Neștînd prea bine cînd începuse, bănuia totuși că nu mult după întoarcerea lui Monglik în tabără, în urmă

cu treisprezece ani. Hoelun abia trecuse atunci de cinci-zeci de ani și era lesne de închipuit că după ani grei de muncă, închinați creșterii celor cinci copii, și-ar fi putut dori — ceea ce nu era un păcat — să-și trăiască în voie viața de femeie.

Și totuși, lui Genghis-han nu i plăcea să-l găsească pe Mônglik în cortul mamei sale. Nu pe ea îi era ciudă, ci pe Mônglik, ceea ce-l făcuse să și rărească vizitele la Hœlun, în ultimii ani. Dar cum nu se împotriva pe față, legătura devenise aproape oficială, îngăduindu-i lui Mônglik să-și sporească, din umbră, puterea. Mai mult decît atît: cei șapte copii, profitînd de poziția tatălui lor, se purtau cu multă obraznicie. Cel mai rău dintre toți era cel mare, șamanul Teb-tengri, care alesese pentru Temujin numele de Genghis-han și acum nu-și mai încăpea în piele. Teb-tengri, socotit trimisul Cerului, putea lua parte la toate adunările. Vrajitorul chel, cu privirea pătrunzătoare ca a unei păsări de pradă, cu pielea negricioasă, profitînd de poziția tatălui său Mônglik și de privilegiile date de rolul său religios și politic, făcea uneori lucruri fără măsură și nu avea decît o singură grijă: să întărească puterea familiei.

Genghis-han nu avea mai multă încredere în Teb-tengri decît în Mônglik. Dar cum prezicerile acestuia se adevereau adesea, deși nu-l plăcea, nu-și putea îngădui să nu fină seama de semnele Cerului care se arătau prin glasul lui.

La sfîrșitul verii, în anul în care Genghis-han a ajuns la puterea supremă, s-a produs un eveniment hotărîtor. Teb-tengri s-a înfățișat la Genghis-han, a cerut să rămîină singur cu el, și, după ce a rostit: „Am venit cu o solie de la Cerul cel veșnic”, i-a dat o veste care nu putea fi socotită fără însemnătate; Qasar, fratele lui Genghis-han, plănuia să pună mîna pe putere. Căpeteria mongolă, neputînd crede o asemenea ticăloșie, s-a răstit la pasărea de pradă: „Chiar și un semn al Cerului trebuie să se bizuie pe ceva! Întreabă-l pe ce se bizuie dacă trimite un astfel

de semn!" Teb-tengri, cu un zîmbet răutăcios, a răspuns: „Cerul îl pofteste pe han să se ducă în tabăra lui Qasar, unde va descoperi ceva înfricoșător.”

Genghis-han a luat cîțiva oameni din gardă și a ieșit din cortul imperial spre a merge la fratele său, la o oarecare depărtare. Era ceasul cînd se lăsa întunericul. Tabăra lui Qasar răsuna de zgomotele unei petreceri. Un ospăț, care părea să fi început demult, era pe sfîrșite.

Genghis-han a rămas în picioare, într-un colț. Mulțimea gălăgioasă se grăbea să plece, iar din cortul lui Qasar ieșeau pîcuri de oameni amețiți. Printre ei, Genghis-han a zărit-o deodată pe Qulan, însoțită de roabe. Nu era nimic ciudat în faptul că fusese poftită la petrecere. Dar l-a zărit în urma ei pe Qasar, în pragul cortului, încercînd s-o ia de mîină. Fratele său era beat, nu încăpea nici o îndoială. Qulan l-a respins în două rînduri și s-a pierdut în mulțime, cu roabe cu tot.

Genghis-han a fost cuprins de o mînie fără margini împotriva lui Qasar. Așa cum prezisese Teb-tengri, văzuse ceva de neînchipuit. Cum prezisese Teb-tengri, Qasar era gata să-l trădeze.

Întors în tabără, Genghis-han a trimis ostași după Qasar, să-l aresteze. Ceva mai tîrziu s-a dus chiar el în cortul fratelui său. Acesta, fără cingătoare și fără sabie, stătea în picioare lîngă pat, legat. Genghis-han, rămas fără grai, se uita la el, plin de mînie. De ce Qasar, mîna lui dreaptă, alături de care trecuse prin toate încercările, încă din copilărie, se ridica acum împotriva lui? Genghis-han, neputînd hotărî dacă fratele său trebuia alungat, ucis ori închis, tăcea.

În clipa aceea, pînza de la intrarea cortului a fost dată la o parte cu violență și Genghis-han a văzut-o pe mama sa. De la o vreme, Hoelun nu se mai simțea în putere și mergea încet, cu pași nesiguri, ca și cum tot trupul i-ar fi fost înțepenit. Sosirea mamei sale era pentru Genghis-han cu totul neprevăzută. Fără îndoială, cineva îi dăduse de știre.

Höelün s-a repezit la Qasar, i-a desfăcut legăturile, i-a dat înapoi tichia și cingătoarea⁴, apoi s-a așezat turcește și l-a măsurat pe Genghis-han cu asprume, rostind cu glasul tremurînd de supărare: „Să-ți arăt sinii fleșcăiți? Să-mi mai storc cei doi sinii care v-au hrănit, pe tine și pe Qasar? Odinioară ți-ai ucis fratele, pe Bekter. Vrei să-l ucizi acum și pe Qasar? Asemenea cînelui care-și sfișie placenta, asemenea panterei care sare pe stîncă abruptă, asemenea leului care nu-și poate stăpîni mîna, asemenea pîtonului care înghite o făptură vie, asemenea șoimului care se năpustește asupra umbrei sale, asemenea știucii care-și înghite prada în tăcere, asemenea cămulei care-și mușcă puiul de genunchi, asemenea șacalului care sare la beregata dușmanilor, asemenea raței care-și mănîncă pui pentru că nu-i poate face să meargă mai repede, asemenea hienei care se năpustește asupra celui care se apropie de vizuină, asemenea tigrlui care se aruncă fără să șovăie asupra prăzii, asemenea cînelui sălbatic care atacă orbește, vrei să-l ucizi și pe Qasar, care a fost atîta vreme mîna ta dreaptă?”

La această izbucnire de mînie, Genghis-han a făcut un pas îndărăt. Supărarea bătrînei sale mame era și mai strașnică decît atunci cînd îl ucisese pe Bekter, iar vorbele le rostea într-un soi de transă, pe nerăsuflate. Genghis-han se uita la ea, pe jumătate năucit. Semăna într-adevăr cu un pîton gata să-l înghită de viu. Cînd murise Bekter, Höelün plînsese, dar acum n-a vărsat nici o lacrimă. Genghis-han a mai făcut un pas înapoi și s-a mulțumit să spună doar atît: „Qasar este liber și va mai fi încă multă vreme mîna mea dreaptă.” Apoi, întorcîndu-le spatele mamei și fratelui său, a ieșit din cort. Sunțindu-se singur și părăsit, a mers sub cerul nopții, presărat cu stele. Nu știa dacă fratele său fusese ori nu gata să-l trădeze, dar știa că încercase s-o ia de mîna pe Qulan, ceea ce era de neiertat. Și totuși, Genghis-han îl iertase. O făcuse pentru

⁴ Cf. cap. 2, nota 3.

bătrîna lor mamă Höelun, pentru această femeie fără pereche, care îi crescuse în ciuda atîtor greutăți

Nu din pricina asta se simțea acum singur, ci din pricina privirii mamei sale. Privirea unei mame care încearcă să-și apere puiul de primejdie. Pentru prima oară, Genghis-han era nevoit să recunoască că dacă el și Qasar aveau aceeași mamă, era ceva deosebit în legătura dintre ea și fiecare dintre ei: Qasar era sigur copilul lui Höelun și al lui Yesügei, în vreme ce el fusese zămislit atunci cînd mama sa fusese răpită de merkiți. Nu era nici o îndoială. Era limpede că Höelun îl disprețuia, așa cum îl disprețuise pe cel care o răpise. Genghis-han citise limpede în ochii lui Höelun taina nașterii sale, sau cel puțin așa credea.

Și totuși, pentru ea nu-și mai pedepsise fratele, ceea ce însemna că trebuia să-l execute pe Teb-tengri, vinovat că-l făcuse trădător pe Qasar, sub acoperirea unei prezeri. În noaptea aceea, Genghis-han n-a închis ochii, tot întrebîndu-se de partea cui să fie, a mamei ori a zeilor. În zori, a hotărît să-l ucidă pe trimusul Cerului.

A doua zi, cînd Teb-tengri s-a înfățișat în cortul lui Genghis-han, acesta a poruncit oamenilor din gardă să-l lege și l-a dat pe mîna a trei războinici aleși cu grijă. Aceștia l-au scos din cort pe Teb-tengri și l-au dus în piață, unde i-au rupt spinarea, iar după ce s-au încredințat că murise, l-au lăsat printre buruieni.

După un ceas, Genghis-han s-a dus la locul cu pricina să vadă cadavrul. Tatăl și frațul lui Teb-tengri, înconjurați de o mulțime de oameni din clan, veniseră să ia trupul. Mônglik s-a apropiat de Genghis-han și i-a spus: „Ți-am fost tovarăș credincios de la începutul cuceririi mongole, iar tu mi-ai ucis fiul cel mai mare!” Vorbele sale sunau aspru, pentru că se știa iubitul lui Höelun.

Genghis-han a strigat, cu glas tremurat: „Mônglik! Teb-tengri, victimă a lăcomiei și cruzimii alor tăi, nu s-a putut bucura de mla suveranului, cînd i-a venit ceasul. Oare vrei să fii și tu un trup fără viață și să te odihnești lîngă fiul tău?”

Mönglik și copiii săi, înspăimîntați, s-au îndepărtat în grabă, lăsînd trupul lui Teb-tengri unde se afla. Tot de dragul mamei sale, Genghis-han a renunțat să-l ucidă pe Mönglik.

Cadavrul lui Teb-tengri, care s-a dovedit a fi într-adevăr șaman, a rămas acolo jos, pe pămînt, fără să putrezească. Toți s-au speriat de asemenea minune, dar Genghis-han nu s-a sinchisit. De dragul mamei lui, lăsase în viață două ființe de care dorea să scape cu orice preț. Față de acest sacrificiu, soarta trupului lui Teb-tengri, deși neobișnuită, i se părea un fleac.

Genghis-han s-a purtat de atunci cu Qasar ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Acesta a rămas ajutorul său de nădejde. Nu și-a schimbat nici purtarea față de Mönglik, îngăduindu-i să intre în cortul mamei sale și să ia parte la sfatul înțelepților. Dar după moartea lui Teb-tengri, familia lui Mönglik și-a pierdut o mare parte din putere și nu s-a mai purtat cu atîta obrăznicie.

În anul următor, 1207, Genghis-han, aflînd că au mai rămas, în ținuturile de graniță ale noului imperiu mongol, unele popoare care nu voiau să i se supună, a încercat să le îngenuncheze.

La începutul primăverii, l-a trimis pe Kubilai să atace tribul qarluq. Kubilai răspundea de treburile militare, dar îi ceruse cu acest prilej lui Genghis-han să conducă el însuși operațiunile. Conducătorul tribului qarluq s-a predat fără să se împotrivească și l-a însoțit pe Kubilai, cerînd să fie primit de Genghis-han. Acesta l-a întîmpinat cu bunăvoință și i-a făgăduit, pentru mai tîrziu, mîna uneia dintre fucele sale. Era cam devreme să i-o dea de soție pe fiica dăruită de concubina sa Yesüi, care nu avea decît trei ani.

Aflînd mai apoi despre o răscoală a naimanilor, a trimis într-acolo, la începutul verii, o expediție condusă de Jebe. Tînărul general a avut nevoie de șase luni pentru a înăbuși răscoala, întorcîndu-se victorios la începutul toamnei.

Nici nu ajunsese bine că uiguții, care trăiau la marginea teritoriului mongol, i-au trimis lui Genghis-han vestea că doreau să îi jure credință și supunere. Darurile căpeteniei lor erau toate de mare preț: aur, argint, pietre prețioase, mătăsuri, brocarturi, damasc. Drept mulțumire, Genghis-han i-a făgăduit mîna prințesei Alqal-to'un. Era fiica lui Yesugen, dar și ea era prea mică și încă nu putea fi despărțită de mama ei.

În anul următor, 1208, Genghis-han l-a numit pe fiul său cel mai mare, Jöchi, în fruntea unei armate care urma să cucerească ținuturile împădurite de la miazănoapte. Era prima expediție dincolo de hotare, de la întemeierea imperiului. Pentru a putea lupta împotriva imperiului Kin aflat la sud-vest și a regatului uigur de la sud-est, trebuia să scape mai întîi de orice amenințare a popoarelor din nord. În aceste ținuturi nu exista nici o putere organizată, iar cele cîteva triburi barbare erau răspîndite în jurul lacului Baikal. Mai la nord se afla „ținutul Sibir” (Siberia), alcătuit din cîmpii înghețate și nelocuite, unde mongolii încă nu ajunseseră.

Jöchi avea douăzeci și unu de ani. Sortit încă de la naștere să treacă prin toate încercările din care avea să se făurească poporul mongol, fusese ținut din scurt de mama sa, Börte. Cînd s-a pomenit de expediția în ținutul Sibir, Börte l-a rugat pe Genghis-han să-i încredințeze fiului lor conducerea, ca să-și încerce astfel puterile.

„Ținutul este departe. Nu se știe pînă unde se întinde dincolo de lacul Baikal”, a spus Genghis-han. „Jöchi are picioare mai voinice decît căpriorul”, a răspuns Börte, ridicînd capul. „Campania din Sibir nu va fi o luptă cu omul, ci cu natura.”

„De mic, Jöchi a crescut cu vîntul și cu zăpada. N-a stat ascuns în cort!”

„Nouăzeci de oameni din o sută nu se vor mai întoarce din campanie”, a spus atunci Genghis-han. „Dar nu s-a născut oare Jöchi ca să înfrunte o astfel de soartă?”,

a întrebat Borte, cu o privire sălbatică Genghis-han, după ce s-a uitat în tăcere la soția lui, a rostit încet: „Fie! O să-l trimit pe Jochi!”

Genghis-han se gândise că expediția în ținutul Sibir avea nevoie de un comandant încercat, vestit, în stare să-și îmbărbăteze oamenii, și că singurul om potrivit pentru așa ceva era Jelme. Totuși, la insistențele lui Borte, a hotărât să-l aleagă pe Jochi. Văzuse scinteind în privirea soției sale sfidarea față de bărbatul care nu credea că Jochi este fiul său.

Jochi, ridicat pentru prima oară în viață la rangul de general-șef, a așteptat topirea zăpezii, la începutul lunii mai, apoi a părăsit tabăra în fruntea aripii drepte a armatei mongole⁵, care număra zeci de mii de luptători viteji. A mers pe malul unui afluent al râului Selengga, apoi a luat-o spre nord.

La sfârșitul anului, s-a întors victorios, aducând o pradă uriașă. Călăuzit de Qutuqa-beki, căpetenia oirașilor, care se predaseră primii, supusese, rînd pe rînd, mai multe populații buriat, balgun, ursu'ut, qabqana, qanga, to'uba. Îi adusese la ascultare pe kirghizi, cel mai puternic trib din regiune, supusese popoarele din pădurile din nord-vest și se întorcea acum însoțit de mai multe căpetenii kirghize, precum și de Qutuqa-beki. Un mare număr de șoiu, cai albi caștrați, zibeline negre a fost adus în dar lui Genghis-han.

Acesta, ca suveran al poporului mongol, și-a lăudat în fața tuturor fiul pentru faptele de vitejie. „Jochi, plecat în expediție în ținuturile pustii din nord-vest, a mers pe drumuri îndepărtate și pline de piedici și, fără a uci-de locuitorii, fără a răni caii, a supus fericitele popoare ale pădurilor. Îi dăruiesc guvernarea popoarelor și a ținuturilor cucerite!”

⁵ Armata mongolă era organizată pentru acțiune, de obicei, în trei aripi, cu fața spre sud: aripa dreaptă, mijlocul și aripa stîngă. Orientarea corespundea obiectivelor cuceririi mongole, îndreptată în evantai spre China (stînga), Turkestan și estul Iranului (mijlocul) și stepa rusească (dreapta).

În aceste împrejurări, Genghis-han a fost nevoit să recunoască, nu fără încântare, că trupul slab al fiului său, care părea chiar pirpiriu, ascundea o fire deosebită, pe care nu o descoperise pînă atunci. Jochi dovedise în chip strălucit că avea șinge mongol, că era într-adevăr urmașul Lupului Albastru.

În ziua în care și a lăudat fiul, Genghis-han i-a chemat pe toți conducătorii tribunilor de pe graniță, care i se supuseseră. Fiind foarte vesel, a anunțat că-i dăruiește lui Qutuqa-beki, pentru serviciile aduse, mîna prințesei Checheigen, născută din unirea sa cu una dintre concubine. Cineva însă a spus că între Qutuqa-beki, care avea patruzeci și patru de ani, și mica prințesă de cinci ani, diferența de vîrstă era prea mare. Genghis-han a renunțat și a dăruit mîna prințesei fiului lui Qutuqa-beki, Inarchi, care nu avea decît treisprezece ani. Apoi a rostit: „Qutuqa-beki, ai să urci mîine pe dealul aflat la miazănoapte de cortul meu. Toate oile pe care le vei zări de sus vor fi ale tale.”

Qutuqa-beki a zis, la rîndul său: „Inarchi este fiul meu mezin. Cel mai mare, To'urelchi, păzește tabăra în lipsa mea.”

„Atunci i-o dau fiului tău mai mare pe fiica lui Jochi, Golum”, a propus Genghis-han. Qutuqa-beki s-a retras și s-a înfățișat căpetenia onguților, care sprijinuse și el armata mongolă în ultima campanie.

„Căpetenie a onguților, ți-o dau pe prințesa Alagai-beki!”

Și această prințesă abia fusese adusă pe lume de una din concubinele lui Genghis-han, care nu avea nuci un fel de respect pentru femei, chiar dacă îi erau fiice ori nepoate, nu vedea de ce le-ar fi păstrat în preajma lui.

După ce i-a dăruit cîteva ținuturi lui Jochi, Genghis-han a folosit prilejul pentru a-i răsplăti pe membrii familiei, lucru pe care nu-l făcuse pînă atunci. Mamei sale Hoe-lun și fratelui său mai mic, Temüge, le-a dăruit un trib de zece mii de oameni. După tradiția mongolă, mezinul moștenește bunurile tatălui, așa că Temüge a fost mai favorizat

decît ceilalți frați. Hoelun s-a închis în tăcere, nefiind mulțumită de ceea ce căpătase. Genghis-han știa, dar nu avea de gînd să se arate mai darnic.

I-a dat pe urmă fiului său mai mare Jochi nouă mii de oameni, lui Jagatai, care era mai mic, opt mii, iar celor și mai mici, Ögodei și Tolui, cîte cinci mii. Frații săi Qasar și Belgutei au primit patru mii și, respectiv, o mie cinci sute de oameni. Toate aceste daruri făcute familiei și mai ales celor doi frați erau deosebit de modeste. Fiindcă Genghis-han socotea că nu trebuie să se grăbească. Pentru a-și arăta recunoștința față de Qasar și de Belgutei, ar fi avut nevoie de bunuri mult mai importante. Trebuia să mai treacă vremea pentru așa ceva. Deocamdată, își asigurase stăpînirea asupra marilor podișuri mongole.

Dacă se purta astfel cu frații lui, o făcea și dintr-un alt motiv: în ultima vreme, se cam îndepărtase de Qasar și de Belgutei. Unul dintre ei avea fără îndoială alt tată. Iar celălalt avea altă mamă. Și totuși, ca să ridice poporul mongol la puterea pe care o avea astăzi, toți trei trăiseră alături anu grei și, uniți precum degetele de la o mîină, înfruntaseră împreună aceleași greutăți.

Pînă atunci, avusese nevoie de frații lui, care se dovediseră chiar de neînlocuit. Acum, cînd poporul mongol alcătua un imperiu, Genghis-han nu mai avea aceeași măsură pentru însușirile lui Qasar și ale lui Belgutei. Alții, precum Bo'orchu și Jelme, îi erau mai de folos. Qasar, trebuia să recunoască, era unul dintre cei mai străluciți strategii mongoli, dar nu avea putere asupra oamenilor. Belgutei avea același cusur, iar pe deasupra era departe de a fi un bun conducător: în numeroasele campanii împotriva naimanilor, făcuse o mulțime de greșeli, din pricina lipsei de judecată.

Și totuși, Genghis-han știa că, într-o zi, avea să-și răsplătească frații cum se cuvine. Aștepta doar prilejul nimerit. Visa să-i dea lui Qasar cetățile necunoscute de la apus, iar lui Belgutei cîmpurile neatînse de la miazănoapte, și să-i numească regi peste acele ținuturi. În schimb, nemulțu-

murea mamei sale nu l-a mișcat Socotea chiar că Höelun n-are nevoie de nimic, de vreme ce avea să rămână mereu în preajma lui, în sinul poporului mongol.

La sfârșitul anului, Höelun a munt neașteptat, după numai trei zile de boală. Avea șaizeci și șase de ani. A fost îngropată cu mare pompă. Trupul i-a fost purtat de Kököchu, Kúchù, Shi'ı qutuqu și Boro'ul, cei patru orfani pe care-i crescuse, și înmormântat pe coasta muntelui Burqan, într-o poiană minunată.

Cînd a văzut trupul mamei sale pus în groapă, Genghis-han nu și-a putut stăpîni lacrimile. Durerea i-a cuprins și pe cei din jur: frații și surorile, soția sa, Borte, tovarășu săi Bo'orchu, Jelme, Chimbei, Chila'un au început să plîngă cu suspine. După înmormîntare, cele două milioane de mongoli, împărțiți în douăzeci și unu de triburi, au ținut doliu vreme de o lună.

Pentru Genghis-han, moartea mamei însemna înaintea de toate dispariția singurei persoane care cunoștea taina nașterii sale. Era fără îndoială mîhnit, ca orice fiu care pierde ființa ce l-a adus pe lume, l-a crescut și l-a ajutat să treacă prin toate încercările. Dar, dincolo de această durere, se simțea părăsit, ca și cum ar fi fost aruncat dintr-o dată, gol, în univers: pentru că, o dată cu Höelun, murise cea care cunoștea lucrurile ce i-ar fi îngăduit să afle dacă este merkit ori mongol. Nu însemna că, dacă Höelun ar fi trăit, Genghis-han i-ar fi putut smulge adevărul. Poate că nici măcar nu simțise dorința s-o facă. Dar ar fi păstrat cel puțin, pe timpul vieții ei, iluzia de a putea pune capăt îndoielilor care-l frămîntau.

Pe de altă parte, moartea mamei sale i-a adus lui Genghis-han un soi de ușurare, pe care n-o crezuse cu puțință: ființa care îl silea să-și țină gîndurile în frîu nu mai era. Dorise întotdeauna să se tragă din Lupul Albastru și din Căprioara Albă, dar pînă și prezența lui Höelun părea să-i spulbere visul.

Moartea mamei i a umplut sufletul de amărăciune, dar a simțit, pentru prima oară, că poate gîndi și visa în voie.

Nu depindeau oare toate de el și numai de el, de-acum înainte? Putea visa, putea crede că se trage din Lupul Albăstru, era liber să-și schumbe dorința în certitudine

Imaginea necuprinsei țări Kin i a venit atunci în minte, ca o pradă pe care trebuia s-o sfirtece.

Din pricina doliului, Genghis-han n-a dat nici o petrecere de Anul Nou. Și-a chemat însă în cort vasalii cei mai credincioși și le-a pus o întrebare: cum să ducă imperiul mongol, abia născut, pe calea bogăției? Apoi a ascultat răspunsurile, aproape fără să le întrerupă.

În zece zile a aflat păreri mai multor persoane: tovarășii săi dintotdeauna, Bo'orchu, Muqali, Jebe, înțelepții din fiecare clan, precum și tineri care se pregăteau mereu de luptă și chiar femei care păzeau turmele. A aflat astfel că toți mongolii, fără deosebire de rang, doreau să trăiască mai bine și să se bucure mai mult de viață. Genghis-han le împărtășea dorința. Ca s-o poată împlini, cea mai mare parte a supușilor credeau nimerit să cotopească țările vecine, să vină cu cât mai multă pradă și s-o împartă tuturor.

Dintre toți cei cărora le-a cerut părerea, generalul Jebe și favorita sa Qulan au fost singurii care au spus ceva deosebit. Iscusitul războinic, care-l luase odinioară pe Genghis-han drept țintă, i-a spus, în chipul cel mai firesc, ca și cum ar fi fost la muntea oricui, ceva ce nu-i trecuse nici odată prin cap: „Poporul mongol nu trebuie să mai crească oi! Atâta vreme cât vor crește oi, mongolii nu vor fi fericiți!”

Iar Qulan a spus așa: „Mai sînt, fără îndoială, și alte ținuturi mai bune de locuit decît marile podișuri. De ce să nu plecăm de pe pămîntul acesta cu veri fierbinți și ierni aspre, și să ne așezăm în altă parte? Nu este oare de datoria ta, preaiubitul meu han, să ți pui cortul la poalele unui munte mai frumos decît Burqan, să-ți ridici capitala pe malurile unui rîu cu ape mai limpezi decît ale Ononului?”

Astfel de cuvinte nu fuseseră nicicînd auzite în gura unul mongol. Genghis-han a înțeles că păreriile lui Jebe și ale lui Qulan, deși deosebite, izvorau din același fel de a gândi: pămîntul de baștină al mongolilor nu făgăduia nici un fel de bogăție. La cele două păreri, aflate la un interval de cîteva zile, Genghis-han a răspuns la fel: „Într-o bună zi, așa va face poporul mongol.”

S-a gîndit atunci că imperiul Kin era singurul care putea hrăni două milioane de mongoli care s-ar fi lăsat de creșterea oilor. Iar dacă ar fi fost vorba să se așeze lîngă un munte frumos ori pe malul unui rîu cu apă limpede, unde să le găsească, dacă nu tot în imperiul Kin?

La sfîrșitul lui ianuarie, Genghis-han, la sfatul înțelepților, a înfățișat păreriile lui Jebe și ale lui Qulan cu cuvintele sale: „Noi, mongoli, am primit de la Cer o înaltă datorie: să ne răzbunăm pe dușmanii noștri dintotdeauna, cei din imperiul Kin! Strămoșul nostru Ambaqai-han a fost prins de tătari și dus în imperiul Kin, unde a fost ținut pe un măgar de lemn și jupuit de viu. Qabul-han și Qutula-han au pierit amîndoi din pricina unei uneltri a chinezilor. Nu trebuie să uităm aceste ticăloșii, care ne-au stropit istoria cu sînge. La primăvară, vom porni la luptă împotriva dușmanilor. Toate piedicile din calea armatei noastre vor fi înlăturate!”

Între marile podișuri mongole și imperiul Kin se afla ținutul Si-Hia. Prin urmare, Genghis-han avea să-l atace înainte de înfruntarea hotărîtoare cu imperiul Kin. Cu doi ani înainte, Si-Hia plătise tribut mongolilor, avînd așa-dar cu ei legături de bună vecinătate. Dar Genghis-han știa că situația nu poate dura. Trebuia, cu orice preț, să supună ținutul Si-Hia prin forță și să-i nimicească populația, ca nimic să nu-i mai stea în cale în ofensiva planuită împotriva imperiului Kin.

Înainte de sosirea primăverii, Qorchi, bătrînul prezicător muieratic, care guverna peste zece mii de oameni în bazinul rîului Irțiș, fusese prins și făcut prizonier de popu-

lația unuia dintre satele aflate sub controlul său. Bîzuindu-se pe privilegiul acordat de Genghis-han, bătrînul cuturea satele umblînd după femei și intrase pînă la urmă în încurcătură.

Genghis-han l-a trimis pe Qutuqa-beki, din tribul oirat, să-i dea lui Qorchî o mîină de ajutor. Acesta, care-l sprijinise pe Jochi în ultima campanie, cunoștea bine ținutul. Nu după multă vreme s-a aflat că și Qutuqa-beki fusese făcut prizonier.

De această dată, Genghis-han l-a trimis pe Boro'ul, cu cîțiva războinici, și i-a poruncit să facă totul pentru a nu folosi armele. Era încredințat că Boro'ul se va descurca de minune. Băiatul, care avea cinci-șase ani cînd îl găsisese Qorchî, în timpul ofensivei împotriva trădătorilor Seche-beki și Taichu, din clanul Jurkin, era acum un flăcău voinic de douăzeci de ani.

Genghis-han, care știa cît este de legat de Qorchî, l-a trimis înadins să-l scape pe bătrîn de primejdie. De altfel, Boro'ul era, și în alte privințe, cel mai potrivit pentru o astfel de sarcină: avea un chip blînd, ca de femeie, ceea ce îi atrăgea îndată simpatia tuturor, și se pricepea la negocieri. Fără să jignească pe cei cu care vorbea, știa să-i aducă unde voia, precum pionii pe tabla de șah.

Dintre cei patru orfani crescuți de Hoelun, Genghis-han avusese întotdeauna o afecțiune deosebită față de Boro'ul, în care își punea mari speranțe. Se gîndea să-l facă într-o zi ambasador pe lîngă cele mai puternice țări.

Dîndu-i lui Boro'ul această sarcină în bazinul fluviului Irțiș, Genghis-han a făcut însă o greșeală uriașă: cam la o lună după plecarea din tabără, tînărul a fost adus înapoi, mort. La gîndul că pricinuisese pierderea unei ființe de neînlocuit pentru un necaz mărunț, Genghis-han a împietrit.

„Ce greșeală cumplită! Ar fi trebuit să-l închid pe Boro'ul în cortul meu, pînă cînd venea clipa să-l trimit în cetatea chinezilor”, a suspinat el. Apoi s-a făcut stacojiu și a început să răcnească: „Dörbei-dogchin! Strînge-ți

oameni! Să meargă în bazinul fluviului Irtiș și să pîrjolească totul, pînă la ultimul fir de iarbă!"

Generalul Dorbei-doqchin, un bărbat scund, cu fața palidă și cu părul roșcat, venuse parcă pe lume ca să nîmicească tot ce aducea a dușman, de aproape ori de departe. Se spunea că nici iarba, nici copacii nu mai cresc în urma lui. Bo'orchu și Muqali s-au împotrivit amestecului lui în acest conflict mărunt, dar Genghis-han nu s-a lăsat înduplecat.

După o lună, generalul s-a întors, însoțit de Qorchı și de Qutuqa beki. Războinicii aduceau tot soiul de arme ciudate: topoare, securi, fierăstraie, ciocane de lemn.

Dörbei-doqchin și-a prezentat raportul „Popoarele din pădure nu mai sînt decît un morman de leșuri, iar copacii o grămadă de cenușă!” Îndeplinise întocmai ordinele lui Genghis-han.

La începutul verii, potrivit planului lui Genghis-han, uriașa armată mongolă s-a pus în mișcare pentru a ataca ținutul Si-Hia. Dacă nu supuneau țara întemeiată de un popor tibetan, pe nume tangut, care ocupa ținutul cuprins între marile podișuri mongole și imperiul Kin, nu aveau cum să pornească împotriva puternicului lor dușman. Dacă ocoleau regatul Si-Hia, se trezeau dintr-o dată în fața Marelui Zid și a pereților abrupti ai munților Hinggan, iar armata era mult prea numeroasă pentru așa ceva. Prin urmare, ocolirea Marelui Zid prin sudul ținutului Si-Hia era, pentru mongoli, singura cale de acces spre imperiul Kin.

Totuși, ca să ajungă la ținutul Si-Hia, trupele aveau mai întîi de străbătut un deșert mare, ceea ce însemna cîteva zile de mers. La sfîrșitul lunii mai, Genghis-han, în fruntea unei armate de cîteva sute de mu de oameni, a străbătut întinsul deșert Gobi, îndreptîndu-se spre Zhongxing-fu, capitala ținutului Si-Hia. În deșert a fost întîmpinat de armata dușmană, condusă de moștenitorul regelui Li Anjuan. Războinicii mongoli au dat astfel prima bătălie adevărată împotriva unui popor străin.

Forțele erau însă mult prea inegale: într-o clipă, luptătorii Si-Hia, cu cămile și cai cu tot, au fost împresurați de călăreții lui Genghis-han și zdrobiți.

Trupele mongole nu s-au mai ostenit să pornească în urmărirea armatei dușmane și și-au urmat drumul spre Zhongxingfu. Genghis-han și-a împărțit din mers armata în trei corpuri, încredințând conducerea acestora lui Jebe, lui Muqali și lui Kubilai. Nemiloșii lupi mongoli au atacat capitala prin nord, vest și sud și au început asediul. Genghis-han și oamenii săi au văzut pentru prima oară, cu ochii lor, apele leneșe și mîloase ale Fluviului Galben, care trecea prin partea de apus a fortificațiilor, și Marele Zid, șerpuiind ca o galerie de oțel pe deasupra munților, din creastă în creastă. După șase luni de asediu, digul ridicat la ordinul lui Genghis-han pe Fluviul Galben s-a rupt și mongolii au fost nevoiți să renunțe la încercuirea orașului. Curînd după aceea a fost încheiat un tratat de pace cu regele ținutului Si-Hia: Genghis-han urma să primească un tribut și mîna uneia dintre fiicele regelui, așa că s-a retras în fruntea armatei.

Expediția în ținutul Si-Hia a avut o urmare neașteptată: de teama amenințării mongole, uiguri, care locuiau în ținutul aflat la apus de regat, au trimis la Genghis-han un sol care să-i aducă la cunoștință jurămîntul lor de credință și supunere.

La sfârșitul anului, Genghis-han, întors în tabăra de pe marile podișuri cu experiența dobândită în această primă campanie împotriva unui popor străin, a început să-și reorganizeze armata. A schimbat în întregime structura trupelor, înlocuind grupurile de războinici cu detașamente de cavalerie. Lăncile scurte au fost și ele înlocuite cu unele mai lungi, iar arcului și săgeților, care alcătuiau baza înzestrării, li s-au adăugat catapultele și armele de foc. Instrucția militară a devenit din ce în ce mai intensă. În afară de copii, bolnavi și bătrâni, toți bărbații fuseseră înrolați. Unii făceau exerciții, alții confecționau platoșe, cămăși de zale sau arme, arcuri grele din coarne de berbec și săgeți suierătoare. Femeile și copiii aveau grijă de oi și țeseau veșminte. Chiar după căderea nopții, se puteau zări pretutindeni, pe marile podișuri, luminițele mușcătoare ale torțelor purtate de călăreții care se pregăteau de luptă.

S-au construit în toată țara drumuri prevăzute, în punctele strategice, cu popasuri pentru cai de olac¹, unde erau cantonate ștafete călare. Toate veștile, trecând din post în post, ajungeau cu iuțeala fulgerului la tabăra lui Gen-

¹ Cunoscut sub numele de *yam* (din care vine termenul de *tamcik*, adică *vizitru*, în limba rusă), sistemul de comunicare rapidă creat de Genghis-han permitea „ștafetelor-săgeată” să parcurgă distanțe mari într-un timp foarte scurt (se vorbea chiar de 400 de km pe zi), cu ajutorul cailor de schimb aflați la distanțe regulate.

ghis-han. De asemenea, ordinele lui ajungeau, precum valurile mării, pînă în colțurile cele mai îndepărtate ale stepei necuprinse.

A fost instituită o lege nouă, mult mai aspră decît cea dinainte. Hoții trebuiau să dea înapoi păgubiților de trei ori mai mult decît furaseră. Dar furtul de cămile, chiar pentru un singur animal, se pedepsea cu moartea. Pentru lipsa de măsură la băutură și pentru încălțări se dădeau pedepse grele. Regulile fuseseră stabilite mai ales pentru menținerea ordinii și ocrotirea femeilor care rămîneau acasă în timpul marilor campanii militare.

Genghis-han s-a îngrijit în tot cursul anului 1210 de pregătirea expediției împotriva imperiului Kin. Nu știa încă în ce moment va trece la ofensivă, pentru că nu-și dădea seama care era puterea economică și militară a țării. Uneori se simțea gata de luptă, alteori avea impresia că mai are nevoie de mulți ani pentru a fi sigur de victorie.

În vara aceea au venit soli din ținutul Kin. Nici nu trecuseră bine granița că vestea a și ajuns la Genghis-han, prin rețeaua de ștafete. Au mai trecut însă multe zile pînă la sosirea lor.

Soli i-au adus vestea morții împăratului Changzong și a urcării pe tron a fiului său, prințul Yongji. Veniseră să-i spună căpeteniei mongole să-și reînnoiască jurămîntul de supunere.

Genghis-han și-a primit oaspeții chinezi cu disprețul pe care îl arăta, de obicei, trimișilor clanurilor cucerite. A spus că un imperiu mare se cuvine să aibă un suveran fără pereche. Or, Yongji nu se bucura de un astfel de nume. Prin urmare, nici nu putea fi vorba de tribut. Cu aceste vorbe, Genghis-han le-a întors spatele. Iar soli au fost nevoiți să plece spre casă.

Cu un an înainte, Genghis-han aflate despre moartea lui Changzong, dar nu avusese cum să verifice dacă era ori nu adevărat. Avea acum confirmarea oficială. În aceeași seară, a hotărît cînd anume avea să pornească în campanie împotriva imperiului Kin. După două zile, le-a im-

părtășit înțelepților hotărîrea luată. Expediția a fost stabilită pentru luna martie 1211, cu șase luni mai târziu.

După ce Genghis-han și-a făcut cunoscută hotărîrea, în fiecare zi în cortul lui s-a întrunit un sfat militar. Generalii — Bo'orchu, Jelme, Qasar, Muqali, Jebe, Subotei — s-au certat aprig cu privire la itinerarul ce trebuia stabilit pentru atac. Cel mai bine era să treacă prin apus, prin ținutul Si Hia, supus acum mongolilor, fiindcă aprovizionarea era ușoară și drumurile cunoscute. În schimb, dacă mergeau pe la răsărit, aveau de trecut mai multe lanțuri muntoase, apoi trebuiau să-și croiască drum prin Marele Zid. Soluția prezenta totuși unele avantaje, pentru că puteau ataca dușmanul prin surprindere, pătrunzînd în imperiul Kin din mai multe locuri. Apusul nu oferea decît o singură posibilitate de acces, prin fișia îngustă din sudul ținutului Si-Hia.

După terminarea sfatului, Genghis-han a hotărît ca armata să plece pe la răsărit. Trupele mongole, ca lupii care se cațără pe un vîrf de munte într-o noapte cu lună plină, urmau să urce pe Marele Zid din toate părțile și să se repeadă, ca o avalanșă, asupra imperiului Kin. Niște lupi cățărîndu-se pe un vîrf de munte într-o noapte cu lună plină: dintotdeauna, Genghis-han nutrise acest vis. Visul copilăriei sale îndepărtate l-a împins așadar să joace, într-o încercare cît se poate de primejdioasă, soarta poporului mongol.

Încă de la începutul anului 1211, în toate ținuturile marilor podișuri s-au adunat trupe de războinici, din ce în ce mai numeroase, care au pornit spre tabăra lui Genghis-han, înaintînd într-un alai neîntrerupt spre cursul superior al fluviilor Onon și Kerulen.

La începutul lunii martie, Genghis-han a făcut cunoscută întregii armate apropiata plecare în expediția împotriva imperiului Kin. În zilele următoare a dat ordine privind organizarea trupelor. Pe cîmpurile întinse din preajma taberei se înghesuiau războinici, cămule, cai, care de luptă. Un mare număr de oi fuseseră adunate într-un colț.

Războinicii au fost împărțiți în șase corpuri de oaste. Trei dintre ele erau conduse de Muqalı, Subotei și Jebe. Anpa stîngă i-a fost încredințată lui Qasar, cea dreaptă celor trei fii mai mari ai lui Genghis-han — Jochi, Jagatai și Ögodei — iar conducătorul mongol urma să comande anpa din mijloc, împreună cu Tolui, fiul său mezin. Paza taberei avea să fie asigurată doar de două mii de oameni, aflați sub ordinele lui Toquchar.

Cu trei zile înainte de plecarea expediției, Genghis-han a urcat pe muntele Burqan. Ajuns sus, pe culme, s-a rugat Cerului să-i aducă izbînda. Și-a trecut cingătoarea peste umeri², și-a desfăcut veșmintele și a ingenunchat în fața altarului, turnînd cumîs pe pămînt.

„O, zei nemuritori! Îmi adun armata pentru a-mi răzbuna strămoșii, uciși mișelește de chinezi. Aceasta este vrerea întregului popor mongol. Dacă mă sprijiniți, dați-mi puterea voastră și fie ca toți oamenii din preajma mea și toate duhurile să mă ajute!”

În seara dinaintea plecării, Genghis-han și-a chemat în cort cei patru fii — Jochi, Jagatai, Ögodei și Tolui, care aveau douăzeci și patru, douăzeci și doi, douăzeci și optsprezece ani — ca să împartă cu ei și cu Borte ultima cină.

„Borte! Cei patru copii pe care i-ai adus pe lume vor pleca spre imperiul Kın, fiecare în fruntea unui corp de oaste. Nu numai tu te desparti de ei în seara asta. Și eu trebuie să mi iau rămas-bun de la ei. Fîndcă mîine, tatăl și fiii vor merge fiecare pe alt drum, într-atît de întins va fi de această dată cîmpul de luptă”, a rostit Genghis-han.

„De ce să mă întristeze despărțirea de fiii mei? Nu te-am luat oare de bărbat ca să aduc pe lume lupi care să-i sfișie pe tătari și pe tayichi'ut? Dar tu n-ai mai așteptat ca fiii mei să crească și să se facă bărbați și ai pornit singur să-i ucizi pe tătari și pe tayichi'ut, pînă la unul. Iată de ce fiii mei sînt acum flămînzi. Să-i lăsăm să treacă Marele Zîd, în imperiul Kın, ca să și astimpere foamea!”

² Vezi cap. 2, nota 3.

Astfel a grăit Borte. Avea acum cincizeci de ani, iar vremea îi albise părul, care avea altădată reflexe de aur.

Ospățul a ținut pînă noaptea tîrziu. Apoi Genghis-han și cei patru fii ai săi au ieșit din cortul imperial și s-au despărțit în prag. Genghis-han s-a dus în cortul unde avea cartierul general și a stat de vorbă cu Bo'orchu pînă în zori. Pe urmă, după ce au stabilit totul în cele mai mici amănunte, au mai rămas așa cîteva clipe, în tăcere. Bo'orchu făcea parte din aripa dreaptă condusă de cei trei fii ai lui Genghis-han. Așa că nu știa cînd va mai avea prilejul să-și revadă tovarășul, alături de care trecuse, din tinerețe, prin toate încercările.

Cînd Genghis-han s-a despărțit de Bo'orchu, se iveau zorile. S-a îndreptat spre cortul lui Qulan. Aerul rece îi mușca obraji. Qulan, îmbrăcată, dormea alături de copilul pe care îl avea de la Genghis-han, un băiețel de trei ani pe nume Ga'ulan.

Conducătorul mongol s-a apropiat de pat. La zgomotul ușor al pașilor lui, Qulan s-a trezit. Văzîndu-l acolo, s-a ridicat și a rămas așa, în picioare, fără să rostească o vorbă. Genghis-han a simțit privirea lui Qulan ațintită asupra lui. În ultima vreme, prins cu pregătirile de război, se cam îndepărtase de ea.

Qulan părea să aștepte ca Genghis-han să vorbească el mai întîi. Acesta însă s-a apropiat de pat și s-a aplecat asupra copilului adormit. Semăna leit cu mama lui: nasul, ochii, gura erau la fel.

Genghis-han s-a ridicat și și-a îndreptat privirile spre chipul tinerei favorite. Nici unul dintre ei nu rostise vreun cuvînt. Nu după multă vreme, Qulan, nemaiputînd suporta povara tăcerii, a spus: „O, preaiubitul meu han! Ce vrei să-mi spui?” „Dar tu, Qulan? Ce vrei să auzi?”, a răspuns Genghis-han. „Vreau să știu un singur lucru! Nu cumva, în ultima vreme, ai uitat pînă și să-mi vorbești?”

„Treburile nu mi-au lăsat nuci un strop de răgaz!”

„Nu mi-ai spus nimic, nici despre planul de campanie împotriva imperiului Kin, nici despre plecarea apro-

piată a expediției Toate le-am aflat de la alți. Nu asta aștept acum să aud din gura ta!"

„Dar ce vrei să-ți spun? Vorbește!"

„Nu tu ești oare acela care trebuie să vorbească? A trecut o lună încheiată de cînd aștept", a răspuns Qulan, cu un glas plin de reproș

Genghis-han știa prea bine ce vorbe aștepta Qulan de la el Șovăise să le spună pînă în ultima clipă, fiindcă încă nu luase nici o hotărîre s-o ia cu el în expediție, atît de departe? Dacă se gîndea la micul Ga'ulan, care nu avea decît trei ani, era mai înțelept s-o lase în tabără, cu copilul.

Temîndu-se însă de reacția lui Qulan în fața acestei hotărîri, Genghis-han încercase să nu forțeze lucrurile. Putea citi în muntea oricui. Doar gîndurile lui Qulan rămîneau pentru el de nepătruns. Tainele inimii ei erau la fel de adînci ca și lacurile albastre pierdute în munți Altai.

Nu mai putea ocoli răspunsul: trebuia să vorbească. I-a aruncat așadar lui Qulan, care se uita țintă la el, o privire sfidătoare.

„Datoria ta este să mă urmezi!"

Genghis-han s-a trezit rostind cu totul altceva decît gîndise pînă atunci. La aceste cuvinte, chipul lui Qulan s-a îmblînzit, iar femeia a răspuns liniștit: „O, preaiubite han! Mai bine muream decît să te aud dîndu-mi altă poruncă! M-ai scăpat de la moarte!" Apoi a întrebat: „Ce facem cu Ga'ulan?" Și de această dată, Genghis-han a simțit cum i se topesc puterile: „Și el va trece Marele Zid alături de mine!"

Hotărîrea de a-și lua fiul cu el venise chiar cînd rostea aceste cuvinte. Deși copilul nu avea decît trei ani, era și el un lup mongol. Ce era ciudat în dorința lui de a-i aduna, în lupta hotărîtoare cu imperiul Kın, pe toți urmașii Lupului Albastru?

Nici nu terminase bine ce avea de spus și Qulan s-a apropiat și i-a întins mîna, cu duioșie. Fără să răspundă la gestul ei, a rostit, cu fața înăsprită: „Știi oare ce înseamnă să-l luăm pe Ga'ulan cu noi?" „Știu", a răspuns repede Qulan.

„Te încumeți?”

„O, preaiubite han, așa de puțin îmi cunoști inima? Prinții pe care Borte i-a adus pe lume or să ia parte cu toții la război. Ce fericire poate fi mai mare pentru mine decât ca fiul meu să se bucure și el de acest privilegiu? Deși este atât de mic, nu mi se pare cu neputință. Acum că mi-ai îndeplinit dorința, ce-aș mai putea visa? Dacă Ga'ulan va pieri în vîltoarea războiului, dacă va numeri în mînu-le unor străini, înseamnă că asta îi va fi fost soarta. Nu mă tem de nimic. Nu i-am dat viață acestui copil gîndindu-mă că va fi prinț moșteritor. Să crească precum orice alt copil din popor și să-și croiască drum în viață bizuindu-se doar pe puterile lui, iată singurele lucruri pe care i le doresc.”

Deși glasul îi era liniștit, vorbele lui Qulan erau pătrunse de o adîncă emoție. Iar Genghis-han a văzut o scîlpire ciudată în ochii ei. N-o iubise niciodată atât de mult. A fost cuprins de dorința de a-și mîna fiul pe calea visată de Qulan. Dorința venea din dragostea lui de părinte și nu din puterea lui de suveran mongol. Încercările aveau să facă din el un bărbat. Așa cum se întîmplase cu el, cu Qasar, cu Jelme. Asta era soarta tuturor lupilor mongoli.

În ziua aceea, trupele lui Genghis-han au început să se pună în mișcare. Corpurile de oaste au pornit unul după altul, la intervale regulate. Primul a plecat Jebe, cu luptătorii săi, urmat de Muqali.

Aripa dreaptă, condusă de cei trei fii mai mari ai lui Genghis-han, s-a pus în mișcare la căderea nopții. A fost apoi rîndul aripii stîngi a lui Qasar, care alcătua o coloană lungă. Îndată ce a ieșit din tabără, a fost înghițită de întineric. Era noaptea tîrziu cînd a pornit și ultimul corp de oaste, cel din mijloc, condus de Genghis-han și de fiul său mezin, Tolui. Hanul mongol s-a strecurat în mijlocul trupelor și și-a mînat ușurel calul pe drumul scîldat în lumina lunii.

Astfel, cei două sute de mii de războinici au pornit spre răsărit, spre imperiul Kın. Aveau să meargă cîteva zile

prin deșert, să treacă munții și să ajungă în cele din urmă la Marele Zid, pe care îl zăriseră cu doi ani mai devreme, când atacaseră Zhongxingfu, capitala ținutului Si-Hia. Un zid care împiedica orice încercare de cotropire

Uneori, Genghis-han întorcea capul spre ariergardă, ca să se asigure că trupele înaintează. Lăncile sclipeau sub razele lunii, lăsând prin stepă o dîră lungă și șerpuită, ca apa unui râu. Qulan și băiețelul de trei ani erau pe undeva pe firul râului de lănci, cubăriți într-o iurtă mutică trasă de un cal.

În vederea campaniei împotriva chinezilor, Genghis-han desăvîrșise organizarea armatei. Cele mai mici subunități, alcătuite din cîte zece oameni, erau grupate în unități mai mari, de cîte o sută, o mie și zece mii de oameni. La fiecare nivel al ierarhiei exista un șef. Comanda trupelor de zece mii de oameni era încredințată unor generali neîntrecuți în meseria armelor. Ordinele lui Genghis-han, care le erau transmise în toate împrejurările de olăcari, ajungeau mai apoi într-o clipă la cele mai mici subunități din fiecare corp de oaste.

La plecarea din tabără, armata a luat-o mai întîi spre miazăzi, de-a lungul fluviului Kerulen. După cinci zile de mers, în locul unde fluviul cotește spre răsărit, s-a îndepărtat de apă și a pătruns într-un deșert întins.

În ziua în care s-a îndepărtat de fluviu, Genghis-han a fost cuprins de o mare emoție. Cu doi ani mai devreme trecuse pe același drum pentru a cotropi ținutul Si-Hia. Acum simțea cu totul altceva. Nu ținutul Si-Hia îl aștepta dincolo de deșertul Gobi, ci imperiul Kin, cu o întindere și o armată mult mai mari decît ale mongolilor, cu cetăți întărite și o cultură aleasă. Nu se putea ști cum anume se vor desfășura luptele. Genghis-han se gîndise la izbîndă făcînd pregătiri amănunțite, dar nu era încredințat pe deplin că va ieși învingător.

În urmă cu doi ani, la Zhongxingfu, văzuse apele Fluviului Galben despre care auzise încă din copilărie. Nu

era însă decît o bucăţică din uriaşul cu acest nume. Nici unul dintre războinicii mongoli nu era în stare să ghicească tainele apei, despre care se spunea că-şi schimbă albia după voinţa zeilor. Genghis-han mai văzuse şi Marele Zid, care împiedicase dintotdeauna atacurile nomazilor din nord. Dar nu era decît o părticică din înspăimîntătoarea fiară făcută din pămînt şi piatră, care scuipa flăcări de îndată ce se apropia cineva de ea. Nimeni nu ştia, de fapt, ce ascunde ţinutul ocrotit de apă şi de zid.

Cînd era copil, ori de cîte ori tatăl său, Yesugei, îi vorbea despre imperiul Kın, Genghis-han îşi închipuia un fel de oală uriaşă unde fierbeau în clocot tot soul de ciudăţenu. Flăcările vesnice ale iadului ardeau fără oprire. Gîndurile şi artele cele mai rafinate, viciul şi neştiinţa din firea omenească, bogăţia şi sărăcia, războiul şi pacea, cîntecul şi dansul, ceremoniile strălucitoare de la Curte, popoarele rătăcitoare, tavernele, bîlciurile, măcelurile, jocurile de noroc, execuţiile sumare, gloria şi decăderea, toate fierbeau laolaltă. Iar cîte o băşicuţă înfricoşătoare se spargea, din cînd în cînd, deasupra cumplitei fierturi. Aici fusese Ambaqai-han ţintuit pe un măgar de lemn şi tăiat în bucăţi de viu, în oala unde erau aruncaţi din vremuri străvechi zeci şi sute de mongoli nevinovaţi, prînşi de luptătorii chinezi.

Îndepărtîndu-se de malurile fluviului Kerulen, Genghis-han nu ştia dacă se va mai întoarce vreodată în acele locuri. Nu ştia nimic despre soarta celor două sute de mii de războinici. În picioare, sus, pe deal, Genghis-han s-a uitat pentru ultima oară la Kerulen, care curgea lenes în întinericul dinaintea zorilor, apoi a poruncit armatei să se pună în mişcare. Era la jumătatea lunii martie şi natura încă nu se trezise din somnul cel adînc de iarnă; vîntul îngheţat pătrundea prin piele, pînă la os.

Ca şi atunci cînd armata plecase în campanie, primul a pornit corpul de oaste comandat de Jebe, urmat aproape în acelaşi timp de cele conduse de Subotei şi de Muqali. Se iveau zorile, se mai zăreau încă, ici-colo, printre

rîndurile de războinici, luminile torțelor. De la plecarea expediției, pe măsură ce armata înainta, i se alăturau turme uriașe de oi, de cămile și de cai. Cămilele duceau armele și hrana, adică laptele și carnea, iar oile aveau să fie tăiate în timpul trecerii prin deșert. Numărul cailor era foarte mare, deoarece fiecare luptător avea doi-trei cai de rezervă. De departe, coloanele în mers care se îndreptau spre deșert semănau cu niște panglici lungi, alcătuite numai din turme.

Fiecare războinic purta un coif de piele care îi acoperea aproape tot capul, iar trupul îi era și el înveșmîntat în piele. Era înarmat cu o lance lungă, pe care o ținea în mînă, cu o sabie mare și purta tolba cu săgeți la brîu. Arcul era agățat de sa.

Genghis-han a condus mai departe expediția dintr-o iurtă pusă pe patru roți și trasă de cîteva zeci de cai, păzită de călăreți din garda personală și împodobită, de jur-împrejur, cu steagurile clanului borjigin.

Nu s-a zărit nici un copac zile în șir. Pustiul de nisip se întindea cît vedeai cu ochul. Uneori, cîte un pinten de stîncă pleșuv și părăind mîncat de rugină ori cîte un lac sărac mai înviorau priveliștea.

După mai multe zile de marș forțat, trupele au ieșit din pustiu și au ajuns într-un ținut de podișuri înalte, pătrunzînd în lanțul abrupt al munților Yinshan. Pentru prima oară, printre războinici a început să circule un nume: cel al cetății Datongfu. Pînă atunci, vorbiseră cu toții de Zhongdu (Pekin), fiind încredințați că într-acolo se îndreaptă armata. Deodată, pe toate buzele, Datongfu a înlocuit numele de Zhongdu. Războinicilor nu le păsa însă de ținuta expediției. Oricum, erau niște cetăți întărite, necunoscute, dintr-o țară ciudată, și nici măcar nu știau unde se află.

După un marș de șapte sute de kilometri, trupele conduse de Genghis-han au ajuns în ținutul tribului ongut, care ocupa regiunea aflată la nord de Marele Zid. Aceștia se numărau dintotdeauna printre popoarele nomade

de pe marile podișuri, dar Genghis-han nu-i puneă alături de ceilalți, pentru că se aflau, datorită poziției geografice, sub influența chineză.

Văzînd, pentru prima oară în viață, o armată atît de mare în tabăra lor și în împrejurimi, onguții au fost descumpăniți și n-au știut ce să facă. Șeful lor i-a jurat supunere lui Genghis-han și i-a propus să-i slujească drept călăuză, pentru a-l ajuta să pătrundă în imperiul Kın.

Trupele mongole, care înaintaseră pînă atunci împreună, s-au despărțit și fiecare a luat-o în altă direcție. Corpurile de oaste ale lui Jebe, Subotei, Muqali, aripa dreaptă și cea stîngă au părăsit tabăra la intervale de cîteva zile, singurele rămase pe loc fiind trupele lui Genghis-han și ale fiului său mezin, Tolui.

Luptele au început aproape în același timp în toate ținuturile aflate la nord de Marele Zid. Știrile de pe toate fronturile, transmise de ștafete călare, soseau în fiecare zi la cartierul general al lui Genghis-han. Căpetenia mongolă poruncise fiecărei armate să pushască tentonile din nord, controlate de chinezi, dar le interzisese cu desăvîrșire să treacă singure dincolo de Marele Zid, pentru a cotorpi imperiul.

În cursul lunii iunie, Genghis-han a aflat că marea armată a chinezilor plecase din Zhongdu și se îndrepta spre provincia Shanxi. Conducătorul mongol plănuia să atragă forțele dușmane și să le învingă înainte de a trece Marele Zid și simțea că se apropie clipa.

După ce a trimis un curier la Jebe, Genghis-han a ordonat armatei din mijloc, pe care o comanda chiar el, să se pună în mișcare. În noaptea din ajunul plecării trupelor a chemat-o pe Qulan în cortul lui și a întrebat-o dacă dorește să rămînă la cartierul general pînă la încheierea bătăliei hotărîtoare. La care ea i-a răspuns: „Ai cumva de gînd să mă lași aici cu Ga'ulan și să treci singur Marele Zid? Dacă asta vrei, n-ar fi fost oare mai bine să mă lași în tabără, lîngă Kerulen?”

„Bine, de vreme ce asta dorești, ai să ieși parte la lupte alături de mine! De mîine, am să-ți dau trei războinici, să-ți fie alături. Dar veși fi mereu în primejdie de moarte, tu și Ga'ulan. Să nu te bizui decît pe tine, pentru că nimeni nu te va apăra!”

După ce a rostit aceste cuvinte, Genghis-han i-a chemat pe cei trei războinici, aleși dinainte, un bătrîn și doi tineri. Pe Ga'ulan, care nu avea decît trei ani, l-au pus într-un fel de sac de piele agățat de șaua celui mai vîrstnic dintre luptători, ca să poată lua parte la expediție.

Trupele au părăsit tabăra ongut a doua zi și au pornit spre ținutul muntos de la marginea de sud-est a satului. Unitățile erau alcătuite numai din călăreți, fiecare avînd alături un cal de rezervă. Qulan, cu coif și platoșă, călare pe un cal alb, se alăturase gărzii personale a hanului.

A doua zi, armata a ajuns în cîteva ceasuri de mers la Marele Zid, unde s-a oprit să înnopteze. Fiecare cută din pămîntul vălurit ca marea era plină de luptători. Trupele s-au odihnit o clipă înainte de a-și croi drum prin întinericul străbătut de șipetele păsărilor de noapte.

Bătălia s-a dat în cea de-a doua parte a nopții, începînd cu valurile de săgeți trase de apărătorii chinezi aflați pe meterezele Marelui Zid.

Numărul lor părea de două ori mai mic decît cel al trupelor mongole, dar, fiind adăpostiți în spatele fortificațiilor solide, puteau împiedica orice încercare de apropiere a atacatorilor. Genghis-han, desfășurîndu-și luptătorii într-o zonă întinsă, de-a lungul zidului, a căutat un loc să deschidă o breșă. Strigătele sălbatice de luptă au fîșnit din văile și de pe culmile din jur, dar războinicii mongoli au întîmpinat peste tot o rezistență înverșunată.

Atacul a durat o zi întreagă. La căderea nopții, luptătorii conduși de Chumbei au izbutit, cu prețul vieților a jumătate din ei, să se cațere pe Marele Zid și să înfigă primul steag mongol. După aceea, războinicii mongoli au escaladat fortificația în mai multe locuri, iar lupta s-a

mutat sus, pe zid, și în jurul unuia dintre turnurile de apărare.

Între timp, într-un loc aflat la vreo doi kilometri la sud-est, a fost deschisă în zid o breșă largă; șuierul săgeților se amesteca cu strigătele de luptă și cu zgomotul surd al blocurilor de piatră rostogolindu-se în fundul văii.

Noaptea târziu, trupele mongole, înghesuindu-se în deschizătură, au izbutit să treacă dincolo de zid. Sus, vântul sufla cu putere, ca și cum ar fi încercat să risipească pînă și razele lunii. Genghis-han, călare, urmărea de pe coama zidului șirurile nesfârșite de călăreți care treceau dincolo de fortificații. Sub lumina lunii, drumul de piatră șerpuia maiestuos, pierzîndu-se undeva, în zare. În față, se ridica abrupt, mai sus, mereu mai sus, ca un fir legat de cer. În spate, pornea mai întîi în pantă lină, apoi se curma dintr-o dată, ca retezat, după vreo treizeci de metri. Apoi se iveau din nou pe creasta unui munte, după două dealuri. Dincolo de munte, pe un versant ce nu putea fi văzut din locul unde se afla Genghis-han, Marele Zid se umfla ca burta unui șarpe care a înghițit o broască. acolo era turnul de apărare unde se dăduse, în noaptea dinainte, lupta aceea pe viață și pe moarte.

Pentru a-și liniști calul, Genghis-han îi mîngîia întruna grumazul. Calul părea nerăbdător, și nu era de mirare, pentru că întinderea fără margini, ușor povîrnită, care mărginea Marele Zid pe dinăuntru era numai bună de străbătut călare, și toți călăreții mongoli coborau în galop, ca și cum ar fi dat frîu liber unei poște multă vreme înfrîinate. La poalele dealului, copaci erau uscați, poate din pricina vîntului, și se zăreau limpede, la lumina stelelor siluetele călăreților gonind nebunește.

Genghis-han visase multă vreme la ziua în care războinicii mongoli aveau să treacă dincolo de Marele Zid, sub razele palide ale lunii. Visul se împlinise, prindea viață sub ochii lui. Numai că el își închipuse totul într-o tăcere scăldată în lumină albastră, iar acum vîntul sufla cu putere. Marele Zid, acest uriaș val de apărare, predicile

pe care le înfruntase ca să poată trece dincolo, deschiderea unei breșe care să îngăduie armatelor să urce sus și lumina lunii, la fel de limpede și de strălucitoare ca lumina zilei. toate erau așa cum le visase. Toate, în afară de vînt, vîntul turbat care sufla din toate părțile, fără conținere, cu un zgomot care părea să cutremure întregul univers. Poate că zidul de piatră, ridicat de sute de ani între popoarele nomade și cele sedentare, nu gemuse niciodată astfel, izbit de furtuna coborîită din cer.

Pînă spre ziuă, Genghis-han a rămas pe Marele Zid. Numeroasei sale armate, alcătuită din zeci de mii de luptători și tot atîtea animale, cămile și cai, i-au trebuit mai multe ceasuri ca să treacă dincolo. Și-a ajuns din urmă garda personală, aflată în spatele trupelor, și a coborît în galop, cum făcuseră toți călăreții înaintea lui, panta care se întindea dincolo de fortificații

După vreo zece zile, pentru prima oară de la pătrunderea pe teritoriul dușman, armata mongolă a infiltrat-o pe cea chineză, condusă de generalul Ding Xue, pe care a nimicit-o și a copleșit cele două provincii Dashuile și Fengli.

La cîteva zile după ce pătrunsese în imperiul Kin, Genghis-han a aflat că prima armată, condusă de Jebe, trecuse dincolo de Marele Zid prin alt loc și cucerise fortăreața Wushabu. La un interval de cincisprezece zile, știrea a fost urmată de o alta: cucerirea cetății Wuyueying.

Genghis-han și-a dat atunci seama că este în măsură, cu trupele sale și cu cele conduse de Jebe, să încercuiască orașul Datongfu, punct strategic al provinciei Shanxi. A amînat însă clipa atacului, preferînd să folosească perioada caldă a verii ca să liniștească spiritele populațiilor din ținutul cucerit și să-și lase oamenii și caii să se odihnească. Campania de-abia începuse, iar trupele mongole, după ce trecuseră de Marele Zid, nu puseseră stăpînire decît pe o zonă restrînsă din provincia Shanxi. Era limpede că ostilitățile aveau să mai dureze încă mulți ani.

Trupele lui Muqali și Subötei trebuiau să cucerească toate fortificațiile aflate în nord, în afara Marelui Zid.

Această sarcină se număra printre cele mai anevoioase iar rezultatele întârziiau să se arate. Munții abrupti, barieră naturală care apăra Zhongdu (Pekin) și numeroasele cetăți răspândite în ținut împiedicau înaintarea războinicilor mongoli. Deși mulțumitoare, știrile sosite de la cele două armate arătau că se înainta nespus de încet: cucerirea unei palme de pământ ținea câteva zile.

La începutul lui septembrie, trupele lui Genghis-han, alături de cele conduse de Jebe, au pornit să atace cetatea Baidengcheng, aflată la răsărit de Ta-t'ong-fu, înainte de a încercui acest oraș. Apoi, urmărind armata dușmână care părăsise cetatea și fugea spre Zhongdu, i-au pricinuit pierderi grele.

Puțin după aceea, Genghis-han a aflat că Muqali cucerise cetatea Xuandefu, iar Jebe, Fuzhi. Astfel, la șase luni de la începerea campaniei, armata mongolă izbutise să ocupe cele două cetăți care apărau Zhongdu în partea de nord, precum și Datongfu, punctul strategic al provinciei Chan-si.

În octombrie, la vestea că două detașamente ale armatei Kin se pusese în mișcare, încercînd să recucerească Datongfu, Genghis-han a pornit îndată în fruntea trupelor sale și a înfrînt avangarda dușmână, după un atac prin surprindere. A continuat să înainteze, iar cei doi generali Kin, fără nici un fel de luptă, au bătut în retragere. Genghis-han a urmărit trupele care fugeau de-a lungul râului Huei și a dat o lovitură hotărîtoare. În timpul luptei, călăreții mongoli și-au dat întreaga măsură a iscusinței, zdrobind infanteria Kin sub copitele cailor.

Îmbărbătat de izbîndă, Genghis-han i-a poruncit lui Jebe să atace Jiuyongguan, una din cetățile de apărare ale orașului Zhongdu din partea de nord. Trupele lui Jebe, plecate de la Datongfu, au mărșăluit multă vreme călare pînă la fortăreață, pe care au cucerit-o într-o clipă. Genghis-han le a ordonat apoi celor trei fii mai mari, care conduceau aripa dreaptă, să supună întreaga regiune Shanxi, aflată la nord de Marele Zid. Primea mereu, la cartierul său

general din Datongfu, vești de la fii săi, care se întreceau unul pe celălalt. A aflat astfel că orașele Yurnei, Dongzhengzhen, Wuzhi, Shuozhi, Fengzhi, Qingzhi fuseseră, rînd pe rînd, atacate și cucerite. Și i se părea că l vede aievea pe Bo'orchu învățîndu-i pe cei trei tineri, cu o grijă părintească, arta războiului.

La începutul anului următor, în 1212, Genghis-han, aflat tot la Datongfu, a împlinit cincizeci de ani. A aflat că Muqali luase cu asalt fortărețele Changchun și Huanzhi, înainte de a cuceri, una după alta, toate cetățile întărite aflate la nord de Marele Zid.

În aceste împrejurări, o numeroasă armată Kin, condusă de generalii He Zhili și Jie Jian, părăsise Zhongdu în încercarea de a elibera Datongfu, dar Genghis-han i-a ieșit în întîmpinare și a înfrînt-o într-o regiune muntoasă, la jumătatea distanței dintre cele două orașe. De asemenea, a pus pe fugă trupele venite ca întărire.

Toate teritoriile aflate la nord de Marele Zid erau acum în mîinile armatei mongole, ceea ce permitea deschiderea căilor de acces spre capitala Kin. Genghis-han a hotărît așadar să plece din Datongfu, care nu mai avea nici o însemnătate strategică, și să se îndrepte cu toate trupele spre nord.

În august, Genghis-han a trecut din nou, după paisprezece luni, Marele Zid. Ca și prima oară, la sosire, vîntul sufla cu putere, și din toate părțile drumului de piatră se ridicau spre cer vîrtejuri de nisip. De această dată însă, trupele mongole erau urmate de mulți de prizonieri Kin, care cărau prada. Le-au trebuit mai multe zile ca să treacă dincolo de fortificații, cu caravanele de cămile încărcate cu poveri.

Genghis-han și-a instalat din nou cartierul general în tabăra ongut, pentru a conduce de aici trupele răspîndite în tot ținutul. S-a întîlnit, după mai multe luni, cu fiul său mai mare Jochi și cu generalul Bo'orchu, care i se alăturaseră ca să pregătească împreună noua campanie.

Acum, Genghis-han a vrut să-l răsplătească pe Bo'orchu pentru că pusese stăpînire pe bazinul râului Torgan. Acesta a răspuns însă că meritul cuceririi celor șase fortărețe aflate între masivul Yinshan și Marele Zid nu era al lui, ci al lui Jochi. Dacă trebuia răsplătit cineva, acesta era Jochi, pentru strategia ingenioasă pe care o elaborease și vitezia cu care o pusese în aplicare.

Genghis han nu uitase că, în timpul primei expediții împotriva triburilor din jurul lacului Baikal, fiul său se arătase deosebit de vrednic. Își putea prin urmare închipui cu ușurință rolul jucat de Jochi în succesul ultimei campanii.

Cu toate acestea, uitîndu-se la fiul său, atît de repede călît în războaie, Genghis-han n-a mai simțit aceeași dorință de a-l lăuda. I se părea că vede în ochi lui Jochi, care semăna leit cu mama lui, o scînteie de sfidare. Recunoștea strălucirea sălbatică din privirea lui Borte cînd vorbea despre fiul ei.

„Jochi, ce dorești de la tatăl tău ca răsplată pentru faptele tale de vitejie?“, a întreat el. „Vreau să mă supui la toate încercările, fără nici un fel de răgaz. Am să fac totul să izbutesc!“, a răspuns tînărul general, care împlinise douăzeci și cinci de ani, înfruntînd privirea lui Genghis-han. Erau vorbe îndrăznețe, aruncate poate din trufie. Căpetenia mongolă a simțit că fiul său cel mai mare, a cărui naștere încă n-o lămurise, se dovedea acum bărbat pe de-a-ntregul. Privindu-l drept în ochi, i-a grăit astfel: „Fiu al lui Borte, plin de putere și de curaj! N-am să uit niciodată vorbele pe care le-ai rostit! De acum înainte, ai să te supui ordinelor mele și ai să înfrunți toate încercările!“ Apoi a poruncit să se pregătească un ospăț în cinstea fiului său și a lui Bo'orchu, cel mai vechu tovarăș. În seara aceea, Jochi și Bo'orchu s-au întors însă foarte repede în tabăra lor.

În ziua de după plecarea lui Jochi, Genghis-han s-a simțit tulburat; nu înțelegea ce simțea cu adevărat pentru fiul său: ură ori dragoste. Uneori, unul dintre cele două

simțăminte era mai puternic decât celălalt, alteori amîndouă se îmbinau într-un amestec de neînțeles.

Cînd Jochi supusese triburile din nordul lacului Baikal, Genghis-han se bucurase ca de o izbîndă personală, dorind chiar să-și laude fiul în fața tuturor. De data aceasta însă ceva îl împiedica s-o facă. Fără îndoială, gîndul la ceilalți doi fii ai săi, Jagatai și Ögodei, nu era străin de acest simțămînt. Și ei luaseră parte la campanie, ca generali, în aceeași armată, alături de Jochi, iar Genghis-han dorea să-i laude la fel ca și pe fiul cel mai mare.

La cîteva zile după întîlnirea cu Jochi, Genghis-han și-a dat seama că este cuprins de un avînt nestăvilit. Se recunoștea în fiul care-i ceruse să-l supună la toate încercările, pentru că simțea și el același imbold³ ca și Jochi, dorea să ajungă lup mongol. Să treacă dincolo de Marele Zid, să învingă armata Kin, toate acestea nu erau de ajuns ca să poată fi una cu chipul Lupului Albastru, care-l urmărea din copilărie.

Totuși, în anul acela, Genghis-han nu și-a mobilizat armata. Dar toate trupele pe care le comanda, cantonate la nord de Marele Zid, erau gata să pornească, în orice clipă, asupra imperiului Kin. Spre sfîrșitul anului s-a întîmplat un lucru neprevăzut, de mare însemnătate: Yeliu Lie Ge, moștenitorul dinastiei Liao, în fruntea poporului k'itan³, se ridicase împotriva imperiului Kin, în nord-vestul țării. Îndată ce a primit vestea, Genghis-han l-a trimis pe generalul Anchin la Lie Ge, pentru a stabili o alianță cu acesta. Lie Ge i-a jurat credință lui Genghis-han. În schimb, acesta i-a făgăduit prințului k'itan protecția sa.

³ Populație struzată de rasă mongolă, k'itanii supuseseră în secolul al X-lea nordul extrem al Chinei și cuceriseră regiunea Liaodong (Manciuria de Sud), unde s-au așezat și au adoptat numele dinastic chinez de Liao. La cumpăna secolelor al X-lea-al XI-lea, imperiul Liao se întindea cam de la Marea Japoniei pînă în Turkestan. A fost înfrînt, la începutul secolului al XII-lea, de către populația jurchen, cu ajutorul dinastiei Song. Numeroși k'itanii au fost atunci cuprinși în imperiul Kin. Unii i s-au alăturat lui Genghis-han.

O armată Kin, aflată sub comanda generalului Wanyen He Zhi, a fost trimisă să înăbușe răscoala. Genghis-han a trimis spre Lie Ge un detașament de trei mii de oameni, ca întărire, și i-a poruncit lui Jebe să atace Dongging (Liaoyang), punct strategic al acestei regiuni din nord-est. Jebe a ocupat imediat orașul, iar Lie Ge, cu voia lui Genghis-han, s-a proclamat rege al ținutului Liao. În urma acestei operațiuni, nu numai toată zona aflată la nord de Marele Zid, ci și o regiune care se întindea dincolo de munți Yin-shan și Hinggan și care semăna destul de bine cu marile podișuri mongole, a trecut sub stăpânirea lui Genghis-han.

După încheierea expediției în Leao-tang, Jebe, lăsându-și trupele pe loc, s-a dus singur la cartierul general al lui Genghis-han. Acesta l-a primit cu multă căldură. Dintre toți generalii mongoli, Jebe era cel care ajunsese cel mai vestit în imperiul Kin. Priceperea cu care își conducea trupele la izbândă îi înfricoșa pe toți ofițerii dușmani, care credeau că face minuni.

Jebe a ajuns în cartierul general al lui Genghis-han cu câteva mii de armăsari ruși de dincolo de munți Hinggan. Caii mari, negri și strălucitori, au împinzit împrejurimile taberei ongut. Jebe s-a înfățișat dinaintea lui Genghis-han și i-a spus: „Odinioară, când eram războinic al clanului tayichi'ut, ți-am rănit calul. Am dorit încă de atunci să-ți dăruiesc niște cai, ca să mă ierți. Iată că mi s-a împlinit dorința.”

„Nu mi-ai rănit doar calul. Săgețile tale, care l-au doborât, m-au rănit și pe mine la gât”, a răspuns vesel Genghis-han. „Doar prin viața mea o să mi pot plăti greșala de a te fi rănit. Dacă vrei să-mi dai acest prilej, trimite-mă, la fel ca pe fiul tău Jochi, în expedițiile cele mai primejdioase!”

Auzind aceste cuvinte, Genghis-han a simțit deodată că Jebe pricepuse cât de complicate erau simțămintele lui față de Jochi și că îi arăta astfel, pe ocolite, cât era de îngrijorat pentru el. De altfel, Jebe nu era singurul care pri-

cepusese: credincioșii Jelme și Bo'orchu erau și ei îngrijorați, fără îndoială.

Totuși, Genghis-han nu i-a suflat lui Jebe nici un cuvânt despre ceea ce-l frământa. Nu simțea nevoia să-i vorbească viteazului general despre amestecul de dragoste și ură față de Jochi, de altfel, nici n-ar fi fost în stare s-o facă.

A sosit anul 1213. Pentru a doua oară, Genghis-han a petrecut Anul Nou pe tărîm străin. Cu acest prilej, i-a adunat la un ospăț pe Muqali, Jelme, Bo'orchu, Jebe, precum și pe fratele său, Qasar, și pe cei trei fii, Jochi, Jagatai și Ögodei, pe care îi chemase din taberele lor.

A profitat de faptul că se aflau cu toții împreună pentru a vedea cum să pornească o ofensivă de mare anvergură împotriva imperiului Kin. Mai bine zis, le-a impus tuturor planul gândit de el: cele trei mari corpuri de armată, aripa dreaptă, cea stîngă și cea de mijloc, urmau să cotocească teritoriul Kin, acoperite de ariergarda alcătuită din trupele comandate de Muqali, Jebe și Subotei. Bo'orchu, care făcuse pînă atunci parte, ca sfetnic, din aripa dreaptă, avea să facă parte din cea de mijloc, cu cel mai înalt grad. Comanda aripii drepte era prin urmare încredințată numai celor trei fii ai conducătorului mongol.

Genghis-han le-a vorbit astfel: „Fiți strîns uniți, ca să vă puteți face datoria! Jochi va prelua conducerea operațiunilor, Jagatai și Ögodei îl vor ajuta. Iată ordinele mele: veți străbate imperiul Kin de la Shanxi pînă la ținuturile de jos, în Hopei, zdrobind totul în calea voastră. Veți ataca toate fortărețele întîlnite în drum, iar în clipa asaltului veți urca cei dintîi pe ziduri!”

În numele său și al fraților săi, Jochi a răspuns: „Ne vom supune tuturor poruncilor hanului și le vom împlini întocmai!” Avea chipul palid. Ceea ce spusese Genghis-han li se părea tuturor aproape cu neputință. O tăcere de moarte a cuprins adunarea. Nici Bo'orchu, nici Jelme, nici Muqali n-au rostit vreun cuvînt. Ordinele fuseseră date, Jochi le primise de-acum înainte, nume și numic nu mai putea schimba mersul lucrurilor.

Genghis-han i-a spus pe urmă fratelui său Qasar: „La nord de Marele Zid, ai să cotopești ținutul aflat la vest de riul Liao și ai să ajungi pînă la mare! În acest ținut, cînd vine iarna, totul este înghețat și încremenit. Ar trebui prin urmare să-ți închei expediția înainte de venirea iernii, ca să nu-ți moară oamenii și cau de frig!”

„Așa am să fac”, a răspuns Qasar, cu o oarecare ciudă. Părea destul de nemulțumit că nu va putea pătrunde și el în inima imperiului Kın.

În sfîrșit, Genghis-han le-a arătat tuturor care era misiunea lui. „Împreună cu Tolui, am să cuceresc Zhongdu, apoi am să cobor spre sudul ținutului Hebei, unde am să atac ținutul Shandong, în preajma Fluviului Galben. Bo'orchu are să rămînă mereu alături de mine.”

Genghis-han era încredințat că ordinele date celor trei corpuri de oaste nu erau prea greu de îndeplinit. Lupatele din ultimii doi ani îi îngăduiseră să măsoare capacitatea trupelor dușmane. Mai știa și că în imperiul Kın nu era nici un conducător deosebit. Orașul Zhongdu nu era bine apărat, moralul războinicilor era la pămînt și în orice clipă puteau izbucni tulburări. Călăreții mongoli, iviți din toate părțile, erau de-acum în măsură să pătrundă pînă în inima imperiului.

Și totuși, lui Genghis-han îi venea greu să creadă că toți cei ce luau parte la ospaț, și mai cu seamă cei trei fii ai săi, se vor întîlni iar, teferi și nevătămați, după noua expediție.

Îi dăduse lui Jochi sarcina cea mai primejdioasă. Fusesse dorința fiului său, dar și a sa *Jochi, fiu lup!* Pentru aceasta, Genghis-han hotărîse ca Jagatai și Ögödei, care erau neîndoios sînge din sîngele lui, să împărtășească soarta lui Jochi. Ce putea face mai mult pentru ca Jochi să nu se simtă dat la o parte și pentru ca generalii să vadă că făcuse o alegere dreaptă? Hotărîrea o luase însă, înainte de toate, pentru a se liniști pe sine. Din respect pentru Borte, rămasă singură în tabăra de pe muntele Burqan de mai bine de doi ani, trebuia să se poarte la fel cu toți copiii pe care îi adusesese pe lume.

Petrecerea de Anul Nou s-a desfășurat cu un fast necunoscut pînă atunci. Femei aduse de la Datongfu și din alte orașe alergau de la o masă la alta. Afară ningeă viscolit, dar înăuntrul iurtei largi, bine încălzite, nu se simțea frigul.

Ospățul a ținut de dimineață pînă noaptea tîrziu. Spre seară, Genghis-han a ieșit din iurtă și a stat o vreme în picioare, uitîndu-se la întinderea albă, nesfîrșită. Deodată a zărit departe, spre răsărit, o coloană de luptători care mergeau pe coasta dealului. A chemat atunci un om din garda personală și l-a întrebat cine-i comandă și unde se îndreaptă. Tînărul războinic i-a spus pe dată numele celui care se afla în fruntea detașamentului, care se pregătea de un marș prin zăpadă. Genghis-han nu-l cunoștea pe comandant. Dar nu se mai sătura uitîndu-se la coloana care se pierdea în zare, la oamenii care păreau niște puncte minuscule pe zăpada neatinsă. Era o priveliște minunată, ca o haită de lupi tineri.

Genghis-han s-a întors spre straja care stătea nemișcată lîngă el. Pe tichie și pe umeri i se adunase zăpada. Și el era un lup mongol, unul adevărat.

Cînd a revenit la masă, Bo'orchu, Jelme, Qasar i-au părut deodată bătrîni. Anii lăsaseră urme asupra lui și a credincioșilor săi vasali, și toți aveau acum părul cărunt. Doar Muqali, Jebe și Sûbötei, încă în floarea vîrstei, arătau tineri. Genghis-han a înțeles că se apropia vremea celor trei generali și vremea unor conducători pe care încă nu-i cunoștea.

La sfârșitul lui aprilie, Genghis-han a ordonat armatei să treacă din nou Marele Zid. Ninsorile încetaseră, iar din soarele primăverii picurau primii stropi de lumină. Au fost trimise ștafete cu ordinul de mobilizare în toate taberele, chiar și cele ale lui Muqali, Jebe și Subötei, care nu trebuiau să plece imediat în campanie.

Apoi, timp de vreo cincisprezece zile, cartierul general al lui Genghis-han a fost mereu în mișcare, datorită, printre altele, plecării și sosirii trupelor. Hanul era prins în pregătirile de marș ale aripii de mijloc, pe care o conducea împreună cu fiul său, Tolui. Totuși, într-o zi, s-a dus la Qulan, pe care n-o mai văzuse de câteva săptămîni.

Qulan era singură și ședea în iurta unde domnea liniștea. Purta niște cercei de jasp verde.

„Plecăm peste trei zile. Ești gata?”

„De data asta, aș dori să rămîn aici. Dacă ai fi așteptat să se mai încălzească, te-aș fi însoțit cu bucurie, dar vremea este încă prea aspră pentru Ga'ulan”, a răspuns Qulan, spre marea uimire a lui Genghis-han. A simțit că se schimbă la față.

„Qulan, preaiubita mea! Nu te-ai alăturat acestei expediții anevoioase doar ca să fii mereu în preajma mea?” Copleșit de o tulburare pe care nu și-o putea stăpîni, Genghis-han ridicase vocea, fără să-și dea seama. Pînă atunci, Qulan luase parte, de bună voie, la toate expedițiile și nu refuzase niciodată să-l urmeze. De altfel, ea fusese cea

care dorise să-l ia și pe Ga'ulan în campania împotriva imperiului Kin, în pofida tuturor primejdurilor Genghis-han nu înțelegea purtarea ei schimbată. Îi era frică, după ce văzuse atâtea lupte crâncene? Se temea pentru viața ei și a lui Ga'ulan?

Poate că Jöchi, Jagatai și Ögodei n-aveau să se mai întoarcă vii și nevătămați din următoarea expediție. La fel și Tolui. Genghis-han avea de gând să-i încredințeze acestuia, care împlinise douăzeci de ani, comanda unui detașament. Chiar dacă băiatul rămânea în armata lui, o dată ajuns pe câmpul de luptă, avea să fie prins, ca și tatăl său, în vârtejul necunoscut al soartei.

Fără o vorbă, Genghis-han a ieșit din iurta lui Qulan. S-a dus în cortul lui, a poruncit gărzilor să iasă și a rămas singur ceasuri întregi.

Și dacă cei patru fii pe care i-i dăruise Börte vor pieri cu toții în luptă — ceea ce nu era cu neputință —, iar Ga'ulan, născut din unirea sa cu frumoasa Qulan, va rămâne singurul în viață, cum se va purta Börte?

Firește, Genghis-han ținea la Ga'ulan. Fără s-o fi arătat vreodată, ținea chiar mai mult la acest copil venit târziu, de la femeia pe care o iubea mai mult decât orice pe lume. Dorea, așadar, ca băiatul să trăiască, dar nu-l putea ocroti lăsându-l în tabără, în vreme ce ceilalți fii ai săi luau parte la expediție.

Genghis-han se gîndea la Börte. Ca și cum cea dintîi dintre soțiile sale, care-l aștepta la poalele muntelui Burqan, ar fi fost lîngă ei, chipul femeii s-a ivit deodată alături. Lui Genghis-han nu-i era frică de Börte. Dar chipul ei îl urmărea.

Odinioară, căpetenia mongolă, neștiind pe cine să pedepsească, pe fratele său Qasar ori pe șamanul Teb-tengri, petrecuse o noapte întreagă plimbîndu-se de colo-colo prin cort. Și de această dată, a rămas multă vreme în cort, chiar după ce tabăra s-a cufundat în întuneric. Pe la miezul nopții, a chemat un slujitor și i-a poruncit să-l aducă pe Sorqan-shira, tatăl generalilor Chimbei și Chula'un.

Peste puțină vreme, bătrînul purpuriu, care avea peste șaptezeci și cinci de ani, s-a înfășșat dinaintea lui Genghis-han, după o clipă de tăcere, i-a spus: „Bătrîne! În tinerețe, cînd am căzut în mîinile clanului tayichi'ut, m-ai scos dintr-o mare încurcătură. Primești să mă ajuți încă o dată?”

„Mă voi supune poruncilor tale, oricare ar fi ele!”

La acest răspuns, Genghis-han i-a istorisit, pe scurt, gîndurile care-l frămîntau de atîta vreme.

„Sorqan-shira! Du-te chiar acum la Qulan și ia-i-l pe Ga'ulan! Ai să-l încredințezi apoi unor necunoscuți, dar să fie mongoli. Numai să nu știe că este fiul meu!”

Auzind aceste vorbe, Sorqan-shira, care nu arătase niciodată nici cea mai mică emoție, s-a schimbat la față.

„Mă duc la prințesă și-i iau copilul. Îl încredințez apoi unei familii mongole necunoscute. Nu spun al cui este”, a șoptit Sorqan-shira, ca și cum ar fi repetat o lecție învățată pe de rost.

„Nu-i spui lui Qulan și nu-mi spui nici mie cui i l-ai dat pe Ga'ulan. Numai tu vei ști taina!”, a adăugat Genghis-han, iar Sorqan-shira a repetat din nou porunca, în șoaptă. Apoi a scos un geamăt scurt și a ieșit, clătînîndu-se sub povara sarcinii de taină care îi fusese încredințată.

A doua zi, Genghis-han s-a dus la Qulan. De cum a intrat în cort, i-a spus: „Ai să vii cu mine în expediție! Îți fac cinstea de a fi singura femeie care mă însoțește în lupta împotriva imperiului Kın!” Qulan, cu chipul palid și încordat, i-a răspuns, resemnată: „Primesc cu umilință cinstea pe care mi-o faci.” Apoi a tăcut. Năucită de urmările vorbelor nesăbuite pe care le rostise în ajun, era cu totul zdrobită. Ispita unui trai mai ușor, pe care i-o strecurase în suflet dorința de a-l ocroti pe Ga'ulan, se întorsese împotriva ei: soarta fusese nespus de crudă și o despărțise de copilul iubit.

„Pregătește-te de plecare!” a spus Genghis-han. „Sînt gata”, a răspuns Qulan, și a adăugat cu glas liniștit, ridicînd spre el un chip împietrit: „L-ai aruncat pe fiul nos-

tru în viltoarea soartei! Cred că n-am să-l mai văd nici odată...”

„Dacă Ga’ulan nu este ca toți ceilalți, are să crească și are să se deosebească de toți: are să fie un lup mongol. Nu te-am primit lângă mine ca să te fac prințesă. Și nu l-am crescut pe Ga’ulan ca pe un prinț Qulan, ai să rămâi mereu alături de mine, ca un locotenent credincios. Iar pe Ga’ulan lasă-l în pace, să-și croiască singur soarta, printre fiii poporului mongol!”

În timp ce vorbea astfel, Genghis-han a fost cuprins de o mare emoție și a început să tremure. A simțit că înțelege, în sfârșit, ceea ce făcuse: încercase, cu disperare, să păstreze ceva din dragostea lui pentru Qulan și Ga’ulan. Din nefericire, aceste lucruri nu puteau fi arătate prin cuvinte. Pentru că s-ar fi risipit ca mărgelile dintr-un șirag și s-ar fi pierdut fără urmă. De vreme ce Qulan nu pricepea de ce făcuse ceea ce făcuse, la ce bun s-o mai lămuirească?

Pînă în ziua plecării trupelor, Qulan nu s-a arătat deloc. Iar Genghis-han, prins cu tot soiul de treburi de război, n-a avut vreme să se ducă s-o vadă. În ziua în care armata a părăsit tabăra, Qulan s-a înfățișat, călare, alături de conducătorul mongol. După ce plînsese trei zile și trei nopți, nu mai putea vărsa nici o lacrimă. Din acea clipă, nici ea, nici Genghis-han n-au mai pomenit numele lui Ga’ulan.

La început, Genghis-han a încercat să recucerească toate fortărețele care împiedicau înaintarea nestingherită a armatei spre Zhongdu (Pekin). Acestea, atacate de Muqali în campania dinainte, trecuseră din nou sub controlul armatei Kin după plecarea trupelor mongole. Genghis-han a atacat Xuandefu, apoi a încercuit Dexingfu. În timpul operațiunii, i-a încredințat fiului său Tolui comanda ofensivei. Tolui s-a aruncat în luptă fără să mai aștepte, s-a cățărat pe zidurile orașului și a înfipt pe metereze steagul clanului borjigin.

În vreme ce-și continua înaintarea și se pregătea să atace fortăreața Huailai, Genghis-han a fost întâmpinat de trupele de elită ale armatei Kin, conduse de generalul Gao-Ji, comandant șef al aripii stîngi. Le-a zdrobit după trei zile și trei nopți de luptă înverșunată, lăsînd în urmă o cîmpie presărată cît vedea cu ochii cu leșurile războinicilor chinezi.

Genghis-han a mărșăluit în fruntea trupelor sale, fără oprire. Se apropia de Jiuyongguan cînd a aflat că o numeroasă armată Kin se afla cantonată în oraș. Temîndu-se de pierderi mari în caz de luptă, și-a schimbat direcția și a trecut Marele Zid printr-un loc aflat mult mai la vest. Apoi, după un marș întrerupt de atacuri asupra mai multor fortărețe, încheiate cu izbînzi asupra dușmanului, a ajuns în cîmpia Hebei. A cucerit în scurtă vreme cetățile Cuozhi și Yizhi. Zhongdu, capitala, era la o azvîrlitură de băț. Călăreții mongoli înaintau iute ca fulgerul. Genghis-han și-a ocupat pozițiile la sud de Zhongdu.

La Yizhi, armata lui Genghis-han s-a întîlnit cu cea condusă de Jebe, care venea din îndepărtatul ținut Leao-tong. Nu trecuseră decît două luni de cînd Genghis-han îi ordonase generalului care se afla în fruntea ariergărzii să cotopească imperiul Kin. Jebe, fără să-și ia nici o zi de răgaz, a plecat din Yizhi ca să atace Jiuyongguan, pe care a izbutit s-o cucerească, pentru a doua oară. Genghis-han a amînat atacul asupra capitalei Zhongdu și a pornit spre bazinul Fluviului Galben, pustiind ținutul Shandong.

Între timp, aripa dreaptă, condusă de Jochi, pătrunsesse, potrivit poruncilor hanului, în ținutul muntos Shanxi, cucerind toate fortărețele. Apoi trupele mongole coborîseră în cîmpia Hopei, pustiind-o, la fel cum făcuseră cu ținutul Shanxi. În sfîrșit, călăreții din aripa stîngă, condusă de Qasar, cutreierau fără contenire pămînturile aflate la apus de rîul Liao, ca să le vină de hac dușmanilor.

Astfel, sute de cete de călăreți mongoli au pustuit impenul Kin, de la un cap la altul, iar după un an, în primăvara lui 1214, steagurile clanului borigin fluturau pe nouăzeci de cetăți trecute prin foc și sabie.

În aprilie, Genghis-han a dat tuturor detașamentelor mongole, risipite pe tot teritoriul, porunca de a se aduna în preajma orașului Zhongdu. Timp de o lună au sosit în fiecare zi, în nori de praf, călăreți veniți din cele patru zări. Cîmpia aflată la apus de oraș gema de mulțimea războinicilor mongoli. Armata, care număra două sute de mii de oameni în clipa plecării de pe marile podișuri, avea acum de două ori mai mulți, pentru că i se alăturaseră o mulțime de luptători chinezi.

Genghis-han și generalii săi s-au întâlnit după cincisprezece luni pe cîmpia întinsă care înconjoară orașul Zhongdu. Capitala, singurul bastion neatins, părea o insulă pierdută în mijlocul oceanului. În spatele zidurilor, însă, răzmerițele nu mai conteneau, bănuiala năștea alte bănuieli, omorurile se țineau lanț, iar puterea trecea din mână în mână.

Genghis-han a trimis doi soli la împărat, în cetatea aproape prăbușită, cu un mesaj de împăcare.

„Toate provinciile din imperiul tău aflat la miazănoapte de Fluviul Galben se află în mîinile mele. Nu ți-a mai rămas decît Zhongdu. Din voința Cerului, orașul tău nu mai are putere. Mă tem însă de mînia lui, dacă voi porni iar împotriva ta. Sînt așadar gata să mă retrag, împreună cu armata. Ce-mi poți oferi în schimb, ca să-mi potolesc generalii?”

Termenii mesajului fuseseră aleși cu cea mai mare grijă, ca să nu rănească mîndria împăratului Kin, dar era vorba, de fapt, de un îndemn la capitulare. În clipa în care a ales soli care urmau să-i prezinte mesajul, Genghis-han s-a gîndit la Boro'ul, orfanul crescut de mama sa Hoelûn, care nu mai era printre cei vii. Și a simțit din nou în suflet, după atîția ani, părerea de rău că-i pricinuisse moartea trimițîndu-l în ajutorul lui Qorchi.

Împăratul Kin i-a dat de știre lui Genghis-han că-i primește propunerea și că este gata să încheie pacea. Generalul Muqalı și Jochi, fiul cel mai mare al căpeteniei mongole, au pornit atunci spre capitală pentru a negocia

termenul acordului, care însemna, de fapt, capitularea imperiului Kin.

Genghis-han n-a cerut pentru el decît o prințesă din neamul împăratului, și atît. Ce-ar mai fi putut cere? Armatei sale i se alăturaseră două sute de mii de luptători chinezi, iar prada adunată din cele nouăzeci de fortărețe — arme, lucruri de preț, unelte agricole, harnașamente, veșminte și podoabe — era uriașă. Ce mai putea dori din capitala aproape prăbușită, în afară de o prințesă? Do-re-a să-și aducă în așternut, pentru a-și face toate poftele, o fată din neamul împăraților Kin, pe care îi ura de moarte. Fata avea să plătească astfel pentru păcatul strămoșilor săi, care îl ținuseră pe Ambaqai-han pe măgarul de lemn și-l jupuiseră de viu.

La cîteva zile de la încheierea păcii, Genghis-han a vă-zut-o venind la cartierul general pe Ha Dun, fiica răpo-satului împărat Zhenge, însoțită de cinci sute de băieți și tot atîtea fete și de trei mii de cai. A primit, de aseme-ne-a, grămezi de aur și tot soiul de alte bogății. După ce a luat ciudatele daruri, a ordonat trupelor să evacueze ținutul Kin. Trecînd prin Jiuyongguan, s-a îndreptat cu toată armata spre deșertul Gobi. Ca de obicei, pe Mare-le Zid bătea un vînt puternic, iar copacii de pe dealuri-le din jur se îndoiu gemînd sub furtună. Genghis-han și-a oprit calul pe coama zidului și, uitîndu-se la șiruri-le nesfîrșite de călăreți care se pierdeau în zare, i-a spus lui Jebe, aflat lîngă el: „Datorită ție, am trecut prin Jiuyon-gguan fără nici o piedică.” La care generalul, care ocu-pase cetatea în două rînduri, i-a răspuns rîzînd: „Cine știe de cîte ori voi mai fi nevoit să cuceresc cetatea!” Gen-ghis-han a început și el să rîdă. Vîntul le-a risipit vorbe-le și le-a dus departe. Cum spusese Jebe, Genghis-han știa prea bine că imperiul Kin, acest monstru uriaș, era de-parte de a fi împlînzit. Dar cum să-l supună o dată pen-tru totdeauna? Nu știa.

Wenyan Fu Xing, mare sfetnic al împăratului Kin, i-a însoțit pe cuceritori pînă la hotarul de miazănoapte al ce-tății Jiuyongguan.

După trei ani, trupele mongole s-au întors victorioase pe marile podişuri. Genghis-han n-a stat decît puţin în tabăra de la poalele muntelui Burqan: s-a dus să instaleze o tabără în ţinutul tătarilor, pe malurile lacului Yoril. Dorea să supravegheze îndeaproape mersul lucrurilor în imperiul Kin şi totodată să împiedice neînţelegerile care s-ar fi putut ivi între Borte şi Qulan.

Pe lângă Qulan, Genghis-han a luat-o în tabăra cea nouă pe prinţesa Ha Dun. Adusese din toate provinciile Chinei o mulţime de femei nespuse de frumoase, pe care le-a dăruit concubinelor sale, să le slujească. Ha Dun era mică, urîă şi morocănoasă, iar după puţină vreme, Genghis-han, deşi se purta cu ea aşa cum o cerea titlul de favontă, n-a mai chemat-o în cortul lui.

La cîtva timp după întoarcerea armatei mongole pe marile podişuri, Sorqan-shira, cel mai vîrstnic dintre cei ce luaseră parte la expediţia împotriva imperiului Kin, s-a stîns. Genghis-han a dorit să cinstească amintirea bătrînului care-l ajutase în două împrejurări grele, aşa că l-a înmormîntat cu mare pompă. În ziua ceremoniei, a mers însoţit de Qulan la mormîntul lui Sorqan-shira şi a aruncat pe sicriu cîţiva pumni de ţărîină. Amîndoi plîngeau moartea singurului om care ştia unde se afla Ga'ulan. Genghis-han n-a spus nimic despre fiul său, şi nici Qulan nu i-a pomenit numele. În faţa lor, sicriul lui Sorqan-shira a fost coborît în groapă şi a dispărut pentru totdeauna.

Aşa cum prezisese Jebe, armata mongolă a fost nevoită să treacă din nou Marele Zîd, chiar mai devreme decît s-ar fi bănuir: la sfîrşitul lui iunie, puţin după întoarcerea acasă, Genghis-han a aflat că împăratul Kin mutase capitala de la Zhongdu la Bianjing (Haifeng).

Prin urmare, împăratul nu dorea pacea; văzîndu-se trădat atît de repede, Genghis-han a fost cuprins de o mînie fără margini. A mobilizat pe loc două detaşamente de călăreţi. Unul dintre ele, al clanului salji'ut, care stră-

lucise prin faptele sale de vitejie în timpul expediției împotriva chinezilor, era condus de Samuqa, iar celălalt, al clanului jurchen, vestit pentru cruzimea cu care se năpustea asupra dușmanului, îl avea în frunte pe generalul Mingan. Li s-a poruncit să cucerească orașul Zhongdu și să-i măcelărească fără milă pe toți cei rămași în cetate.

Aflind de la regele Lie Ge că trupele Kin încercau să pună din nou stăpînire pe ținutul Liaodong, Genghis-han i-a ordonat lui Muqali să pornească la drum ca să-i vină în ajutor. Înainte de plecarea neînvinsului general, l-a chemat la el și i-a spus: „Cucerește regiunile aflate la sud de munții Daiang. Eu voi avea grijă de cele din nord.”

Cucerirea imperiului Kin, apoi atacarea ținutului Song, aflat mai la sud, iată care era planul pe care Genghis-han dorea să-l împărtășească, mai târziu, lui Muqali. Un bărbat ca el, care stăpînea toate mijloacele politice și militare, avea să-l ducă fără îndoială la îndeplinire. Genghis-han se păstra pentru alte treburi, simțea cum ia naștere în sufletul lui un alt vis, care nu-l mai îndemna spre China, ci spre ținuturile necunoscute din Apus, cu popoarele lor ciudate.

În iulie 1214, trupele lui Muqali, precum și cele conduse de Samuqa și de Mingan au părăsit tabăra de pe malul lacului Yorii. Nu trecuseră decît trei luni de cînd acordul de pace încheiat cu imperiul Kin fusese încălcat.

Între sfîrșitul anului și primăvara următoare, Genghis-han a urmărit pas cu pas înaintarea trupelor pe care le trimisese în China, cu ajutorul olăcarilor care soseau în tabără în fiecare zi. Samuqa și Mingan au pornit ofensiva împotriva orașului Zhongdu la începutul anului 1215. Orașul a fost asediat din toate părțile, căile de comunicație au fost întrerupte, iar trupele chineze, sosite ca întăriri din sud, au fost zdrobite. Totuși, vestea despre cucerirea orașului nu mai sosea, iar Genghis-han ardea de nerăbdare. De ce întîrziiau atît? Pentru ca știrile să ajungă la el

mai repede și pentru a scăpa de arșiță, Genghis-han și-a mutat cartierul general de pe malurile lacului Yorl la Huanzhieu. În sfârșit, în iunie, a avut loc asaltul final, mult așteptat, al orașului Zhongdu, iar vestea cuceririi lui a ajuns la urechile lui Genghis-han după zece zile. Toată tabăra a fost cuprinsă de fierbere la aflarea veștii. Războinicii și ofițerii au băut și s-au veselit vreme de trei zile și trei nopți. Știrile despre ceea ce se întâmpla în capitală soseau una după alta.

„Zhongdu este în flăcări!”

În fiecare zi, timp de mai mult de o lună, Genghis-han a auzit același lucru. În afară de focul ce nu se mai sfârșea, a aflat doar vestea morții generalului dușman Wenyan Fu Xing, care se otrăvisese în ziua căderii orașului.

Genghis-han îl cunoștea bine pe generalul chinez. Luptase de mai multe ori împotriva lui, iar la negocierile de pace el fusese ambasadorul împăratului. Era un ofițer cu totul deosebit, de o mare distincție. Aflînd că uriașa cetate Zhongdu ardea și că bogățiile fără seamăn pe care le cuprindea ajunseseră un morman de cenușă, Genghis-han n-a simțit nici cea mai mică părere de rău. Doar moartea generalului Fu Xing i se părea o pierdere ireparabilă. Pentru că îi trecuse prin minte să și-l facă vasal, dacă s-ar fi predat, și să-i încredințeze din nou guvernarea capitalei.

Nu înțelegea de ce se sinucisese Fu Xing. La nomazi, din timpuri străvechi, nu era nici o rușine ca o căpetenie învinsă după o luptă înverșunată să se supună dușmanului. Învingătorul hotăra pe urmă dacă îl ierta ori dacă îi tăia capul. Genghis-han atacase nenumărate cetăți, dar nu văzuse nici un comandant de garnizoană care să nu vrea să capituleze. Or, cazul lui Fu Xing nu urma regula. decît să se predea, generalul preferase să dea foc cetății și să-și pună capăt zilelor.

Față de această purtare neobișnuită, Genghis-han găsea deodată mai puțin ciudat faptul că orașul ardea de mai bine de o lună. Deși nu văzuse cu ochii lui orașul în

flăcări, își închipuia culoarea focului, o culoare pe care nu o văzuse niciodată când arseseră alte cetăți.

Genghis-han a chemat oameni veniți din imperiile Kin și Song și i-a întrebat dacă mai fuseseră, în istoria țărilor, și alți generali care se sinucisese. Toți i-au dat același răspuns „Cele mai multe dintre căpeteniile al căror nume este pomenit în istorie au ales moartea când cetatea le-a fost cucerită.”

S-a gândit atunci că descoperirea acestui fel de a fi al războinicilor chinezi este lucrul cel mai însemnat din tot ceea ce învățase din expedițiile în imperiul Kin. Era ceva ce nu intra în obiceiurile poporului mongol, ceva ce nu se putea dobîndi prin nici un antrenament și nici un exercițiu

Genghis-han a dat trupelor care cuceriseră Zhongdu ordinul de a-i aduna în afara zidurilor cetății pe toți supraviețuitorii, civili ori militari. Toți au avut parte de un tratament deosebit de cel pe care îl aplicase pînă atunci: a cerut să vină mai întîi la cartierul său general nu femeile în lanțuri, ca de obicei, ci învățați și cei pricepuți într-o anumită meserie. Nici un sentiment personal nu trebuia să fie amestecat în această alegere.

Această sarcină Genghis-han i-a încredințat-o lui Shi'i-qutuqu, orfanul tătar cu chipul palid și nepăsător, care îndeplinea funcția de judecător suprem și care era cunoscut ca fiind drept și nepărtinitor. Acesta a plecat spre Zhongdu îndată ce a primit porunca. După o lună, Genghis-han a văzut că Shi'i-qutuqu se descurca de minune: în fiecare zi soseau din capitală, încărcăți cu bogății, chinezi de tot felul. Țărani, fierari, prezicători, slujbași, învățați, războinici, adică oameni de toate meseriile

În tabără, Genghis-han îi pune pe toți la încercare, să vadă la ce se pricep. Printre prizonieri nu se afla aproape nici o femeie, în afară de cîteva ghicitoare și cîteva prezicătoare cu privirea rătăcită și fața ca de ceară

„Nu mai sînt și alte femei?”, l-a întrebat Genghis-han pe cel ce se ocupa de prizonieri. „Nici una!” Răspunsul

a aşternut pe chipul căpeteniei mongole un zîmbet sarcastic: parcă vedea chipul de piatră al lui Shi'i-qutuqu.

A aflat într-o zi că printre prizonieri se afla un k'itan pe nume Yeliü Chucai¹, care lucrase ca secretar la cancelaria curţii Kın. Genghis-han l-a chemat imediat la el. Era un bărbat foarte înalt, cu o barbă lungă şi neagră, mult mai tânăr decît şi-l închipuise

Căpetenia mongolă a aşezat lîngă el cîţiva oameni din gardă: nici unul nu-i ajungea mai sus de umăr. Bărbatul cel înalt stătea liniştit şi nu părea deloc intimidat.

„Cîţi ani ai?“, l-a întrebat Genghis-han.

„Douăzeci şi şase“, a răspuns bărbatul. Avea o voce gravă, plăcută şi-şi cîntărea bine cuvintele.

„Mi s-a spus că eşti k'itan. .“

„Aşa este.“

„Țara ta de baștină, pustiită de chinezi, este acum o provincie mărunță. Am copleșit imperiul Kın și te-am răz-bunat. Arată-ți recunoștința față de hanul mongolilor!“

Yeliü Chucai a răspuns cu demnitate, fără să șovăie: „Familia mea este în slujba chinezilor de trei generații. Am trăit datorită lor. Cum să mă bucur de nenorocirea lor?“ Genghis-han a fost fermecat de glasul cald și armonios.

„La ce te pricepi?“

„La astronomie, geografie, istorie, medicină, intrigă, preziceri.“

„Așa... Te pricepi și la preziceri?“

„Este ceea ce stăpînesc cel mai bine.“

„Atunci arată-mi viitorul! Ce soartă îi așteaptă pe lupii mongoli?“

„Ca să citesc viitorul poporului vostru, ar fi mai bine să folosesc ceva obișnuit la mongoli. Să mi se aducă un omoplat de berbec!“

¹ Născut într-o familie din aristocrația k'itan (1190-1244), bun cunoscător al culturii chineze, pe care o cunoștea din copilărie, a jucat un rol însemnat pe lîngă Genghis-han, apoi pe lîngă urmașul său Ögö-dei, pe care i-a însoțit în practicile administrative și tradițiile civilizației chineze. Este cunoscut și ca poet.

Genghis-han a poruncit să fie adus osul cerut de Yeliu Chucai. Bărbatul a ieșit atunci din cort, a făcut o vatră din pietre ca să facă focul și a ținut osul deasupra flăcărilor. După ce s-a uitat îndelung la crăpături, a rostit hotărît către Genghis-han: „Aud cum bubuie din nou tobele de război, dinspre sud-vest. Se apropie clipa cînd armata hanului va trece din nou munții Altai, ca să cotopească ținutul Qara-Kitai². Clipa aceasta va veni negreșit peste trei ani!”

Atunci Genghis-han l-a întrebat pe ghicitor: „Dacă prezicerea ta nu se împlinește, ce să fac cu tine?” Yeliu Chucai l-a privit pe Genghis-han drept în ochi și i-a răspuns: „Faci precum îți va fi voia. Poți să mă trimiți la moarte, dacă dorești!” Vorbele l-au mulțumit pe deplin pe conducătorul mongol. Și-a spus chiar că nu întâlnise niciodată un om atît de deosebit. Și s-a hotărît să-l păstreze în preajma lui, ca sfetnic.

Unii dintre vasalii săi credincioși s-au împotrivit hotărîrii, spunînd că Yeliu Chucai este un străin despre care nu se știe nimic. Dar Genghis-han nu i-a ascultat.

„Odinioară, am hotărît să am încredere în Jebe, care era prizonier. Mă rănise și pe mine, îmi rănise și calul. De ce să nu iau în slujba mea un înalt funcționar al imperiului Kin, care nu mi-a făcut nimic? Așa cum i-am dat odinioară tînărului războinic numele de Jebe (Săgeată), acum îi dau lui Yeliu Chucai numele de Ut-saqal (Barbă Mare).”

Chiar în ziua aceea, ghicitorul cel înalt s-a pus în slujba lui Genghis-han.

Îndată după căderea orașului Zhongdu, căpetenia mongolă i-a încredințat lui Samuqa, întors învingător din

² *Qara-Kitai*: Cunoscut și sub numele de Si-Liao (Liao occidental), Imperiul Qara-Kitai (sau K'itan negru) a fost întemeiat în 1124 în Turkestan de către prințul Yeliu Dashi, care supraviețuise distrugerii regatului său, Liao, de către neamul jurchen. La începutul secolului al XIII-lea, acest imperiu se întindea pe un teritoriu uriaș, dar nu avea o influență însemnată asupra popoarelor din jur. A trecut sub stăpînire a lui Genghis-han în 1218.

această primă expediție, comanda unei armate de zece mii de oameni, ca să pornească împotriva noii capitale chineze. I-a ordonat să se îndrepte spre provincia Henan, străbătând ținuturile Si-Hia. În noiembrie, trupele lui Samuqa, după ce trecuseră prin ținuturile Si-Hia, au pătruns în masivul Songshan, înaintînd cu mare greutate, fiindcă munții erau înalți și abrupti. Au ajuns în cele din urmă în provincia Henan și s-au apropiat de Bianjing, noua capitală. Oamenii erau însă rupți de oboseală și au fost învinși în lupta cu armata Kın.

Abia ajunsese vestea la Genghis-han că a sosit în tabără un trimis al împăratului Kın, cerînd pace. După ce s-a sfătuit cu vechii săi tovarăși, Bo'orchu și Jelme, Genghis-han i-a impus dușmanului condiții dintre cele mai aspre: teritoriul Kın aflat la nord de Fluviul Galben să treacă în întregime în stăpînirea mongolilor; împăratul să renunțe la titlu și să se mulțumească cu acela de „rege al provinciei Henan”.

După plecarea ambasadurului chinez, n-a mai sosit nici o veste din imperiul Kın. Genghis-han nu s-a neliniștit: știa că împăratul nu putea primi asemenea condiții.

În primăvara anului 1216, Samuqa s-a întors în tabăra lui Genghis-han, împreună cu armata învinsă. Căpetenia mongolă și-a chemat generalul și i-a cerut socoteală pentru înfrîngere. După ce l-a ascultat, i-a spus: „Samuqa, îți dau o șansă, numai una, ca să-ți speli rușinea! Ai să pleci din nou, în noiembrie, cu zece mii de oameni, pentru a ataca din nou provincia Henan. Ca și data trecută, ai să străbați ținuturile Si-Hia și ai să treci peste stîncile și prăpăstiile din munții Songshan, îngropați în zăpadă. Pe urmă ai să cotopești provincia Henan și ai să pornești la asaltul capitalei Bianjing!”

Samuqa s-a schimbat la față. Chiar cu o armată de două ori mai numeroasă, era cu neputință să ajungă la Bianjing pe drumul acela atît de greu. Dar nu avea încotro.

În zilele următoare, Genghis-han a văzut că Samuqa își supunea trupele unui antrenament intensiv, cu pre-

gătiri de luptă și marșuri forțate, pentru a spori puterea armatei. Conducătorul mongol ținea mult la tinerii comandanți. Bo'orchu, Jelme, Qasar îmbătrîuseră, așa că dorința lui era să-i pregătească acum pe Muqali, Jebe, Sübötei și alți comandanți sub treizeci de ani, ca urmași ai generalilor săi fără pereche. Samuqa se număra printre aceștia.

Genghis-han a plecat în anul acela din Huanzhi și s-a îndreptat, cu armata, spre ținutul borjigin, de la poalele muntelui Burqan, unde îl aștepta soția sa Börte și unde era îngropată mama sa, Höelün. Cea mai mare parte a bărbaților, care plecaseră în campanie în martie 1211, nu-și mai văzuse țara de cinci ani.

În 1214, la încheierea acordului de pace cu imperiul Kin, Genghis-han și o parte a trupelor trecuseră prin tabără, pentru scurtă vreme, înainte de a merge să-și cantoneze trupele pe malurile lacului Yoril. De această dată însă, se întorsese aproape toată armata învingătoare.

Singurii care lipseau la apel erau Muqali și oamenii săi, care luptau încă în regiunile Liaodong și Liaoxi, precum și câteva detașamente cantonate lângă Zhongdu, după căderea orașului. Genghis-han încă nu cucerise Bianjing, noua capitală, dar controla cea mai mare parte a teritoriilor aflate la nord de Fluviul Galben și supraveghea, cu ajutorul câtorva războinici, detașamentele chineze aflate în fiecare dintre provinciile imperiului Kin.

Cei cinci ani care trecuseră de la plecarea în campanie schimbaseră înfățișarea armatei lui Genghis-han: în trupele mongole se amestecaseră detașamente alcătuite din luptători kin, k'itan ori song, precum și grupuri de oameni neînarmați, care alcătuiau uneori coloane nesfârșite. Se mai puteau vedea șiruri de căruțe gemînd sub greutatea prăzii, precum și cămule și cai încărcăți cu arme și unelte agricole. În sfîrșit, un mare număr de femei și de copii chinezi, ajunși robi, făceau și ei parte din alai.

Armata mongolă, care cuprindea acum oameni de tot felul, a plecat din Huanzhi, a străbătut deșertul și a ajuns

la malul fluviului Kerulen, mergînd în sus, de-a lungul apei. În fiecare tabără, trupele erau primute cu bucurie de mulțimea care se înghesuia să le întîmpine

Întoarcerea armatei a sporit populația din întreaga regiune aflată la poalele muntelui Burqan. În albia secată a râului Tula și pe malurile fluviului Kerulen s-au ivit cîteva sute de tabere noi, astfel încît stepa aducea dintr-o dată cu o cetate uriașă.

Sosirea armatei învingătoare a fost sărbătorită cu mare fală pe toate podișurile mongole. Micul ținut mongol era acum un imperiu întins și destul de puternic, de vreme ce-i învinsese pe chinezi. Iar poporul de nomazi, altădată risipit, era acum unit și împărțit în mai multe clase

În tabăra de pe muntele Burqan s-au ivit, înainte de petrecere, nenumărate prăvălii unde se negocia și se făcea troc cu orice, cai, oi și chiar cămile. În unele corturi se putea bea, în altele se pregăteau mîncăruri song, kin, k'itan ori si-hia. Șefii de clan se plimbau țănoși de colo-colo, urmași de robi kin și de tinere mongole îmbrăcate în veșminte chinezești.

Genghis-han a străbătut piața din cîmpie. Se putea plimba în voie, însoțit doar de cîteva războinici din gardă. În timpul campaniei din imperiul Kin, teritoriul mongol, păzit aproape numai de femei, nu cunoscuse nici o răscoală, nici un conflict, nici o umbră de vrajbă. Petrecerea a ținut zece zile, timp în care toți au putut bea și mîncă pe săturate și s-au putut mindri cu veșmintele și podobecele cele mai frumoase. Chiar după ce s-a încheiat petrecerea, în tabără a mai domnit multă vreme o atmosferă de mare veselie.

Ca să-și mențină armata în stare de luptă, Genghis-han a întreprins o expediție scurtă împotriva merkiților, pe care îi alungase odinioară din ținutul lor. Adăpostiți în munți Altai, aceștia nutreau o ură fără margini față de Genghis-han și chiar începuseră să și arate colții

Genghis-han ajunsese la rangul de conducător suprem supunînd toate popoarele de pe marile podișuri. Dar cru-

zimea lui față de merkiți nu slăbise nici o clipă, prin urmare încerca mereu să-i nimicească. Așa stînd lucrurile, era cît se poate de firesc ca merkiții, la rîndul lor, să se înverșuneze. Răsăreau ca buruienile și se înmulțeau tot ca ele, fără știrea lui Genghis-han, și pîndeau orice prilej de răzbunare.

La zece zile de la petrecere, Genghis-han l-a chemat pe Jöchi, fiul său cel mai mare, și i-a spus: „Îți încredințez sarcina de a-i nimici pe merkiți care au mai rămas în viață!”

„Mă supun! Am să fac întocmai cum îmi poruncește Hanul!”, a răspuns Jöchi, tăios.

Genghis-han îi încredința mereu lui Jöchi sarcina de a-i nimici pe merkiți, iar acesta o primea întotdeauna, ca și cum ceva nelămurit îi îndemna pe amîndoi să se poarte astfel.

Față de merkiți, Genghis-han nutrea sentimente amestecate: gîndul că putea să aibă sîngele lor în vine îl umplea de ciudă și ar fi dorit ca poporul acesta să nu existe. Faptul că mai trăiau pune la îndoială obirșia lui mongolă. Ticăloșia acestui trib, care o răpise și o siluse pe mama lui, Hoelun, era de neiertat pentru Lupul Albastru.

Se gîndea și la fiul său. *Jochi, dacă ești cu adevărat un lup albastru, ucide-ți cu mîna ta pe cei ce-ți spurcă sîngele! Să nu-ți ierți niciodată pe cei ce ți-au răpit și ți-au siluit mama!* Dar Genghis-han nu-și împărtășea nămnului gîndurile. Nu știa ce ar fi făcut Jöchi dacă i-ar fi povestit tot. Oricum, din pricina legăturii deosebite dintre ei doi, nici unul nu putea vorbi despre aceste lucruri. Din nou, a zărit în ochii fiului său o lucire rece, ca un soi de revoltă.

Genghis-han a hotărît ca Jochi să fie însoțit în campanie de generalul Subotei. Tinerii comandanți au pornit fără întîrziere, în fruntea trupelor, spre inima munților Altai. La începutul toamnei, își făcuseră datoria. În timpul luptelor, Jochi l-a ucis pe fratele căpeteniei merkit care căzuse în expediția dinainte, precum și pe cei doi copii ai acestuia. Pe cel de-al treilea, Qotoqan, l-a luat prizonier și l-a adus în tabără. Jöchi i-a spus tatălui său că ti-

nărul, singurul rămas în viață dintre toți merkiti, era cunoscut drept un arcaș neîntrecut: trumetea prima săgeată în inima țintei, iar pe a doua o înfigea în creștătura celei dintâi. Lăudându-i iscusința fără pereche, Jochi i-a cerut lui Genghis-han să-i cruțe băiatului viața.

„Qotoqan nu se pricepe doar la treburile războiului, ci este și de mare încredere. Dacă-i lași viața, are să-ți fie credincios, trup și suflet.”

Conducătorul mongol s-a mulțumit să rostească doar atât: „Nici vorbă de cruțare. Să fie ucis pe dată!”

Jochi a dat să spună ceva, dar s-a lăsat păgubaș și l-a ucis pe tânărul războinic merkit cu mâna lui.

În același an, la începutul lui noiembrie, Samuqa a părăsit tabăra de pe muntele Burqan în fruntea a zece mii de oameni, îndreptându-se spre orașul Bianjing, pe care urma să-l cucerească, potrivit poruncii date de Genghis-han.

Au trecut două luni pînă ce primul olăcar s-a înfățișat dinaintea căpeteniei mongole. După aceea, trimișii au sosit la intervale regulate, de cîte zece zile. Veștile pe care i le aduceau lui Genghis-han erau puține, dar dacă le punea cap la cap își putea da seama de ceea ce fac trupele lui Samuqa.

„Armata a străbătut ținuturile Si-Hia.”

„Armata a atacat fortăreața Dongguan, de pe malul de miazăzi al Fluviului Galben.

„Armata a ocupat cinci cetăți, printre care Ruzhu.”

„Armata se apropie de partea de apus a orașului Bianjing.”

Aceasta a fost ultima veste de la Samuqa. Neavînd destui oameni pentru a încercui capitala, care era aproape nămicită, generalul n-a izbutit nici acum s-o cucerească. Trupele au ridicat o tabără în apropiere și nu s-au mai mușcat. Genghis-han a trimis o ștafetă la Samuqa, pentru a-i lăuda strădaniile și amînarea asediului capitalei, mult prea primejdios. Samuqa a rămas pe loc.

În anul următor, 1217, Muqali s-a întors în tabăra lui Genghis-han și l-a înștiințat că marea expediție în ținuturile Liaodong și Liaoxi se încheiase. Își vedea conducătorul pentru prima oară din 1214, când îl lăsase în tabăra de pe malurile lacului Yori. De altfel, campania împotriva chinezilor, începută în 1211, nu-i dăduse nici o clipă de răgaz, în afară de trei luni de odihnă în cantonament. Dar acum supusese în întregime întinsele ținuturi Liaodong și Liaoxi. Atît ca războinic, cît și ca om politic Muqali făcuse dovada unor însușiri cu totul deosebite.

Genghis-han i-a trimis pe toți vasalii săi credincioși în întîmpinarea lui Muqali, care trebuia primit cu toată cinstea. l-a lăudat faptele de vitejie și i-a dat încă o dată titlul de „rege”, acordîndu-i depline puteri de guvernator militar asupra Chinei. Luptele înverșunate purtate departe de marile podișuri mongole îl maturizaseră mult pe tînărul general. Chipul lui, tăbăcit de vîntul unui tărîm străin, era acum și mai aspru.

Muqali pornea, după zece zile, din nou la drum. Avea acum o armată alcătuită din douăzeci și trei de mii de mongoli și din luptători k'itan și jurchen. Trebuia să ajungă în imperiul Kın, pentru a pune stăpînire pe întinsele teritorii pe care urma să le guverneze și din care dinastia domnitoare, zdrobită, nu mai păstra decît o mică parte.

După ce i-a înfrînt pe chinezi, dușmanii lui dintotdeauna, cucerind cea mai mare parte a țării lor, Genghis-han a rămas în tabără pînă în primăvara lui 1218. Viața poporului mongol se schimbase cu totul. Tehnicile agricole aduse din imperiul Kın înlesneau folosirea unui număr tot mai mare de pășuni și de finețe, precum și trecerea, în partea de sud-est a marilor podișuri, la un mod de viață pe jumătate sedentar. De asemenea, fîntînile săpate pretutindeni au îmbunătățit mult calitatea pășunilor.

În fiecare zi, caravanele venite din răsărit și din apus se opreau în tabăra lui Genghis-han, iar el urmărea cu plăcere negustorii de toate neamurile care veneau și plecau, urmați de cai și cămile încărcate cu tot felul de lucruri

Cei ce veneau din îndepărtatele ținuturi din apus trebuiau să se înfățișeze conducătorului mongol, îndată ce-și descărcau marfa. Genghis-han îi primea cu bunăvoință și îi răsplătea întotdeauna pentru darurile făcute

Dintre aceștia, cei care îl atrăgeau cu deosebire erau negustorii dintr-o țară musulmană, Harezmi³. Aduceau mobile minunate, lucruri măiestrit lucrate, din care nu mai văzuse, nici măcar în imperiul Kin. Îi arătau sticlărie, pietre prețioase, podoabe alese și covoare atât de frumoase încât păreau țesute prin cine știe ce vrajă. Toate acestea erau schimbate pe mătase, bumbac, pensule, hîrte, tuș și pietre de cerneală, lucrări de calligrafie și picturi, bibelouri vechi, pe care mongolii le aduseseră din imperiul Kin.

Genghis-han le cerea în primul rînd negustorilor din Harezmi arme și podoabe religioase. Dorința de a aduna lucruri ciudate, din ținuturi necunoscute, îi fusese trezită de Yeliu Chucai, pe care îl prețuia atât pentru personalitatea, cît și pentru cultura sa. Tînărul dobîndise încrederea căpeteniei mongole și avea păreri cu totul originale despre tot ceea ce se întîmpla în țară. Genghis-han era uimit de setea nepotolită de cunoaștere a lui Yeliu Chucai: negustorii care îi intrau în cort erau nevoiți să răspundă amănunțit la întrebările sfetnicului său.

Discuțiile lui cu Genghis-han ajungeau întotdeauna la aceeași întrebare: cum să sporească puterea imperiului mongol? Răspunsul lui Yeliu Chucai era mereu același: trebuia să ardă, asemeni fierului roșu, de o curiozitate neostoită față de civilizațiile cele mai evolute. Cînd venea vorba despre cultură și arme și despre care dintre ele ar trebui să aibă întîietate, cei doi nu se înțelegeau niciodată.

„Ați învins imperiul Kin prin puterea armelor. Dar poporul și-a păstrat o cultură fără seamăn și aveți multe de

³În momentul invaziei mongole, acest imperiu musulman, alcătuit mai ales din populații de origine turco-iraniană, ajunsese la apogeu. Avînd în centru bazinul inferior al fluviului Amu-Daria, era cuprins între podișul Pamir la est, Marea Aral la nord și Marea Caspică la vest, fiind o arie importantă de schimburi comerciale și culturale între Asia și Occident.

învăţat de la el. Dacă veţi guverna poporul chinez cu înţelepciune, îi veţi trezi dorinţa de a vă dăruî tot ce are mai bun." Astfel vorbea Yeliu Chucai. La care Genghis han răspundea: „Cu toată cultura lui, imperiul Kin a trecut în stăpînirea mea din pricina inferiorităţii sale militare."

„Dar ce crezi că stăpîneşti? În ziua în care generalul Muqali îşi va retrage trupele din imperiul Kin, ce va mai rămîne din puterea voastră? Armele îngenunchează duşmanul, dar nu-l îmblînzesc. Atîta vreme cît mongolii nu vor avea propria lor cultură, nu vor putea stăpîni cu adevărat poporul chinez. dimpotrivă, vor fi în puterea lui." Astfel de argumente îl lăsau întotdeauna pe Genghis-han fără grai. Era însă încîntat că sfetrucul lui îşi apăra părerile atît de bine. Şi de fiecare dată cînd nu mai avea ce zice, încerca să ţină seama, într-un fel sau altul, în hotărîrile politice pe care le avea de luat, de părerile tînărului.

Datorită lui Yeliu Chucai, Genghis-han a aflat că oamenii pot fi uniţi mai bine prin credinţă decît prin gîndul că aparţin acelui-aşi popor ori prin supunerea faţă de acelaşi suveran. A îngăduit aşadar răspîndirea tuturor religiilor şi a interzis persecuţiile la adresa lor. A încurajat străvechea credinţă a mongolilor în Cerul cel Veşnic, care era semnul identităţii lor, dar n-a impus-o niciodată în afara clanului borjigin.

Genghis-han n-a schimbat legile aspre pe care le stabilise mai demult, dar le-a adăugat, la sfaturile lui Yeliu Chucai, o educaţie morală care condamna şi ea furtul şi omorul. Pînă atunci, nomazilor le era frică să fure oi pentru că fapta era pedepsită cu moartea. Acum li se arăta ceva cu totul nou: nu se cuvenea să fure nu de teama pedepsei, ci pentru că păgubaşul avea de suferit.

Uneori, Genghis-han nu se mai sfătua cu tînărul k'itan, aşa cum s-a întîmplat pentru prima oară la începutul anului 1218, cînd conducătorul mongol a dat pe neaşteptate ordinul ca un detaşament să pătrundă în ţinuturile Si-Hia. Supusese teritoriul mai demult, dar acum socotea potrivit să trimită acolo trupe în cantonament. Lup-

ta a început fără nici un fel de pregătire. Călăreții mongoli s-au năpustit, în vârtejuri de praf, asupra capitalei, iar regele a fost nevoit să se refugieze în orașul Xiliang, din estul țării. În urma operațiunii, forțele lui Genghis-han au pus stăpînire pe ținuturile Si-Hia.

În tot timpul expediției, căpetenia mongolă l-a ocolit pe Yeliu Chucai, pentru că n-ar fi știut ce să i spună. Tînărul sfetnic nu i-a făcut însă nici un reproș și nici măcar n-a pomenit vreodată acest lucru.

Genghis-han știa că va trebui să atace în scurtă vreme ținutul Qara Kıtai, guvernat de șase ani de prințul naiman Guchluq. Alungat de mongoli de pe teritoriul său, Guchluq ajunsese în Qara-Kıtai și pusese mîna pe putere. Or, în cazul unei ofensive împotriva acestui ținut, o alianță între regat și țara vecină a uigurilor, aflată sub stăpînirea mongolilor, nu era exclusă. Iată de ce Genghis-han hotărîse să pună stăpînire pe ținutul Si-Hia: pentru ca trupele lui, o dată ajunse acolo, să poată înăbuși orice mișcare care ar fi putut porni dacă în țara vecină a uigurilor s-ar fi iscat vreo răzmeriță.

In vara lui 1218, Genghis-han a trimis o armată de douăzeci de mii de oameni, condusă de Jebe, să atace ținutul Qara-Kitai. Se împlinea astfel prezicerea pe care Yeliū Chucai o făcuse cu ajutorul unui omoplat de oaie, când îl întâlnise pentru prima dată pe Genghis-han. Expediția avea drept scop înlăturarea lui Guchluq, cotropirea teritoriului și apropierea de granițele Harezmului, țară de aleasă cultură. Genghis-han dorea să stabilească legături de bună vecinătate cu acest imperiu, pentru a dezvolta schimburile comerciale și pentru a dobîndi astfel tot soiul de lucruri minunate.

Îndată ce a cucerit ținutul Qara-Kitai, Jebe a proclamat libertatea cultului și i-a eliberat pe credincioșii musulmani, persecutați pînă atunci de Guchluq. Aceștia i s-au alăturat lui Jebe și au așîțat răzmerițe în toată țara. Trupele mongole au învins de fiecare dată armata dușmană, cucerind, rînd pe rînd, cetățile Hami, Kashgar, Yarkand și Kotan, după care, pornind pe urmele lui Guchluq, care încerca să scape, au ajuns în podișul Pamir, unde fugarul a fost prins și ucis de localnici. Jebe i-a trimis lui Genghis-han capul lui Guchluq, împreună cu o mue de cai din ținut.

Jebe cucerise ținutul Qara Kitai cu o repeziciune uimitoare: în numai trei luni, țara aceasta uriașă, care se întindea, de la nord la sud, de o parte și de alta a masivului Tianshan, a trecut în stăpînirea lui Genghis-han. Datori-

tă lui Muqali la răsărit și lui Jebe la apus, vulturul mongol își putea desface larg aripile.

Genghis-han i-a trimis lui Jebe cuvinte de laudă pentru izbîndă, precum și îndemnul de a nu se lăsa pradă trufiei.

Campania în Qara-Kıtai, dusă în vederea stabilirii de relații comerciale cu misteriosul imperiu Harezmi, i-a adus lui Genghis-han avantaje la care nici nu visase: tehnici agricole și meșteșugărești care nu erau cunoscute nici măcar de chinezi, s-au răspîndit, în chip firesc, pe marile podișuri mongole. În fiecare zi, la capătul unei călătorii prin stepe și deșerturi, soseau fructe, vinuri, covoare și alte lucruri rare, nemaivăzute de nomazi.

Genghis-han, care domnea acum ca stăpîn absolut asupra unui teritoriu uriaș, a hotărît să trimită o primă ambasadă în imperiul Harezmi și a cerut voluntari pentru misiune. S-au înfățișat îndată cîțiva nobili și cîțiva generali, care și-au ales ca însoțitori patru sute cincizeci de oameni, avînd grijă ca toți să fie de credință musulmană.

Ambasada a părăsit tabăra lui Genghis-han, dar cînd a ajuns în orașul Otrar, pe malul fluviului Sîr-Daria, toți membrii săi au fost făcuți prizonieri de Kadîr-han, guvernatorul ținutului, care le-a luat toate mărfurile. Kadîr-han l-a înștunțat pe sultanul din Harezmi, Mahomed-șah, că prinsese iscoade mongole, iar cei patru sute cincizeci de oameni au fost executați.

La aflarea acestei vești cu totul neașteptate, Genghis-han a fost cuprins de o mînie strașnică: bunăvoința pe care o arătase față de Harezmi fusese răsplătită cu vrăjmășie.

Pentru Genghis-han, ca și pentru cei mai mulți dintre credincioșii săi tovarăși și pentru Yeliu Chucai, ținutul Harezmi era învăluit în mister. Nu știau nimic despre situația sa politică, nici despre obiceiurile locuitorilor. Aflaseră doar de la negustori care treceau prin tabără că era o țară musulmană uriașă, plină de comori fără seamăn. Dar nu cunoșteau nimic despre felul în care era condusă și nici despre puterea armatei ei.

Genghis-han i-a cerut lui Yeliü Chucai părerea cu privire la o eventuală campanie de represalii împotriva Harezmului, primind următorul răspuns: „Nu ştim despre această ţară decît că adăposteşte un mare număr de musulmani, din care credinţa a făcut o naţiune. Puterea lor este dată de unitatea religioasă, ceea ce imperiului mongol îi lipseşte. Dacă ne uităm la mărfurile aduse de negustori, nivelul de cultură este cu mult mai ridicat. Aşa stînd lucrurile, ar fi mai bine să amînăm campania.”

Marea căpetenie mongolă s-a sfătuit şi cu Qasar, Jelme şi ceilalţi generali, şi nici unul nu s-a arătat favorabil expediţiei.

„Tot ceea ce ştiu, a spus Qasar, este că războinicii din Harezmul poartă coifuri şi armuri de oţel. Deocamdată nu ne putem da seama dacă echipamentul lor este mai bun decît al oamenilor noştri, care este din piele, dar este limpede că armele noastre nu pot străpunge armurile lor. Ne vom trezi, prin urmare, aruncaţi într-o luptă cu totul necunoscută.” „Pentru mine, a spus şi Jelme, Harezmul este un ţinut de nepătruns, precum oceanul negustorii care vin de acolo vorbesc limbi deosebite şi nu au aceleaşi obiceiuri. Singurul lucru care-i uneşte este credinţa musulmană. Cred că nu trebuie să aruncăm floarea poporului mongol în acest ocean necunoscut.”

Toţi ceilalţi generali îşi închipuiau Harezmul ca pe o ţară profund religioasă, cu neputinţă de cunoscut, şi nici unul nu se încumeta să se avînte într-acolo.

La urmă, Genghis-han l-a chemat în cort pe fiul său Jochi. Pe dată, tînărul i-a spus tatălui său: „De ce m-aş teme să pornesc spre Harezmul?”

Deşi Genghis-han încerca să-i arate că încă nu luase nici o hotărîre şi că dorea numai să-i ceară un sfat, Jochi a răspuns: „Se află pe lume vreo stîncă atît de înaltă, pe care lupul mongol să nu se poată căţara? Şi vreo prăpastie atît de adîncă pe care să n-o poată trece? Porunceşte-mi să mă caţăr pe stînci şi să trec peste prăpăstii, cu zeci de mii de războinici!”

Genghis-han înfrunța privirea îndrăzneată a fiului său: nicidecum nu simțise cu atita putere că Jochi era un lup mongol, unul adevărat. „Se spune că ținutul este de nepătruns, precum oceanul. Vom învinge o piedică și se va ivi alta. Nu mă oprește gândul că te-aș putea pierde, cu tot cu oștenii tăi, ci că voi arunca în ocean tot poporul mongol ”

La care Jochi a răspuns. „Nu sînt oare mongolii făcuți să înfrunte o astfel de soartă? De la cucerirea ținutului Qara-Kitai, hanului parcă i-a pierit cheful de luptă. Or, toți strămoșii mei, bunicul, străbunicul și-au petrecut viața înfruntîndu-și dușmanii. Pentru asta trăia clanul borjigin. Lupul Albastru trebuie să aibă dușmani. Un lup care nu are dușmani nu se mai cheamă lup. Prefăcutul de Yelü Chucai încearcă să sădească în han un suflet de k'itan. A venit vremea să ne descotorosim de el și să ne alegem un dușman. Iar hanul să-și închine luptei viața lui și a poporului său, așa cum au făcut-o mereu strămoșii noștri!”

Genghis-han l-a lăsat pe Jochi să vorbească, apoi a rostit, fără să ridice glasul: „Neînfricat războinic mongol, cutezi să spui că eu nu mai sînt lup? Cînd vom ataca Harezmul, vei avea cinstea de a conduce avangarda. Armata mea va înainta astfel trecînd peste trupul tău!”

După plecarea lui Jochi, Genghis-han a fost vesel toată ziua. Nu avea de gînd să urmeze întocmai sfaturile fiului său. Dar acesta trezise în el o dorință de cucerire care pălise în ultima vreme.

Genghis-han s-a dus pe urmă în iurta lui Borte, ca să-i ceară și ei părerea. Aceasta, care era mai mare cu un an decît el, era acum o femeie bătrînă și grasă, cu portul mîndru, care trăia înconjurată de lucruri de preț, dintre cele mai ciudate. Cu timpul, își pierduse vioiciunea, iar ochii nu-i mai străluceau ca altădată.

De patru-cinci ani, Borte vorbea tot mai rar. Dar la întrebarea lui Genghis-han cu privire la atacarea Harezmului, a răspuns cu un rîs ușor, pe care nu-l mai auzise de multă vreme: „Adună-ți armata, ori n-o aduna, fă ce-ți dorește inima! Ai uitat cumva, în ultima vreme, să faci cum te taie capul?”

„S-ar putea să pierdem toți războinicii mongoli, pînă la unul, în această campanie. Nu e primejdia prea mare?”

Pe chipul lui Borte s-a ivit un zîmbet: „De cînd ți-e așa de teamă? Odiñoară, cînd nu aveai alt supus în afară de mine, ce aveai de pierdut?”

Borte avea dreptate. Auzind-o, Genghis-han a înțeles că soția sa nu era tocmai fericită, cu toată îndestularea în care trăia. Căpetenia mongolă descoperise ceva straniu, de neînțeles. Pe cînd el se ridicase la rangul de suveran al unui imperiu uriaș, femeia adunase în suflet tot soiul de nemulțumiri, care ridicaseră în jurul ei un zid de singurătate. Ieșind din iurta lui Borte, Genghis-han se simțea adînc tulburat, fără să știe prea bine de ce.

S-a dus apoi la Qulan, ultima de la care dorea să ceară un sfat. Qulan era acum în floarea vîrstei. Chipul îi strălucea de frumusețe, iar poziția sa de favorită a hanului îi dădea o desăvîrșită demnitate.

„Cele trei mii de concubine de care te-ai înconjurat nu-ți mai ajung de vrei să aduci acum, călare pe elefanți, prințese tinere din Harezmi?”, a întrebat Qulan, zîbind.

De fiecare dată cînd se afla în preajma ei, Genghis-han, ca și cum ar fi fost fermecat, se simțea legănat de dulceață și gingășie. Cu toate acestea, nu se lăsa dus de vrajă. De cînd îl încredințase lui Sorqan-shira pe fiul lor, nici el nici Qulan nu pomeniseră de soarta lui Ga'ulan, dar Genghis-han nu credea că amintirea copilului se ștersese din mintea ei.

Qulan îl înțepa mereu pe Genghis-han, cu o ironie fină, amintindu-i de marele număr de concubine, dar nu se înjosea niciodată făcîndu-i vreun reproș. Știa bine că hanul n-avea să iubească niciodată pe nimeni, în afară de ea.

Cum Genghis-han îi cerea părerea despre războiul împotriva Harezmului, Qulan l-a îndemnat să nu mai pregete, cu o patimă pe care n-o întâlnise la nici unul din cei cu care se sfătuiseră pînă atunci: „Să pornești împotriva lor, neapărat! Este o țară mai bogată, mai înfloritoare decît cea a mongolilor. Vor fi lupte înverșunate, pentru că sînt bo-

gății mari la mijloc. Aruncă în vîltoarea războiului tot poporul mongol! Cît despre mine, dorința mea este să-ți fiu alături, pe cîmpul de bătăie!” Și a mai adăugat: „Ia-mi tot ce am! Podoabele, veșmintele scumpe, lucrurile cele mai de preț, și du-mă cu tine în vîrtejul luptei! Doresc să aflu, din șuieratul ascuțit al săgeților, un singur lucru, doresc să-ți vorbesc despre un singur lucru!” Și nu s-a oprit: „Te-am certat eu vreodată că ai atîtea concubine? Ți-am cerut vreodată un lucru de preț ori vreun ținut, cît de mic? N-am socotit ruciodată că tot ce se află aici, în iurtă, este cu adevărat al meu. Șederea mea aici este fără doar și poate vremelnică, iar lucrurile care mă înconjoară sînt de împrumut. Cînd voi pleca, nimic nu va mai fi al meu.” Apoi a rostit: „Lasă-mă să fiu alături de tine în războiul împotriva ținutului Harezmi! Îngăduie-mi să-ți vorbesc despre un singur lucru!”

„Spune-mi despre cel”, i-a cerut Genghis-han, oarecum neliniștit.

„Nu pot acum. Am s-o fac la vremea potrivită. Zeii mă vor ajuta și-mi vor arăta ce trebuie să spun!”

Cuvintele soției sale Borte, ale favoritei sale Qulan, ale fiului său Jochi, cu toate că nu semănau, l-au îndemnat pe Genghis-han să înceapă campania împotriva Harezmului. Deși hotărîrea era luată, conducătorul mongol n-a trecut imediat la acțiune. Înainte de a croi planurile de atac împotriva țării cu credință necunoscută, trebuia să cîntărească bine sfaturile lui Yelü Chucai și ale generalilor.

Fără să pomenească nimănui nimic despre planul său, Genghis-han a încercat, pe toate căile, să afle tot ce se putea despre Harezmi. A trecut apoi prin toate taberele de pe marile podișuri, pentru a așîta dorința de luptă a trupelor.

La sfîrșitul lui 1218, Genghis-han a convocat un *quriltai*¹, pentru a cere sfatul familiei și al credincioșilor săi vasali în legătură cu ofensiva împotriva Harezmului. De

¹ Vezi capitolul IV, nota 2.

fapt, era ceva de formă, căpetenia mongolă mulțumindu-se cu încuviințarea tuturor celor de față. Cu acest prilej, l-a numit pe fratele său Temuge-otchigin să-l înlocuiască la cîrma țării în lipsa lui. Ceilalți membri ai familiei și toți vechii săi tovarăși urmau să se alăture expediției. Dintre concubine, numai Qulan avea să-l însoțească. Yeliu Chucai a primit și el ordinul de a-l urma.

A fost trimis de îndată un sol în ținuturile Si-Hia, supuse imperiului mongol, pentru a-l lămurii pe rege să adune armata. Numai că, în chip cu totul neașteptat, regele a refuzat să ia parte la campanie. Primind un asemenea răspuns, Genghis-han a înțeles că acesta, socotind Harezmul mult mai puternic decît imperiul mongol, nu dorește să și-l facă dușman.

În primăvara lui 1219, Genghis-han a părăsit tabăra, în fruntea unei armate de două sute de mii de oameni, care înainta amenințător ca hula, asemenea unei hoarde pustiitoare. În plină vară, trupele au trecut munții Altai, apoi au străbătut cîmpurile și ținuturile muntoase aflate la nord de masivul Tianshan și au ajuns pe malurile fluviului Shu, unde s-au oprit. Genghis-han, neștînd nimic despre puterea militară a Harezmului, a hotărît să mai aștepte și a organizat, pînă toamna, vînători care țineau zeci de zile și la care lua parte întreaga armată. Vînătorile erau indispensabile pentru trupele mongole, deoarece țineau trează dorința de luptă a oamenilor și permiteau atît antrenarea cailor, cît și procurarea hranei.

Genghis-han a profitat de răgaz pentru a mai culege informații despre imperiul Harezmi. A aflat astfel că țara era locuită de o mulțime de popoare, ceea ce o făcea vulnerabilă în mai multe privințe, și mai ales din punct de vedere militar: deși imperiul aducea, în lupta cu mongolii, o armată de patru sute de mii de oameni, nu avea nici un comandant în stare să conducă niște trupe alcătuite din războinici de mai multe neamuri. Șahul Mahomed, conducătorul spiritual al poporului musulman, nu putea comanda o armată atît de mare. Cei patru sute de mii

de oameni erau răspîndiți în cîteva zeci de cetăți aflate pe tot cuprinsul țării. Dacă rămîneau între ziduri, puteau evita luptele în cîmp deschis, în care călăreții mongoli erau neîntrecuți.

Pe la jumătatea toamnei, Genghis-han a întrerupt deodată vînaștoarea și a dat ordin armatei să pătrundă în Harezmi prin nord-est. În fața armatei mongole, fluviul Sir-Daria, care izvorăște din munții Tianshan și se varsă în Marea Aral, șerpuia ca o panglică nesfîrșită între malurile pázite de cetăți. Înainte de a porni ofensiva, Genghis-han și-a împărțit armata în patru corpuri. Primul, condus de fiul său cel mai mare, Jochi, urma să coboare de-a lungul apei, în vreme ce al doilea, aflat sub comanda fiilor mai mici Jagatai și Ögodei, avea misiunea de a cucerii orașul Otrar, aflat pe cursul mijlociu al fluviului. Cel de-al treilea, care-i avea în frunte pe tinerii generali Alaq, Suget și Tagai, urma să supună ținutul aflat pe cursul superior. În sfîrșit, al patrulea corp de oaste, comandat de fiul mezin al lui Genghis-han, Tolui, avea să treacă pe malul celălalt și să atace cetatea Buhara, importantă bază militară, aflată în inima imperiului.

Genghis-han le-a arătat ofițerilor că lupta trebuia dusă pînă la nimicirea armatei și moartea lui Mahomed-șah. A poruncit să fie cruțați toți cei ce se vor preda, dar să fie uciși toți cei care se vor împotrivi, fie ei civili sau războinici. Pentru că soarta poporului său era strîns legată de acest război, la care luau parte toate forțele mongole.

Ca și atunci cînd cîmpănise pentru prima oară imperiul Kın, Genghis-han și-a adunat familia și tovarășii credincioși la un ospăț de rămas-bun, în iurta lui, pentru că nici unul nu știa dacă se va mai întoarce viu din război. Odinioară, petrecerea se ținea în tabăra de la poalele muntelui Burqan. Acum s-a desfășurat într-o tabără așezată în inima unui ținut pustiu, la zece zile de mers de la fluviul Irțiș.

Cu acest prilej, Genghis-han a anunțat că va desemna pe acela dintre fii săi care avea să-i urmeze în frun-

tea imperiului mongol, dacă avea să piară în luptă. Nu doar fiii hanului mongol, ci și vasali apropiați și toți comandanții armatei așteptau cu nerăbdare, de multă vreme, această hotărîre. Preferința lui Genghis-han pentru fiul său cel mai mic, Tolui, era limpede ca lumina zilei. Potrivit unui obicei străvechi al mongolilor, bunurile personale ale lui Genghis-han urmau să fie moștenite de ultimul născut. Dar respectarea tradiției nu avea nici o legătură cu dragostea deosebită pe care i-o purta mezinului.

Lui Genghis-han îi plăceau îndrăzneala lui Tolui și schipurile de geniu pe care le arăta în alegerea strategilor. În toate campaniile se aflase mereu alături de cel mai mic dintre fii săi, în fruntea aceluiași detașament de războinici. N-o făcuse doar ca să-l ocrotească: Genghis-han încerca o plăcere amestecată cu mîndrie văzîndu-l pe Tolui cum își desfășoară trupele și cum conduce lupta. Tînărul general de numai douăzeci și șase de ani dovedea o mare iscusință, care-i îmbărbăta pe războinici.

Toți cei ce luau parte la ospăț erau încredințați că Genghis-han îl va desemna ca succesor fie pe fiul său cel mai mare, Jochi, datorită strălucitelor sale fapte de viteză, fie pe preferatul său Tolui. Numai că hanul a rostit alt nume: „Ögödei!”

La început, nimeni nu și-a crezut urechilor. Apoi au înțeles cu toții: îl alesese pe cel de-al treilea fiu.

„Jochi, ce crezi despre alegere? Vorbește!”, a spus Genghis-han. „N-am nimic de zis. Împreună cu frații mei Jagatai și Tolui, îl voi sprijini pe Ögödei. Este bine că îi va urma tatălui nostru Hanul”, a răspuns scurt Jochi, palid la față.

„Dar tu, Jagatai, ce crezi?”

– Tată, vom fi alături de tine cît vei trăi. Apoi, după moartea ta, cum a arătat și Jochi, vom fi alături de Ögödei. Vom ține piept împreună atacatorilor! Îi vom urmări pe dușmani și-i vom lovi pe la spate! Dintre toți frații mei, Ögödei este cel mai chibzuit și cel mai cuminte. Are toate însușirile unui adevărat suveran mongol. Îți cer așadar să-l numești urmașul tău!”

Vorbele lui Jagatai erau pline de o însuflețire care lipsește din cele rostite de Jochi

„Și tu, Tolui, ce zici?“, a întrebat Genghis-han, întorcându-și privirile spre mezin.

„Am să fiu alături de fratele meu. Dacă uită ceva, am să-l aduc aminte; dacă adoarme, am să-l trezesc. Am să plec cu el la luptă și am să fiu bici pentru calul lui. Am să merg întotdeauna în război, departe, și am să lupt cu înverșunare!“

Genghis-han a dat din cap, mulțumit, și s-a întors către cel de-al treilea fiu: „Ögodei, dacă ai ceva de spus, spune fără ocolișuri!“

Ögodei nu-și putea ascunde emoția, dar a răspuns liniștit, ca de obicei: „Ce-aș mai putea adăuga? Dacă aceasta este voința părintelui meu, mă voi supune. Singurul lucru de care mă tem este că nici unul dintre fiii mei nu va fi vrednic să ajungă într-o zi la rangul de han!“

Întreaga adunare ascultase într-o liniște deplină ceea ce rostiseră Genghis-han și fiii săi. La sfârșit, fiecare și-a spus, în sine, că Genghis-han nu putea face o alegere mai bună și că nimeni nu era mai potrivit ca Ögodei să-i urmeze tatălui său în fruntea imperiului mongol.

Ögodei nu avea nimic din violența pe care o arătau, în chipuri felurite, frații săi. Avea o fire liniștită și înțelegătoare și un simț deosebit al răspunderii, nefiind în stare de nici o ticăloșie. Destul de retras, era cel mai puțin remarcat dintre cei patru frați. Dar nu era nicidecum lipsit de voință, iar când lua o hotărâre, trecea neîntârziat la fapte. Avea, prin urmare, mai multe calități decât oricine pentru a-i urma la putere lui Genghis-han.

Când acesta a văzut că nimeni nu-i contesta hotărârea, a adăugat: „În fața noastră se întinde un pământ necuprins, udat de râuri fără număr și plin de pășuni verzi pînă dincolo de zare. Jochi, Jagatai, Tolui, veți putea împărți în cîrînd ținuturile uriașe ce vor cădea în mîinile noastre!“

Numai că nu-și putea alunga din minte chipul palid al lui Jochi. Pînă și Genghis-han era uimit de voința de

fier a fiului său cel mare, care era acum cel mai destoinic dintre toți comandanții mongoli, și de dorința sa de luptă, care îl împingea să-și pună viața în primejdie fără nici o teamă. Nici un mongol nu se putea măsura cu el în fapte de vitejie. Înainte de a-și alege urmașul la putere, Genghis-han se gândise îndelung pe care să-l aleagă — pe Jochi ori pe Ögodei. Nu era ușor de socotit care dintre ei avea să-și împlinească mai bine datoria. Până la urmă, îl alesese pe cel de-al treilea fiu. Așa că purtarea lui Jochi în fața hotărîrii sale nu avea nimic nefiresc.

Urmat de întreaga adunare, Genghis-han a ridicat paharul pentru reușita campaniei, care avea să fie decisivă. Era în același timp un gest de bun rămas, pentru că toți se gîndeau că soarta i-ar putea despărți pentru totdeauna. Mai dorea apoi să arate, într-un fel, ceea ce simțea el față de Jochi. Poate că hotărîrea avea să-l îndepărteze de el, ceea ce n-ar fi fost de mirare. Genghis-han s-a străduit însă să alunge gîndul, ca și cum n-ar fi avut nici o însemnătate. În adîncul inimii, l-a îndemnat pe Jochi: „Oaspete al clanului borjigin! Încă nu s-a dovedit dacă faci ori nu parte dintre urmașii Lupului Albastru. Și nici că eu însumi m-aș număra printre ei. Du-te! Urmează căi tot mai anevoioase, tot mai departe! Avîntă-te în lupte înversunate, fără număr, și fi mereu învingător! Asta este și datoria mea Jochi, dacă ești într-adevăr un lup mongol neînficat, tu, prin puterile tale, ai să-ți cucerești singur pămîntul!”

Genghis-han se uita la Jochi, care se apropia de el. Ridicînd paharul în cinstea fiului său, a rostit doar atît: „Se zice că Sîr-Daria colcăie de scorpioni. Ai grijă!”

„Și părintele meu Hanul să aibă grijă”, a răspuns scurt Jochi, fără să-și ia ochii de la chipul tatălui său.

Cele patru corpuri de oaste mongole au pornit aproape în același timp ofensiva în tot bazinul fluviului Sîr-Daria. Armata lui Jochi s-a îndreptat spre cetatea Djend, cea a lui Jagatai și Ögodei a atacat cetatea Otrar, în vreme ce trupele conduse de Alaq, Suqet și Tagai porniseră spre Benaket.

Genghis-han, care comanda principalul corp de armată împreună cu Tolui, a mai stat o vreme în tabăra de pe malurile râului Sir-Daria. Îndată ce a primit de la fiecare corp știri despre izbîndă, a trecut pe celălalt mal și, potrivit planului, s-a îndreptat spre Buhara, în inima Harezmului. Pe măsură ce înaintau spre oraș, trupele mongole au împiedicat orice legătură între grosul forțelor inamice și cetățile înșirate de-a lungul apei

Țîmp de aproape o lună, Genghis-han a străbătut cu armata ținuturi pusti și podișuri înalte. Ajuns la Zarnuq, a trimis o ștafetă la porțile orașului: „La porunca marelui han al mongolilor, noi, fiii Cerului și ocrotitori ai musulmanilor, am venit să vă salvăm. Armata noastră a împresurat cetatea. La cea mai mică încercare de împotrivire, casele vă vor fi făcute scrum. Dacă vă predați, vă crușăm viața și bunurile.”

Toți locuitorii au fost chemați afară. Tinerii au fost înrolați în armată, iar celorlalți li s-a îngăduit să plece unde vor.

Vreme de trei zile, cetatea Zarnuq a fost trecută prin foc și sabie. Războinicii au luat toate lucrurile de preț. Apoi, după ce au dărîmat zidurile, trupele mongole s-au îndreptat, pe drumuri pieptișe, spre cetatea Nur, la care au ajuns după o lună. Din nou, Genghis-han, oprindu-i pe războinici să brutalizeze locuitorii, a ordonat evacuarea orașului, care a fost și el prădat timp de cîteva zile. Era un bun prilej de a găsi hrană și de a aduce în imperiul mongol toate comorile care se cuveneau de drept învingătorului.

Călăreții mongoli au mers înainte spre țintă: Buhara. Pe la jumătatea lui ianuarie 1220, au ajuns în preajma orașului și și-au ridicat tabăra pe malurile fluviului Zeravshan. De jur-împrejur se întindeau numai ogoare roditoare. După ce le-a dat oamenilor un răgaz, ca să prindă putere, Genghis-han a pornit la asediul cetății, cu toată armata. Orașul era păzit de o garnizoană de douăzeci de mii de oameni care, cu toate somașile căpeteniei mon-

gole, au refuzat să se predea. Au urmat câteva zile de lupte înverșunate.

Într-o noapte, garnizoana a încercat să iasă și a deschis o breșă în linile mongole, fugind spre Amu-Daria. Genghis-han și-a trimis trupele în urmărirea fugariilor, care au fost ajunși pe malul râului și măcelăriți pînă la unul. Trupurile zăceau pe maluri, iar apele fluviului Amu-Daria erau purpurii. La vederea valurilor de sînge, războinicii mongoli au fost cuprinși de un soi de beție

În ziua următoare, Genghis-han a pătruns în orașul plin de prăvălii, moschei, locuințe care-i dovedeau bogăția. Străzile erau înțesate de bărbați și femei de toate neamurile și semințiile. În cetate mai rămăseseră patru sute de luptători care nu voiau să se predea. Genghis-han a ordonat ca garnizoana să fie atacată și i-a trimis în prima linie pe civilii care se predaseră și cărora le dăduse arme.

Le-au trebuit douăsprezece zile trupelor lui Genghis-han ca să zdrobească dușmanul. În luptă au pierit numeroși războinici mongoli, dar și locuitori ai orașului, înrolați cu forța. În cele din urmă, după ce au dărîmat zidurile, trupele s-au năpustit în cetate

După ce mongolii au pătruns în Buhara, Genghis-han, care nu le îngăduise locuitorilor să-și ia nici un bun, i-a scos din orașul căzut în mîinile războinicilor și supus jafului. Toți cei ce nu ascultaseră ordinele și se ascunseseră au fost uciși fără milă. Populația a fost adunată în același loc, în afara cetății. Luptătorii și-au împărțit femeile, care au fost siluite sub ochii tuturor. Bărbații au fost nevoiți să mărturisească unde ascunseseră averile, care le-au fost luate. Apoi au fost înrolați în armata mongolă.

Înainte de a pleca, Genghis-han a poruncit ca din orașul pustit să nu mai rămînă decît cenușa, ca să arate ce soartă îi aștepta pe cei ce îndrăzneau să i se împotrivească.

Buhara mai era încă pradă flăcărilor, cînd căpetenia mongolă s-a îndreptat spre vestita cetate Samarkand. Trupele au mărșăluit vreme de zece zile. Baia de sînge și de cruzime făcuse din războinici niște fiare turbate. Numai

disciplina militară îi mai ținea în frâu. În fiecare noapte, lumina albăstruie a lunii zugrăvea pe nisipul deșertului umbra neagră a armate în mișcare. Numeroși prizonieri înrolați cu sila la Buhara, secătuiți de puteri din pricina marșului forțat, s-au prăbușit pe drum. Nici unul n-a fost cruțat de sabie.

După mai multe zile de mers prin ținuturi pustii și prin munți, trupele au ajuns la porțile Samarkandului. Pînă și mongolii cei cruzi și însetați de sînge au fost ferme-cați de frumusețea fără seamăn a priveliștii. Pe malurile rîului Zeravshan, care curgea nu departe de ziduri, se întindeau pînă departe livezi și cîmpu înflorite. Mărea-ța cetate era înconjurată de mai multe rînduri de valuri de apărare, proaspăt întărite pentru a ține piept atacului armatei mongole.

Înainte de a ajunge la Samarkand, Genghis-han ordonase cîtorva detașamente să atace două fortărețe aflate între oraș și Buhara. În clipa în care armata se oprise pe malul rîului Zeravshan, a aflat că amîndouă fortărețele fuseseră cucerite.

Samarkandul era apărat de o garnizoană de patruzeci de mii de oameni, comandată de generali dintre cei mai vestiți din Harezmi. Genghis-han a amînat asediul, și-a ocupat pozițiile pe malurile rîului și și-a pregătit cu grijă planul de atac. Între timp, cele trei corpuri de oaste care urmau să atace toate fortărețele din bazinul fluviului Sir-Daria își îndepliniseră misiunea și ajunseseră, la intervale de cîteva zile, în tabăra lui Genghis-han.

Primul a sosit Jochi. În șase luni, fiul cel mai mare al căpeteniei mongole ocupase Signak și alte trei cetăți din împrejurimi, apoi cucerise Djend și supusese toate ținuturile de pe cursul inferior al fluviului Sir-Daria. Cei ce refuzaseră să se predea fuseseră uciși. Cel mai cumplit măcel avusese loc la Signak, unde aproape toată populația fusese ucisă.

După zece zile a sosit corpul de oaste comandat de Jagatai și Ögodei, care promisera ordin să atace orașul Otrar,

unde fuseseră omorîți trimiși pașnici ai lui Genghis-han, făcîndu-l astfel să pornească campania împotriva Harezmului. După cinci luni de război, ostașii mongoli au pătruns în oraș. După încă o lună de lupte înverșunate, cetatea a fost ocupată. Jumătate din locuitori au fost măcelăriți, iar restul au fost duși la Samarkand împreună cu guvernatorul orașului, Kadîr-han, pus în lanțuri. Cînd au fost aduse bucăți de argint și topite sub ochii lui, guvernatorul a întrebat un războinic mongol la ce era bun metalul lichid „O să ți-l turnăm în urechi și în ochi”, a răspuns acesta Așa a murit Kadîr-han.

După alte zece zile, ultimul corp, condus de tinerii generali Alaq, Suqet și Tagai a ajuns și el în tabără. Număra doar cinci mii de oameni, dar toți erau războiruci fără pereche. Nu le trebuise mult ca să ocupe fortăreața Benaket, alungînd toți locuitorii și omorîndu-i pe toți cei care încercau să le țină piept. Apoi, mergînd în sus, de-a lungul apei, ajunseseră la cetatea Koja, care se înălța în mijlocul fluviului. După un șir de ciocniri cu comandantul, Timur-Malik, ajunseseră cu bărcile la cetate. Nu făcuseră decît o singură greșală. îl lăsaseră pe Timur-Malik să scape.

Fiecare corp de oaste aducea o mulțime de prizonieri și o pradă bogată. Înainte de a-i vedea pe oameni aceia adunați în tabără, luptătorii mongoli nu și-ar fi închipuit vreodată că pămîntul adăpostește atîtea neamuri și seminții, care nu aduceau unele cu altele.

După întoarcerea celor trei corpuri, Genghis-han a hotărît să pornească în căutarea lui Mahomed-șah, sultanul Harezmului, care fugise din Samarkand și se ascunsese undeva pe celălalt mal al fluviului Amu-Daria. A strîns două corpuri de armată, unul condus de Jebe, altul de Subotei. Căpetenia mongolă și-a îndemnat credincioșii generali:

„Asemenea săgeților trase din același arc, veți porni din același loc, în două direcții diferite, dar cu aceeași mi-

siune: să ajungeți din urmă armata lui Mahomed, s-o împresurați și s-o nimiciți. Dacă unul dintre voi se va afla în fața unui adversar mai puternic, îl va chema în ajutor pe celălalt înainte de a începe bătălia. Dacă dușmanul bate în retragere, îl veți urmări pînă la capăt! Orașele care se vor supune vor fi cruțate, rebelii vor fi uciși fără milă!”

În aceeași zi, cele două corpuri de armată au părăsit împreună tabăra, apoi s-au despărțit, cam la un kilometru depărtare de Samarkand.

Atacul asupra Samarkandului a început la sfîrșitul lui martie. Genghis-han a trimis înaintea pedestrașilor mongoli o avangardă alcătuită din prizonieri aduși din toate colțurile țării. Ostașii din garnizoana orașului erau în cea mai mare parte kangli de obîrșie turcă, la care se adăugau și ceva persani, dar puțini la număr. La adăpostul zidurilor, s-au apărat cu înverșunare. După șapte zile de asalturi crîncene, Genghis-han a cucerit orașul, în afară de fortăreață, și i-a scos în afara zidurilor pe ostașii kangli care se predaseră. Apoi a luat cu asalt fortăreața, i-a dat foc și a măcelărit toți persanii care se împotriviseră cu în-crîncenarea disperării.

Mulți locuitori ai Samarkandului au pierit în vîltoarea luptelor. Pînă și cei treizeci de mii de războinici kangli care depuseseră armele au fost uciși într-o singură noapte.

Noaptea în care a ars cetatea Samarkandului i-a lăsat chiar și lui Genghis-han o amintire de coșmar, străbătută de țipete și gemete, luminată de flăcările galbene care brăzdau cerul întunecat.

La primele licăriri albe ale zorilor, căpetenia mongolă i-a văzut pe cei cărora li se cruțase viața, adunați pîlcuri-pîlcuri: treizeci de mii de meșteșugari, cincizeci și una de mii de prizonieri, mai multe femei. Mai erau și vreo douăzeci de elefanți.

După ce a făcut cetatea una cu pămîntul, Genghis-han a hotărît să-și pună tabăra într-un loc aflat la jumătatea drumului dintre Samarkand și Nasaf. A rămas aici toată primăvara și toată vara, pentru a le da oamenilor și cai-

lor răgazul binevenit de odihnă pînă la atacul următor, plănuit în toamnă. Locul era minunat pentru cai, datorită pășunilor bogate.

Toate fortărețele aflate la nord de fluviul Amu-Daria erau acum în puterea lui Genghis-han, care i-a oprit pe războinici, pentru cităva vreme, să se poarte rău cu oamenii și să se dedea la jafuri. Ostașii mongoli, mînați de o cruzime fără margini, mereu în căutare de prilejuri ca să ucidă, să siluiască și să prade, își recăpătau, încet-încet, chipul de om. Pămîntul udat cu sînge înverzea din nou, cetățile distruse renășteau din ruine și chiar în locurile care păreau pustiite pentru totdeauna, oameni veniți nu se știe de unde începeau o nouă viață.

Genghis-han a încredințat guvernarea orașelor unor musulmani aleși din rîndul populației locale și supravegheați de comandanți mongoli. Acolo unde puteau izbucni tulburări a instalat garnizoane. A construit drumuri între orașe, pentru a înlesni mișcările uriașei sale armate. Iar în tot ținutul de oaze și deșerturi cuprins între Sir-Daria și Amu-Daria localnicii lucrau acum sub paza războinicilor mongoli.

În tot acest răstimp, în tabăra lui Genghis-han soseau fără încetare ștafete cu veșmintele pline de sînge, trimise de Jebe și Subötei.

Cele două corpuri de armată ocupaseră cetatea Balh, care nu opusese nici cea mai mică rezistență, fără a le face locuitorilor nici un rău. În schimb, populația din Zabeh, care nu voia să se supună, fusese în întregime măcelărită. Trupele atacaseră apoi toate fortărețele pînă la Nishapur, punct strategic aflat în centrul Harezmului. La începutul lunii iunie, războinicii mongoli pătrunseseră în oraș fără să verse nici o picătură de sînge. Pe urmă, cele două corpuri de oaste, mergînd pe urmele lui Mahomed-șah, părăsiseră Nishapur și se îndreptaseră spre țărîmul Mării Caspice. De atunci nu mai dăduseră nici un semn de viață. Dar era limpede că încercau să-și facă datoria și să nu se oprească pînă ce nu aveau să ajungă din urmă armata sultanului.

Spre sfârșitul verii, Genghis-han a aflat că moștenitorul lui Mahomed, prințul Djelal ed-Din, se refugiase la Gurgendj, capitala Harezmului. Le-a poruncit așadar fiilor săi, Jochi, Jagatai și Ögödei, să pornească spre oraș, în fruntea unei armate numeroase.

Cetatea Gurgendj, aflată nu departe de Marea Aral și de vărsarea fluviului Amu-Daria, se înălța pe cele două maluri ale apei. Armata mongolă a încercat să distrugă unul dintre podurile care legau cele două părți ale orașului, dar n-a izbutit și a pierdut trei mii de oameni. Gurgendj era bine apărată de ostași mînați de o dorință aprigă de luptă, și după șase luni de asediu încă nu capitulase. Fiecare asalt pricinua pierderi grele în rîndurile armatei mongole.

Aflînd că neînțelegerile dintre Jochi și Jagatai duceau la pierderi de vieți și împiedicaseră obținerea unei victorii rapide, Genghis-han i-a poruncit lui Ögödei să preia comanda trupelor de asediu. Acesta și-a ascultat tatăl și și-a ajutat frații să se împace, spre a putea ataca orașul. Armata mongolă a întîmpinat o rezistentă înverșunată. Cea mai mică palmă de pămînt era cucentă cu prețul a sute de morți. În sfîrșit, în aprilie 1221, Gurgendj a fost cucerită. În afară de o sută de mii de meșteșugari, toți ceilalți locuitori au fost măcelăriți: fiecare din cei cincizeci de mii de războinici mongoli avea sarcina de a ucide douăzeci și patru de locuitori ai orașului.

După măcel, luptătorii mongoli au străpuns digul de pe Amu-Daria, iar apele au năvălit peste cetatea plină de morți, înghițind totul. După zece zile de lupte, care scăldaseră orașul într-o mare se sînge, învingătorii n-au mai cîntărit să-l jefuiască. Deși au încercat din răspuțeri, n-au izbutit să-l prindă pe Djelal ed-Din, destoinicul comandant inamic.

Aflînd că Gurgendj a căzut, Genghis-han și-a mutat tabăra pe malurile fluviului Amu-Daria. Aici s-a întîlnit cu Jagatai și Ögödei, pe care nu-i mai văzuse de șase luni. Jochi se despărțise de frații săi și o luase, în fruntea tru-

pelor, spre ținutul aflat la nord de Sir-Daria, pentru a l supune, deși tatăl său nu i-o ceruse. Când fii săi i au dat vestea, Genghis-han s-a infuriat peste măsură, dar n-a lăsat să se vadă nimic, nici în vorbe, nici pe chip. Jochi ar fi trebuit muștrat, fără îndoială, pentru că nu-i ceruse sfatul, dar luase o hotărîre bună, iar dacă n-ar fi făcut ce făcuse, Genghis-han ar fi fost nevoit să încredințeze misiunea altcuiva. Judecînd astfel, căpetenia mongolă și-a mai stăpînit mînia.

Genghis-han le-a dat trupelor, mult sporite ca număr prin înrolarea prizonierilor de toate neamurile, un răgaz pentru a da uitării grozăviile din ultimele săptămîni. Singurul care nu s-a bucurat de răgaz a fost fiul său mezin, Tolui, pe care l-a trimis în căutarea lui Djelal-ed-Din, în inima Harezmului.

La începutul toamnei, Genghis-han a pornit din nou la atac, iar după ce a cucerit un număr de fortărețe aflate pe malul de nord al fluviului Amu-Daria, și-a stabilit cartierul general într-o zonă de pășuni, pe malul apei. Între timp, Tolui, plecat în căutarea lui Djelal-ed-Din, atacase toate cetățile prin care trecuse prințul, dar fără să-l găsească.

Shi'i-qutuqu, orfanul crescut odinioară de Höelun, care era acum general, a fost învins de Djelal ed-Din la Perwan, după o luptă în care a pierdut peste jumătate din detașament. A fost singura înfrîngere suferită de mongoli în această campanie. Întors în tabăra lui Genghis-han, Shi'i-qutuqu, simțindu-se răspunzător de înfrîngere, a așteptat sentința conducătorului mongol. Însă acesta nu l-a muștrat, ci doar s-a mulțumit să-i spună: „Shi'i-qutuqu! Te-ai obișnuit cu izbînda și n-ai cunoscut înfrîngerea. N-ai decît să tragi singur învățămintele din ce s-a întîmplat!”

Prin aceste vorbe, Genghis-han nu dorea neapărat să se arate îngăduitor față de Shi'i-qutuqu, cît mai cu seamă să cinstească amintirea lui Höelun, care îl crescuse pe tînărul comandant.

Puțin după înfrîngerea lui Shi'i-qutuqu, hanul a aflat că Mahomed, care se adăpostise în februarie pe o insu-

liță din Marea Caspică, murise de boală, ceea ce însemna că misiunea lui Jebe și Subotei se încheiase. Cei doi generali au trimis îndată o ștafetă la Genghis-han, pentru a căpăta învoirea de a porni într-o nouă misiune. Plănuiseră să treacă Munții Caucaz, în fruntea celor două corpuri de armată.

Genghis-han nu s-a gândit nici o clipă că vitejii săi ofițeri avuseseră răbdarea să primească răspunsul, așteptând în vreun loc uitat, undeva între Marea Neagră și Marea Caspică. A trimis ștafeta înapoi, deși era încredințat că nu-i va ajunge din urmă.

Căpetenia mongolă nu uitase porunca dată celor doi generali înainte de plecare: să țîșnească precum două săgeți. O dată trase, săgețile aveau să zboare cât mai departe și abia după aceea să cadă la pământ. Ceea ce făcuse Jochi îl minuase. În schimb, n-a fost deloc supărat la gândul că Jebe și Subotei o luaseră înaintea ordinelor sale.

La începutul iernii, Djelal ed-Din s-a întors în Kașmir, în fruntea unei armate numeroase. La aflarea veștii, Genghis-han a pornit fără întârziere cu trupele spre Kașmir. A atacat toate cetățile întâlnite în cale, după regula devenită de-acum obișnuită: cruța orașele care capitulau, iar în cele care se împotriveau lăsa grămezi de morți și de ruine. Expediția a fost totuși umbrită de o întâmplare tristă: în timpul asediului orașului Bamıyan, aflat în inima munților Hindukush, fiul lui Jagatai a fost rănit de moarte de o săgeată rătăcită Genghis-han, care-și iubea nepotul ca pe lumina ochilor, le-a poruncit trupelor să se răzbune fără milă „Atacați și iar atacați, pînă la nimicire, nu lăsați în urma voastră nici un copac și nici un fir de iarbă! Fortăreața să rămînă pustie încă o sută de ani!”

Dar i-a oprit pe războinicii săi de la jaf. Fortăreața a căzut, locuitorii au fost măcelăriți, iar orașul ras de pe fața pămîntului.

Cînd Jagatai, care nu știa nimic de moartea fiului său, s-a întors din altă expediție, Genghis-han, prefăcîndu-se furios, l-a întrebat cu asprime. „Ești gata să-mu ascuți toa-

te ordinele?" Jagatai, uimit, i-a răspuns: „Decît să nu-l ascult pe tatăl meu Hanul, mai bine mor!” Atunci Genghis-han a adăugat: „Ascultă-mă, Jagatai! Fiul tău a pierit în luptă. Îți poruncesc să nu-l jelești!” Așa că Jagatai n-a putut plînge după dragul lui fiu în fața tatălui său.

Genghis-han, aflat tot în căutarea lui Djelal ed-Din, a pătruns în India, iar după ce a urmărit trupele adversarului, le-a ajuns pe malurile Indusului. Spre a spăla rușinea înfrîngerii suferite de Shi'î-qutuqu, căpetenia mongolă a preluat conducerea. După o luptă înverșunată, Djelal ed-Din, la capătul puterilor, s-a aruncat în apă, călare, de pe un mal înalt de douăzeci de picioare, cu scutul în spinare și cu un stindard în mînă, încercînd să treacă dincolo. Războinicii mongoli și-au încordat arcurile, dar Genghis-han, cuprins de admirație pentru curajul căpeteniei dușmane, i-a oprit.

Genghis-han a petrecut anul nou 1222 într-o tabără așezată la nord de Munții Hindukush. Pe generali i-a trimis să cucerească fortărețele din ținutul ce se aflase pînă atunci în stăpînirea lui Djelal ed-Din, cu porunca de a le șterge de pe fața pămîntului. Orașele de la sud de Amu-Daria, care rămăseseră neatînse, au fost rînd pe rînd atacate de trupele mongole. Aproape toți locuitorii au fost uciși. În fiecare zi soseau în tabără olăcări care aduceau, din toate ținuturile cوتropite, vești despre alte izbînzî și alte bătălii, care de care mai sîngeroase.

La începutul lunii aprilie, Genghis-han a primit un oaspete mai puțin obișnuit. Changchun venea din îndepărtatul ținut Shandong. Căpetenia mongolă îl știa după nume, bătrînul fiind cunoscut drept cel mai mare înțelept daoist². În urmă cu un an, îl pusese pe Yelu Chucai să-i

² Călătoria lui Changchun („Primăvara veșnică”) și timpul petrecut în preajma lui Genghis-han sînt relatate în *Călătoria în Apus a Desăvîrșitului Changchun*, datorată discipolului său Li Zhuchang. Scrierea cuprinde informații prețioase cu privire la situația din Asia Centrală la acea vreme.

scrie o scrisoare și să-l poftască, trimițându-l cu scrisoarea pe generalul Lie Zhonglu, însoțit de douăzeci de războinici mongoli. Genghis-han dorea să-l întâlnească pe Changchun ca să-l descoasă și să afle de la el tainele de viață lungă. Conducătorul mongol care se lupta fără conținere trecuse de șaiszeci de ani și simțea că încep să-l lase puterile.

După ce și-a lăsat oaspetele să se odihnească, Genghis-han l-a chemat la el, în aceeași zi. Bătrînul cel mărunțel, fără a se pleca în fața hanului, precum cerea obiceiul, s-a mărginit să se încline ușurel și s-a apropiat de el, cu brațele încrucișate.

„Deși n-ai răspuns la chemările altor suverani, pe a mea n-ai ocolit-o și te-ai încumetat să faci zece mii de leghe. Mă bucur că ai venit.” Un tălmaci i-a repetat cuvintele lui Genghis-han bătrînului, care a răspuns: „Sînt un sălbatic, așa că ți-am ascultat porunca: a fost voința Cerului.” Changchun vorbise fără să se uite la Genghis-han, cu privirea pierdută în gol, ca și cum în fața lui nu s-ar fi aflat nimeni.

„Înțeleptule, vii de departe. Spune-mi, se află cumva pe lume vreun leac pentru viața fără de moarte? Dacă se află, dăruiește-mi-l!”

„Se află mijloace de a prelungi viața, dar nimic nu te poate face nemuritor.” Ca să rostească aceste cuvinte, bătrînul își mușcase ușurel buzele, dar fața îi rămăsese ca de piatră.

„Chiar nu se află nici un leac de viață veșnică?”, a mai întrebat o dată Genghis-han, ridicînd glasul. „Se află mijloace de a prelungi viața, dar nimic nu te poate face nemuritor”, a rostit din nou bătrînul, pe același ton. Deși dezamăgit, Genghis-han a simțit că făcuse bine poftindu-l pe Changchun. Amîndoi aveau nevoie, ca să poată sta de vorbă, de un tălmaci, dar, cu toate acestea, căpetenia mongolă simțea în cuvintele bătrînului un aer proaspăt. Nu mai întâlnise demult asemenea om, care să nu fie strivit de puterea lui.

„Ți se spune Înțeleptul Cerului. Tu ți-ai ales acest nume?”

„Așa îmi spune lumea. Dar nu-mi pasă ”

Changchun n-a vorbit niciodată primul, mulțumindu-se să răspundă la întrebările lui Genghis-han

După două-trei zile, conducătorul mongol a primit de la Lie Zhonglu câteva poeme pe care bătrînul înțelept le scrisese în timpul lungii sale călătorii: toate cîntau locurile prin care trecuse, Samarkand, Luntai, satele din deșert. Genghis-han i-a dat poemele lui Yeliu Chucai și i-a cerut tînărului său sfetnic poemele pe care le scrisese în cursul expediției, pentru a i le arăta lui Changchun. Era încredințat că oamenii aceștia deosebiți, în care avea deplină încredere, se vor înțelege de minune, cu toată diferența de vîrstă.

Cu câteva zile mai tîrziu, Genghis-han l-a întrebat pe Changchun ce crede despre poemele lui Yeliu Chucai. Bătrînul a răspuns că sînt minunate. Dar nu s-a arătat dornic să-l întîlnească pe tînărul sfetnic, deși Genghis-han stăruise. Găsind curioasă această purtare, conducătorul mongol l-a chemat pe Yeliu Chucai și i-a pus aceeași întrebare ca și bătrînului.

„Poemele sînt minunate. Dar de ce să-l întîlnesc?”, a răspuns tînărul înalt, cu glasul său limpede și puternic.

„Changchun a răspuns la fel ca tine”, a rîs Genghis-han. Nu pricepea de ce cei doi nu simțeau nici un imbold să se apropie unul de altul, deși nu se văzuseră niciodată. I-a împărtășit gîndul lui Yeliu Chucai, iar acesta i-a răspuns: „Bătrînul înțelept mă disprețuiește, fără îndoială, pentru că nu fac nimic pentru Han, deși îl însoțesc în expediții și mă aflu mereu în preajma lui.”

„Dar tu de ce te arăți atît de pușin dornic să-l întîlnești?”

„Pentru că nu face nimic pentru Han, cu toate că n-a șovăit să facă zece mii de leghe ca să ajungă la el.”

„Ce înțelegi prin «nu face nimic»?”

„Nu face nimic pentru că numele Hanului să nu se șteargă din amintirea oamenilor ce vor veni.”

„Cum îndrăznești să spui că numele meu va fi dat uitării? Numele meu și cel al mongolilor vor rămîne vii peste

veacuri!", a rostit atunci Genghis-han, cu asprime. Tînărul nu s-a pierdut cu firea și i-a spus: „Îmi pare rău să-ți spun că numele tău nu va rămîne în istorie, pentru că supușii tăi nu se pricep la nimic, în afară de măceluri!"

La aceste cuvinte, Genghis-han s-a schimbat la față și s-a ridicat în picioare, clătîindu-se. A trecut în cealaltă parte a cortului, dar s-a întors repede. „Ar trebui să te pedepsesc fără milă! Dar nici o pedeapsă n-ar fi îndeajuns de aspră pentru asemenea vorbe! Ai să rămîi în viață pînă ce am să aleg pedeapsa care ți se cuvine!", a spus răspicat hanul, apoi a izbucnit în ris: „Cîtă obraznicie!"

Genghis-han n-avea să uite prea curînd supărarea pricinuită de vorbele lui Yelu Chucai. Doar că îl respecta prea mult pe tînăr pentru a dori într-adevăr să-l pedepsească.

După cîteva zile, și-a chemat din nou sfetnicul și i-a spus: „Am să-l întreb în curînd pe bătrînul înțelept cîte ceva despre învățătura *dao*³. Ai să fii de față!" Era, într-un fel, pedeapsa pe care i-o pregătise. Se gîndea să-i pună pe Teng Zhenghai, Lie Zhonglu și Ali xian, împreună cu trei scribi, să însemne toate vorbele lui Changchun.

Întîlnirea plănuită dintre cei doi bărbați aleși, care făceau totul ca să nu se cunoască, a fost întîrziată din pricina unor tulburări neprevăzute, pricinuite de uiguri. Înainte de a pleca, în fruntea armatei, pentru a pune el însuși capăt tulburărilor, Genghis-han a hotărît să amîne cu șase luni întrevederea cu Changchun, stabilind-o într-o zi de octombrie, socotită fastă. Bătrînul înțelept, care dorise să petreacă cele șase luni la Samarkand, a plecat însoțit de o escortă de peste o mie de călăreți, într-o călătorie de douăzeci de zile, spre frumoasa cetate de la miazănoapte, care se ridica acum din ruine.

³ Filozofie chineză întemeiată în secolul al IV-lea înainte de Cristos de Lao zi. Bazată pe credința într-un „haos original" din care ia naștere totul și pe un număr de practici care îi permit omului să ajungă la armonie prin întoarcerea la acea stare originală, filozofia *dao* a avut o puternică influență asupra gîndirii și esteticii chineze.

După ce a plecat în campanie, Genghis-han nu s-a mai gândit nici la Changchun, nici la Yeliu Chucai. În fortărețele din Harezmi trăiau o mulțime de uiguri, care se răsculau tot timpul. Prin urmare, căpetenia mongolă trebuia să scape de toți cei ce ațîtau răzmerițele, așa cum scapi de buruieni, smulgîndu-le din rădăcină. Războinicii săi au luat cu asalt orașul Herat, i-au dat foc și au măcelărit toți locuitorii. Pe urmă au atacat orașul Merv, nelăsînd în urma lor decît cîțiva supraviețuitori.

Genghis-han a încercuit fortăreața Ghazni la începutul verii. Apoi, ca să scape de arșiță, și-a instalat tabăra în munții Hindukush. Într-o zi a sosit în tabără un curier trimis de Jebe și Subotei, de la care nu mai avea de multă vreme nici o veste.

„După ce au ocolit Marea Caspică pe la miazăzi, trupele mongole au trecut Munții Caucaz și au înfrînt o armată alcătuită din războinici de mai multe neamuri — qipchaq, alan și lesghiz. Au mers mai departe spre apus și acum se pregătesc să pătrundă în regatul bulgar.”

Curierul vorbea despre mișcări de trupe care avuseseră loc cu șase luni în urmă. După vreo lună a sosit în tabără o altă ștafetă.

„Am învins armata bulgară în mai multe locuri și am distrus toate cetățile. Ne schimbăm planul ca să pătrundem în Rusia.”

Omul se mișcase destul de iute, pentru că toate aceste lucruri se întîmplaseră cu doar trei luni în urmă.

Genghis-han se gîndea la cele două corpuri de oaste și le vedea cu ochii minții, atrase de ceva necunoscut, lăsînd prin văzduh o diră taurică și strălucitoare. Ceea ce-i mîna mereu înainte nu mai era nici voința căpeteniei mongole, nici a generalilor Jebe și Subotei. Asemeni unor săgeți care, o dată trase, trebuiau să zboare cît mai departe și abia după aceea să cadă jos, la pămînt, cele două haites de lupi, împinse de instinctul de turmă, își urmau drumul, în căutare de dușman. Fără să știe ce înseamnă odihna, fără să se oprească, se avîntau tot mai departe, pînă la ultima suflare.

După spusele ștafetei, cele două corpuri de armată înaintau precum focul în holdă. În urma lor, totul rămânea pustiu. Orașele care îndrăzneau să le țină piept erau făcute scrum: nu mai rămânea nimic din cetăți, străzi, locuitori, copaci. Irak-Adjemi, Azerbaidjan, Kurdistan, Georgia, Siria, Armenia, Qipchaq, Bulgaria: în toate țările străbătute de lupii mongoli, orașele mai mari au căzut pradă jafului și măcelului.

Cînd a primit veștile de la Jebe și Subotei, Genghis-han a simțit că nu mai poate opri cele două armate. Nu-i mai rămînea decît să le sprijine. A hotărît să-l cheme în ajutor pe fiul său mai mare, Jochi, de la care nu mai avea nici o știre de cînd acesta părăsise bazinul fluviului Sir-Daria și se îndreptase spre miazănoapte. I-a ordonat să încheie cît mai repede operațiunile militare în Qipchaq, apoi să se alăture armatelor lui Jebe și Subotei, trecînd pe la nord de Marea Neagră și de Marea Caspică și supunînd popoarele ținuturilor străbătute. Genghis-han n-a uitat să laude faptele de vitejie ale celor doi generali.

De la Muqali, care își continua expediția în imperiul Kin, Genghis-han primea tot timpul vești, care arătau că înaintarea se făcea destul de încet. Cucerirea părții de nord a imperiului nu-i lăsa lui Muqali nici o clipă de răgaz. După plecarea lui Genghis-han, toate cetățile cucerite odinioară de mongoli fuseseră luate înapoi de chinezi. Generalul, bîzuindu-se doar pe puterile sale, se apucase să le recucerească, una cîte una. Genghis-han nu uita niciodată să-i transmită lui Muqali, prin curieri, cuvinte de laudă pentru dirzenia cu care își îndeplinea misiunea.

La sfîrșitul lunii august, Changchun s-a întors de la Samarkand și s-a înfățișat la cartierul general al lui Genghis-han. Conducătorul mongol, care se pregătea să plece spre nord, în fruntea armatei, a hotărît să-l ia cu el și pe bătrînul învățat. Pe cînd mergeau spre Samarkand, a sosit și ziua fastă din octombrie, plănuită anume pentru discuția cu Changchun despre *dao*. Genghis-han a poruncit să fie ridicat un cort minunat, pe care l-a împodobit cu sfeșnice strălucitoare, și a îndepărtat femeile

Genghis-han îl silise pe Yeliu Chucai să fie de față la discuție. Tînărul sfetnic și bătrînul înțelept s-au mărginit să se salute în tăcere, fără să schimbe nici un cuvînt, de la început pînă la sfîrșit. La fel s-au purtat și la cea de-a doua discuție, cu cîteva zile mai tîrziu.

„Din *dao* s-a născut Cerul și s-a zămislit Pămîntul. Soarele și Luna, stelele, zeii și demonii, oameni și fiarele, toate se trag din *dao*. Omul cunoaște măreția Cerului, dar nu și pe cea a *dao*. Din *dao* a purces mai întîi universul, apoi omul. La început, oamenii răspindeau o lumină dumnezeiască, se plimbau zburînd prin văzduh și nu mîncau decît hrană crudă. Cu timpul însă, trupurile li s-au îngreunat, iar lumina dumnezeiască s-a stins. Pentru că au cunoscut dorința trupească

La început, hanul era o făptură cerească. Prin brațul său, Cerul caută să i pedepsească pe trani. După ce va trece prin toate încercările și-și va face datoria, hanul va părăsi acest pămînt și se va întoarce în Cer. În timpul trecerii sale prin lume, trebuie să-și coboare glasul, să-și strunească pofta, să-și potolească setea de cruzime și să-și ia răgazul de a se odihni. Astfel, trupul său va trăi mai mult.

Ceea ce este dumnezeiesc este adevăr. Cel ce împlinește porunca divină prin *dao* își petrece aproape tot timpul în meditație. Făcînd bine și mergînd pe calea deschisă de *dao*, se va ridica la cer și va deveni nemuritor.

Hanul va face bine altora, iar lui va căuta să-și întărească sufletul. Înțelegerea față de oameni, ocrotirea vieții poporului, împăcarea lumii, toate fac parte din asceza exterioară, iar salvarea a ceea ce este dumnezeiesc ține de asceza interioară.”

Acestea au fost vorbele lui Changchun. În timpul discuțiilor, Genghis-han a ascultat cu nesat tot ce a spus bătrînul înțelept. De fiecare dată însă, a întrerupt discuția de îndată ce cuvîntul „han” se auzea prea des. Își dădea seama că toate faptele sale încalcă legea *dao*. Dar, ascultîndu-l pe Changchun, petrecuse ceasuri de liniște și de reculegere cum nu mai cunoscuse. Firește, avusese par-

te și de vorbe usturătoare precum loviturile de bici, pe care le curmase, dar la urma urmei, nu le socotise chiar atât de neplăcute.

Genghis-han și-a așezat tabăra în preajma Samarkandului, fără însă a pătrunde în oraș. Regiunea se ridicase acum din ruine. Numeroase neamuri trăiau unele lângă altele, în deplină pace. Cea mai mare parte a locuitorilor, de neam uigur, lucrau pentru chinezi, k'itani și tanguți. Aproape toate locurile de slujbași erau ocupate de turci, iranieni și arabi. Cuceritorii mongoli treceau țănoși printre oameni veniți din cele patru zări.

Ostașii și comandanții de toate gradele duceau o viață fără griji. Intrau în cârciumile orașului însoțiți de femei străine, cu care se plimbau în livezile din împrejurimi. În urmă cu doi ani, cetatea, ca atâtea altele, fusese plină de morți și mistuită de flăcări. Acum era atât de înfloritoare încât nu mai rămăsese nici o urmă din nenorocirile trecute.

Dintre toate cetățile Harezmului care fuseseră atacate de mongoli, Samarkandul se ridicase cel mai repede. Avea să fie curînd urmată de altele: cele din Harezmu, dar și cele din ținuturile necunoscute lui Genghis-han, din regiunile Caspici și ale Mării Negre, cucerite de Jebe și Sübötei. Înflorirea Samarkandului prevestea viitorul altor alte orașe.

Genghis-han nu se îndura să pătrundă în cetatea re-născută, deși îl așteptau palate minunate și grădini ne-asemuate, unde putea da drumul elefanților și păunilor, dacă avea poftă. Comandanții și ostașii abia așteptau să intre în Samarkand, dar ceva ascuns în adîncul sufletului îl împiedica pe conducătorul mongol să se apropie de oraș.

Și a așezat așadar tabăra într-un loc aflat la două zile de mers și a rămas acolo pînă în noiembrie. Apoi a hotărît să pornească spre sud, unde avea să stea pe timp de iarnă. Ca și strămoșii săi, odinioară, Genghis-han trăise

mereu astfel, încă din copilărie: instinctul îl mîna fără încetare să desfacă sutele de iurte și să se mute, împreună cu clanul, după anotimpuri, în căutare de pășuni.

Genghis-han și-a stabilit tabăra de iarnă într-un ținut muntos din nord-vestul Indiei, nu departe de izvoarele Indusului. După cîteva zile a sosit Ogodei, cel de-al treilea fiu al său. Ostașii aveau privirea rătăcită, după atîtea lupte grele și sîngeroase. Aduceau o pradă uriașă și erau însoțiți de prizonieri hinduși al căror număr era aproape egal cu cel al războinicilor. Văzuți de departe, prizonierii cu turbane albe parcă purtau coifuri de zăpadă.

La începutul anului 1223, după încheierea petrecerii de Anul Nou, Genghis-han și-a înștiințat armata că hotărîse să pornească iar spre Harezm. Căpetenia mongolă nu-și mai găsea liniștea decît în peregrinări și lupte. Trupele au străbătut din nou ținuturile muntoase și pusti, mergînd spre Samarkand. Apoi, fără a se opri în oraș, și-au continuat drumul spre cursul superior al fluviului Sîr-Daria, unde și-au așezat tabăra. În timpul expediției, Changchun i-a dat lui Genghis-han învățătură întru doctrina *dao*. Conducătorul mongol nu înțelegea întotdeauna vorbele bătrînului înțelept, dar îl asculta mereu cu mare plăcere.

Cît a avut tabăra pe malul apei, Genghis-han a mers tot timpul la vînătoare. Într-o zi, pe cînd urmărea o turmă de mistreți, a căzut de pe cal. Din fericire, nu s-a rănit. Dar a fost peste măsură de tulburat: nu-și închipuise că i se poate întîmpla așa ceva. Atunci Changchun i-a spus: „Hanul este în vîrstă. Căderea de pe cal este un semn de la Cer. Dar tot datorită Cerului, mistreții nu s-au repezit asupra sa. S-ar cuveni ca Hanul să meargă mai rar la vînătoare.”

Căpetenia mongolă n-a avut încotro și a urmat sfatul lui Changchun.

După cîtva timp, bătrînul înțelept i-a cerut lui Genghis-han îngăduința de a se întoarce în țara sa.

„Au trecut de-acum trei ani de cînd am părăsit pămîntul țărilor mele. Am primit atunci să petrec alături de Han trei ani. S-a împlinit sorocul hotărît de Cer și trebuie să plec.”

Bătrînul îi mai ceruse acest lucru de două ori, dar Genghis-han nu-i ascultase dorința. De data aceasta, știind că este voința Cerului, nu-l mai putea opri.

Changchun a părăsit tabăra lui Genghis-han la începutul lui martie. Pentru a-l apăra, căpetenia mongolă îi dăduse un detașament de războinici comandat de Ali xian, însoțit de cîțiva ofițeri Mangqutai, Ho-ts'eu și Jen-hai.

După plecarea lui Changchun, Genghis-han a simțit că se petrecuse în el o mare schimbare. Îl încerca, dintr-o dată, o dorință nestăvulită de a se întoarce la poalele muntelui Burqan. Qulan a fost prima funță căreia i s-a destăinuit. Trecuseră cinci ani de cînd plecase de acasă, iar de atunci tînăra femeie fusese mereu alături de el.

„Dacă asta ți-e dorința, cum aș putea să mă împotrivesc?”, a spus Qulan. „Dar ție nu ți-e dor de marile podișuri mongole?”

„Crezi oare că dorințele mele sînt altele decît ale tale? Inima mea este mereu cu tine. Mereu, chiar cînd dormi alături de prințese din țări străine!”

Lungile expediții prin ținuturi străine o sleiseră de puteri. Chiar dacă îl însoțea pe Genghis-han în toate campaniile, nu mai împărțeau așternutul de doi ani. Nimeni n-ar mai fi recunoscut, în trupul împușinat, frumusețea femeii de altădată. Pielea își păstrase totuși strălucirea de opal, ochii pătrunzători erau mai vii, iar chipul cu trăsături hotărîte, de o noblețe fără seamăn, nu-și pierduse grația.

„Dacă asta ți-e dorința, de ce te-aș împiedica? Lasă-mă să-ți spun și eu ce-mi doresc!”

Qulan s-a oprit și s-a uitat adînc în ochii lui Genghis-han.

„Ce dorești? Spune-mi fără ocolișuri!”

„Am auzit că dincolo de Himalaya se află un ținut întins. Un ținut cu vreme frumoasă și caldă, unde trăiesc

elefanți uriași, unde s-a născut buddhismul, unde bărbatul poartă turbane, iar femeile văluri albe care le ascund chipul. Cum se face că n-ai încercat niciodată să-l cucești? Se spune că țara aceasta, care are o armată puternică, cuprinde bogății fără seamăn...”

„Crezi că nu știu ce se ascunde în inima ta? Nu tînjești după ținutul de dincolo de Himalaya, ci după luptele înverșunate care se vor duce acolo?”

„Singura mea dorință este să fiu alături de bărbatul care înfruntă toate încercările, și nu de suveranul care șade pe un tron de diamante într-un palat de aur! O, preaiubite Han, nici o piedică nu se mai află acum în calea ta. Ostașii mongoli cuturează în voie tot pămîntul. Dacă vrei să afli o încercare pe măsura ta, trebuie să ajungi dincolo de Himalaya, să treci Indusul și să înfrunți războinicii dușmani care se aruncă în luptă în tropotul elefanților!”

„Te-ai încumeta, Qulan, să pornești în asemenea expediție? Indusul este mare, iar culmile acoperite de zăpadă ale munților Himalaya se înșiră pînă dincolo de zare!”

„Oare riul în care a fost aruncat Ga'ulan nu este mai mare decît Indusul și mai necuprins decît întinderile acoperite de zăpadă ale munților? Dacă fiul nostru a fost aruncat într-un astfel de riu, de ce m-aș teme eu de înec?”

Genghis-han a tăcut o clipă, apoi a rostit: „Bine, am să fac precum vrei tu. Ai să mă însoțești în India!” Vorbele lui Qulan treziseră în sufletul lui cu totul altceva decît ceea ce auzise de la Changchun ori de la Yeliü Chucai. Dorința de a se întoarce în ținutul de baștină i s-a stins dintr-o dată, iar în locul ei s-a ivit o poftă de luptă neînfrînată, care i-a dat putere. Pricepuse că femeia, simțind că nu mai are mult de trăit, dorea să-și petreacă ultimele zile în viltoarea unei lupte primejdioase, conduse de bărbatul iubit. Nu dorea să revadă muntele Burqan, nici să se întoarcă acolo, învingătoare. Soarta asta era doar pentru Börte și pentru urmașii pe care îi adusese ea pe lume. Qulan dorea să-i dea vieții un alt înțeles.

Căpetenia mongolă s-a apucat îndată de pregătirile pentru cucerirea Indiei. Campania nu putea fi dusă oricum. Trebuia mai întâi să cheme, cât mai repede, corpurile de oaste ale lui Jagatai și Ögodei, care se despărțiseră de armata lui Genghis-han cu un an în urmă, în preajma orașului Buhara, și porniseră în altă expediție. Au fost trimiși olăcari și la Jochi, care era tot în stepele ținutului Qipchaq, la Jebe și la Sübotei, care-și urmau goana nebuască, cu ordinul de a se întoarce la cartierul general.

Jagatai și Ögodei au sosit după douăzeci de zile. Mai trebuia însă așteptat pînă la întoarcerea armatelor conduse de Jochi, Jebe și Sübotei, plecate în ținuturi îndepărtate. După socotelile lui Genghis-han, Jochi urma să sosească în ultimele zile ale verii, iar Jebe și Sübotei la sfîrșitul toamnei.

Conducătorul mongol a rămas toată vara într-un ținut muntos aflat la nord de Harezmi, petrecîndu-și timpul cu vînătoarea, care îi ajuta pe războinici să se antreneze și să-și țină trează dorința de luptă. Apoi și-a așezat din nou tabăra pe malurile rîului Sîr-Daria. Aici a primit într-o zi o ștafetă care i-a dat de știre că Jochi se apropie: era pe drum și mîna din spate toate animalele pe care le găsise pe cîmpurile din Qipchaq și pe care i le aducea în dar tatălui său.

Vestea l-a umplut de bucurie pe Genghis-han. Cu cinci-sprezece zile înainte de data prevăzută pentru sosirea fiului său, a desfășurat trei sute de mii de războinici pe malurile fluviului Sîr-Daria, în sus, ca să primească neașteptatul dar. La începutul toamnei, tot soiul de animale, mistreți, cai, boi, cerbi au fost mînați spre cîmpiile din jurul apei. Erau sute de cai sălbatici, o mulțime de iepuri care alergau în toate părțile, scoțînd țipete ciudate și jalnice. Faptul că Jochi făcuse mii de kilometri mîrînd din spate atîtea animale nu i-a murat deloc pe Genghis-han. Știa că fiul său este o ființă cu totul deosebită.

Vînătorile s-au întezit în fiecare zi, oamenii și animalele goneau prin tot ținutul aflat în susul rîului Sîr-Da-

ria. Au venit doi olăcari cu vestea că Jöchi, care se îmbolnăvisese în timpul vânătorii, se întorsese tabăra lui din Qipchaq. Genghis-han i-a trimis înapoi, cu porunca de a-i spune să vină cu orice preț, chiar și bolnav. Că fiul său întârziase, asta mai înțelegea. Dar faptul că Jöchi ținea trupele cu el îl înfuria peste măsură pe conducătorul mongol.

În toamna aceea, Genghis-han a aflat că Muqali, comandantul corpului expediționar din imperiul Kin, murise la vârsta de cincizeci și trei de ani. Când a primit vestea, a simțit că i se smulge o bucată din trup. Îl trimisese pe Muqali să recucerească imperiul Kin, și numai astfel își văzuse liniștit de campania din Harezmi. A fost, prin urmare, nespus de abătut.

Genghis-han și-a adunat întreaga armată pentru a anunța moartea lui Muqali și a poruncit un dobu de o lună.

„Muqali, comandantul care se bucura de toată încrederea mea, s-a stins. Dacă Cerul i-ar mai fi dăruit șase luni de viață, și-ar fi clădit, pe ruinele imperiului Kin, propriul său regat!” Neputînd să mai rostească nici un cuvînt, conducătorul mongol s-a retras. Pregătise vorbe de laudă pentru destoinicul general, dar cu ce vorbe să-i cînte faptele de vitejie?

Genghis-han i-a chemat în cort pe Bo'orchu și pe Jelme, să jalească împreună moartea lui Muqali. Cine altul cunoștea mai bine decît ei mărirea și vrednicia acestui bărbat?

Ca și Genghis-han, Bo'orchu avea șaiszeci și unu de ani, iar Jelme, șaiszeci și patru. Jelme, pe jumătate paralizat de doi ani, nu mai vorbea decît cu mare greutate. Bo'orchu, ros de boală din primăvară, s-a înfățișat dinaintea lui Genghis-han cu ochii plini de lacrimi.

Cînd hanul le-a spus că erau singurii care-și mai aminteau de vrednicia lui Muqali, Jelme a dat repede din mîină, cum că nu era așa, și a bolborosit ceva ce nici Genghis-han, nici Bo'orchu n-au fost în stare să înțeleagă. Că-

petenia mongolă și-a apropiat în mai multe rînduri urechea de buzele prietenului său, pînă să priceapă: „Nu, nu sîntem noi singurii. În imperiul Kın, toți recunosc vrednicia lui Muqali.”

La sfîrșitul anului au sosit în tabăra lui Genghis-han de lîngă Samarkand doi olăcari trimiși de Jebe și de Subötei

„Trupele au pătruns în Rusia și au zdrobit, pe rîul Kal-ka, o armată alcătuită din detașamente ale mai multor cne-zate După ce au trecut prin foc și sabie toată partea de miazăzi a țării, au ajuns la malul Niprului și încearcă acum să cucerească ținutul din jurul Mării Azov.”

Curierii erau, firește, mongoli, dar pantalonii strîmți și legăturile din jurul gîtului le dădeau o înfățișare ciudată. În desagi aveau vin și păhăruțe minunate de sticlă, iar de șa erau atîrnate zeci de cruci pe care le adunaseră din jafuri. I-au făcut conducătorului mongol un raport amănunțit asupra înaintării trupelor. Dar ordinul de întoarcere pe care Genghis-han îl trimisese celor doi generali rămăsese fără răspuns.

La începutul anului 1224, Genghis-han le-a împărțit oamenilor săi planul îndrăzneț pe care îl gîndise pentru campania din India: aveau să pătrundă în țară trecînd fie peste munții Hindukush, fie peste Karakorum, cucerind toate fortărețele. După încheierea operațiunilor, armata avea să se întoarcă pe marile podișuri mongole, trecînd prin Tibet. Nici Genghis-han, nici comandanții săi nu-și dădeau seama cît va ține campania.

Cîteva detașamente au primit sarcina de a se îngriji de hrană și îmbrăcăminte. Vreme de o lună, un mare număr de prizonieri de toate neamurile au muncit zi de zi, pregătind turte de orez și croind haine militare. Războinicii mongoli au fost supuși unui antrenament special: au tăiat copaci, au trecut riuri, au construit poduri, pentru a putea face față piedicilor naturale pe care aveau să le întâlnească în cale.

În luna martie, armata mongolă, împărțită în mai multe corpuri, a părăsit tabăra de pe malurile rîului Sir-Daria. Înainte de plecare, Genghis-han trimisese ștafete la Jebe și la Subotei, care-și continuau, în ciuda ordinelor lui, expediția pe tărîmuri îndepărtate, și la Jochi, care întîrzia în cîmpiile din Qipchaq. Olăcarii trebuiau să-i înștiințeze pe cei trei că se apropia campania și că trebuiau să-și întrerupă operațiunile începute și să se întoarcă pe marile podișuri.

După ce au mers cam o lună, războinicii mongoli au văzut în zare crestele mărețe ale munților Karakorum.

Le-a mai trebuit încă o lună ca să ajungă în inima masivului. Piscurile abrupte erau urmate de pîlcuri dese de copaci, iar după ce străbătuse uriașe întinderi împădurite, armata se trezise în fața unor stînci înzăpezite. Și oamenii, și caii erau de-acum obosiți.

Cînd trupele s-au oprit într-un sătuc pitit în fundul unei văi, Qulan și-a dat sufletul. Încă de cînd părăsise malurile fluviului Sir-Dana, Genghis-han știa că zilele femeii iubite erau numărate. De cum ce a aflat că starea lui Qulan se înrăutățise, s-a dus la ea, în iurtă. Tînăra femeie zăcea pe pat, sfîrșită, cu obrazul ca de ceară. Genghis-han s-a apropiat. Qulan, ca și cum ar fi așteptat clipa, a deschis ochii, care păreau umidori de mari. Deși ardea focul, în iurtă era foarte frig. Qulan își trăia ultimele clipe. Cu un glas limpede, care nu mai avea nimic pămîntesc, a rostit doar atît: „Sub ghețuri ..” Apoi a încercat să zîmbească și a întins mîna spre Genghis-han. Nu l-a putut ajunge. Căpetenia mongolă, cu suflarea tăiată, a văzut-o murind pe femeia pe care o iubise cel mai mult, față de care simțise o dragoste fără pereche. Poate că prin ultimele ei cuvinte îi arătase că dorește să fie îngropată sub ghețuri?

Qulan și-a dat sufletul. Cînd doctorul persan i-a spus că femeia murise, Genghis-han a ieșit din iurtă. Așa cum îi ceruse lui Jagatai la moartea fiului său, s-a străduit să nu plîngă moartea lui Qulan. De zile întregi se pregătise să înfrunte durerea. Acum trebuia să se gîndească la înmormîntare și să-i dăruiască lui Qulan mormîntul pe care și-l dorise. Era ultima lui datorie față de ființa pe care o iubise atît de mult. La sosirea nopții, a poruncit să se ridice un altar în iurta lui Qulan, iar despre moartea ei nu le-a pomenit decît celor mai credincioși dintre comandanți.

Ceremonia funebră a avut loc în zori, pe un ger cumplit. Alaiul a părăsit tabăra înainte de ivirea zorilor. Era alcătuit din vreo trezeci de generali apropiați lui Qulan și din tot atîta războinici care aveau să ducă, pe rînd, sicriul. După ce a străbătut vreme de o zi întreagă o zonă

de huceaguri dese, alaiul a ajuns, pe inserat, la marginea unei rîpe îngropate sub ghețuri și zăpadă

A doua zi, Genghis-han a trimis ostași să cerceteze zecile de crăpături de pe fundul rîpei. Apoi le-a cercetat și el, una cîte una, și a ales-o pe cea mai încăpătoare, care avea să adăpostească trupul lui Qulan. Siciul, coborît cu funiile de patru tineri uiguri, a dispărut legănîndu-se ușor în prăpastia cu pereți abrupti. Cînd funule s-au întins, tinerii au dat drumul poverii. S-a auzit un scrîșnet ascuțit și metalic, apoi totul s-a cufundat în tăcere. Se oprișe cumva siciul din cădere? Ori căzuse în prăpastia fără fund? Nimeni nu putea ști.

După încheierea ceremoniei, alaiul, temîndu-se de schimbarea vremii, a părăsit în mare grabă ghețarul și a coborît iute muntele, sub șfichiuirea vîntului sălbatic.

Genghis-han jurase să nu plîngă moartea lui Qulan. Dar nimic nu putea ostoi durerea pricinuită de această pierdere. Dintr-o dată, înaintarea neîntreruptă prin munții stîncoși i s-a părut fără nici un rost. Pentru că plănui-se cotropirea Indiei la îndemnul lui Qulan, cu dorința de a-i dărui un mormînt vrednic de ea.

În semn de doliu, Genghis-han și-a lăsat trupele în tabără timp de o lună, în satul unde murise Qulan. Într-o noapte, căpetenia mongolă a avut un vis ciudat. În zori s-a trezit la căpătîi cu un animal pe care l-a luat la început drept cerb. Numai că animalul avea coadă de cal, blana verde, un corn în frunte și vorbea pe limba oamenilor. Lăsîndu-se pe picioarele dinainte, animalul s-a așezat lîngă Genghis-han și i-a spus: „Trebuie să te întorci cît mai curînd acasă, cu toată armata.” Apoi s-a ridicat în mare grabă și a ieșit din iurtă. Era un vis, fără îndoială. Și totuși, în mișcările animalului, în chipul în care mergea era ceva atît de viu încît părea aieva.

A doua zi, Genghis-han l-a chemat pe Yeliu Chucai și l-a întrebat ce înseamnă acel vis. Sfetrucul i-a răspuns: „Este un înorog. Vorbește toate limbile și se arată, de obicei, în

vremurile tulburi, de sînge și nenorocire. Dacă ai visat inorogul, înseamnă că este un semn de la Cer”

Genghis-han nu s-a încrezut cu totul în tălmăcirea lui Yelü Chucai, care căuta mereu pretexte pentru a-l face să se lase de cotropiri și de războaie. De obicei, îl asculta fără să-l contrazică, dar nu-i urma niciodată sfaturile întocmai. Or, de data asta, a rostit iute: „Ei bine, fie! Să facem cum a spus inorogul!” I se păruse că vede în ochii animalului scînteia din privirile lui Qulan. Sau poate Qulan se prefăcuse în inorog și venise să-l sfătuiască?

Fără să mai pregete, Genghis-han și-a înștîntat armata că hotărîse să se întoarcă. După două zile, trupele mongole se îndreptau spre Peshawar. Schimbarea de itinerar fusese primită cu ușurare, fiind limpede pentru toată lumea că o campanie în India ar fi adus mai multe pierderi decît foloase.

Genghis-han a trecut prin Peshawar, apoi prin pasul Hyber și și-a așezat tabăra de vară la Baghlan. Dorința de a se întoarce pe marile podișuri mongole era tot mai vie. O simțise mai demult, o singură dată, dar o alungase din pricina planului de cucerire a Indiei. Trecuseră cinci ani de cînd părăsise, în primăvara lui 1219, tabăra de la poalele muntelui Burqan. Și pentru el, și pentru luptători, prinși mereu în vârtejul războiului, venise vremea să se întoarcă pe pămîntul de baștină, ca să-și curețe sufletul de grozăvii.

La sfîrșitul verii, Genghis-han a plecat din Baghlan, îndreptîndu-se spre nord. Avea de gînd să adune toate trupele la Samarkand și să organizeze întoarcerea tuturor spre marile podișuri. În drum, pe cînd trecea nu departe de Balh, a aflat că locuitorii cetății se pregăteau de răscoală. A poruncit unuia dintre detașamente să-i pună capăt. Apoi, trupele au trecut din nou Amu-Daria și au pătruns în Buhara. Fortăreața fusese prima pe care mongolii o distruseseră cu totul, spre a-i arăta poporului din Harezmi ce-l aștepta dacă îndrăznea să li se împotrivească. Bărbați fuseseră în cea mai mare parte uciși, cei cîți-

va supraviețuitori înrolați în armată, femeile siluite, iar orașul, golit de locuitori, făcut scrum.

Cu toate astea, în patru ani și jumătate, ca și la Samarkand, se ridicase în Buhara o cetate nouă, și mai înfloritoare, care o întrecea pe cea dinainte. O mulțime zgomoasă de bărbați și de femei, care făceau negoț cu de toate, umplea ulițele cetății. Din zidurile care înconjurau altădată orașul nu mai rămăseseră decât câteva ruine, singura mărturie a acelor nopți de groază.

I-au trebuit câteva zile armatei mongole ca să străbată Buhara de la sud la nord. Trecerea numerosului alai nu i-a mișcat deloc pe locuitori. Pe chipurile lor nu se citea nici teama, nici bucura. Ca și la Samarkand, erau și aici oameni de toate neamurile: chinez, k'itan, tangut, turc, iranian, arab, printre care se amestecau și cîțiva războinici mongoli cantonați în oraș. Nici cei din urmă, rătăciți în mulțimea pestriță, nu păreau să bage de seamă trecerea trupelor armatei lor. Din pricina lipsei de entuziasm a tuturor, Genghis-han nu se simțea învingător. Oamenii aceia care mișunau sub ochu lui nu păreau cîtuși de puțin un popor cucerit. Nu erau nici aliați, nici dușmani. Nu se arătau ostili decât cînd viața le era în primejdie. Genghis-han era nevoit să recunoască că măcelurile nu schimbaseră de fapt nimic. Nu făcuse altceva decât să distrugă vieți, să dărîme cetăți, să semene nenorocire și prăpăd.

Genghis-han a părăsit Buhara și a ajuns la Samarkand după cinci zile de mers. A hotărît să rămînă în preajma orașului patru luni, pînă în primăvara următoare, cînd avea să pornească spre marile podișuri mongole. Era, așadar, ultima iarnă pe care trupele sale aveau s-o petreacă în Harezmi. Samarkandul nu putea primi însă decât un număr mic de luptători, pentru că populația se înmulțise peste măsură de la ultimul măcel, iar orașul devenise neîncăpător.

Au fost așezate, prin urmare, câteva tabere în preajma cetății. Războinicii mongoli și străini își petreceau tot timpul liber în oraș, alăturîndu-se astfel gloatei numeroase și zgomotoase ca un stup de albine.

Genghis-han ajungea rar în cetatea Samarkandului. Ospețele se țineau întotdeauna în iurta lui, iar când dorea să petreacă, îi chema mai curînd în tabără pe comedianți și pe acrobați. Taberele apropiaților săi, Jagatai, Ögodei, Tolui, Qasar, Belgütei, fuseseră așezate în apropiere, dar nu obișnuia să meargă la ei. O singură dată a simțit dorința să treacă pe la toți.

Ceea ce a văzut în fiecare tabără l-a lăsat fără grai: deși locuințele fraților săi și ale fiilor lor păreau niște corturi, cel puțin pe dinafară, înăuntru aveau ziduri de cărămidă și de piatră, precum palatele. Totul, de la cămin și paturi pînă la mese și scaune pentru oaspeți, dovedea bogăția și bunăstarea. Pe polițe elegante se înșirau sticle cu vin și pahare de cristal. În spatele corturilor se întindeau pașiști înverzite, presărate cu straturi de flori și havuzuri.

Mobilierul și toate lucrurile adunate acolo nu erau doar de frumusețe; fără îndoială că erau folosite la petreceri, care păreau să se țină lanț. Generalii se duceau în vizită unui la alții și primeau adesea negustori străini cu stare. Nu doar comandanții își schimbaseră modul de viață și ostașii aveau alte obiceiuri: se îmbrăcau altfel, cîntau cu plăcere cîntece ciudate, acompaniindu-se la instrumente nemaivăzute.

Genghis-han nu s-a apucat să critice schimbările. Și-a înfrînat pomenirea de a-și judeca oamenii. Nu visase el oare să le dăruiască o viață mai ușoară celor alor săi și întregului popor mongol? Și-a adus atunci aminte de zilele de petrecere care urmaseră după ridicarea sa la rangul de han: cînd se uitase la femeile bătrîne, cu veșminte sărace, care dansau un dans primitiv, îngînînd mereu același cîntec, avusese o strîngere de inimă. Se născuse în el dorința de a-i ajuta pe mongoli să iasă din sărăcie, să ducă un trai îndestulat și bogat. Să nu mai lupte doar pentru supraviețuire, ci să cunoască și bucuria vieții. Or, nu asta se întîmpla? Vedeau totul cu ochii lui, la ofițeri și la soldați. Și nu era nici o îndoială că la fel se întîmplase și în tabăra de la poalele muntelui Burqan, unde viața femei-

lor și a bătrînilor suferise schimbări adînci în lipsa lui. Nu asta încercase el să facă?

După plimbarea făcută în taberele apropiatilor săi, cînd a rămas singur în iurta întunecoasă, sărăcăcioasă, asemenea celor în care trăiseră strămoșii săi mongoli, Genghis-han și-a spus că-i place viața pe care o duce, dar că nu are dreptul s-o impună celorlalți. Și că nu trebuie să-i judece pentru că gîndesc și trăiesc altfel decît el. Dar degeaba încerca să se convingă, pentru că în străfundul sufletului rămînea de neclintit. În noaptea aceea, Genghis-han și-a adus aminte de Qulan și a stat treaz pînă tîrziu. Pentru prima oară de la moartea ei, simțea golul sfîșietor pe care îl lăsase în urmă. Nu-și închipuse că femeia care dorise să fie mereu alături de el, în toate încercările, femeia care suferise în urma despărțurii de Ga'ulan fără să plîngă, avea să-i lipsească atît de mult.

În altă zi, Genghis-han s-a dus la Samarkand. Războinicii mongoli, unu îmbrăcați în veșminte persane, alții purtînd podoabe turcești ori iraniene, treceau aproape nebăgați în seamă printre locuitorii orașului.

Genghis-han a intrat într-un atelier de haine militare și de arme, aflat într-o margine a cetății. În atelierul de cizmărie se făceau încălțări înalte, cum purtau turcii. Tînărul ofițer care-i slujea drept călăuză i-a arătat cu mîndrie cît erau de frumoase cizmele și cît de potrivite pentru mers, și trainice pe deasupra. Genghis-han îl asculta, dînd din cap. Dar se gîndea, în adîncul sufletului, că nici un războinic adevărat din clanul boșigin n-ar fi primit vreodată să poarte asemenea încălțări. Lupii mongoli n-aveau nevoie de așa ceva ca să străbată cîmpurile înzăpezite, să se cațere pe munți ori să sară peste prăpăstii. Iată ce ar fi dorit să spună. Dar a tăcut.

Și de data aceasta, cînd a rămas singur în iurtă, gîndul i-a zburat din nou la Qulan. De ce oare amintirea ei venea să-l chinuie totdeauna în astfel de împrejurări?

După ce s-a așezat lingă Samarkand, căpetenia mongolă a trimis din nou olăcari la Jebe și la Subotei, precum

și la Jochi, poruncindu-le să se întoarcă grabnic. Nici unul din cei pe care-i trimisese pînă atunci la ei nu se întorsese în tabără și nici măcar nu avea de unde să știe dacă ordinele ajunseseră la cei doi generali și la fiul său.

Spre sfîrșitul anului, după aproape un an de tăcere, a primit vești de la Jebe și de la Subotei. Curierul era însoțit, de această dată, de un detașament alcătuit din o sută de războinici mongoli și cinci sute de prizonieri străini. Mai aducea, încărcată pe sute de cămile, o pradă uriașă: arme, mobilier, obiecte de artă, statuete religioase. După ce le-a dăruit luptătorilor două zile de odihnă, Genghis-han a pornit o parte dintre ei înapoi la Jebe și la Subotei, cu porunca de a veni la Samarkand cu trupele. Prada pe care o primise în dar a trimis-o la tabăra de la poalele muntelui Burqan.

Cînd anul 1224 se apropia de sfîrșit, ștafeta trimisă mai înainte de Genghis-han la fiul său cel mai mare, aflat pe cîmpiile din Qipchaq, s-a întors însoțită de un olăcar însărcinat să-i aducă răspunsul lui Jochi: bolnav de doi ani și nefiind în stare să se avînte într-o călătorie atît de lungă, nu se putea întoarce acasă, împreună cu tatăl său. Îl ruga, prin urmare, să nu se supere, pentru că, odată și odată, avea să mai aibă prilejul de a se întoarce pe marile podișuri mongole.

Primind vestea, Genghis-han s-a infuriat peste măsură: nu numai că Jochi nu se ostenise să-i răspundă vreme de luni și luni, dar acum, cînd o făcuse, îndrăznea să se poarte ca și cum rupsesse orice legătură cu poporul mongol! Cine se credea, dacă rămînea într-o țară străină, în vreme ce întreaga armată se pregătea de plecare? Genghis-han a trimis olăcarul înapoi la Jochi, în aceeași zi, cu un ultimatum. „Once ți s-ar întîmpla, vino degrabă la Samarkand!”

În 1225, la petrecerea de Anul Nou, Genghis-han le-a dezvăluit comandanților săi data pe care o hotărîse pentru plecarea spre marile podișuri: armata avea să părăsească Samarkandul la sfîrșitul lui aprilie. Le a cerut însă să nu le spună nimic ostașilor înainte de începutul lunii.

La începutul lunii martie, conducătorul mongol a aflat că cele două corpuri de armată comandate de Jebe și Subotei porniseră la drum, îndreptându-se spre Samarkand. Vestea a fost urmată de știri zilnice despre înaintarea trupelor, mult mai numeroase prin adăugarea a două detașamente de luptători ruși și bulgari.

În ziua când urmau să sosească la Samarkand Jebe și Subotei, după patru ani de campanii în ținuturi îndepărtate, Genghis-han și-a adunat toată armata la porțile cetății, ca să-i întâmpine. S-a zărit mai întâi avangarda, care înainta de-a lungul râului Zeravshan, la mieznoapte de oraș. A mai trecut un timp pînă s-a apropiat, și ceva mai mult pînă ce toate trupele au umplut locul care se întindea la poalele zidurilor.

Bo'orchu, însoțit de doi-trei ofițeri, se dusesese în întâmpinarea armatei. Curînd s-a întors spre Genghis-han, înconjurat de vreo zece oameni. Căpetenia mongolă, arzînd de nerăbdare de a-și revedea generalii, s-a îndreptat spre ei. Ajuns în dreptul grupului, s-a oprit. A zărit atunci un bărbat desprinzîndu-se de ceilalți și venînd spre el cu pas hotărît și liniștit. Era Subotei.

Acesta avea o înfățișare mai mîndră decît odinioară. Trecuse de cincizeci de ani, dar departe de a fi obosit de expedițiile în ținuturi îndepărtate, arăta de parcă ar fi început o nouă viață. Subotei i-a făcut pe scurt lui Genghis-han raportul cu privire la campanii, presărat cu nume de țări, munți, râuri și lacuri pe care conducătorul mongol le auzea, în cea mai mare parte, pentru prima oară.

Izbînzile lui Subotei l-au încîntat pe Genghis-han. Îl aștepta acum pe celălalt războinic: Jebe. Timpul trecea și Jebe nu se mai arăta. Căpetenia mongolă nu-l zărea nicăieri în mijlocul grupului rămas ceva mai departe.

„Unde este Jebe?” Genghis-han se pregătea să pună întrebarea, cînd s-a simțit cuprins de o mare îngrijorare. Subotei rămăsese pe loc, nemișcat, înțepenit într-o tăcere care părea să ascundă ceva. Dar ce se întîmplase cu Jebe? De ce nu venea? Genghis-han, amenințător, se uita la Sū-

botei așteptînd un răspuns. Deodată i-a întors spatele. Avea să meargă chiar el în căutarea lui Jebe!

S-a pierdut în mulțimea de războinici adunați pe platoul de lîngă cetate. Fiecar unitate pe lîngă care trecea lua repede poziția de drept. Genghis-han se strecura iute printre rînduri. *Unde ești, Jebe? Tu, care-ai sfărîmat odinioară botul robului meu, tu, care m-ai rănit la gît, tu, săgeata de neînvins!*

Genghis-han mergea mai departe. Mergea repede, cu privirea scînteind, scotocind fiecare șir de războinici. *Jebe, dacă ești aici, arată-te! Tu, cel cu țeasta ascuțită precum vîrfurile săgeților!* Dar Jebe nu se arăta. Conducătorul mongol mergea și iar mergea, descoperind trupe alcătuite doar din oșteni străini. Chipurile albe erau urmate de altele, tucurii. Comenzile se dădeau în toate felurile, și tot în toate felurile luau și ostașii poziția de drept.

Cînd Genghis-han a înțeles că nu-l va mai afla pe Jebe, s-a întors la Subotei, care rămăse în același loc, ca o stănă de piatră, s-a oprit în fața lui și a rostit cu glas aspru: „A murit cumva Jebe de vreo boală? A căzut în luptă?

— Nici boala nici rănilile nu l-ar fi putut doborî pe Jebe! Doar că i s-a depănat caierei vieții. A murit într-un sat aflat la sud-vest de Marea Aral. Acum se odihnește nu departe de aici, pe coasta unui deal”, a răspuns Subotei, la fel de aspru. Fruntea îi era acoperită de sudoare.

Prin urmare, săgeata cea iute ajunsese la capătul drumului. Genghis-han, dînd din cap în tăcere, s-a străduit să-și ascundă suferința pînă la urmă de vestea morții lui Jebe. Trebuia să-și stăpînească durerea, așa cum o făcuse și la moartea lui Qulan.

La sfîrșitul lunii aprilie, armata mongolă a părăsit Samarkandul. Pînă în ultima clipă, Genghis-han așteptase, în zadar, întoarcerea lui Jöchi. A mai trimis un mesager în Qipchaq, cu ordinul ca fiul său să i se alăture pe drum, la Boga-soqıqo, în ținutul naıman.

În ajunul plecării din Samarkand, Genghis-han le-a dus sus, pe ziduri, pe mama lui Mahomed-șah, împre-

ună cu femeile care o însoțeau, pe care le ținea ostatice, ca să-și ia rămas bun de la Harezmi. Avea să le ia și pe ele spre marile podișuri și nu se gândea să le mai lase să se întoarcă vreodată în țara lor.

A trecut primăvara, apoi vara. Până în toamnă, uriașa armată mongolă a înaintat spre ținutul de baștină. A trecut printr-o mulțime de orașe și de cetăți pe care odinioară le înecase în sânge. Uneori stătea câteva zile, alteori trecea fără să se oprească. A trecut Sîr-Daria și mai mulți afluenți ai fluviului, construind punți cu îndemînarea căpătată în patru ani de campanii. Coloane nesfîrșite alcătuite din oșteni de toate neamurile treceau pe punți zile și nopți în șir.

La începutul toamnei, trupele au ajuns la malurile fluviului Shu. S-au odihnit câteva zile, înainte de a porni din nou la drum. Culoarea apelor era alta decît cea a fluviilor Sîr-Daria și Amu-Daria, care curgeau spre apus și se vărsau în Marea Aral. Shu curgea spre nord și ajungea departe de tot, nu se știa unde. Armata a trecut Munții Altai pe la mijlocul toamnei.

Cînd a ajuns la rîul Imil, aproape de vechile hotare dintre teritoriile naiman și uigur, Genghis-han a fost întîmpinat de o trupă de vreo mie de oameni, venită din tabăra de la muntele Burqan.

Printre ei, căpetenia mongolă i-a zărit pe cei doi băieți ai fiului său Tolui, Kubilai și Hulegu¹, unul avea unsprezece ani, celălalt nouă. I-a poftit la prima lor vîntoare, împlinind chiar el ceea ce se obișnuia în asemenea împrejurări: a apucat cu mîinile lui bătrîne și aspre policele subțiri și plăpînde ale băieților și le-a frecat cu carne și cu seu¹.

Văzîndu-și nepoții înconjurați de un mare număr de servitori, Genghis-han s-a gândit la Ga'ulan, crescut cîne știe unde ca un copil obișnuit, de rînd. Dacă mai era în

¹ Policele fiind cel care ținea săgeata pe coarda întinsă a arcului, copiii erau supuși acestui rit de inițiere pentru a deveni vînători iscusiți.

viață, Ga'ulan, părăsit în 1213, în timpul celei de-a doua campanii împotriva imperiului Kın, trebuia să aibă acum șaptesprezece ani. Era fără îndoială un războinic fără pereche.

Lui Genghis-han nu-i părea rău că-l lăsase pe băiat, și numai pe el, în voia unei soarte atât de crude. *Ga'ulan, n-am să-ți frec niciodată policele cu carne și cu seu! Ai să te descurci singur, așa cum am făcut și eu. Dacă poți, bizuie-te doar pe puterile tale! Așa cum am făcut și eu.*

Cînd se uita la Kubilai și la Hulegu, obrazul bărbos al căpeteniei mongole, cu ochi pătrunzători și cu buzele subțiri și strînse, se lumina, cuprins de duiosie. Cînd se gîndea la Ga'ulan, se întuneca, dar numai pentru o clipă. Dragostea era însă aceeași, doar că arătată în chipuri felurite.

Cînd a ajuns în cîmpia Boga-soqıqo, la vreo două zile depărtare de fluviul Imıl, Genghis-han a dat un ospăț mare în cinstea tuturor războinicilor care trăiseră atîția ani de încercări pe tărîm străin. Se simțea de-acum mireasma marilor podișuri. Ospățul a ținut zile în șir. Fiii lui Genghis-han, Jagatai, Ögodei și Tolui, credincioșii săi generali, Bo'orchu, Jelme, Subotei, Kubilai, Chîmbei și Chila'un, toți se bucurau adulmecînd mirosul țării de baștină și se adunau în fiecare zi să petreacă în iurta căpeteniei mongole. Lipseau doar Jebe și Muqali, precum și Jochi.

Acesta nu se ostenuse să răspundă mesajului trimis de părintele său la plecarea din Samarkand. În afară de nesupunerea lui Jochi, nimic nu tulbura bucuria lui Genghis-han. Oamenii își vedeau mai departe de petrecere. Se gîndise la tot, ca să-i ajute să scape de mirosul sîngelui de pe cîmpul de luptă. Toate cruzimile, toate grozăviile trebuiau date uitării.

Luptătorii străini din toate ținuturile Asiei Centrale își treceau și ei vremea cîntînd, dansînd, bînd și veselîndu-se. Zeci de copii mețiși, cu mamele alături, se jucau alături de mulțimea gălăgioasă. Femei kangli cu copii mulți dansau la lumina lunii, iar mlădierile trupurilor lor, uneori ample, alteori abia ghicite, erau ca o vrajă

În totul ospățului, Genghis-han a spus, în glumă: „În afară de mine, nimeni altcineva nu este vrednic de primirea călduroasă a femeilor de pe marile podișuri.” Știa prea bine că doar el păstrase obiceiurile mongole pînă la cele mai mici amănunte din îmbrăcăminte. Toți ceilalți, chiar și Bo'orchu și Jelme, își schimbaseră ținuta militară cu veșminte bogate din Harezmi, cusute cu fir de argint și de aur.

După ce bogatul ospăț s-a încheiat, trupele mongole au pornit din nou la drum, au trecut pe la nord de Munți Altai și au ajuns în sfîrșit în inima marilor podișuri. La vederea ținuturilor în care se născuseră, se simțeau cuprinși de duioșie.

Genghis-han n-a ajuns prea curînd în tabăra de la poalele muntelui Burqan, primit cu bucurie peste tot, se oprea în fiecare sat și zăbovea uneori mai mult de zece zile. Folosea prilejul pentru a-i răsplăti pe războinici din toate satele străbătute, înainte de a-i trimite pe fiecare la căminele lor.

La începutul iernii, a ajuns la tabăra de pe riul Tula, devenită, împreună cu cea de la muntele Burqan, centrul politic și economic al imperiului mongol. Genghis-han nu uitase nici o clipă „Pădurea Neagră”, fostul ținut kereyit stăpînit odinioară de To'oril-han. Aici învinsese trupele bătrînei căpetenii, după trei zile și trei nopți de lupte înrîncenate. Trecuseră de atunci douăzeci de ani, dar totul parcă se întîmplase în ajun.

Genghis-han a așezat aici o tabără și i-a lăsat la vatră pe aproape toți comandanții și ostașii din detașamentele aflate sub ordinele sale, în afară de cei din garda personală. Timp de vreo douăzeci de zile, a cutreierat Pădurea Neagră, plină de atîtea amintiri și a vînat pe malurile Tulei. Aflînd că To'oril-han, care-i fusese mai întîi *anda*, apoi dușman, nu avusese parte de nici un mormînt, conducătorul mongol a poruncit să fie pusă o piatră funerară în amintirea lui, în partea de nord a Pădurii Negre, unde pierise bătrîna căpetenie, iar pe piatră să fie scrise, în lim-

ba uigur, următoarele cuvinte: „*Aici odihnește sufletul neîmblinzit al lui To'oril-han, stăpînul Pădurii Negre.*”

După ce s-a pus piatra, tot din porunca lui Genghis-han s-a ținut o ceremonie solemnă în amintirea lui To'oril-han. Odinioară, bătrînul îl scăpase de la moarte. Datonță sprijinului său, Genghis-han izbutise, în timpurile grele ale tinerețu sale, să-și apere clanul, a cărui existență fusese pusă în primejdie de tayichi'ut. Tot el îi înlesnise apropierea de Jamuqa și tot el îl ajutase, mai apoi, să-l învingă.

Totuși, după o luptă pe viață și pe moarte, îl doborîse pe bătrîn, dar nu simțea nici o remușcare. Pentru că le fusese sortit să se înfrunte într-o zi, așa că unul dintre ei trebuia neapărat să fie învins. Iar dacă morții pot vedea ce se întîmplă pe pămînt, nu era nici o îndoială că To'oril-han îl înțelesese și că se bucura ca numeni altul de întoarcerea triumfală a lui Genghis-han.

Hanul nu se simțise cîtuși de puțin apropiat de Jamuqa, dar ținuse la bătrînul uscățiv, care fusese întruchiparea vitejiei. Nici măcar în timpul bătăliilor din Harezmi, nu i se păruse vreun dușman mai de temut ca To'oril-han.

Tabăra clanului borjigin, de la poalele muntelui Burqan, se afla la o depărtare de numai trei-patru zile de Pădurea Neagră. Dar Genghis-han nu se grăbea într-acolo, cu toate stăruințele comandanților săi, cărora le răspundea mereu astfel. „Dacă mor, acolo am să mă odihnesc. Cît sînt în viață, nimic nu mă silește să mă grăbesc!” Și nimeni nu mai îndrăznea să mai stăruie.

Genghis-han încă nu se întîlnise cu soția sa Borte. Dacă nu pornise ea spre Pădurea Neagră, voia să întîrzie clipa revederii. Pentru că știa bine ce avea să-i spună: „S-a întors toată armata. De ce nu vine și Jochi?”

Or, Genghis-han nu se simțea tocmai în stare să-i dea soției sale un răspuns destul de lămuritor. Fără îndoială că Borte n-avea să-i dea crezare. Dar nu l-ar fi putut învinovăți că nu-l așteptase pe Jochi. Știind însă că fiul ei nu fusese ales să-i urmeze părintelui său la putere, su-

fletul i se umpluse de amărăciune. Iar dacă Jöchi era singurul care nu se întorsese, ar fi făcut, negreșit, o legătură între lipsa lui și relațiile complicate dintre părinte și fiu. Genghis-han nu avea nici un chef să se certe cu Borte. Dorea să amâne întâlnirea pînă la întoarcerea lui Jöchi, dacă-i stătea în putință. Dorea să evite, pe cît putea, orice prilej de ceartă.

În fiecare zi soseau în tabără olăcari din toate părțile. Genghis-han nutrea în taină nădejdea că va primi vești de la Jöchi, dar de fiecare dată, așteptarea era zadarnică.

Nu putea însă aștepta la nesfîrșit. Nu mai putea amîna clipa întoarcerii triumfale printre ai săi. Le-a dat de știre tuturor că hotărîse să ridice tabăra de pe rîul Tula și să se îndrepte spre tabăra de la muntele Burqan. În ziua hotărîtă, carul lui Genghis-han, împodobit cu steagurile clanului borjigin, s-a pus în mișcare, urmat de coloanele nesfîrșite alcătuite din garda personală, pedestrași și călăreți. Războinicii borjigin, urmașu Lupului Albastru, au înaintat de-a lungul Tulei, în susul rîului.

În cea de-a treia zi, către prînz, Genghis-han a zărit silueta cunoscută a muntelui Burqan, unde locuia zeul protector al clanului. După amiază, trupele au ajuns pe cursul superior al fluviului Kerulen și au pornit-o către izvoare. Au pătruns în tabără cînd ultimele raze ale soarelui luminau cerul purpuriu. Borte, înconjurată de o mulțime de slugi și însoțitoare, venise în întîmpinarea lui Genghis-han. Avea acum șaiszeci și patru de ani, se îngrășase și se mișca greu. Fusese adusă pe un scaun pînă la intrarea în tabără.

Genghis-han s-a apropiat, iar Borte s-a ridicat anevoie. Părul soției sale, acum alb ca neaua, își păstrase totuși strălucirea din tinerețe. Pe fața buhăită nu se zărea nici urmă de emoție. Nu se vedea nimic, doar tresărirea ușoară a mușchilor destinși. Genghis-han a băgat de seamă că purta cercei mari cu rubine și un șrag lung de jasp. Cînd se ridicase în picioare, văzuse scaunul bătut cu pietre prețioase de o frumusețe uluitoare.

„O, preaiubite han!” După ce a rostit aceste cuvinte, Borte s-a oprit, gîfîind. Apoi a continuat: „Astăzi este o zi fastă, pentru că te-ai întors învingător, chiar în clipa în care am primit vești de la oaspetele poporului mongol!” Cînd i se adresa lui Genghis-han, folosea întotdeauna cuvîntul „oaspete” de cîte ori vorbea despre fiul lor Jochi. Căpetenia mongolă n-a priceput ce însemnau „veștile”, dar n-a mai stat s-o întrebe și a pătruns în tabără, unde îl aștepta o mulțime cîtă frunză și iarbă.

A doua zi, pe seară, a dat un ospăț la el în iurtă, unde se aflau, alături de Borte, fiii săi Jagatai, Ögodei și Tolui, precum și copiii acestora. În afară de Kubilai și de Hologu, pe care îi văzuse, se adunaseră toți ceilalți nepoți, pe care nu i-ar fi recunoscut, de mari ce crescuseră. Erau mai mult de douăzeci.

Genghis-han a folosit prilejul și i-a cerut lui Borte lămuriri în legătură cu ceea ce spusese în ajun. Femeia a vorbit cu glas sugrumat de îngrijorare. Toată tabăra știa, de mai bine de un an, că Jochi nu se va întoarce împreună cu armata, ceea ce dăduse naștere la tot soiul de zvonuri. Fusese tare mîhnită. Aflase însă în ajun, de la un negustor venit din Harezmi, că Jochi era bine și-și petrecea vremea vîînd pe cîmpurile din Qipchaq.

Cînd a auzit, Genghis-han a simțit că-i fuge sîngele din obraz. Dacă era adevărat, purtarea lui Jochi era de neiertat. Din prețuire pentru Borte, și-a stăpînit mîna. Dar după ce s-a terminat ospățul, i-a poruncit unuia dintre oamenii săi să-l găsească pe negustorul cu care vorbise Borte.

După două-trei zile, în tabără a fost adus și tîrît dinaintea lui Genghis-han un persan destul de vîrstnic. Hanul l-a descusut fără să-l cruțe. N-a putut scoate însă de la el decît că Jochi pusese stăpînire pe întregul Qipchaq, că trăia fără griji și că organiza vînători ca să-și antreneze ostașii.

Genghis-han a fost cuprins de o mînie aprigă, cum nu mai simțise pînă atunci. Jochi nu ținuse seama de nici o vorbă din toate cîte i le trimisese. Ba mai mult: nesoco-

tise poruncile hanului. Chiar atunci cînd Genghis-han, îngrijorat de reacția lui Borte, așteptase zi de zi vești de la fiul său, acesta rămăsese nesimțitor la frămîntările sale de părinte. Cu cît se gîdea mai mult, cu atît se înfuria mai tare. Cine îi încălca poruncile trebuia pedepsit. Jöchu urma să împărtășească soarta orașelor răzvrătite din Harezmi.

În mai puțin de zece zile, marile podișuri mongole au intrat din nou în fierbere. Tabăra de la muntele Burqan a fost înșesată de războinici din toate clanurile. Jagatai și Ögodei au primit sarcina de a conduce expediția de pedeapsă din Qipchaq. Aveau sub ordine trei sute de mii de oameni.

Genghis-han, pe care plecarea armatei nu-l potolise, și-a adunat trupele pentru o a doua expediție, la care urma să ia parte chiar el. A trecut însă ceva timp pînă cînd detașamentul, încredințat lui Tolui, să pornească și el la drum. Unii comandanți, printre care se numărau Bo'orchu și Jelme, nu doreau campania împotriva lui Jöchu. Dar Genghis-han era de neclintit. Numeri nu i-a putut stinge mînia. Prin plecarea tuturor bărbaților buni de luptă, marile podișuri mongole aveau să rămînă din nou pusti.

Genghis-han nu avea de gînd să-și cruțe fiul. Nu-și putea găsi liniște pînă nu măcelărea pînă la unul luptătorii lui Jöchu, pînă nu prefăcea în scrum stepetele din Qipchaq. Voia să dea o pildă atît trupelor mongole, cît și tuturor popoarelor străine. Genghis-han a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a nu se găsi în preajma lui Borte. A părăsit tabăra împreună cu Tolui, îndreptîndu-se spre fostul ținut kereyit. Pădurea Neagră era înșesată de războinici și de cai gata de plecare.

La cîteva zile după ce-și așezase tabăra, Genghis-han a primit un olăcar trimis de Jagatai și Ögodei, care venise însoțit de un altul, din Qipchaq. Amîndoi purtau cingători negre de doliu. Au fost duși în cortul lui Genghis-han.

„Prințul Jöchu, bolnav de trei ani, s-a simțit dintr-o dată părăsit de puteri, în luna august a acestui an, 1225, și și-a

dat sufletul în tabăra din Qipchaq, aflată la miazănoapte de Marea Caspică. Potrivit ultimelor sale dorințe, întreaga armată are să pornească înapoi spre casă, împreună cu rămășițele sale pămîntești, în luna februarie a anului următor.”

Așa a grăit omul venit din Qipchaq. Genghis-han, năucit, nu-și putea lua ochii de la el. Mesagerul trimis de Jagatai și Ögödei a întărit spusele celuilalt: fiul cel mai mare al hanului murise, într-adevăr, după o boală lungă și grea. A adăugat că, la începutul toamnei lui 1223, cînd Genghis-han văzuse pe malurile fluviului Sîr-Daria toate animalele aduse din cîmpiile Qipchaqului, Jochi, bolnav, nu luase parte la hăituire. Ca să nu-și îngrijoreze părintele, nu spusese nimic despre boală.

După ce le-a dat celor doi olăcari un răgaz de odihnă, Genghis-han s-a retras în partea lui de cort. Se învînuia, pentru că fusese atît de prost și crezuse balivernele negustorului din Harezmi. Cînd a rămas singur, a fost cuprins de o jale adîncă. La moartea lui Qulan și la moartea lui Jebe, își putuse stăpîni suferința. Dar acum, gîndul că Jochi murise pe pămînt străin, după o boală lungă, îi pricinuia o durere de nestăvilit. Din ochii cu privirea tăioasă, care-i făceau pe toți să tremure de spaimă, lacrimile curgeau șiroaie pe obraji cu pete cafenii și se opreau în barba albă. Mergea de colo-colo prin cort, scoțînd gemete surde, ca horcăitul unei fiare rănite.

Străduindu-se să-și înăbușe gemetele, Genghis-han a chemat un oștean din gardă și i-a poruncit să nu lase pe nimeni să se apropie. Cine se uita la el avea să fie pedepsit cu moartea. Oșteanul s-a înclinat cu respect și s-a îndepărtat. De cum a rămas singur, Genghis-han a simțit din nou durerea aceea nestăpînită. Precum un înecat adus de valuri, bătrînul conducător mongol s-a lăsat în voia deznădejdi.

Dintr-o dată, înțelesese totul: îl iubea pe Jochi mai mult decît pe oricare altul. Îl iubea mai mult decît orice pe lume pe băiatul care, zămislit ca și el, cînd îi fusese răpită mama,

își petrecuse viața încercînd să dovedească, tot ca și el, că se trage din Lupul Albastru.

A doua zi, Genghis-han le-a împărtășit tuturor vestea morții fiului său: „Prințul Jochi s-a stins în stepele din Qipchaq. Acolo se află țărîmul unui iac necuprîns și minunat, pe care l-au trecut demult, ca să ajungă pînă aici, strămoșii poporului mongol, Lupul Albastru născut din porunca Cerului și Căprioara Albă. Lacul poartă numele de Marea Caspică. Prințul Jochi, în nenumăratele bătălii pe care le-a dat, a fost întotdeauna o pildă de vitejie pentru oamenii săi. A cucerit două sute de orașe, nouăzeci de cetăți, a copleșit imperiul Kın, a pustit Harezmul și a ridicat, la mieznoapte de Marea Neagră, de Marea Aral și de Marea Caspică, regatul Qipchaq. Pentru a duce mai departe faptele de vitejie ale strămoșului lor, urmașii lui Jochi, sprijiniți de o puternică armată, vor domni multă vreme peste Qipchaq.”

Folosind cuvîntul „regat”, Genghis-han dorea să-i arate fiului său cîntea pe care nu i-o arătase cît Jochi fusese în viață. Cuvîntarea îi fusese pregătită de Yeliu Chucai.

Genghis-han i-a trimis apoi lui Borte o scrisoare de condoleanțe: „Împărăteasă Borte, deplîng moartea prințului Jochi, pe care l-ai adus pe lume și l-ai crescut. Durerea mea este la fel de mare ca și a ta. Jochi, cum arată și numele pe care l-a purtat, era într-adevăr un «oaspete», oaspetele trimis de Cer în clanul borjigin. Jochi s-a înălțat acum în împărăția cerurilor.”

Abia după cîteva zile, durerea lui Genghis-han a început să se domolească. De cum s-a mai liniștit, și-a chemat comandantul și, după ce le-a cerut sfatul, a hotărît să copleșască din nou ținuturile Si-Hia. A înștiințat toată armata cu privire la apropiata expediție și a ordonat trupelor lui Jagatai și Ogodei, care ajunseseră în Harezmi, să pornească înapoi, spre Si-Hia.

Hotărîrea neașteptată a lui Genghis-han de a porni în campanie avea trei motive. Pe de o parte, în clipa în care

trupele mongole se pregăteau să atace Harezmul, regele din Si-Hia nu dorise să le ajute, iar jignirea rămăsese nepedepsită. Pe de altă parte, cucerirea imperiului Kin, întreruptă după moartea lui Muqali, se cuvenea desăvârșită, iar pentru aceasta ținuturile Si-Hia trebuiau supuse o dată pentru totdeauna. În sfârșit, Genghis-han nu-și putea potoli durerea pricinuită de pierderea lui Jöchi decât aruncându-se într-o expediție însemnată. Dorea să-și petreacă restul zilelor în vârtejul luptelor împotriva ținuturilor Si-Hia și a imperiului Kin. Nu dovedise îndeajuns că se trăgea din Lupul Albastru. Precum Jöchi, precum Jebe, precum Qulan, avea să-și sfârșească zilele în viltoarea războiului. Era singura cale prin care putea și el ajunge un Lup Albastru.

Armata mongolă a părăsit tabăra de pe râul Tula, îndreptându-se spre Si-Hia, la sfârșitul anului 1225. Trecuseră abia zece zile de la înștiințarea oficială a morții lui Jöchi.

De Anul Nou, trupele se aflau în deșertul Gobi. În semn de doliu nu s-a făcut nici o petrecere: ostașii și ofițerii, întorși către răsărit, s-au închinat cerului, apoi au mers toată ziua spre sud, biciuiți de vîntul înghețat care răscolea nisipurile. Trecerea armatei mongole prin deșert a fost cea mai anevoioasă încercare de pînă atunci. De la jumătatea lui ianuarie, viscolul a pus la grea încercare trupele: călăreții și caii se prăbușeau unul după altul, oamenii aveau mîinile și picioarele degerate.

Spre sfârșitul lui februarie, trupele au pătruns în sfârșit în ținuturile Si-Hia. Genghis-han a așteptat mai întîi sosirea corpurilor de oaste conduse de Jagatai și Ögödei. Îndată ce i s-au alăturat, a dat ordinul de atac. Ofensiva a început simultan în toate regiunile din nordul țării. Din primăvară pînă în vară, Heishui, apoi toate celelalte cetăți din împrejurimi au căzut în mîinile mongolilor.

Genghis-han și-a adunat apoi trupele în munții Zhi-shui, să se ferească de arșița verii. Campania a reînceput

în toamnă, cînd au fost atacate fortărețele Ganzhi și Sunzhi. După cîțva timp au căzut și Liaozhu și Lingzhi. Genghis-han a pustit toate orașele care încercau să-i țină piept. După trecerea trupelor nu mai rămîneau decît cetățile golite de locuitori și cîmpurile presărate cu morți.

În anul următor, 1227, armata mongolă a ajuns în preajma capitalei, Ning-hiao. Genghis-han a ordonat cîtorva detașamente s-o atace, iar el a trecut Fluviul Galben împreună cu celelalte trupe. După ce au ajuns pe celălalt mal, trupele mongole, ca minate de o putere diavolească, și-au grăbit înaintarea, măturînd totul în cale. Au atacat Jizhezhu, Liutaofu, Taozhi, Hezhi, Xining, Xindufu: pe locuitori i-au măcelărit, iar cetăților le-au dat foc.

În luna mai, Genghis-han și-a instalat cartierul general la Lung-to, la apus de Pingliangfu. A trimis un sol la curtea din Nanjing, ca să-i ceară împăratului Kin să se supună. Conducătorul mongol cucerise de-acum tot ținutul Si-Hia, în afară de capitală, și putea pătrunde oricînd în imperiul Kin. Pe cînd se afla la Longde, a primit un ambasador care i-a adus vestea predării împăratului Si-Hia, Li xian care îi cerea o lună de răgaz pentru a-l deschide porțile capitalei, Ningxiao. Genghis-han i-a îndeplinit cererea.

Aștepta deschiderea porților la Ningxiao ca să atace cu toată puterea imperiul Kin și să împlinească astfel misiunea pe care Muqali, murînd, nu apucase s-o ducă la bun sfîrșit.

În iulie, Genghis-han, aflat cu tabăra în același loc, a primit un ambasador încărcat cu daruri din partea împăratului Kin. Cel mai minunat dintre toate era o tîpsie mare, plină cu perle. Numai că Genghis-han nu avea ce face cu perlele: dorea imperiul Kin, dorea pămîntul ce fusese odată frămîntat de copitele cailor mongoli. Căpetenia mongolă a dat o parte din perle ofițerilor, iar pe celelalte le-a aruncat în fața cortului. În vreme ce se rostogoleau pe pămînt, i s-a părut că se înmulțiseră: pe tîpsie nu fuseseră decît cîteva zeci, iar acum parcă umpluseră toată curtea cartierului general.

Genghis-han și-a acoperit ochii cu mâinile. După o clipă le-a luat de la ochi și s-a uitat în jur. Nu se schimbase nimic. Căpetenia mongolă și-a chemat un om din gardă și l-a întrebat dacă sînt perle în curte. Omul i-a răspuns că nu. Genghis-han s-a simțit deodată grozav de obosit. În urmă cu o lună, cînd se găsea undeva pe malul Fluviului Galben, avusese o vedenie asemănătoare: oasele albite a douăzeci-treizeci de oșteni pe care îi ucisese în luptă cu un an înainte se înmulțiseră dintr-o dată și acoperiseră cîmpia, care semăna cu un mormînt uriaș.

În aceeași seară, Genghis-han i-a chemat pe Ögödei și pe Tolui în cort și le-a spus că zilele îi sînt numărate. Le-a poruncit să păstreze taina morții sale pînă la întoarcerea întregu armate în ținutul de baștină. Apoi s-a culcat și nu s-a mai ridicat.

După cîteva zile, starea i s-a înrăutățit. Conștient doar pe jumătate, și-a strigat fiul:

„Jochi!...”

Dar Jochi murise. A chemat-o atunci pe femeia iubită:

„Qulan!...”

Dar Qulan dormea somnul de veci în fundul unui ghejar din muna munților Indu-Kuş. A strigat mai departe:

„Muqali!...”

„Jebel!...”

Toți cei pe care i-ar fi dorit alături nu mai erau în viață. Dar pentru că nu știa unde fuseseră îngropați, nu-și putea închipui că se află în mormînt.

Atunci Genghis-han a strigat: „Tolui!” Fiul său mezin a răspuns fără întîrziere. Conducătorului mongol i s-a părut atunci că trăsese la sorți numele cuiva care nu murise. I-a spus fiului său: „Trupele de elită ale Imperiului Kin sînt adunate toate la Dongguan. Orașul este mărginit în partea de miazăzi de un lanț muntos, iar în cea de miazănoapte de un rîu mare. Nu-l vei putea cucerii cu una, cu două. Ca să cotopești imperiul Kin, trebuie să străbați mai întîi ținuturile Song, apoi să te îndrepti spre Tangzhi și Dengzhi, la miazăzi de Henan, și

să ataci Bianjing prin surprindere. Oraşul este prea departe de Dongguan ca să primească întăriri la vreme. Tolui, să faci precum ți-am spus!”

După ce i-a arătat fiului său pe unde să meargă ca să poată copleşi imperiul Kin, Genghis-han a închis ochii. Apoi a adăugat ca şi cum nu mai vorbea cu nimeni: „Dacă Si-Hia nu deschide porţile capitalei în ziua făgăduită, se va trece la atac cu toată armata, regele va fi ucis, iar locuitorii din Ningxiao vor trebui măcelăriţi pînă la unul!”

Nu peste multă vreme, şi-a dat sufletul.

Regele Si-Hia, încălcîndu-şi făgăduiala făcută lui Genghis-han, n-a deschis porţile oraşului. Trupele mongole au luat cu asalt cetatea, s-au căţărat pe ziduri şi au năvălit înăuntru. Regele Li xian a fost prins şi executat, iar cea mai mare parte a populaţiei măcelărită. După o lună, armata mongolă s-a adunat pe malurile Fluviului Galben, a părăsit locul luptei şi s-a îndreptat spre marile podişuri mongole. Aşa cum hotărîse Genghis-han odinioară, Ögödei conducea acum întreaga armată. Doar cîţiva comandanţi ştiau că hanul murise. Vestea nu ajunsese încă la urechile ostaşilor.

În ciuda arşiţei, armata a străbătut cu repeziciune ţinuturile Si-Hia, apoi a pătruns în deşertul Gobi şi a luat-o spre miazănoapte, spre muntele Burqan. Trupele înaintau în tăcere, înconjurînd un sicriu purtat pe umeri de zece războinici. Toţi ştiau că înăuntru se află un mort, dar nici nu bănuiau că este Genghis-han.

Cei ce zăreau alaiul, cei ce treceau pe lîngă el, bărbaţi ori femei, bătrîni ori copii, erau ucişi pe loc². Şi cum zvonul s-a răspîndit destul de iute, trupele n-au mai întîlnit pe nimeni în cale. Toate taberele prin care treceau erau pustii.

La sfîrşitul lui septembrie, armata a ajuns în ţinutul clanului borjigin. La intrarea în tabără, Tolui le-a dat tutu-

² Astfel au pierit toţi cei care ar fi putut răspîndi, înainte de data hotărîtă de Genghis-han, vestea morţii căpeteniei mongole.

ror vestea morții lui Genghis-han. Trupelor li s-a îngădui în seara aceea să se odihnească. Rămăseseră totuși în împrejurimi, cufundate într-o liniște tulburată doar din când în când de tropăitul cizmelor ori al copitelor. Sicriul, așezat în iurta lui Börte, a fost vegheat numai de vasalii cei mai credincioși. Iurtele războinicilor erau fără număr, precum stelele ce scînteiau pe cerul de catifea al nopții. Tabăra borjigin nu cunoscuse niciodată o asemenea înghesuială, dar nici o noapte atît de liniștită.

Sicriul lui Genghis-han, dus a doua zi în iurta lui Yesü, a poposit apoi la Yesügen, apoi la prințesa chineză Ha Dun, apoi la toate concubinele de vază, oprindu-se în cele din urmă în iurta căpeteniei mongole.

După răspîndirea veștii, tabăra a fost năpădită de o mulțime uriașă de oameni veniți din toate colțurile marilor podișuri. Unii făcuseră pînă acolo două sau chiar trei luni. Mult timp, tabăra borjigin a găzduit oaspeți în veșminte de doliu. După șase luni, rămășițele pămîntești ale căpeteniei mongole au fost îngropate într-o pădure mare de pe muntele Burqan. În ziua înmormîntării, un vînt sălbatic a măturat tot ținutul, iar ceremonia a trebuit întreruptă. Șuiera și urla, îndoind de la rădăcină copacii care înconjurau mormîntul lui Genghis-han.

În scurtă vreme, copacii s-au îndesit și au crescut și nu s-a mai putut pătrunde în pădure. După nici treizeci de ani, nimeni nu mai știa unde se află îngropat conducătorul mongol. Natura zăvorîse astfel șaizeci și cinci de ani de viață și douăzeci și doi de ani de domnie.

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului
literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
Cont nr. 2511.1-171.1 / ROL,
B.C.R. Filiala sector 1, București

Redactor coordonator al colecției
LUANA SCHIDU

Redactor
ILEANA BUSUIOC

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

Apărut 2003
BUCUREȘTI – ROMÂNIA

Fragmentare și disparate, cele câteva informații sigure pe care le avem despre viața lui Genghis-han lasă în umbră o parte din personalitatea omului. Depășind granița dintre legendă și realitate, Yasushi Inoue nu face un portret fidel al lui Genghis-han, ci unul fictiv, în manieră proprie. Întemeietorul marelui Imperiu Mongol nu este, în primul rând, un războinic însetat de cuceriri, ci un om frământat de îndoleli până la capătul vieții. Două motive se întrepătrund de-a lungul romanului: nostalgia originilor și a strămoșului mitic, „Lupul Albastru”, și căutarea identității, tema recurentă a literaturii japoneze de după cel de-al doilea război mondial. Inspirat din *Istoria secretă a mongolilor*, un poem epic din secolul al XIII-lea, *Lupul Albastru* este un roman inițiativ de o impresionantă forță artistică.

În aceeași colecție vor mai apărea:

Mario Puzo, *Familia Borgia*
Robert Graves, *Eu, Claudius împărat*